

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**YÜKSEK
LİSANS
TEZİ**

**MÜGE İPLİKÇİ'NİN ROMANLARI ÜZERİNE
BİR İNCELEME**

FERDANE SİĞİRCİ

**TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
YENİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI**

EYLÜL 2019

MÜGE İPLİKÇİ'NİN ROMANLARI ÜZERİNE BİR İNCELEME

Ferdane SİĞİRCİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

YENİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

EYLÜL 2019

Ferdane SIĞIRCI tarafından hazırlanan “Müge İplikçi’nin Romanları Üzerine Bir İnceleme” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ / ~~OY ÇOKLUĞU~~ ile Gazi Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Doç. Dr. Fatih SAKALLI

Yeni Türk Edebiyatı, Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum~~

Başkan : Prof. Dr. Nezahat Özcan

Yeni Türk Edebiyatı, Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum~~

Üye : Doç. Dr. Başak Uysal

Türkçe Eğitimi, Gazi Üniversitesi

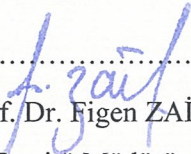
Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum~~

Tez Savunma Tarihi: ..18...../...09...../...2019...

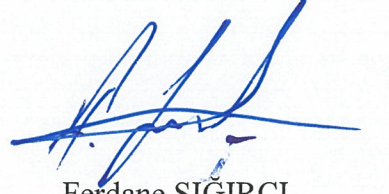
Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

.....
Prof. Dr. Figen ZALF
Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Ferdane SİGIRCI

18.09.2019

MÜGE İPLİKÇİ'NİN ROMANLARI ÜZERİNE BİR İNCELEME
(Yüksek Lisans Tezi)

Ferdane SİĞİRCİ

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Eylül 2019

ÖZET

Günümüz edebiyatının romancılarından Müge İplikçi' nin romanlarının ele alındığı bu tezde, yazarın yayımlanan romanlarından hareketle roman dünyası çözümlenmiştir. Romanları tek tek ele alınarak roman dünyası üzerine detaylı bir çalışma yapılmıştır. Müge İplikçi edebi anlamda çok yönlü bir kimliğe sahiptir. Yazın hayatına öykü ile başlayan yazar, roman, çocuk kitapları, inceleme kitapları ve anı türünde de eserler kaleme almıştır. Akademik çalışmalarını kadın sorunları üzerine yapan yazar, romanlarında kadın kahramanların ağırlıkta olduğu bir kurgu dünyası kurmuştur. Yazarın romanlarında çağın sorunlarına duyarsız kalamayan bir zihnin izleri görülür. Yazar, romanlarında şiirselliğin ve eleştirinin kıyılarında gezinen bir dil kullanır. Romanlarını geleneksel ve modern unsurlarla ören yazar, romanların olay örgüsüyle ilgili sakladığı gerçeği okurun bulmasını ister. Romanlarında hem toplumda rastlanan olaylara değinir hem de bireyin iç dünyasına yönelir. Yaşadığı zamanı anlatmak, yazar için önemlidir ama bireyin içindeki çatışmaları da eserlerine aksettirmeyi ihmal etmez. Yazar matematiksel bir kurgu ile kurduğu romanlarına, okuyucunun bulmasını istediği anlamlar ve ilişkiler ağı saklar. Bu durum yazarın romanlarının çözülmeyi bekleyen bir bulmaca yapısında olmasını sağlar. Yazar, hayal ve gerçek olanı bir arada işlediği romanları ile kendine has bir roman dünyası inşa eder. Gerçekliği anlatmak isterken anlatım tarzına da dikkatle yaklaşır çünkü yazar için içerik kadar nasıl anlatıldığı da önemlidir. Yazar, kullandığı anlatım teknikleriyle birlikte içerik-biçim özdeşleşmesini yakalar. Müge İplikçi, romanlarını aralıklarla yazarak romanları üzerine dikkatle eğilir. Yazar kaleme aldığı sekiz romanında farklı konuları işlemiştir. Bu yüzden romanları genel hatları ile birbirinden ayrılır ancak benzeştikleri noktalarda vardır.

Bilim Kodu : 30201
Anahtar Kelimeler : Müge İplikçi, Roman, İnceleme, Dil
Sayfa Adedi : 182
Tez Danışmanı : Doç. Dr. Fatih SAKALLI

AN ANALYSIS ON THE NOVELS OF MÜGE İPLİKÇİ
(M. Sc. Thesis)

Ferdane SIĞIRCI

GAZİ UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
Semptember 2019

ABSTRACT

This thesis aims to approach the modern novel writer Muge iplikçi's Novels with analysis novel method. And the field of modern novels studied in detail through the careful analysis of each of the writer's novels, she has a versatile literary sense of identity. Modern author İplikçi began her writing career with her short stories, she also wrote novels, short story books, children's books and memory books. Her academic work on women's issues who is the heroine in the novels of author, weight has established a world of fiction. We can see the problems of modern society in the works of writers. The writer in the novels of poetical and uses a language that floats off the coast of critique. The author's novel has both traditional and modern elements and she asks the reader to find this hidden in the novel. In her novels, she not only touches on social events, but also turns to the inner world of the individual, the author focuses on telling the Times she lives in, but she does not neglect to reflect her inner contradictions into her Works. İplikçi creates a novel based on mathematical fiction that conceals the desired result from the reader. This ensures that the author's novels are like a puzzle structure to be solved. She try to combine the imagination and the real and builds a unique world of novels. When writer explain reality, she make a point of expression style, Because for the author, how to interpret is as important as the content. She used narrative techniques to capture content-form recognition. Müge iplikçi writes regularly, when she wrote her novel she focusing on the content, which protects her work uniqueness. her eight novels open doors to different worlds. Therefore, his novels are different from each other in general terms but they are at similar points.

Science Code : 30201
Key Words : Müge İplikçi, Novel, Examination, Language
Page Number : 182
Supervisor : Doç. Dr. Fatih SAKALLI

TEŞEKKÜR

Çalışmalarım boyunca yardımları ve katkılarıyla beni yönlendiren, kıymetli tecrübelerinden faydalandığım, her daim ilgili ve destekleyici tavrı ile yolumu aydınlatan tez danışmanın Doç. Dr. Fatih SAKALLI başta olmak üzere yüksek lisans ve lisans eğitimimde ufkumu genişleten bütün hocalarıma, Türk edebiyatına değerli eserleriyle katkıda bulunan Müge İplikçi'ye, Gazi Üniversitesindeki öğrenim hayatımdan itibaren yanımda olan, yaşama güzel bakabilmenin her zaman ve her şartta mümkün olabildiğini bana gösteren sevgili dostum Asiye Uygur'a, yüksek lisans eğitimimde her daim yanımda olan, varlığı ile en büyük desteği veren sevgili Ahmet Düzgün'e, evlatları için her türlü fedakârlığı yapmaktan çekinmeyen ve hayatımda gördüğüm en güçlü kadın olan annem Gülşen Sığırcı'ya, hayattaki en büyük dayanaklarımdan biri olan babam Turan Sığırcı'ya, beni hiç yalnız bırakmayan, manevi desteklerini her zaman hissettiğim kardeşlerim Şeyma ve Melisa Sığırcı'ya çok teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
ÇİZELGELERİN LİSTESİ.....	xii
KISALTMALAR.....	xiii
1. GİRİŞ.....	1
2. MÜGE İPLİKÇİ’NİN HAYATI VE ESERLERİ	7
2.1. Hayatı	7
2.2. Eserleri	8
3. MÜGE İPLİKÇİ’NİN ROMAN ANLAYIŞI.....	15
4. MÜGE İPLİKÇİ’NİN ROMANLARININ İNCELENMESİ.....	29
4.1. Kül ve Yel	29
4.1.1. Romanın Tanıtımı.....	29
4.1.2. Özet.....	30
4.1.3. Zihniyet.....	31
4.1.4. Yapı	32
4.1.4.1. Olay örgüsü	33
4.1.4.2. Kişiler	34
4.1.4.2. Mekân	37
4.1.4.3. Zaman	39
4.1.5. Tema	39
4.1.6. Dil ve Anlatım	40
4.2. Cemre	43

Sayfa

4.2.1. Romanın Tanıtımı.....	43
4.2.2. Özet.....	44
4.2.3. Zihniyet.....	44
4.2.4. Yapı	45
4.2.4.1. Olay örgüsü	45
4.2.4.2. Kişiler	49
4.2.4.3. Mekân	52
4.2.4.3. Zaman	55
4.2.5. Tema	55
4.2.6. Dil ve Anlatım	56
4.3. Kafka.....	60
4.3.1. Romanın Tanıtımı.....	60
4.3.2. Özet.....	60
4.3.3. Zihniyet.....	63
4.3.4. Yapı	63
4.3.4.1. Olay örgüsü	64
4.3.4.2. Kişiler	65
4.3.4.3. Mekân	68
4.3.4.4. Zaman	72
4.3.5. Tema	73
4.3.6. Dil ve Anlatım	73
4.4. Yalancı Şahit	76
4.4.1. Romanın Tanıtımı.....	76
4.4.2. Özet.....	77
4.4.3. Zihniyet.....	79
4.4.4. Yapı	80

	Sayfa
4.4.4.1. Olay örgüsü	80
4.4.4.2. Kişiler	81
4.4.4.3. Mekân	85
4.4.4.4. Zaman	86
4.4.5. Tema	87
4.4.6. Dil ve Anlatım	88
4.5. Civan	91
4.5.1. Romanın Tanıtımı.....	91
4.5.2. Özet.....	91
4.5.3. Zihniyet.....	93
4.5.4. Yapı	93
4.5.4.1 Olay örgüsü	94
4.5.4.2. Kişiler	95
4.5.4.3. Mekân	100
4.5.4.4. Zaman	102
4.5.5. Tema	103
4.5.6. Dil ve Anlatım	103
4.6. Saklambaç	107
4.6.1. Romanın Tanıtımı.....	107
4.6.2. Özet.....	108
4.6.3. Zihniyet.....	109
4.6.4. Yapı	110
4.6.4.1. Olay örgüsü	110
4.6.4.2. Kişiler	112
4.6.4.3. Mekân	116
4.6.4.4. Zaman	118

	Sayfa
4.6.5. Tema	118
4.6.6. Dil ve Anlatımı	118
4.7. Babamın Ardından	120
4.7.1. Romanın Tanıtımı.....	120
4.7.2. Özet.....	120
4.7.3. Zihniyet.....	122
4.7.4. Yapı	123
4.7.4.1. Olay örgüsü	124
4.7.4.2. Kişiler	126
4.7.4.3. Mekân	132
4.7.4.4. Zaman	134
4.7.5. Tema	134
4.7.6. Dil ve Anlatım	135
4.8. Sil Baştan	137
4.8.1. Romanın Tanıtımı.....	137
4.8.2. Özet.....	138
4.8.3. Zihniyet.....	139
4.8.4. Yapı	140
4.8.4.1. Olay örgüsü	140
4.8.4.2. Kişiler	141
4.8.4.3. Mekân	145
4.8.4.4. Zaman	147
4.8.5. Tema	147
4.8.6. Dil ve Anlatım	148
5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	153
KAYNAKLAR	161

Sayfa

EKLER.....	167
EK-1: Müge İplikçi ile 3 Kasım 2018 Tarihinde Yapılan Röportaj	168
EK-2. Müge İplikçi'nin Çalışma Ofisinden Görüntüler	180
ÖZGEÇMİŞ	182

ÇİZELGELERİN LİSTESİ

Çizelge	Sayfa
Çizelge 5.1. Olay Örgüsünü Başlatış Yöntemleri.....	156
Çizelge 5.2. Olay Örgüsünü Bitiriş Yöntemleri.....	156
Çizelge 5.3. Romanlardaki Kişi Sayıları.....	157
Çizelge 5.4. Romanlardaki Mekânlar	157
Çizelge 5.5. Romanlardaki Temalar	158
Çizelge 5.6. Romanlarda Yapılan Gönderge/Atıflar.....	159
Çizelge 5.7. Romanlarda Yer Alan İmgeler.....	159
Çizelge 5.8. Romanlarda Kullanılan Anlatım Teknikleri	160

KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış bazı kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar	Açıklamalar
Bknz	Bakınız
ÇOĞEM	Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Uygulama ve Araştırma Merkezi
S	Sayı
TDK	Türk Dil Kurumu
TMK	Terörle Mücadele Kanunu
Vb.	Ve benzeri

1. GİRİŞ

“Müge İplikçi’nin Romanları Üzerine Bir İnceleme” adlı bu tezde, Müge İplikçi’nin romanları incelerken romancı yönü irdelenir. Müge İplikçi’nin Türk edebiyatının roman türüne olan katkıları değerlendirilerek sanatçı kimliği ile Türk edebiyatındaki konumunun belirlenmesi amaçlanmıştır. Yazarın *Kül ve Yel*, *Cemre*, *Kafdağı*, *Yalancı Şahit*, *Civan*, *Saklambaç*, *Babamın Ardından* ve *Sil Baştan* romanları incelemeye tabi tutulmuştur.

Edebî ve entelektüel anlamda çok yönlü bir duruşa sahip olan Müge İplikçi’nin, yazın hayatına öyküleri ile başlaması devamında roman, çocuk kitapları, inceleme kitapları ve anı türünde eserler yazması, akademik alanda kadın sorunlarına yönelmesi, sosyal hayatında köşe yazarlığı, dergicilik, radyoculuk, sunuculuk gibi sektörlerde toplumsal konuları merkeze alan çalışmalarda bulunması yazarın romancılığının ana hatlarını oluşturur. Karnaval havasındaki romanlarının biçimsel özelliği de postmodern¹ tarzda olan yazarın romanlarının incelenmesi tezin mahiyetini oluşturur. Müge İplikçi’nin romanları üzerine önceden çalışma yapılmamış olması yazarın romanlarının incelenmesi açısından tarafımızca istek uyandırmıştır.

Müge İplikçi’nin romanları üzerine yaptığımız bu çalışmamızdan yola çıkarak yazarın romanlarının geleneksel, modern ve postmodern unsurları bir arada barındırdığını söyleyebiliriz. Yazar, tema seçiminde geleneksel, kişiler ve kişilerin işleniş noktasında modern, yer, zaman ve dili kullanışı bağlamında ise postmodern bir eğilim gösterir. Geleneksel ve modern roman üzerinde bir mutabakat² olduğu için bunun açıklanmasına tarafımızca gerek görülmemiştir. Ancak postmodernizmin henüz tam bir uzlaşma etrafında teşekkül etmemesi Türk edebiyatındaki postmodern roman konusuna değinmemizi kanaatimizce gerekli kılmıştır.

Kelime anlamı³ itibari ile modernden kaynaklanan ama onun ötesinde bir anlam ifade eden postmodernizm, modernizmin mutlak akılcılığına karşı çıkışın adıdır. Batı’da Birinci ve İkinci Dünya Savaşlarının sonucunda 1900’lerin başında ortaya çıkan postmodernizm, Türk edebiyatında yetmişli yıllarda filizlenmeye başlar. Oğuz Atay’ın 1972’de kaleme aldığı “*Tutunamayanlar*” Türk edebiyatındaki postmodern romanın başlangıcını oluşturur.

¹Detaylı bilgi için bkz: İsmet, E. (2006). Postmodernizm ve Edebiyat. Ankara: Anı Yayınları.

² Uzlaşma.

³Detaylı bilgi için bkz: Eliuz, Ü. (2016). Oyunda Oyun Postmodern Roman. İstanbul: Kesit Yayınları, s. 47.

Yetmişli yılların postmodern romancılığı Oğuz Atay, Yusuf Atılgan ve Ferid Edgü gibi yazarlar etrafında şekillenir. Türk edebiyatındaki ilk postmodern ürünlerde modern ve postmodern özellikler bir arada yer alır. Bunun nedeni ise modernizmin Türk edebiyatına yetmiş yıllık bir gecikme ile gelmesidir. Ellili altmışlı kuşağın toplumsal konulara çözüm arayan anlayışının yerine, bireysel olanı ön plana çıkaran postmodern romanın Türk edebiyatında kabulü başlangıçta kolay olmaz.

Seksenli yıllar, Türk edebiyatında postmodern roman denemelerinin ağırlık kazandığı yıllardır. Bu dönemde yapılan askerî darbe sosyo-politik çevreyi etkilemiş ve Türk yazarlar, biçimciliğe yönelmiştir. Aynı yıllarda Batı'dan yapılan çevirilerin ivme kazanması Türk edebiyatında birey ve biçimi ön plana alan anlayışın gelişmesini sağlamıştır. Bu dönemde fantastik tarzdaki romanları ile Latife Tekin, bireysel olana yönelimi ile Nazlı Eray, dili kusursuz kullanımı ile Bilge Karasu ön plana çıkar. Seksenli yılların sonuna gelindiğinde modern özelliklerden arındırılmış postmodern romanları ile Orhan Pamuk⁴ ön plandadır.

Türk edebiyatında postmodern romanın ana hatlarının bilinçli olarak kullanılmaya başlandığı zamanlar doksanlı yıllara denk gelir. Bu yıllarda postmodern roman Adalet Ağaoğlu, Erhan Bener, Peride Celâl, Ahmet Altan, Selim İleri, Erendiz Atasü, Ayla Kutlu ve Buket Uzuner, Erhan Bener, Hasan Ali Toptaş, İhsan Oktay Anar, Metin Kaçan, Aslı Erdoğan ve Murathan Mungan gibi isimler etrafında şekillenir. (Ecevit, 2016: 83-94). Postmodern romanın yetmişli yıllardan başlayarak günümüze kadar gelen bu süreci içerisinde çağdaş yazarlarımızdan Müge İplikçi'de yerini alır. İplikçi, ilk romanı *Kül ve Yel* (2003)'den, son romanı *Sil Baştan* (2019)'a kadar modern olanla geleneksel olanı postmodern bir biçimciliğin içerisinde erittiği romanları ile çağdaş romancılığımızda kendi yerini tayin etmiştir diyebiliriz.

Müge İplikçi'nin romanları incelendiğinde yazarın romanlarının olay örgüsünü alışılmışın dışında bir yapı ile meydana getirdiğini görürüz. Olayların neden sonuç ilişkisi ile anlatılmadığı romanlarda olay örgüsü de özgür bir düzlem içerisinde hareket eder. Yazarın genellikle ortadan başlattığı olay örgüleri romandaki gelişmeden sonra olay örgüsünün giriş bölümüne geçiş yapar. Yazar romanlarında bütünsel kronolojik bir sırada ilerleyen

⁴ Daha detaylı bilgi için bkz: Ecevit, Y. (2016). Türk Romanında Postmodernist Açılımlar. İstanbul: İletişim Yayınları, s.90-91.

olay örgüsü yerine, kimi zaman ani bir şekilde kesintiye uğrayan kopuk bir olay örgüsü kullanılır. Romanlarda yer alan olay örgüleri çoğu zaman iç içe geçişlerle çok boyutlu bir düzleme taşınır. Kopukluk ve parçalanmışlığın esas alındığı olay örgüsünde olaylar arası bağlantılar genellikle yazar tarafından boş bırakılır.

Müge İplikçi'nin romanlarının matematiksel bir kurgunun ürünü olduklarını söyleyebiliriz. Yazar, olay örgüsünde bıraktığı boşluklar ile okuru edilgen konumdan etken konuma getirir. Olaylar ve kişiler arasındaki bağ yazarın roman içerisine sakladığı küçük ipuçları ile verilir. Bu ipuçları kimi zaman kahramanların ağzından çıkan bir kelime, kimi zaman küçük bir nesnedir. Roman okuyucusu dikkatli bir zihinle okuduğu romandan yazarın verdiği ilişkiler ağını çıkarabilir. Aksi takdirde romanın bütünsel bir anlam içerisinde değerlendirilmesi pek mümkün değildir.

Akademik çalışmalarını kadın sorunları üzerine yapan Müge İplikçi'nin romanlarında kadın kahramanların ağırlıklı olarak yer aldığını görürüz. *Deli Dumrul* romanı hariç diğer yedi romanın ana kahramanı kadındır. Bu kadınların çoğu hayatta kendi olabilmeyi başaramayan mutsuz kadınlardır. İstemedikleri evlilikler yapmış, yaşamın kenarına itilmiş kadınlar, Müge İplikçi'nin romanında yoğun olarak işlediği kadın tipidir.

Müge İplikçi'nin romanlarında toplum ve birey aynı anda yer alır. Yazar, bireylerin zihin süzgecinden geçirerek anlattığı olaylar içerisinde toplumsal olana da yer verir. Romanlardaki kahramanlar yaşadığı çağın bir parçası olarak işlenir. Bu kahramanlar kendi içersinde ruhsal sorunlar yaşarken içinde bulunduğu toplumdan da koparılmaz. Yazar, çoğu psikolojisi bozuk olan kahramanlarını toplumun yarattığı çarpık düzenin bir sonucu olarak gösterir. Roman kahramanları üzerinde yarattığı etki ile romanlara konu olan toplumsal olaylarda, yazar okuru düşünmeye sevk eder.

Müge İplikçi'nin romanlarında dikkat çeken en önemli unsurlardan biri de yazarın üslubudur. Yazar romanlarında eleştirel ve şiirsel üslubu bir arada kullanır. Kahramanların ruhsal durumlarının yansıtıldığı kısımlarda dil şiirselliğin kıyılarında gezinirken, olayların devreye girdiği durumlarda, yazarın eleştirel sesi satır aralarında yankılanır. Yazarın hacim olarak küçük olan romanlarında şiirsel üsluba daha fazla yer verdiği görülür. *Kafdağı* romanı bu bağlamda dikkat çekicidir. Yazar ABD'nin Müslümanlar üzerinde uyguladığı siyaseti anlattığı bu romanda, hem eleştirel hem de şiirsel üslubun doruklarına çıkar.

Yazarın roman kahramanı Pakistanlı Zahide Sohni Mühür’e “Ben çağın vebasıyım.” şeklinde kurdurduğu cümle romanın edebî ve eleştirel tınısının yansıtılması açısından önemlidir.

Müge İplikçi’nin romanlarındaki anlatım çoğulculuk ilkesi etrafında teşekkül etmiştir diyebiliriz. Yazar romanlarında hâkim bakış açılı anlatıcı ve kahraman bakış açılı anlatıcıyı bir arada kullanır. Romanlarda hâkim bakış açılı anlatıcı varlığını hissettirir. Hatta kahramanların duygu ve düşünceleri üzerine yorumlarda bulunur. Roman kahramanlarının ruhsal durumlarının yansıtılması iç monolog, iç diyalog, bilinç akımı gibi anlatım teknikleri ile gerçekleşir. Olayların anlatımında atlanan konular, geriye dönüş tekniği ile ya da kahramanların yaşadığı bilinç akımı ile verilir. Yazar romanlardaki olayların anlatımını çoğunlukla giz ve merak öğelerini temel alarak gerçekleştirir. Romanın ilk sayfalarında atılan düğümler çoklu ilişkiler ağı ile geliştirilir. Okurun bu ilişkiler ağını bir bulmacayı çözüyor gibi çözmesi gerekir. Romanın ilerleyen sayfalarında ise yazar, okuru şaşkınlığa uğratacak ilişkiler ağını açmaya başlar.

Müge İplikçi’nin romanlarında hâkim olan dil anlayışı çok boyutlu bir dildir. Yazarın romanlarında kullandığı dil hitap ettiği kitleye göre değişir. Gençlik romanı *Saklambaç* ve *Yalancı Şahit*’te yazar, diğer romanlarının aksine kahramanların etrafında teşekkül eden olayları güldürü unsurlarının yer aldığı bir dil düzleminde anlatır. Yazarın romanlarının dil bakımından öne çıkan yanı imge ve orijinal benzetmelerle kurulu olmasıdır. Romanlardaki kahramanlar sosyal boyutlarına göre bir dil kullanır. Yazar, roman dilini çok boyutlu bir düzleme taşımak için romanlarında metinlerarasılık, geleneksel unsurlar, üstkurmaca, ironi, gönderge/atıf gibi tekniklere yer verir.

Bu tezde yazarın romanları yüksek lisans seviyesinde ilk kez incelenmiştir. Tez giriş ve sonuç dâhil olmak üzere beş ana bölümden oluşmaktadır. Tezin birinci bölümünde giriş kısmı yer alır.

İkinci bölümde Müge İplikçi’nin hayatı ve eserlerine yer verilir. Bu bölüm detaylı bir anlatıma girilmeden sunulur. Çünkü yazarın öykücülüğü üzerine yapılan “Öztürk, E.(2018). *Müge İplikçi’nin Öykücülüğü*, Yüksek Lisans Tezi, Bülent Ecevit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.” tezde yazarın hayatı ve eserleri hakkında gerekli bilgi verilmiştir.

Üçüncü bölümde Müge İplikçi'nin romanları tek tek başlıklar hâlinde ele alınarak romanlarda ön plana çıkan unsurlar üzerinde durulur. Her romanın altına yazarın romanı hakkında yapmış olduğu röportajlara yer verilir. Yazarın romancılığı, yazarın yapmış olduğu röportajlarında kendi cümleleri ile de tespiti çalışılır.

Dördüncü bölümde Müge İplikçi'nin romanları incelenmiştir. Romanların tahlilinde, Şerif Aktaş'ın "Roman Sanatı ve Çözümlemesine Giriş" ve Nurullah Çetin'in "Roman Çözümleme Yöntemi" kitaplarındaki roman tahlil planı ölçüt alınmıştır. Romanların dil ve anlatım başlıklı bölümlerinde Mehmet Tekin'in Roman Sanatı 1" kitabındaki anlatım tekniklerinden faydalanılmıştır. Romanlar; romanın tanıtımı, özet, yapı (olay örgüsü, kişiler,zaman, mekân), zihniyet, tema, dil ve anlatım olmak üzere altı ana başlıkta tek tek incelenmiştir. Yazarın romanlarında tespit edilen unsurlar, romanlardan gerekli alıntılar yapılarak gösterilmiştir. Romanların dil ve anlatım kısımlarında alt başlıklar hâlinde romanlarda yer alan anlatım teknikleri ve postmodern unsurlar romandan alınan örneklerle tespiti çalışılmıştır. Yazarın dil ve üslubu üzerine yapılan "Öztaş, D.M.(2015), *Müge İplikçi'nin Eserlerinde Dil ve Üslup*, Yüksek Lisan Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale." çalışmanın romanlardaki anlatım tekniklerini ve postmodern unsurları detaylı incelemesinden dolayı anlatım teknikleri ve postmodern unsurları detaya girilmeden verilmeye çalışılmıştır.

Sonuç bölümünde Müge İplikçi'nin edebî kişiliğinin genel hatları sunulurken romanlarıyla birlikte romancılığına dair tespitlere yer verilmiştir. Böylelikle, bu çalışmayla yazarın bundan sonra yayımlayacağı romanlarının dünyasına da ışık tutmak hedeflenmiştir.

Yazarın romanları daha önce akademik bir çalışmaya konu olmadığı için yazarın zihin dünyasının tespitin de romancılığını anlama adına Türk edebiyatına katkı sağlayacağı tarafımızca düşünülmüştür. Bu sebeple yazarla 03.10.2018 tarihinde İstanbul'da yazarın çalışma ofisinde tarafımızca bir röportaj gerçekleştirilmiştir. Bu röportajda yazarın romancılığını şekillendiren ana hatlar üzerinde durulmuştur. Röportaj eklerde yer almaktadır.

2. MÜGE İPLİKÇİ'NİN HAYATI VE ESERLERİ

2.1. Hayatı

Müge İplikçi, 18 Ocak 1996'da doktor anne babanın tek çocuğu olarak, İstanbul'da dünyaya geldi. Çocukluk yıllarını Kadıköy'de geçiren yazar, lise öğrenimini Kadıköy Anadolu Lisesi'nde tamamladı. Ardından İstanbul Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu. Aynı üniversitenin Kadın Sorunları ve Araştırmaları bölümünde yüksek lisansa başladı. “*Popüler Kültür ve Kadın: Müzik Kliplerinde Semiotik Yorum*” başlıklı tezini 1996'ta tamamladı.

İstanbul Üniversitesi Kadın Sorunları ve Araştırmaları Bölümünden ve The Ohio State University'den iki ayrı yüksek lisans derecesi aldı. ABD'de bulunduğu yıllarda üniversite öğrencilerinden, elli yaş üstü gruplara kadar çeşitli yaş aralıklarındaki insanlara öğretmenlik yaptı. Ohio Eyalet Üniversitesi'nde Türkçe okutmanı olarak çalıştı.

TRT2'de Açık Kitap Programı'nı hazırlayıp sundu. 2009 yılında yayın hayatına başlayan program, 2010 yılında yayından kaldırıldı. Açık Radyo'da “Sabun Köpüğü” isimli programın hem hazırlanışında hem de sunumunda yer aldı. Çeşitli yazıları, *Notos*, *Hece*, *Varlık*, *Dergâh*, *Kitap-lık*, *Milliyet Sanat*, *Radikal Kitap*, *Birgün Gazetesi*, *Hayalet Gemi* gibi süreli yayınlarda yayınlandı.

Yazın hayatına Varlık dergisinde yayımlanan *Bildik Masallar* öyküsü ile giriş yapan yazarın, öykü ve roman dalında aldığı üç edebiyat ödülü bulunmaktadır: 1996 Yaşar Nabi Nayır Gençlik Ödülü Yarışması'nda kısa öykü dalında birinci oldu. 1997'de Haldun Taner Öykü Ödülü üçüncülüğünü kazandı. 2010 yılında kaleme aldığı ilk gençlik romanı Yalancı Şahit Çocuk ve Gençlik Yayınları Derneği tarafından Yılın En İyi Gençlik Roman Jüri Özel Ödülü'ne değer görüldü.

Öykü, roman, çocuk kitabı, inceleme kitapları ve anı türünde eserler veren yazarın, öykü ve romanları Almanca, İngilizce, Felemenkçe, Slovakça, Bulgarca, Arapça ve Arnavutça gibi dillere çevrildi. (Öztürk, 2018:6)

İplikçi, dünya ve Türk edebiyatından etkilendiği isimleri yaptığımız röportajda şu şekilde ifade etmiştir: Orhan Kemal, Yaşar Kemal, Leyla Erbil, Pınar Kür, Adalet Ağaoğlu, Oğuz Atay, Latife Tekin, Firuzan, Gabriel Garcia Marquez, Mrs. Dalloway”, Virginia Woolf, Jean Rhys, Samuel Beckett, William Faulkner, Hemingway, Salinger, Mark Twain, Charles Dickens, Doris Lessing, Dostoyevski, Çehov, Puşkin.

Türkiye PEN’in Hapisteki Yazarlar Komitesi üyeliğini (WIPC) üç yıl sürdüren yazar, aralıklı olarak 2004-2005 ve 2007-2009 yılları arasında PEN Kadın Yazarlar Komitesi başkanlığını da yapmıştır.

Müge İplikçi, eşi Ruşen Çakır ve oğlu Ali Deniz ile birlikte İstanbul’da yaşamaktadır. İstanbul Bilgi Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Medya ve İletişim Sistemleri bölümünde yarı zamanlı öğretim görevlisi olarak çalışmaktadır. Aynı üniversitenin 2019 yılında çıkarmaya başladığı Eşik⁵ dergisinde basın ve yayın sorumlusudur. 2010 yılından beri Vatan Gazetesi’nde yaptığı köşe yazarlığı 2018 yılında sona ermiştir. (Öztürk, 2018:8)

2.2. Eserleri

Öyküleri⁶

- Perende (1998)
- Columbus’un Kadınları (2000)
- Arkası Yarın (2001)
- Transit Yolcular (2002)
- Kısa Ömürlü Aşelyalar (2009)
- Tezcanlı Hayalet Avcısı (2013)
- Çok Özel İsimler Sözlüğü (2017)

⁵İstanbul Bilgi Üniversitesi Medya ve İletişim Bölümü ile Televizyon Haberciliği ve Programcılığı Bölümü öğrencileri tarafından C-Lab Edebiyat ve Kültür Dergisi projesi kapsamında hazırlanmaktadır

⁶Daha detaylı bilgi için bakınız: Öztürk, E. (2018). Müge İplikçi’nin Öykücülüğü, Yüksek Lisans Tezi, Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.

Semih Gümüş, **Perende** ile ilgili düşüncelerini şu sözlerle ifade eder:

“Müge İplikçi’nin genç kuşağın yarattığı son büyük dalgayla birlikte öykü adamızın kıyısına vurması, beklenmedik bir şanstı. Bunun ne denli önemli olduğunu ilk kitabı Perende’den sonraki kitaplarında daha iyi anladık. O, yayımlanan her yeni kitabına tutunarak daha da yükseğe çıkarken, biz de onun yakın okurları olduk. Postmodernin olanaklarından yararlanarak yarattığı dünyanın insanı, genç kadınları sorun etme öyküyü yaşam sevinci yerine buruk ilişkilerde arama biçimi şaşırtıcıydı. Postmoderne getirdiği bu özgün yorum, öyküye yeni biçimler kazandırmak için ışık yakıyordu. Perende, Müge İplikçi’nin sonraki kitaplarıyla birlikte düpedüz bir nirengi noktası yaratan arayışında parlak bir çıkış noktasıdır.” (Everest Yayınları, 2007)

Müge İplikçi’nin ikinci öykü kitabı **Columbus’un Kadınları** hakkında Ayşe Durakbaşı, Everest Yayınlarına yazdığı yazısında şu ifadelerle yer verir:

“Müge İplikçi’nin öyküleri, kadınlar arasındaki ilişkileri, kadınlar için güçlenmenin önemli bir alanı olarak öne çıkarıyor. Kadınların kendi aralarındaki ‘şölen’lerde uzanabildikleri bir uzam, keşfedebilecekleri bir dil var; belki de kadınlık öncesi zamanın keşfi, gizli bahçelerin kaçamak ve dar zamanlarına geri dönüş, oradaki küçük kızların inadı ve korsanlıkları, eni yolculukların da ateşleyicisi oluyor.” (Everest Yayınları, 2007).

Arkası Yarın’da “(...) çeşitli etkileşimlerin baskısı altındaki karmaşık dünyasını anlamaya ve anlamlandırmaya çalışan insanların öykülerini dile getiriyor. Duru bir dil, usta bir kurgu ile yazılmış bu öyküler, yetkin bir edebiyatçının kalem farkını ortaya koyuyor. Öncelikle kadının dünyadaki yerini sorgulayan Müge İplikçi, insanın genel portresini çizerken dünyanın her türlü eşitsizliğine karşı duyarlılığını korumaya özen göstererek, ayrıntıların değerini bilerek, hakkını vererek kuruyor öykülerini.”(Everest Yayınları, 2006).

Yazarın dördüncü öykü kitabı olan **Transit Yolcular**’da yazar, kitabın yapısını diğer öykü kitaplarının aksine resimlerle süslemiştir. Öykülerin içerisine çeşitli aralıklarla dantel motifleri eklendiğini görürüz. Öykü kitabının arkasında kitaba dair şu cümleler yer alır:

“Özellikle kadın kahramanların ağır bastığı bu öykülerinde İplikçi, hep öteki olarak kalmaya bırakılan kadının bu yazgının içinden taşırmaya çalıştığı direncinin de altını çiziyor. Birbirine bağlanarak akıp giden bu öyküler, farklı karakterler ve yaşamlar arasındaki kesişen noktalarla zenginleşerek, bir dağılıp bir toparlanarak kendi motiflerini oluşturan bir dantelin ince güzelliğini taşıyor.” (Everest Yayınları, 2009).

Yazarın beşinci öykü kitabı olan **Kısa Ömürlü Açelyalar**, Everest Yayınları tarafından yayımlanır. Kitapta on yedi öykü yer almaktadır. Kitabın arkasında kitaba dair şu sözlerle yer verilir:

“Usta yazarımız Müge İplikçi, her zaman büyük bir titizlikle didik ettiği yaşamın sıradan ayrıntılarından bir kez daha kusursuz öyküler kuruyor. Yalnızlığı, iletişimsizliği, yanlış anlamaların yarattığı bozgunu anlatan bu öyküler, dilin bir iletişim aracı olmaktan çıkıp varoluşun temellendiği bir evren olmasının da yolunu açıyor.” (Everest Yayınları, 2009)

Tezcanlı Hayalet Avcıları, 2013 yılında Everest Yayınları tarafından yayımlanır. Kitapta toplam on üç hikâye yer alır. Kitap şu cümlelerle tanıtılır:

“Günlük yaşamın gözden kaçan ayrıntılarının ve o ayrıntıların ardında örülen gerçeğin ortaya serildiği bu öyküler, bireyin ve bireylerden oluşan toplumun can alıcı bir aynasıdır. Uсталıkla kotarılmış öyküler, tek bir an’a denk gelen derin kırılmaları dile getiriyor. Ancak o anların sürekliliği, okurun tamamlayacağı başka öykülere yol açıyor.” (Everest Yayınları, 2013)

Müge İplikçi’nin son öykü kitabı **Çok Özel İsimler Sözlüğü**, 2017 yılında yayımlanır. Kitapta yirmi dokuz öykü yer alır. Yazarın en fazla öykü sayısının bulunduğu kitaptır. Kitap şu ifadeler ile tanıtılır:

“Müge İplikçi, Çok Özel İsimler Sözlüğü’nde bizleri, kadınlara, çocuklara, gençlere ve tabii ki erkeklere doğru kısa mesafeli bir yolculuğa çıkarıyor. Kitaplardaki isimler ilk bakışta dünya hâllerinin anlık fotoğrafı gibi görünse de sırtlandıkları hayat, içinde bulunduğumuz 21. yüzyılın haletiruhiyesini derinliğine aktarma konusunda hiç cimri değil. İsimleri çok özel kılan bu zaten; sıradan insanların kendi hallerinde yaşayıp gideceklerken üzerlerine binen yükün altında bükülüp dağılmış ruhları.” (Everest Yayınları, 2017).

Romanları

Kül ve Yel (2003)

Cemre (2006)

Kafdağı (2008)

Yalancı Şahit (2010)

Civan (2012)

Saklambaç (2013)

Babamın Ardından (2015)

Sil Baştan (2019)

Çocuk Kitapları

Uçan Salı (2010)

Acayip Bir Deniz Yolculuğu (2012)

Kömür Karası Çocuk (2014)

Dondurmam Tılsım (2016)

Uçan Salı, yazarın sekiz dokuz yaş aralığındaki çocuklar için kaleme aldığı bir çocuk kitabıdır. Kitabın konusu Kadıköy Salı Pazarı'nda geçer. Kitabın kahramanı Sibel, annesi ve ikiz kardeşleri ile birlikte pazara gider. Bu esnada annesini kaybeder. Annesini aramaktan yorgun düşen Sibel, pazardaki domates kasalarının birinin içerisinde uyuya kalır. Kitabın asıl olayları bundan sonra başlar. Sibel'in mahalleden komşusu olan yaşlı bir teyze Sibel'i kasada görür. Ona bir kolye verir. Sibel, bu kolye sayesinde uçmaya başlar. Hayal ve gerçeğin iç içe anlatıldığı kitapta korunması gereken değerlerimiz, farklı olana karşı önyargılı davranmamız gerektiği ve yardımseverlik gibi konular işlenir. Kitap Mustafa Delioğlu tarafından çizilen resimler ile canlı bir şekilde okuyucuya sunulur.

Acayip Bir Deniz Yolculuğu, 360 Derece Tarih Araştırmaları Derneği'nin deniz arkeolojisi çalışmalarından biri olan "Foça-Marsilya Tarihe Yolculuk" projesini çocuklara yakınlaştırmak için yazılan bir kitaptır. Kitap, Antik Çağ batıklarından yola çıkılarak aslına uygun inşa edilen gemi Kibele'nin gerçek yolculuğundan esinlenir. 2009'da 56 günde tamamlanan bu zorlu yolculukta Kibele, Foça'dan yola çıkmış, gönüllü kürekçileriyle Akdeniz'i kat ederek Fransa'nın Marsilya limanına ulaşmıştır. Deniz arkeolojisinin bu yolculuğu, İplikçi'nin geçmişle günümüzü harmanlayan kurgusuyla; sanatçı Sedat Girgin'in canlandırmalarıyla öyküleşerek romana konu olur. Roman, aşından korkan Kerem'in okuldaki aşı gününde yaşadıklarını Kibele'nin gerçek yolculuğu ekseninde birleştirerek konu alır.

Kömür Karası Çocuk, Müge İplikçi'nin Berkin Elvan'a armağan ederek başladığı usta işi bir çocuk romanıdır. Romanda kendini annesiyle birlikte Türkiye'de bir göçmen evinde bulan Salif'in öyküsü, müziğin iyileştirici gücünü, göçmenliği ve dayanışmayı çocuk gözünden, dilinden aktarılır. Zor bir konuyu, çocukların duygu dünyasını zedelemeyen, çocuğa göreliği gözeterek anlatmayı başaran yazarın, komik sahnelerle, ilginç karakterlerle ve klasik müziğin önemli bestecilerinden birinin metne yayılan varlığıyla kurguladığı

öykü, keyifli bir okuma vaat etmektedir. Sanatçı Huban Korman'ın desenleriyle canlanan kitap, her yaştan okuru görmezden gelinen yaşamlar üzerine düşünmeye davet eder.

Müge İplikçi'nin çocuklar için kaleme aldığı, toplumsal cinsiyet rollerinden ekolojiye, işçi ölümlerinden eğitim sistemine kadar birçok konuya değindiği **Dondurmam Tılsım**, gerek içeriğiyle gerekse de üslubunun sadeliği ve dilinin açıklığıyla özgün bir kitap olarak karşımıza çıkar. Roman babası maden ocağında ölen Seher'in etrafında şekillenir. Seher babası öldükten sonra annesi ile Zerrin halasının zeytin ağaçları içerisindeki büyük konağına sığınır. Romanın asıl olayları da bundan sonra başlar. Kasabadaki herkesin zeytinliklerini alarak maden ocağına dönüştüren Hulki Sungu, yalnızca Zerrin halanın zeytinliklerini alamamıştır. Romanda bu çatışma üzerine kurulur. Zeytinliklerin, tarlaların ve yeşilin umut olarak işlendiği romanda, maden ocağı ölüm olarak ele alır.

İnceleme Kitapları

Yıkık Kentli Kadınlar (2002)

Cımbızın Çektikleri (2002)

Hapishaneden Öyküler (2005)

Biz Orada Mutluyduk (2013)

Yıkık Kentli Kadınlar, Müge İplikçi'nin 17 Ağustos depremini yaşamış sekiz kadınla yaptığı röportajlarından oluşan bir inceleme kitabıdır. Kitap 2002 yılında Metis Yayınlarından çıkmıştır.

Müge İplikçi ve Ümran Kartal'ın birlikte kaleme aldığı **Cımbızın Çektikleri**, on altı metinden oluşan bir kitaptır. Varlık dergisinde çıkan makalelerden yola çıkılarak oluşturulan bu çalışmada, kadın sorunları popüler kültür çerçevesinde ele alınır. 90'lı yılların ülke çapındaki kırılmalarını kadın cephesinden yalın bir dille yansıtan kitap, İplikçi'nin öykülerinde sıkça gezinen tematik başlıklara da ev sahipliği yapar.

Yazar, **Hapishaneden Öyküler**'de Aytekin Yılmaz ile birlikte siyasi tutukluların 1994-2000 yılları arasındaki on yıllık süreçte hapishanede yazdıkları on sekiz öyküyü bir araya getirir. **Biz Orada Mutluyduk** adlı kitabı, 2013 yılının Mayıs ayının son günlerinde Gezi Parkı'nda başlayan ve Türkiye'nin birçok bölgesine yayılan direniş sırasında yaptığı

röportajlardan oluşur. Yarısı kadın yarısı erkek yirmi kişiyle yapılan röportajların yer aldığı çalışma özellikle günümüz gençlerin anlaşılması noktasında önemlidir. Antikapitalist Müslümanlardan LGBT’li bireylere, Feministlerden Yeşil Harekete gönül vermiş olanlara kadar farklı görüş ve düşünceden gençler dünyaya, olaylara ve siyasete özgürlük ortak paydasından nasıl baktıklarını ortaya koyarlar.

Anı

Koşu Yolu Dünyalar Kadar (2010)

Yazar, bu eserinde çocukluğunun geçtiği Koşuyolu’nu anlatır. Yazarın çocukluğunda önemli anları barındıran Koşuyolu, 1950’lili yılların başındaki dokunulmamış hâli ile yazarın belleğinde uyandırdığı yankılarla birlikte yazıya dökülür.

3. MÜGE İPLİKÇİ’NİN ROMAN ANLAYIŞI

Yazın hayatına öyküler ile başlayan Müge İplikçi, öykülerinin yanı sıra roman, çocuk kitapları, inceleme kitapları ve anı türünde de eser veren üretken bir yazardır. Çağdaş edebiyatımızın özgün isimleri arasında yer alan İplikçi’nin yayımlanmış sekiz romanı vardır. Romanları Arapça, Kürtçe, Arnavutça gibi çeşitli dillere çevrilmiştir. Akademik çalışmalarını kadın sorunları üzerine yapan yazar, romanlarında da kadınları ağırlıklı olarak işler. Onun romanlarında dünya hegemonya⁷sına karşı dişil bir sesin çığlıkları yankılanır.

Yazar, 07. 06. 2012 tarihinde Ayşe Olgun ile *Yeni Şafak Kitap Eki*’ne yapmış olduğu röportajında kadınlar hakkındaki düşüncelerini şu sözlerle ifade eder:

“Yaşamın geleneğe dayanan sacayaklarını birebir yansıttıkları, bu yaptırımların ilk elden muhatapları oldukları için kadınların gözüyle anlatmayı tercih ettim bugüne kadar. Hatasız oldukları için değil. Ancak yaptıkları hatalarda bile daha samimi oldukları için kahramanlarım onlar oldu. Onların evrensel olmayan duruşlarını daha çok tercih ettim, çünkü tarih dışı beni hep çekti. Bu kadar tarihin içindeyken bu kadar tarihin dışında bırakılmak önemli bir özelliktir. (...) Kadınlar bu konuda çok önemli bir kaynak benim için.” (Olgun, 2012).

İplikçi’nin romanlarını onun düşünce dünyasından ayrı konumlandırılamayız. Yazar, dış dünyadaki gerçeklere tepkisiz kalamaz. Romanların içeriğinin de bu tepkisiz kalamayışın sonucunda doğduğunu söyleyebiliriz. Toplumsal olanı kendine has bir üslupla birleştirdiği romanları, eleştiri ve şiir dilinin kıyılarında gezinir. Bu bağlamda bakacak olursak yazarın edebiyata yüklediği anlamın önem arz ettiğini ifade edebiliriz. Çünkü yazarın romanları salt bir kurgunun ürünü olarak karşımıza çıkmaz. Onun romanlarında yaşadığımız çağın acı gerçekleri edebî olanın kotasında eritilerek verilir. Buradan yola çıkarak yazarın zihin dünyasının hudutlarının romancılığının sınırlarını da belirlediğini söyleyebiliriz. Bu durumu yazar, yapmış olduğu birçok röportajında açıklamıştır.

Yazar, 31.10.2018 tarihinde Gökçe Uygur ile *Haftalık Bağımsız Gazete*’ye yaptığı röportajında edebiyatın işlevi ile ilgili düşüncelerini şu ifadelerle dile getirir:

“(…) Edebiyat metni hiçbir zaman dünyadaki savaşları bitiremez. Ama edebiyat metni; o savaşın içindeki insanlar eğer savaştan vazgeçip kitap okumaya

⁷Bir kişinin başka bir kişi üzerindeki üstünlüğü ve baskısı.

başladıklarında –eğer iyi bir kitapsa o- savaşmanın ne kadar beyhude, ne kadar insanın doğasına aykırı ve tehdit olduğunu gösterebilir. Ve bu gösteriş, o kişiye olmasa bile evladına, evladına olmasa bile torununa bir yön çizebilir. Uzun soluklu bakmak lazım. Edebiyatın işlevini hemen şimdi diye düşünmemek lazım. Edebiyatın evrenselliği; insanı merkezine alıp sorgulaması, onu yüzleşmeye davet etmesi ama aynı zamanda da bunu hemen şimdi yapmak gibisinden bir ağır yükün altına girmemesidir (Uygur, 2018).

Yazar, 16.09.2010 tarihinde Canan Hatipoğlu ile *Vatan Kitap*’a yaptığı röportajında edebiyata yüklediği anlamı şu sözlerle ifade eder:

“ Ben yaşadığım çağla iç içe olmayı seven bir yazarım. Çıkış noktası olarak yaşanan gerçekleri ya da gerçeği baştan çıkartıcı ve kışkırtıcı buluyorum. Ancak sonrasındaki süreç, yani edebiyatın devreye girdiği zaman dilimi... Orası her şeyi yeniden düşünmeye başladığım bir yer. O noktada daha önce yaşanmamış olanı bulmak durumundasınız. Hayali gerçeğe giydirmek ve bu karışımından yepyeni olanı çıkartmak... Benim edebiyattan anladığım bu. Buna sınır yerine denge diyebiliriz.” (Hatipoğlu, 2010).

Müge İplikçi’nin ilk romanı **Kül ve Yel**, hatırlayış ve unutuş ekseninde temellenen bir romandır. Yazar, Alzhemir hastası Fehime’nin belleğinden sunduğu olayları şimdiki zamanda asılı bırakır. Romanda geçmişin şimdi ile bütünleşmesi Fehime’nin belleğinin ona oynadığı oyunlar ile olur. Okuyucu olayların dayandığı temelleri, Fehime’nin kendisi ile olan iç konuşmalarından öğrenir. Bu konuşmalar romanın sonuna değin okuyucu ve olaylar arasındaki bağı kuran bir öge olarak kullanılır.

Romandaki kahramanlar birbirleri ile ortak kaderi paylaşan kişilerdir. Hayattan umduğunu bulamayan bu kişiler çareyi kaçışta arar. Ancak bu kaçış her gidişte biraz daha geriye dönüşü beraberinde getirir. Geçmiş unutmak için atılan her adım geçmişte biraz daha kaybolan kahramanların karşımıza çıkmasına neden olur. Yazar, kaçış olgusunu romanda kahramanlar üzerinden kimi zaman eylemsel, kimi zamanda duygusal bir tepki olarak yansıtır.

Çok katmanlı bir yapıya sahip olan romanda olaylar arasında boşluklar vardır. Bu boşluklar romanı âdeta çözülmeyi bekleyen bir bulmaca hâline getirir. Okurun bu bulmacayı çözmesi ise romandaki küçük detayları fark etmesi ile gerçekleşebilir. Yazarın imgelerle yüklü dili, olay örgüsünün kopuk yapısını daha da boyutlandırır. Roman boyunca kullanılan fare, dehliz, manolya, kül, yel, uçurtma gibi imgeler anlamda çoğulculuğu besler. Bu çoğulculuk ise romanı her okuyan kişinin farklı bir anlam yüklemesini sağlar.

Yazar, 13.02.2004 tarihinde Oylum Yılmaz ile *Radikal Kitap Eki*'nde yaptığı röportajında *Kül ve Yel* romanı hakkında şu ifadelerde bulunur:

“(...) Bence neyi anlattığın değil, artık neyi nasıl anlattığın önemli. Ben de bunun arayışı içindeyim. Anlatılmadık bir hikâye kaldığını sanmıyorum yeryüzünde. Ve bu yüzden de biçimle oynuyorum. Benim dille, dilin kendi yapısıyla sorunum var öncelikle. Dil bir kurallar bütünü ve bu kuralların kökü nereden geliyor, kültür ideoloji arasında nasıl bir bağ var ve dil burada nasıl bir işleve sahip, neden analitik düşünmemiz isteniyor? Neden bir başlangıç, gelişme ve son olmak zorunda edebiyat yapıtında? Oysaki bellekte böyle bir şey yok, düşünce böyle bir şey değil. Bilinç akışı dediğimiz şey sen nihayet vermedikçe sonsuza kadar sürebilir. Ama dil bunu derleyip topluyor. Benim sorunum da bu. Bu kuralları zorlayabilmek.” (Yılmaz, 2000).

Müge İplikçi'nin ikinci romanı **Cemre**, büyük harflerden korkan küçük bir kızın anlatımı ile başlar. Yazar, romanın başından itibaren toplumsal normlara olan tepkisini büyük harflerle sembolleştirerek anlatmıştır diyebiliriz. Romanın ana kahramanı Yıldız, doğum gününde Nimet Bor'un ölüm haberini alır. Romandaki asıl olaylar, bu ölüm haberi ile başlar. Karakola giden Yıldız, karakoldan dönüş yolunda kendisi ile hesaplaşır. Bu hesaplaşma beraberinde geçmişini de açığa çıkarır. Romanın olay zamanı, Yıldız'ın otobüse binmesinden indiği süreye kadar geçen zamandır.

Kadın kahramanların ön planda olduğu *Cemre*'de, yazar romanı Yıldız'ı merkeze alarak birçok kadın etrafında şekillendirir. Kadınların karakterleri birbirinden farklı olmasına rağmen hayatlarının birbirleri ile kesişen noktaları vardır. Romanın ana kurgusu da bu kesişmelerin takibi ile sağlanır. Küçük ayrıntılar hâlinde verilen ilişki ağları romanın anlaşılmasını zorlaştırır diyebiliriz. Yıldız, Nimet Güzel, Nimet Bor ve Hülya arasındaki aynalı kolye metaforu romanın başından itibaren kahramanlar arasındaki bağı veren önemli bir öğedir. Kolyenin kahramanlar arasında el değiştirme serüveni kurgunun bir parçası olarak işlenir. Birçok ayrıntının birbiri ile ilişkilendirildiği romanda tesadüfler önemli bir yer kaplar. Yaşamdaki bazı tesadüfler hayatımızı değiştirir düşüncesi yazar tarafından romanda işlenen en baskın düşüncelerden biridir. Kadın kahramanların dikkat çeken bazı ortak yanları vardır. Bu kadınlar hayatta kendi olmayı başaramamış, mutsuz aşk hayatları içerisine sıkışıp kalmış kadınlardır. Ama yine de erkeklere karşı acımasız bir yaklaşımları yoktur. Sığınacak bir liman ararlar. Erkek kahramanlarla olan iletişimleri sevgi açlıklarının giderilme ihtiyacından kaynaklanır.

Romana ismini veren Cemre Efsane'si Yıldız'ın bindiği otobüste karşılaştığı Cemre adlı bir kızın ağzından anlatılır. Cemre sevgilisine ulaşmak için önce havaya, sonra suya, oradan da yeryüzüne düşen bir delikanlıdır. Cemre'nin sevgilisine ulaşmak için geçirdiği bu aşamalı yolculuğu dünyadaki hava olaylarını etkiler. Yıldız ve otobüste karşılaştığı Cemre isimli kız cemrenin suya düştüğü tarihte doğmuştur. Yazar, romanın isminde dâhi kahramanlarla ilişkili birçok ağ kurar. Yıldız'ın doğum gününde kendisini suya atarak intihar etmesi de romandaki bu ilişkiler ağının bir parçasıdır. Cemre'nin suya düşme tarihinde doğan Yıldız, aynı tarihte suya atlayarak intihar etmiştir. Nimet Bor'un ölümü de aynı tarihtedir. Yazar, tesadüflerle ilişkilendirdiği romanını yine aynı tesadüfler üzerinde sonlandırır.

Yazarın 01.07. 2006 tarihinde *Milliyet Sanat Dergisi* ile yaptığı röportajında *Cemre* romanı ile ilgili olarak şu sözleri kayda geçirilmiştir:

“(...) Cemre’de izlediğim yol her hayat öyküsüne eşit yer verebilmektir. Edebiyatta kurgusal olarak merkezi olan sesi yıkmak, en temel hedeflerimden biridir. İçinden anlatmak da. Birçok insanın sesini duyarım ve yer almalarını isterim girdiğim serüvende. Beni o çoğulculuk heyecanlandırılır. (...) Üstelik kahramanlarıma bunu dedirmek yerine kurguda bu çoğul resmi temsile giriyor olmam, teknik olarak da bir risk yükler yazdıklarıma.” (Milliyet Sanat Dergisi, 2006)

Müge İplikçi'nin üçüncü romanı **Kafdağı**, politik eleştirel duruşu ile iddialı bir romandır. Romanlarında kadın kahramanları ele alan yazar, bu romanında da aynı geleneği bozmaz. Bilim kurgu tarzına yakın diyebileceğimiz *Kafdağı*, Pakistanlı Zahide Sohni Mühür merkezinde şekillenen olaylardan meydana gelir. Yazar, diğer romanlarının aksine aksiyonun ön planda olduğu bir roman meydana getirmiştir diyebiliriz. Zahide Amerika'ya eğitim için gittikten sonra tüm hayatı değişir. Üniversite yıllarında tanıştığı Emel, romanın ilerleyen sayfalarında kaderinin birleştiği kişi olacaktır. İstemediği bir evlilik yapan Zahide, kocası aracılığı ile terör örgütüne katılır. Uzun yıllar örgüt için çalıştıktan sonra örgütten ayrılmaya karar verir ve çocuklarını da alarak kaçar. Romanın olay zamanı diyebileceğimiz asıl kısımları bu olay ile başlar. Zahide bu kaçışla birlikte önce çocuklarını daha sonra da kendi kimliğini kaybeder.

Yazar, Müslüman, suç, terör gibi kavramları işlediği romanı farklı bir olay örgüsü ile kaleme almıştır. Zahide'nin geçmişi ve şimdisi iki farklı şekilde sunulur. Geçmiş, Zahide'nin yarı açık bir bilinçle hatırladıklarını Levent'e anlatması ile açığa çıkar. Gelecek

ise aslında kendini arayan Emel'in şimdiki zamanda yaptıklarıyla sunulur. Kahraman bakış açılı anlatıcı tarafından anlatılan olaylar iki kahramanın bakış açısından verilir. Yazar romanın başında olayları Zahide ve Emel isimli iki farklı kadının hayatları ekseninde şekillendirir. Ancak romanın sonuna yaklaşıldığında Zahide ve Emel'in aynı kişi olduğu ortaya çıkar. Roman boyunca sezdirilmeyen bu durum okuyucuda büyük bir şaşkınlığa neden olur. Yazar, âdeta okuyucusu ile oyun oynamaktadır. Bu oyun yazarın kendi kahramanları ile de oynadığı bir oyundur. Zahide'nin herkesin kendisini kullandığına dair eleştirisine Müge İplikçi'yi de dâhil etmesi bu oyunun bir parçasıdır diyebiliriz.

Romanda yer alan aksiyon, olayların birçok farklı şehirde geçmesi ile desteklenir. Yazar, diğer romanlarında kullanmadığı kadar dış mekâna yer verir. Amerika, Avrupa, Ortadoğu sınırları içerisinde geçen olaylar, romanda birçok şehrin yer almasını sağlar. Bu şehirler çoğu zaman üzerinde durulmadan geçilen yerlerdir. Merkez mekân algılayışının yazarın bu çoğulcu mekân kullanımı ile aşıldığını söyleyebiliriz. Yazar, âdeta romanda sınırların olmadığı bir mekân algısı oluşturmuştur.

İplikçi, Zahide çevresinde temellendirdiği olayların arka planında adalet, eşitlik, güç, özgürlük, insan hakları gibi kavramların sorgulamasını yapar. Dünya siyasetinin çirkin ve acımasız yanlarını eleştirir. Ekonomik gücün insan hayatı üzerindeki yaptırımlarına karşı bir duruş sergiler. Hayatı elinden alınan Zahide Sohni, birtakım güçlerin kendi refahları için kobay olarak kullanılmıştır. İnsan hayatının bu kadar değersiz olamayacağı bilim adamı Levent'in ağzından ifade edilir. Zahide'nin Levent ile olan konuşmasında “Ben çağın vebasıyım.” şeklinde kendini tanımlaması yazarın Zahide'yi sembolik bir kahraman olarak kullandığının ipucunu verir diyebiliriz. İplikçi, Zahide'yi üçüncü dünyalı Müslüman kadınların temsilcisi olarak ele almıştır. Çarpık dünya düzeni içerisinde inanç ve siyasetin kadın hayatı üzerindeki etkisi trajik bir şekilde Zahide ekseninde ortaya konulur. Roman yaşadığı olumsuzluklara rağmen pes etmeyen Zahide'nin yeni bir hayat kurma yolculuğu ile biter.

Yazar, 21.12. 2008 tarihinde Seher Kadıoğlu ile *Haber 7*'de yaptığı röportajında *Kafdağı* romanının kahramanlarını belirleyişi hakkında şu açıklamalarda bulunmuştur:

“Güçlü olabilmek benim dağarcığımda koşullar ne olursa olsun devam edebilmekle eş değerde. Güçten anladığım hiyerarşiler kurmak ya da bir dizi kurnazlığa başvurarak engelleri aşmak değil. Kısaca umulanın tersine kırılmalığınız ya da

mağlup edilmişliğiniz güçsüz olmanız demek değildir ki! Hayatın savurduğu nice insan tanıyorum; buna karşın hayata çoksuyula sarılmaktan vazgeçmiş değiller. Gerçek güç budur. Bugüne kadar kahraman olarak çoğunlukla bu tür insanları seçtim. Yenilmiş, bir köşeye atılmış insanlardır bu karakterler.” (Kadioğlu, 2008)

Müge İplikçi'nin dördüncü romanı **Yalancı Şahit**, bir gençlik romanıdır. TMK (Terörle Mücadele Kanunu) mağduru çocukların anlatıldığı roman, Çetin Yavuz Boyacı ekseninde şekillenir. Aileleri kuşaklardır kot fabrikasında çalışan çocuklar, aileleri ile aynı kaderi paylaşmak zorunda kalır. Bu zorunluluk maddi yetersizliklerden kaynaklanmaktadır. Yavuz'da ailesi kot fabrikasında çalışan çocuklardan yalnızca biridir. Amcası bu fabrika yüzünden ölmüş, babası ise hastalanmıştır. Yavuz'un kaderi de ailesinin diğer üyeleri gibi fabrika ekseninde şekillenir. Atmadığı bir taşın suçlusu olarak cezaevine girer. Yazar, masum çocukların hayatın ağır şartları altında ezilmesini zengin-fakir, suçlu-suçsuz gibi karşıtlıklarla sunar. Romanın arka planında duyulan ses ise romandaki bölümlerden birinin başlığı da olan “en az sizin kadar masumuz”dur. Yazar, roman boyunca çocuklar üzerinden masumiyetin ne olduğunu sorgular. “Ortada bir suç varsa bunun tek sorumlusu taş atan çocuklar mıdır?” sorusu yazarın romanın derininde işlediği bir mesajdır diyebiliriz. Bu mesaj, romanda trajik bir şekilde ele alınan Yusuf ekseninde verilir. Yusuf diğer çocukların aksine fabrikaya gerçekten taş atan biridir. Bu taş atışta kaderine isyan eden bir kişinin tepkisi vardır. Babasını fabrika yüzünden kaybeden Yusuf, hayata ve onun adaletsiz düzenine tepkisini bu şekilde gösterir.

Romanın dikkat çeken en önemli yanlarından birisi yazarın roman boyunca taş metaforu düzleminde işlediği sanat kavramıdır. Yazar, çocuklara sığınma alanı olarak sanatı sunar. İlk insanlardan bu yana insanların resimle olan bağı Selime Öğretmen'nin cümleleri ile ifade edilir. Resim yeteneği olan Yavuz, hapishaneye girdikten sonra hayata resim yaparak tutunmaya çalışır. Yazar, hapishanenin kasvetli havasını çocukların hapishanede yaptıkları tiyatro, resim ve anlatılan hikâyeler ile dağıtmaya çalışır. Suçsuzluklarını kimseye anlatamayan yedi çocuk, hapishanede mahkeme oyunu oynamaya başlar. Bu oyunlar yaşadıkları trajedinin gülünç bir şekilde ortaya konulduğu yerlerdir. İplikçi, trajik bir hava içerisinde bile çocuk kahramanlarını, çocukluğun o masum neşesinden alı koymamıştır.

Yalancı Şahit hacim olarak küçük olmasına rağmen yoğun bir dilin kullanıldığı çok mesajlı bir romandır diyebiliriz. Yazar, toplumsal konulara karşı duyarlılığını bu romanında da gösterir. İç içe anlatımların ağırlıklı olarak kullanıldığı roman, yapı bakımında çok

katmanlıdır. Olayların anlatımındaki çoğulculuk şahıslar kadrosunda da kendisini gösterir. Şahıs kadrosunun fazla olması merkezi kahramanın etkisini ikinci plana iter. Bu durum kişilerin değil, olayların ön planda olmasını sağlar. Edebî ve eleştirel bir dilinin bir arada kullanıldığı romanda okuyucuyu hüzünlendiren bir hava vardır. Güldürü, trajedi ve sanatın birlikte yer aldığı roman, bu yapısı ile okuyucu üzerinde farklı bir intiba yaratmaktır diyebiliriz.

Yazar, 16.09.2010 tarihinde Canan Hatipoğlu ile *Vatan Kitap*'a yaptığı röportajında *Yalancı Şahit* ile ilgili şu ifadelerle yer verir:

“Taş imgesinden yola çıkarak kot taşlama işçilerini de romana dâhil ettim. Taş temel imgelerden biri kitapta. Her yerde var. Günümüzde emeğin vardırıldığı noktaya bir gönderme yapmak için kot taşlama fabrikasını kitaba koydum. Siz insanların emeğini sömürürseniz bunun sonuçlarına da katlanmak durumundasınız. Yusuf’un öfkesinin temelinde kendisine ait olan her şeyin bir biçimde kendinden çalınması gerçeği var. Ailesi, kökeni, emeği...” (Hatipoğlu, 2010)

Müge İplikçi'nin, beşinci romanı **Civan'ın**, modern bir Deli Dumrul destanı olduğu söylenebilir. Yazar diğer romanlarının aksine ilk kez ana kahramanını erkek seçmiştir. Dumrul adlı bir polisin etrafında şekillenen roman, İplikçi'nin aynı zamanda ilk polisiye roman denemesidir. Yazar, Dumrul'u hayata meydan okuyan ama bu meydan okuyuşta kaybeden bir kahraman olarak işler. Dumrul'un meydan okuyuşu yalnızca hayata değil, kendisinedir de. Çocuk yaşta yaşadıkları, yaşama duyduğu öfkenin başlangıcı olur. Bu öfke annesinin beklenmedik intiharı ile perçinlenir. Kız arkadaşı Rana'yı annesine benzediği için terk eder. Aslında Rana'dan değil, kendisinden kaçmaktadır. Pınarlı kasabasında kaçırılan bir kız çocuğunun bulunma aşamaları romanın genel iskeletini oluşturur. Bu kızı arayan polis ekibinin içerisinde Dumrul da vardır.

Romanın geçtiği çerçeve mekân Pınarlı isimli bir kasabadır. Kasabanın romandaki ana mekân olması romandaki zaman kavramını etkiler. Yazar, kasaba ekseninde Anadolu insanın zihin dünyasını yansıtır. Kaçırılan kız çocuğu ile Pınarlı sakinlerinin yıllardır ertelediği öfkeleri de açığa çıkar. Bu bağlamda Kürt sorunu da romanda işlenmeye başlanır. Pınarlı'nın yerlileri başına gelen her olumsuzluğun nedeni olarak ilçeye dışarıdan gelenleri görmektedir. Yazar, roman içerisinde ilçe hayatını ve düşünce dünyasını Hilal'in kaçırılması ile birlikte ustaca işlemiştir diyebiliriz.

Yazar, romandaki tüm meydan okuyuşların ve hareketliliğin yanında aşk olgusunu da işler. Dumrul ve Rana arasındaki yarım kalmış aşk, Dumrul'un ilçeye gelmesi ile tekrar alevlenir. Bu alevlenme Rana'ya kendi hayatını sorgulama imkânı verir. Yazar, Rana ekseninde hayatlarını “mış gibi” yaşayan kadınları romana konu alır. Rana'nın kendisine olan ertelemesi, kocasını aldatmasına neden olur. Bu sefer erkek kahraman değil, kadın kahraman aldatan konumdadır.

Genel olarak bakılacak olursa *Civan*, hayata hatta Tanrı'ya kafa tutan Dumrul'un iç çatışmalarının ilçe hayatı ile birlikte işlendiği bir romandır diyebiliriz. Yazar, bu romanında da toplumsal olaylardan kopmamış kahramanların ruhsal durumları ve hayatın gerçeklerini edebî ve yerli bir dil ile bir arada işlemiştir. Dumrul'un ölen kızı ile konuşmaları romanda okuyucunun Dumrul hakkında bilgi edindiği yerlerdir. Bu kısımlar aynı zamanda romanın çok boyutlu bir düzleme taşınmasına da olanak sağlamıştır.

Yazarın, 11.05.2012 tarihinde Eyüp Tatlıpınar ile *Akşam Gazetesi* 'nde yaptığı röportajında şu ifadeler kayda geçirilmiştir:

“Deli Dumrul katmanlı bir öykü. İnsanın Tanrı ile olan mücadelesini olarak da okunabilir, bir insanın büyüyememişliği olarak da... Benim polis kahramanımdaysa ikisi de mevcut. Anne ve babayla hesap kapatılmamış, geçmişle yüzleşilememiş... Bunun bu yansıra Civan'daki bu adamın başka bir derdi var: Suç takıntılı biri Dumrul Mucib. Bu takıntısı yüzünden bir sürü yanlış yapıyor. Diğer yandan kurban da. Kurban olduğunu da biliyor ancak yaşam karşısındaki suç- suçlu bulma çelişkisi o kadar güçlü ki yaşama yeniliyor. Elbette kendine de. Tanrı'ya kafa tutuşu ve bu kafa tutuş sonucunda en büyük yenilgisini de kendi bilinçaltında yaşıyor.” (Tatlıpınar, 2012).

“Kasabayı anlatmamın nedeni, son yıllarda Doğu'dan göç alan ilçelerde tanık olduğumuz gerilimdi. Olay örgüsünü bu gerçeğe oturttum ancak daha sonra mekân ve zaman ilişkisi üzerine düşündüklerim beni dürtmeye başladı.(...) Zamanın hep 7'yi 10 geçiyor olması ya da 2'ye25 var olması Civan'ın genelgeçer zamanını tasarlamam konusunda çok az zamanımı aldı. Zaman hiç akmamalıydı. Özellikle de durgun bir taşra havasını vermek isterken. (...) Durağanlığı, değişmezliği vermek için zamanı kullandım.” (Tatlıpınar, 2012).

Müge İplikçi'nin altıncı romanı **Saklambaç**, bir gençlik romanıdır. Roman, on sekiz yaşındaki Funda'nın dünyası üzerinden şekillenir. Funda, ailesi ve okuldaki öğretmenleri ile anlaşamayan bir kızdır. Yazar, Funda'yı yaşının verdiği ruh hâli ile anlatır. Asi ve isyankâr bir karakteri vardır. Roman boyunca Funda, dedesinin geçmişini arayan bir genç kız olarak karşımıza çıkar. Bu arayış romanın asıl kurgusunun üzerinde şekillendiği bir

motiftir. Yazar, dede ve torun arasındaki bağı, arayış olgusu ile sürükleyici bir düzleme taşır. Funda'nın dedesi Sami, yıllar önce köyünün yakılmasından sonra tüm ailesini kaybetmiş ve evlatlık verilmiştir. Yazar, Sami'nin geçmişi ekseninde toplumsal konuları işler. Romanda yapılan sezdirmeler ile Dersim İsyanı⁸'na gönderme yapar. Roman arka planında Dersim İsyanı eleştirisini taşırken ön planda genç bir kızın ergenlik yıllarını anlatır. Funda'nın on sekiz yaşındaki hâllerinin anlatıldığı kısımlar, romanın olay zamanıdır. Yazar, geriye dönüş teknikleri ile Funda'nın belleğinden Sami'nin hayat hikâyesini anlatır.

Romanda hem geçmiş zamana, hem de şimdiki zamana ait toplumsal olayların eleştirisine yer verildiği görürüz. Geçmiş zaman Sami, şimdiki zaman Funda ekseninde eleştirilir. Şimdiki zaman içerisinde yer alan en büyük eleştirilerden birisi medya üzerine yapılır. Yazar, romana adını da veren Saklambaç adlı bir program ile medyanın simülasyon⁹ dünyasını eleştirir. Bu programı izleyen kişileri ise gerçeği görmekten kaçan insanlar olarak tanımlar. Yazar, bu bağlamda Funda'nın anne ve babasını romana konu edinir.

Romanda kahramanların yaşı ile doğru orantılı olan bir dil kullanılır. Funda ve arkadaşları arasındaki konuşmalarda argo ve küfre yer verilir. Yazar, ergenlik çağındaki kahramanların dünyasını gerçeğe yakın bir şekilde işler. Funda ve Jale arasında geçen olaylarda güldürü unsuru ön plandadır. Romanın zemininde yer alan eleştiriler, romanda kullanılan dil ile göz önüne sokulmaz. Okuyucu yazarın sesini hisseder ama asıl olayların akışından kopmaz. Sami ve Funda arasındaki olay geçişlerinde vaşak sembolü kullanılır. Yazar, romanda vaşağa olağanüstülük atfeder. Bu durum, roman dilinin çok katmanlı bir yapıya sahip olmasını sağlar.

Müge İplikçi'nin yedinci romanı **Babamın Ardından**, göç olgusu etrafında şekillenen bir romandır. Roman, yaşadıkları toprakları savaş yüzünden terk etmek zorunda kalan Ülker ve onun torunu Nurperi'yi konu alır. Romandaki olay örgüsü aşılmışının dışında bir sıra ile verilir. Dört bölüme ayrılan romanın ilk üç bölümü küçük bir kız olan Ülker'in ağzından anlatılır. Yazar, savaşın acı yüzünü bir kız çocuğunun dünyasından sunarak hafifletmiştir diyebiliriz. Romanın en ilginç anlatımlarından biri birinci bölümün sonun da olur. Yazar, on üç yaşındaki Ülker'den yüz dört yaşındaki Ülker'e geçer ve yüz dört yaşındaki Ülker'in

⁸Vikipedi: Dersim'de 1937-38 yıllarında merkezi Türk hükûmetiyle yerli Dersim aşiretleri arasındaki anlaşmazlık sonucu yaşanan olaylara verilen isim.

⁹Benzetim.

hayatı hakkında hâkim bakış açılı anlatıcı aracılığı ile bilgi verir. Daha sonra tekrar on üç yaşındaki Ülker'e döner. Romanın son bölümü olan dördüncü bölümde ise romanın ana kahramanı değişir. Okuyucu bir anda Nurperi isimli bir kişi ile karşı karşıya kalır. Bu bölüm ilerledikçe Nurperi'nin Ülker'in torunu olduğu ortaya çıkar.

Yazar, savaş ve göç gibi trajik çağrışımlar yapan kavramlar üzerine kurduğu romanını Pullu adındaki karakter ile daha neşeli bir düzleme taşımıştır diyebiliriz. Romandaki diğer kahramanların aksine Pullu; hayat dolu, sinema tutkusu olan bir kadın olarak işlenir. İplikçi, Pullu'yu anlattığı sayfalarda onu, “kendi müziği olan kadın” olarak tanımlar. Ülker ve Tahir'in çocukluk yılları da Pullu ile kurdukları iletişim ekseninde verilir. Pullu'nun romanın güldürü unsurunu besleyen kişi olduğunu söyleyebiliriz. Bir sinema artisti olan Mary Sunset canlandırdığı konuşmaları romanın eğlenceli yerleridir denilebilir.

Romanın olay örgüsü içerisinde atlamaların olması birçok soru işaretini beraberinde getirir. Ülker'in amcası Yakup'tan kaçtıktan sonra İsmail bebek ile ne yaptığı anlatılmamıştır. Yazar, bir anda zamanı ilerleterek farklı bir zamanın farklı bir kişisine gelir. Romanda Nurperi hakkındaki ipucu Ülker'in fırtınaya yakalandıktan sonra yaşadığı bilinç akımında verilir. Okur ilk kez on üç yaşındaki Ülker'in ağzından duyduğu Nurperi ile romanın son bölümünde karşılaşır.

Babamın Ardından romanın dili, yazarın diğer romanlarının aksine efsanevî öğelere yer veren bir dildir. Romanda Topaç Adam ve balık tutan adam üzerinden olağanüstülükler işlenir. Aynı zamanda Kenan'ın teyzesi Sıdika'nın sihirbazlık yapması da bu olağanüstülüğün bir parçasıdır. Zamanın kopuk ve keskin geçişleri de romandaki önemli öğelerdendir. Yazar, kronolojik bir zaman yerine parçalı bir zaman kullanmıştır.

Yazar, 14.12.2015 tarihinde Oğuzcan Çağan ile *Okuryazar*. TV'ye yaptığı röportajında *Babamın Ardından* romanı hakkında şu ifadelerde bulunur:

“ Bazı ler değil kabına sığmamak, dünyalara sığmaz... Babamın Ardından, Arı adlı bir öykümden yola çıktı, bir romana taşıdı kendini; ancak kafamda hâlâ bitmiş değil. Anlıyorum ki o zamanlara dair söyleyeceklerim henüz bitmedi. (...) Dediğinize katılmamak mümkün değil: Hikâyeler yerleşmeyi istediği alanı kendileri belirliyorlar. Yazar, olarak size düşense, onların gösterdiği patikayı takip etmek... (...) bu öykünün benim yaşamıma dokunan çok ama çok eski bir öykü olduğunu da zamanla anladım. Kitabın son bölümünde yer alan terk edilen çocuk öyküsü dedemin

ailisinin bizzat yaşadığı bir öykü. Sırf bunun için bile daha birçok öykü yazabilirim.”
(Çağan, 2015)

Müge İplikçi'nin son romanı **Sil Baştan**, eski bir edebiyat öğretmeni olan Nebiye'nin hayatı ekseninde şekillenir. Nebiye, yaşamı terk edişlerle iç içe geçmiş bir kadındır. Dünyaya gözlerini ilk açtığı anda annesini kaybeder. Evlatlık verildiği ailede babası evi terk eder. Ve aşık olduğu adam tarafından terk edilir. Yaşamı bir kopuşlar silsilesi olarak ilerleyen Nebiye, hayata karşı kırılganlığını kendi içine kapanarak yansıtır. Kaderini silmek istercesine evdeki tüm yaşları silmeye başlar. Bu silme bir müddetten sonra temizlik takıntısına dönüşür. Nebiye için yaşamın her yeri tozlarla kaplıdır. Yazar, kahramanın temizlik takıntısını onun ruhsal boyutunu ortaya koyma açısından ele almıştır diyebiliriz. Roman boyunca Nebiye'nin kendisiyle yaptığı konuşmalar, hayatına dair detayların okuyucuya gösterildiği yerlerdir.

Yüksek anksiyeteden¹⁰ dolayı öğretmenlikten uzaklaştırılan Nebiye'nin görevine yeniden dönmek için verdiği çaba romanın olay zamanını oluşturur. Yazar, okulda kütüphane memuru olarak çalışan Nebiye ile okula yeni gelen Serin öğretmen arasında bir çatışma yaratır. Bu çatışmanın altında yatan neden Nebiye'nin ruhsal durumu ile ilgilidir. Hayatta kendisi olmayı başaramamış Nebiye, Serin'in yaşama karşı olan tutkusunu kıskanmıştır. Yazar, Nebiye ve Serin arasındaki bu ilişki üzerinden dönemin siyasi olaylarına da yer verir. Ankara'ya dilekçe vermek için gelen kahramanların bir patlama sonucu hayatı değişir. Nebiye, yaşadığı bu olaydan sonra tüm hayatını silerek her şeye yeniden başlar.

Ankara, romanda kahramanların hayatlarında önemli değişikliklere neden olan bir mekân olarak işlenir. Nebiye'nin hayatındaki birçok olumsuz deneyimi yaşadığı şehir olan Ankara, romanın sonunda Nebiye'yi değişime götüren yer olarak ele alınmıştır. Yazar, Ankara'yı mekân aldığı sayfalarda siyasi eleştirilerle yüklü bir dil kullanılır. Bu kısımlarda roman bir kahramanın içsel yolculuğuna yoğunlaşmanın ötesinde toplumsal olanı merkez alan bir zihniyete bürünür.

İplikçi romanlarında farklı, özgün bir teknik kullanır. Hayaller, günlük yaşamın küçük ayrıntıları, iç konuşmalar, bilinç akışı, serbest günlük çağrışımlar, üstkurmaca ve metinlerarasılık birbirinin içinden ustalıkla geçirilerek anlatılır.

¹⁰Kaygı bozukluğu.

Yazar, romanlarında hayali gerçeğe giydirir. Bir yandan efsanevî olana yönelirken diğer taraftan gerçeğin elini bırakmaz. Romanlarında hayal ve gerçek kavramlarını kahramanları üzerinden sorgular. Gerçeğin içinden kopup gelen ama o gerçeğe hayalleri, korkuları katarak âdeta masala dönüştüren özgün bir üslubu vardır. Romanları çoğunlukla bir rüyayı andıran geçişlerle oluşturulur.

İplikçi'nin romanlarının en dikkat çekici yanı matematiksel kurgusudur. O okuru mücadeleye davet eden bir yazardır. Okur onun romanlarında edilgen değil, etken konumdadır. İmge ve çağrışımlarla yüklü dili, olay örgüsünün tamamlanmayı bekleyen boşlukları, okurun zihninde bir kaosa neden olur. Yazar, 03.10.2018 tarihinde tarafımızla yaptığı röportajında bu durumu şu sözlerle açıklar.

“Okurlar bu matematiği çözmek için bunalmamalı. Bunun yaşamın bir sürprizi olduğunu düşünerek kendilerine zaman ve şans vererek anlamadıkları yerleri tekrar tekrar okuyarak yollarına devam etmeliler. Ben kitap başucumda dursun, kitabımı okurken rehavete kapılıp gideyim, diyen bir okuru tercih etmiyorum. Benim okurdan beklentim nasıl bir şey? Ben nasıl o ritmi tutturmak adına dinamik bir kalem oynatış yaşıtıyorsam okurumdan da böyle bir zihinsel canlılığı bekliyorum. Tabi ki uyuyacağız tabi ki rehavete kapılacağız ama onun öncesinde bir mücadele gerekiyor! O mücadeleyi, o dirimi yaşama sunmamız gerekiyor ki bir biçimde daha sonra rahatlayabilelim. Yani ben o mücadeleyi ilk etapta görmek istiyorum. Edebiyatın hobi olmanın ötesinde olması gerektiğini düşünüyorsunuz diyebilir miyiz? Tabi! Çünkü edebiyat benim kafamda yaşama denktir. Yalnız şöyle bir fark var: Hayatta bir kaostan söz ederken; edebiyatta bir kaosu anlatsak dâhi bunun aktarımı matematiksel bir denklem içerisinde gerçekleşir. Yani başlangıç, gelişme ve son olması önemli.” (Sığırcı, 2018)

Romanlarında hayatın kıyıda köşede kalmış kişilerini kahraman olarak seçen Müge İplikçi, sanatsal dili, gündelik olanla ustaca birleştirir. Onun kahramanları yaşamın içerisindeki sıradan insanlardır. Birçoğu bakıp görmediğimiz hayatların içinde kendi buhranlarıyla yaşamaktadır. Kadınların egemen olduğu kişiler kadrosu ruhsal çıkmazlar yaşayan kahramanlardan oluşur.

Yazar, romanlarında göç, savaş, kimlik, kişinin kendi ile mücadelesi gibi olguları ağırlıklı olarak işler. Romanlarda göç kişinin kendi öz benliğinden kopuşunun sembolüdür. Siyasi olaylar sonucu göç etmek zorunda kalan kahramanlar, kimliksiz bir şekilde hayata tutunmaya çalışır. Bu kimliksizlik ve aidiyetsizlik kişilerde bir arayış uyandırır. Kendi benliklerini arayan kahramanlar geçmiş ve şimdi içerisinde yer alan bir olay örgüsü düzlemi oluşturur. Geçmiş kimi zaman büyükanne kimi zaman da bir dede etrafında

şekillenir. Yazar kuşaklar arası bağı dede-torun ya da büyükanne-torun ilişkisi çevresinde kurar. *Babamın Ardından, Kül ve Yel* ve *Saklambaç* romanlarında bu tarz ilişkiler vardır.

Bütün bunlardan yola çıkarak Müge İplikçi'nin romanlarında postmodern bir tavır alışın izleri görülür diyebiliriz. Yazar, gerçeğin bile gerçeklik yitimine uğradığı bu dünya düzenini romanlarında postmodern bir yaklaşımla eleştirir. Bu eleştiri salt ve kuru bir eleştiri olmanın ötesindedir. Yazar sanatsal ve şiirsel olanı toplumsal olanla örmüştür.

Yazar, 14.04.2006 tarihinde Ece Erbay ile *Yeni Şafak Kitap Eki*'ne yaptığı röportajında postmodernizm hakkındaki düşüncelerini şu ifadelerle dile getirmiştir:

“Günümüz yazarını postmodern ya da değil biçiminde ayrıştırmanın doğru olmadığını düşünüyorum. Günümüzde kaleme alınan metnin postmodern bir yanının olduğunu, biçem olarak olmasa da içerik olarak buna yakın bir duruş sergilediğini düşünüyorum klasik yazacağım diye inatlaşmıyorsanız! Sorun burada ne kadar postmodern olup olmadığınız değil, postmodernizmi nasıl değerlendirdiğinizde yatıyor olmalı bence. Postmodernizmin bunaltıcı bir bela olduğuna ve günümüzde bundan kaçış olmadığına inanlardanım. Dolayısıyla 2000’li yıllarda yazıyorsam, evet postmodern bir perspektifi, içeriği tonu var yazdıklarımın. Ancak bunu tersine çevirerek yaptığımı rahatlıkla söyleyebilirim. Postmodernizm, gündelik hayattan resmi tarihe, Beyaz Saray’dan arşa, müzelerden arka sokak projelerine, gerçeği her an yok sayarak iliklerime kadar işlemiş beni sömürüp duruyor; ben de usulca onu!” (Erbay, 2006)

4. MÜGE İPLİKÇİ’NİN ROMANLARININ İNCELENMESİ

4.1. Kül ve Yel

4.1.1. Romanın Tanıtımı

Kül ve Yel, Müge İplikçi’nin beşinci romanıdır. İlk basımı Alkım Yayınevi tarafından 2003 yılında; son basımı ise Can Yayınları tarafından 2017 yılında yayımlanır. Romanın ilk basımı ve son basımı arasında kurgusal farklar vardır. Bu durumu İplikçi, Can Yayınları tarafından yayımlanan son baskının ön sözünde şu şekilde açıklar:

“Kül ve Yel’i ABD’nin Irak’ı işgal ettiği bir dönemde, yüksek lisans tezimi savunurken yazmaya karar vermişim. Yıkık Kentli Kadınlar olarak sonradan kitaplaştırdığım bu çalışma, üçüncü dünyada kadın olmak ve 1998 Gölcük Depremi üzerinde yoğunlaşıyordu. Bellek, coğrafya kimlik kavramlarını memleketimden çok uzaklarda tartışırken Kül ve Yel’in ilk taslaklarını yazmaya başlamıştım bile. Alzheimerlı Fehime’nin öyküsünü (yoksa Feride mi demeliyim), bir nevi Türkiye’nin belleğini düşünerek yazmıştım. İl kitap, belleğin anlaşılmazlığına, kayıplarına, gelgitlerine ve şaşırtıcı çılgınlığına ‘çılğınca’ giren bir kitaptı. Ancak kafamdaki soru işaretleri bitmemişti. Dahası araya kitapla ilgili hiç beklenmediğim pürüzler girdi. Politik değil ticari nedenlerden ötürü kitabım mahkemelik oldu.(...) aradan on beş yıl geçmişti! Fehime’nin belleğindeki kayıpların çoğu artık bana bir şey ifade etmiyordu. Bu yüzden metnin orijinal satırlarına zaman zaman dokunarak kendimce daha netleştirmeye çalıştım. Bazı bölümlerin yerlerini değiştirdim, eksik bulduğum yerleri yeniden yazdım, fazla bulduğum yerleri, hatta karakterleri de çıkardım. Bu koşullar altında ‘son’un değişmesi gerekiyordu. Onu da Fehime’den esirgemedim! Elinizdeki kopya böyle bir kopyadır. (...)” (İplikçi, 2017:9)

215 sayfadan oluşan roman, üç bölüme ayrılır. Bu bölümlerin her biri de kendi içerisinde alt başlıklara ayrılır. İlk bölüm; 1 (Uçurtma Sahnesi), 2,3,4,5,6 alt başlıklarından, İkinci bölüm; 1,2, 3, 4, 5, 6, 7, 8,9, 10, 11 (Hırsız), 12, 13(Bir Mektup), 14, 15, 16 alt başlıklarından ve üçüncü bölüm; 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 alt başlıklarından oluşur. Ancak bu alt başlıkların her biri kendi başına bir birim olarak düşünülmemelidir. Alzheimer hastası bir kadının bilincinin yansıması olarak kurgulanan romanda, bu alt başlıklar anılar arasındaki kopuklukların düzenlenmesi için kullanılmıştır diyebiliriz. Zîrâ her alt başlıkta romanın ana kahramanı Fehime¹¹’nin bilincinin farklı bir yansımasını görürüz.

¹¹Asıl adı Feride olan kahramanın, evlat edinildikten sonra ismi değiştirilerek Fehime olur.

4.1.2. Özet

Alzheimer hastası Fehime'nin hayatı ekseninde şekillenen romanın olayları, Fehime'nin çarpık bilincinin yansıması olarak ortaya çıkar. Bu ise romanda olayların değil; ruhsal geçişlerin ön planda olmasını sağlar. Unutuş ve hatırlayış arasında gidip gelen bu kopuk olay halkalarını, kronolojik bir şekilde bütünleştirerek şu şekilde özetleyebiliriz: Romanın ana kahramanı Fehime, köylerinin askerler tarafından yakılması ile bütün ailesini kaybeder. Ailede tek kurtulan Feride'dir. Babası Feride'yi bir su künkü¹²'nün içerisine bırakarak fareleri takip etmesini söyler. O zamanlarda küçük bir kız çocuğu olan Feride, künkün içerisinde korkarak bayılır. Daha sonra askerler tarafından bulunup İstanbul'a getirilir ve çocuğu olmayan bir karı koca tarafından evlat edinilir. Feride ismini beğenmeyen üvey anne Işık, küçük kızın ismini Fehime olarak değiştirir. Fehime on altı yaşına geldiğinde şiire meraklı ve asi bir kız olması bahane edilerek kendisinden yaşça çok büyük olan Hâlil Katar ile evlendirilir. Manolyalı eve gelin olarak gelen Fehime, başta ne Hâlil'e ne de eve alışabilir. Yirmi dört yaşına kadar çocuğu olmaz. Bir gün bahçede otururken yanına olağanüstü özellikler gösteren bir zat gelir ve Fehime'ye hamile kalacağını söyler. Fehim'e o günden sonra hamile kalır ve Emir'i dünyaya getirir. Emir evlilik yaşına geldiğinde on beş yaşındaki Meryem ile evlenir. Meryem de Fehime gibi uzak diyarlardan gelmiş bir kadındır. Emir ile evlendikten sonra her şeyin güzel olacağına inanır ama Emir, Meryem'e sürekli işkence eder. Yıllar içerisinde Emir'in kötülülüklerine alışan Meryem'in; Bedia, Şerif ve Ayla isminde üç çocuğu olur. Meryem bir gün Emir'in öz kızı Bedia'ya tecavüz ettiğine şahit olur. Bu olaydan bir gün sonra Ayla ve Şerif'i alarak intihar etme düşüncesi ile sahile gelir. Ancak sahilde gördükleri bir uçurtma, intihar fikrinden vazgeçmesini sağlar. Aradan yıllar geçer ve çocuklar büyür. Şerif, babasının Bedia'ya yaptığını kabul edemez ve onu cezalandırmak ister. Bu düşünce ile babası ve dedesinin patronu olan Kamran Sipahi'ni arabasını, arkadaşları Seyid ve Şükrü ile birlikte çalar. Çaldıkları araba ile gezerlerken bir kıza yanlışlıkla çarpar ve kız ölür. Bu sırada Şerbetçi'deki deri fabrikasında yangın çıkmıştır. Hâlil ve Emir bu çıkan yangında yanarak ölür. Kamran ise arabasını kaçırان çocukları yakalamak için peşlerine yeğeni Korat Sipahi'yi takar. Şükrü kaçır fakat Şerif ve Seyid yakalanır. Korat Sipahi ve adamları Şerif'e tecavüz eder, Seyid'i ise öldürür. Tüm bu yaşananlara dayanamayan Meryem, kalp krizi geçirerek ölür. Annesinin ölümden sonra yirmili yaşlarındaki Şerif, bir daha gelmemek üzere Amerika'ya gider. Aradan yıllar geçer ve Bedia elli yaşında başarılı bir

¹²Pişmiş topraktan ya da çimentodan yapılmış, kalın su borusu.

bilim kadını olarak karşımıza çıkar. Şerif'in arkadaşı Şükrü ile evlenen Bedia, evlilikte aradığını bulamamıştır. Yurt dışında çalıştığı bir sırada Yunan asıllı bir genç ile aşk yaşar. Şükrü'den boşanır ve tekrarYelkovankuşu'na gelerek intihar eder. Tüm bu acılar, Fehime'nin Alzheimer hastası olmasına neden olur. Herkes gitmiştir ve yanında yalnızca Ayla kalmıştır. Fehime'nin ise en çok özlediği babasına benzettiği Şerif'tir. Yıllar sonra Şerif'in isteği üzerine Şükrü bir klip çekmek için manolyalı eve gelir. Evde Ayla ve Fehime birlikte yaşamaktadır. Fehime artık çok yaşlanmıştır. Klipin çekildiği gün kalp krizi geçiren Fehime hastaneye kaldırılır. Burada geçmişin tüm sorularını kimi zaman kendisiyle, kimi zaman elindeki aile fotoğrafı ile kimi zaman da televizyonla konuşarak cevaplamaya çalışır. Hastanede çalışan Serap hemşire ile aralarında bir arkadaşlık kurulur. Serap hemşire de memleketini bırakmak zorunda kalmış bir kadındır. Fehime onda kendisine benzeyen bir yan bulur. Fehime'nin hastanede olduğu bir zamanda, Korat Sipahi'nin hastane bahçesine yapılan heykelinin açılışında olaylar yaşanır ve Kamran Sipahi korkudan ölür. Bu olayı başlatanlar arasında Serap hemşirenin kardeşi Emre de vardır. Olayın yaşanmasından bir gün sonra hastanede yangın çıkar. Bu yangından Fehime'yi Serap hemşire kurtarır. Ancak Fehime hastane bahçesinde kalp krizi geçirerek Serap hemşirenin kollarında ölür.

4.1.3. Zihniyet

Romanda kendi benliklerinden kaçan insanların yaşadıkları dram anlatılır. Belleğin insan üzerindeki etkileri benlik kavramının oluşmasını sağlar. Romanda bellek kavramı bir bilim kadını olan Bedia ekseninde açıklanır. Bellek RNA ile ilgilidir ve kuşaktan kuşağa alışkanlıklarımızı aktarır. Farkında olmadan yaptığımız tercihlerde dâhi belleğin etkisi vardır. Yazar, romanın geneline hâkim olan zihniyeti bellek kavramı etrafında açıklamıştır diyebiliriz. Bu açıklamanın bir parçası olarak da Doğu- Batı karşıtlığına yer verilir. Bedia ve Şerif'in ekseninde bu karşıtlık ele alınır.

“Hudutlar vardır ve o hudutlar kutsaldır onlar için. Buraya hudutlar cumhuriyeti de diyebilirsiniz. Buna alışmak çok güç ama zaman içerisinde alışmam gerektiğini biliyorum. Onlar önce aydınlığa bakarlar, aydınlıkta yaşarlar, sonra da izlemeye başlarlar geceyi. Bu sıraya koşullanmışlar. Bizimkisiyse önce kâbustur, sonra şafak söker ve aydınlık başlar.” (İplikçi, 2017:137)

Romanda Fehime'nin hastane odasında iken izlediği Sadık TV'de Amerika'nın Irak'ı işgal etmesi ile ilgili haber vardır. Bu haberin arka planında masum insanların savaş adı altında

öldürülmesini eleştiren bir zihniyet vardır diyebiliriz. Yazar, kendi kimliklerini savaş yüzünden kaybetmek zorunda kalan insanların örneği olarak ana kahraman Fehime'yi işlemiştir. Fehime, yıllar önce köyünün yakılması yüzünden bütün ailesini kaybetmiş hatta ismini bile değiştirmek zorunda kalmıştır. İnsanların yaşadıkları bu acılar başka insanlar yüzündendir ve bedelini masum olanlar öder. Bedia'nın çocuk yaşta babası tarafından tecavüze uğraması da bu masumiyetin kirletildiği yerlerden biridir. Romanın ilerleyen sayfalarında Bedia bu hakikate dayanamayarak intihar eder.

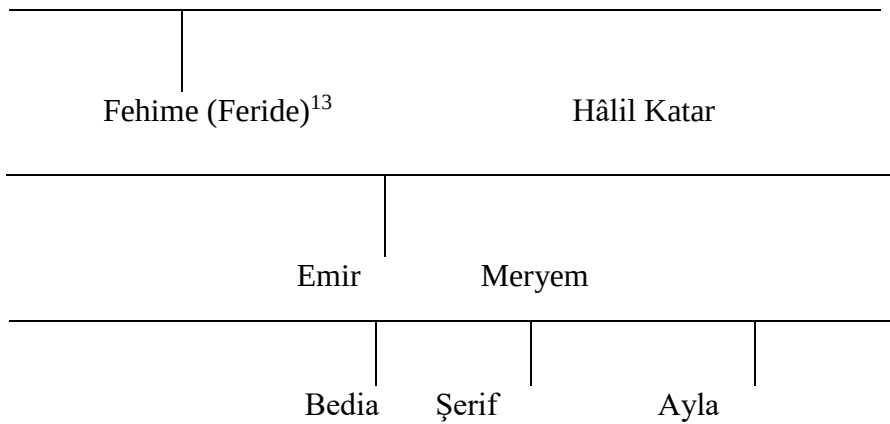
“Televizyondaki Numenli askerler siperlerden fırlamış, ‘Epey yol kat ettik, epey. Yaklaşık 50 bin askeri öldürdük,’ diyorlardı. ‘Öldürdüğümüz sivillere gelince, onların da sayısı yüz bini buldu. Zor bir savaşın içindeyiz.’

‘Bu savaş ne zaman başladı Ayla? Sanki yıllardır savaş var. Herkeste kurtarıcı olma sevdası. Hudut çizgilerinin iyiden iyiye hantallaşan istilas, dedi Fehime.’ (İplikçi, 2017:177)

4.1.4. Yapı

Romanın yapısının dikkat çeken yanı, sayfaların düzenleniş sırasındır. Üç bölüme ayrılan roman, bu bölümler içerisinde de numaralar ile alt başlıklara ayrılmıştır. İkinci ve üçüncü bölümlerdeki Bedia ve Serap hemşirenin anlatıldığı kısımlarda sayfalar manolya çiçeği resmi ile başlar. Birinci bölümün başında ise yazar, romanın kişiler kadrosunu gösteren bir tabloya yer vermiştir:

KATAR AİLESİNİN SOYAĞACI

¹³Fehime'nin gerçek ailesi Şerif(baba), Ayla (anne), Bedia (Kız kardeş).

4.1.4.1. Olay örgüsü

Kül ve Yel'i, yazar tarafından yapılan bölümlendirmeleri esas alarak üç bölüme ayırabiliriz. Bölümler içerisindeki birimler müstakil bir birim teşkil etmedikleri için ayrı başlıklar hâlinde ele alınmayabilir. Yazar, asıl olayların anlatımına geçmeden önce kurgu dışı, kime ait olduğu bilinmeyen bir mektuba yer verir. Bu mektuptan sonra da birinci bölüm ile olaylar anlatılmaya başlanır. Şükrü'nün "İlk Önce Sen Vardın Şerif" klibinin çekilme sahneleri ile roman başlar. Şükrü, Katar ailesinin hep birlikte iken çekildiği eski bir fotoğrafın klibini çekmek için uğraşmaktadır. Ayla, klipte Fehime Hanım'ı canlandıracak olan kişidir. Klip manolyalı evin bahçesinde çekilirken, Fehime'de odasında bir gelip bir giden bilincinin oyunları ile uğraşmaktadır. Elindeki aile fotoğrafına bakan kadın, fotoğraftaki kişiler ile tek tek konuşmaya başlar. Fehime'nin bu iç söyleşmeleri roman kahramanlarının tanıtılmaya başlandığı yerlerdir. Klip arasında Ayla babaannesinin yanına gelir. Ayla ve Fehime arasında yapılan konuşmalar romanın ilk düğümlerini oluşturur. Geçmiş ile şimdi arasında bir yerde olan Fehime, klibin neden çekildiğini kendi kendine sorarken kalp krizi geçirir. Fehime'nin hastaneye kaldırılması ile ikinci bölüm başlar. Fehime hastane'de tek başına bir odadadır. Odada yalnızca bir masa ve televizyon vardır. Romanın bu kısımları birinci bölümde atılan düğümlerin çözüldüğü yerlerdir diyebiliriz. Yazar, Alzheimer hastası bir kadının boşluklarla dolu zihninden kesitler hâlinde olayları anlatır. Romanın diğer kahramanlarının şimdisi hakkında verilen bilgiler Fehime'nin kendisiyle konuşması ve televizyonla yaptığı konuşmalar ile olur. Fehime ve hasta bakıcı Nurgül arasındaki çatışma romanın gerilimini besleyen bir öge olarak karşımıza çıkar. Nurgül, Şerif'in başına gelen olayları bilmektedir. Ve Fehime'nin canını yakmak için bu olayları tekrar ona hatırlatmaya çalışır. Ayla babaannesini hastaneye yatırdıktan sonra onu ziyarete bir daha gelmez. Fehime bu yalnızlığının da etkisiyle günden güne zihninin boşluklarında kaybolur. Serap hemşire, Fehime'yle ilgilenen tek kişidir. Kızıl saçlarından dolayı Fehime ona kınalı demektedir. Serap hemşire ve Fehime arasındaki ilişki de romanda başka düğümlerin atılmasını sağlar. Serap'ın erkek kardeşi Emre olayların içinde yer almamasına rağmen romanın birkaç yerinde ismi geçen kişidir. Şerif'in mektubunda ve Fehime'nin rüyasına giren Ayla'nın sözlerinde Emre'den bahsedilmektedir. Emre'nin kim olduğu romanda açığa kavuşturulmamış bir merak unsurudur. Meryem'in çocukları ile intihar etmeye gitmesinin anlatıldığı olay, ikinci bölümünün bittiği yerdir. Üçüncü bölüm Fehime'nin fotoğraftaki Şerif ile konuşmasıyla başlar. Bu bölümde Fehime'nin Emir'e nasıl hamile kaldığı ve Kınalı hemşirenin aslında kim olduğu anlatılır. Hastanede çıkan

yangından kurtulan Fehim'e, kalp krizi geçirerek ölür. Romanın sonu başladığı yere gelerek Şükrü'nün klip çekimleriyle biter.

4.1.4.2. Kişiler

Romandaki kişiler Fehime'nin zihni etrafında şekillenir. Romanın ana kişisi olan Fehime'nin belleğindeki anılar diğer roman kişilerini tanımamıza olanak tanır. Roman kişilerinin fiziksel özelliklerine göz renkleri dışında yer verilmez. Ruhsal boyutları da üzerinde fazla durulmadan geçilen bir unsurdur.

Fehime: Alzheimer hastası yaşlı bir kadındır. Romanın ana kahramanıdır. Asıl adı Feride'dir. Evlat edinildikten sonra ismi değiştirilmiştir. On yaşında üvey annesinin isteği ile kendisinden yaşça büyük birisi ile evlendirilir. Bu evlilikten Emir isminde bir oğlu olur. Bedia, Şerif ve Ayla adlı üç torunu vardır. Zihninin dehlizlerinde Şerif'i yıllar önce ölen babasına, Bedia'yı kız kardeşine ve Ayla'yı kendisine benzetmektedir. Romanın başından sonu kadar bir değişim ve dönüşüm yaşar. Memleketi, ailesi ve hatta ismi bile değişir. Bu özelliklerinden dolayı yuvarlak karakter olduğunu söyleyebiliriz. Yazar, Fehime üzerinden bellek ve kimlik gibi kavramlarını sorgular. Romanın arka planı bu sorgulamalarla şekillenir.

Hâlil: Fehime'nin kocasıdır. Fehime'den yaşça çok büyüktür. Yardımcı kahramandır. Kamran Sipahi'nin deri fabrikasında ustabaşı olarak çalışır. Sendika başkanlığı yapar. Deri fabrikasında yapılan bir grevi başlatan kişidir. Ancak daha sonra Kamran ile iş birliği yaparak işçilerini aldatır. Bu olaydan sonra da fabrikada çıkan yangında ölür. Romanda fiziksel ve ruhsal özelliğine dair bir bilgi verilmez.

Emir: Fehime'nin oğludur. Fonksiyon olarak yönlendirici; genel anlamda ise olumsuz kişi özelliği gösterir. Eşi Meryem'e evlendikleri ilk günden itibaren kötü davranır. Bedia, Ayla ve Şerif isimli üç çocuğu vardır. Kızı Bedia'ya tecavüz ederken karısı tarafından yakalanır. Oğlu Şerif ile arasındaki çatışma romanın seyrini değiştiren olayları ortaya çıkarır. Babası gibi deri fabrikasında çalışmaktadır. Fabrikada çıkan yangında babası ile birlikte ölür. Emir ile ilgili romanda verilen bir bilgi okuyucunun kafasında farklı anlamların oluşmasına neden olur. Yazar, romanın başlarında Hâlil'in Emir'e soğuk davrandığını ve Şerif'in babasına sinirlenip sen piçsin dediğini anlatır. Bu durum "Emir kimin çocuğu?" sorusunu

akla getirir. Roman boyunca bu soru cevaplanmamış, okuyucunun takdirine bırakılmış bir soru olarak kalır.

Meryem: Fehime'nin gelinidir. On beş yaşında iken Emir ile evlendirilmiştir. Üç çocuğu vardır. Yardımcı kahraman özelliği gösterir. Süryani asıllıdır. Emirle evlendikten sonra Müslüman olur. Sessiz ve kaderine boyun eğen bir kadındır. Kızının kocası tarafından tecavüz edildiğini gördüğünde çocukları ile intihar etmeye karar vermiş ancak bundan vazgeçmiştir. Şerif ve Emir'in başına gelenlerden sonra olanlara dayanamayarak kalp krizi geçirir ve ölür.

Bedia: Meryem ve Emir'in kızlarıdır. Çalışkan, azimli ve inatçı bir yapısı vardır. Sabırsız bir karaktere sahiptir. İlkokul, lise ve üniversite yılları başarılarla doludur. Çağla yeşili gözleri olan güzel bir kadındır. Yurt dışında bilim kadını olarak genetik üzerine yapılan çalışmalarda yer alır. Kardeşi Şerif'in arkadaşı Şükrü ile evlenir. Ancak bu evlilikten aradığını bulamaz. Yurt dışında bulunduğu yıllarda kendisinden yaşça çok küçük Yunan asıllı Dimitri adında bir gazeteci ile aşk yaşar. Babasının tecavüzü ruhunda tamiri mümkün olmayan yaralar açar. Elli yaşında bir kadınken Yelkovankuşu'nda intihar eder. Yazar, Bedia'nın genetik alanında çalışma yapan bir bilim kadını olmasından ötürü genetik, bellek ve RNA gibi konuları romanda işler.

Ayla: Meryem'in kızıdır. Hayata tutunma konusunda inatçı, disiplinli ve sert bir karakteri vardır. Hemşirelik yaparken istifa edip belediye başkan adayı olur. Fehime, Ayla'yı kendisine benzetir ve Ayla'dan korkar. Şerif'i, evi terk edip Amerika'ya yerleştiği için affetmez. Manolyalı evi, Fehime ile beraber terk etmeyen tek kişidir. Romandaki olaylar içinde eylemsel olarak yer alır. Yalnızca Fehime'nin bilincinin yansıması olarak tanımayız.

Şerif: Fehime'nin babasına benzettiği ve en sevdiği torunudur. Başına buyruk, kafasına estiği gibi davranan biridir. Yardımcı kahraman özelliği gösterir. Babasının Bedia'ya yaptıklarını kabul edemez. Bu durum babası ile sürekli çatışma yaşamasına neden olur. On sekiz yaşında iken babasının canını yakmak için babasının patronu Kamran'nın arabasını arkadaşları ile çalar. Arabayı çaldıktan sonra yanlışlıkla bir kıza çarpar. Kamran Sipahi'nin yeğeni Korat Sipahi, kendisini ve arkadaşı Seyid'i yakalayarak işkence eder. Seyid ölür, kendisine ise tecavüz edilir. Yirmili yaşlarında Yelkovankuşu'nu terk ederek Amerika'ya yerleşir. Ünlü bir müzisyen olur. Annesinin genç yaşta onları bırakıp ölmesini

kabullenemez ve tüm kadınlara kötü davranır. Romandaki sunuluşu Fehime'nin anıları ve Ayla'ya gönderdiği mektup aracılığı ile olur.

Kamran Sipahi: Genel anlamda kötü/olumsuz kişidir. Karşıt güç olarak karşımıza çıkar. On dört yaşında Şerbetçi'de çalışmaya başlamış, yurt dışındaki akrabalarının da desteği ile kısa sürede yükselip sendika başkanı olmuştur. Deri fabrikasının sahibidir. Hâtil, Emir ve Seyid'in ölmesinin sebebidir. Araba galerisi vardır. En büyük tutkusu Corvette marka arabasıdır. Emre adındaki bir kişinin düzenlediği propaganda da korkudan ölür. Romanda soru işaretleri uyandıran bir kişidir. Romandaki bazı ipuçları Emir'in öz babası olabilme ihtimalini düşündürür.

Korat Sipahi: Kamran'ın yeğenidir. Amcası gibi o da kötü kişi özelliği gösterir. Karşı güç olarak karşımıza çıkar. Belediye başkan adaydır. Şerif'e tecavüz eden kişiler arasındadır.

Seyid: Dekoratif kahramandır. Şerif'in arkadaşıdır. Saf, temiz kalpli biridir. Kamran'ın arabasını çalmama konusunda Şerif'i ikna etmeye çalışır ancak başarılı olamaz. Korat Sipahi'nin yaptığı işkence sonucu ölür.

Şükrü: Bedia'nın eski eşi ve Şerif'in arkadaşıdır. Yardımcı kahraman olarak karşımıza çıkar. Romanda yönlendirici fonksiyondadır. "İlk Önce Sen Vardır Şerif" klibini çeken yönetmendir. Klibi Şerif'in isteği üzerine çeker. Çapkın biri olarak tanıtılır.

Serap: Fehime'nin yatırıldığı hastanede çalışan hemşiredir. Otuz sekiz yaşında, kızıl kıvrıkcık saçlı birisidir. Babasının ölümünden sonra abisi ve yengeleri ile birlikte köyünü terk ederek Yelkovankuşu'na gelir. Emre adında bir erkek kardeşi vardır. Fehime'nin hastanede olduğu zamanlarda ona yardım eder. Şefkatli ve merhametli biridir. Yardımcı kahraman özelliği gösterir. Fehime saçlarından dolayı ona Kınalı der. Fehime ile karşılaşmalarından bir yıl önce polisler tarafından gözaltına alınarak işkence edilmiştir. Hastanede çıkan yangında Fehime'yi dışarıya çıkaran kişidir. Romanda sunuluşu davranışlarıyladır.

Nurgül: Fehime'nin kaldığı hastanede hasta bakıcıdır. Genel anlamda kötü/olumsuz kişi; fonksiyon olarak da karşıt güçtür. Kocasını şehit olmuştur. İki çocuğu vardır. Şükrü'nün çektiği klipte oynayan Dilara, kızıdır. Kindar bir özelliği vardır. Hayatta tutunabilmesi bu

özelliği sayesinde. Fehime'ye hastanede kötü davranır ve canını yakmak için geçmişteki kötü olayları hatırlatmaya çalışır. Kimi zaman iyi, kimi zaman kötüdür. Karşısındaki insana göre davranan iki yüzlü biridir. Romandaki sunuluşu davranışlarıyladır.

Dimitri: Bedia'nın yasak aşkıdır. Yunan asıllı Amerikan bir gazetecidir. Bedia'dan yaşça çok küçüktür. Dekoratif kahraman özelliği gösterir. Fehime'nin hatırları aracılığı sunulur.

Dilara: Şükrü'nün çektiği klipte oynayan yardımcı kahramandır. Hasta bakıcı Nurgül'ün kızıdır. Romanda tanıtımına fazla yer verilmez. Yalnızca isim olarak geçer. Romandaki sunuluşu anlatıcı tarafından olur.

4.1.4.2. Mekân

Romanda yer alan mekânlar, olayların sunuluşunda bir sahne görevi görmek için ötesinde kahramanlarla bütünleşen, onların hayatlarının bir parçası olarak karşımıza çıkar. Hatta kahramanların kaderi denilebilir ki bu mekânlarla ortak bir bütünlük içerisinde.

Manolyalı Ev: İç mekândır. Katar ailesinin hayatının şekillendiği evdir. Romanda geniş anlamda tasvir edilir. Manolya adını bahçesindeki manolya ağaçlarından alır. Simgesel bir anlam taşıdığını söyleyebiliriz. Fehime'nin hayatının özeti gibidir. Tüm kötülüklere karşı direncin sembolüdür. Korat Sipahi, evi almak için uğraşır. Ayla ise evi vermeye pek niyetli değildir. Yelkovankuşu'nun meydanında yer alan bu ev, hakkında halkın çeşitli inançları vardır. Eve olağanüstülük atfederler.

“Pembe demirden iki tokmağı varmış girişte. Bir kuytuluk beklermiş girenleri koridorda. Sonra merdivenlerin başlarmış. Sonra birinci kat. Birinci kattaki sofada koca bir ayna. Sofa dört kutuya açılmış. Oturma odası, misafir odası, bir küçük adsız oda daha, bir de mutfak. Mutfağın yanı başındaki o küçük, adsız oda kendine aitmiş yalnızca. Arka bahçeden içeri sızan bir ağaç varmış. Beyaz çiçekleri olan, tabak gibi beyaz çiçekleri olan bir manolya.” (İplikçi, 2017:193)

Şerbetçi: Romanda yer alan dış mekândır. Hâlil ve Emir'in çalıştığı deri fabrikası buradadır. Fehime ve ailesinin kaderi Şerbetçi'de çıkan yangınla değişir. Bu yangında Hâlil ve Emir ölür. Geriye sadece hatıraları kalır. Her şey kül olur. Yazar, Fehim'e ve Şerbetçi'yi aynı kişi yaparak konuşturur. Hem Şerbetçi Fehime hem de Fehime Şerbetçi'dir.

Bu bağlamda bu mekânın sembolik bir anlam taşıdığını söyleyebiliriz. Yazar Şerbetçi'nin Fehime ağzından konuştuğu sayfalarda endüstrileşme ve kentleşme eleştirisi yapar.

“Sonra bir sabah vakti toprağıma girdiler. Alet edevatlarıyla toprağımi ele geçirdiler. Kalbim sızladı. Yok oldum kendi hatıralarımın ıssızlığında. Endüstrileşmenin gebe bırakarak güya gönendirdiği dışıydım. Yıllarca adsız yaşamının en büyük üzüntü olduğunu düşünen ben, her şeyin ad konarak elde edildiğini o zaman anlayan dışıydım. Anladığımda ben, ben olmaktan çıkmış biriydim.” (İplikçi, 2017: 80)

Yelkovankuşu: Manolyalı evin yer aldığı semttir. Dış mekândır. Romandaki önemi Fehime ve ailesinin yaşadığı mahalle olmasından kaynaklanır. Sembolik bir mekândır. Zamansal bir çağrışım uyandırır. Bu semtte sıcak ilişkiler, sokaklarda oynayan çocuklar, mangallar ve temiz kalpli insanlar vardır.

Numen: *Kül ve Yel* romanında “Numen” Amerika Birleşik Devletleri'nin karşılığıdır. Yazar, bu dış mekânı sembolik bir mekân olarak kullanmıştır diyebiliriz. Bedia ve Şerif yaşadıkları şehri terk ederek kendilerini bulmak için Numen'e giderler. Ancak bu şehirde kendilerini bulmaktan daha çok kaybederler. Romanda Numen'in anlamı Bedia tarafından şu sözlerle ifade edilir:

“Şahsen Amerika Birleşik Devletleri'ne sırf bu yüzden Numen demeyi tercih ediyorum. Felsefi olarak onlara verilebilecek ad bu. Ben onların gözünde üçüncü dünyaysam onlarda benim gözümde Numen! Tanımlanamayan gerçek. Savaş barış, barışa savaş, iyiye kötü, kötüye iyi diyen bilmiş akıl! Bu ad bile bir aslında onlara.” (İplikçi, 2017:90)

Hastane: Fehime'nin hastalandıktan sonra kaldırıldığı yerdir. İç mekândır. Romanın ana olaylarının geçtiği mekândır diyebiliriz. Romandaki birçok olay Fehime'nin hastaneye kaldırıldıktan sonra kendisi ile olan konuşmaları, iç diyalogları ve bilinç akımı ile verilir. Fehime'nin Serap hemşire ile tanışması da bu hastane de olur. Romanda yer alan kişilerin geçmişi hastanede yatan Fehime'nin elindeki fotoğraf ile ya da televizyonla konuşması aracılığı ile sunulur. Romanda tasvirine yer verilmez. Yalnızca Fehime'nin yattığı oda hakkında küçük bir bilgi verilir. Romanın ana kahramanı Fehime, romanın sonunda bu hastanenin bahçesinde Serap hemşirenin ellerinde ölür.

4.1.4.3. Zaman

Müge İplikçi'nin ilk romanı olan “*Kül ve Yel*” romanının sonunda romanın yazılma zamanı olarak (2003-2017 Columbus-İstanbul) tarihleri verilir. Yazar romanı ABD'nin Irak'ı işgal ettiği bir dönemde yazmaya başlamıştır. Ancak bazı nedenlerden dolayı on beş yıl ara vermiş daha sonra 2017 yılında yayınlamıştır. Romanda yazılma zamanın izlerini nesnel zaman olarak görebiliriz:

“ABD'nin Irak'ı işgal etmesi sonucunda Ortadoğu mahşer yerine dönebilir...” (İplikçi, 2017:60)

Romanın olay zamanına, Fehime'nin çocukluğundan öldüğü zamana kadar geçen süre diyebiliriz. Olay zamanı net bir tarihle verilmez. Romandaki zaman kavramı aylar üzerindendir. Birkaç yerde zaman belirtilmesine rağmen romanda zaman, üzerinde durulmayan bir kavramdır. Zamanın üzerinde durulduğu yerleri şu şekilde örneklendirebiliriz: Şükrünün klibi çekme süresi kıştan temmuz ayının ortalarına kadar geçen bir sürede olur, Bedia'nın intihar ettiği 13 temmuz, aynı zamanda doğum gününün de olduğu gündür ve Fehime 13 Temmuz'da ölür.

4.1.5. Tema

Kül ve Yel romanındaki temayı “Hatırlama ve Unutuş” sözcükleri etrafında değerlendirebiliriz. Roman bireysel ve kolektif belleğin insan üzerindeki etkilerine yoğunlaşır. Belleğin karmaşık yapısı insanın acılarıyla mücadele etmesinde de devreye girer. Alzheimer hastası bir kadının konu edildiği romanda kahramanlar acılarından ya kaçmakta ya da Fehime gibi unutmaktır. Emir, Hâlil ve Meryem bu kaçışı ölerek gerçekleştirir. Bedia ve Şerif yaşadıkları yerden başka bir ülkeye giderek. Fehime ise unutarak. Acılara dayanamayan tüm bu kahramanların bir kaçışa sığındığını söyleyebiliriz.

“Hakikat... Ancak bellek yitimiyle bulunur hakikat.... Ağır ağır unutarak hatırladıklarımızı, hatırlayacaklarımızı unutarak. Ama zaman ister gerçek bellek yitimine karışmak(....)” (İplikçi, 2017:190)

Bireysel belleğin kuşaktan kuşağa geçişinin en iyi örneği romanda Kamran Sipahi ve yeğeni Korat Sipahi etrafında işlenir. Kötülük ve acımasızlık akraba olan bu iki insan

arasında geçiş göstermiştir. Hatta belleğin bu aktarımı Sipahilerin uzaktan akrabası olan Nurgöl’e de geçer. Nurgöl de romanda kötü bir kişi olarak şlenir. Fehime’nin kendisi ile aynı yerlerden gelmiş ve aynı yazgıyı yaşamış Serap hemşire ile kurduğu ilişkide belleğin insanı farkında olmadan şkillendirmesine örnektir. Toplumsal bellek yani alışkanlıklar, romanda Bedia ve şerif ekseninde verilir. Numen adlı yabancı ülkeye giden kişiler toplumsal alışkanlıkların insan zihninde ne kadar etkili olduğunu kendileri yaşayarak görür.

“(...) Batı gündüz ve gece der, biz Doğu’da gece ve gündüz deriz. Önce geceyizdir. Geceler, en gereğimizdir, korktuklarımızın en başında gelir.” (İplikçi, 2012:135)

“Bir türün evrimsel gelişim süreci içerisinde öğrendikleri, kalıtımla daha sonraki döllere aktarılıyor. (...) Kalıtımın biyolojik yapısının belleğin ruhsal yapısıyla da paralellik gösterdiğini biliyoruz.” (İplikçi, 2012:102)

4.1.6. Dil ve Anlatım

Alzheimer hastası Fehime’nin etrafında şkillenen romanda olaylar, bilincin kuytu köşelerinin yansıması olarak karşımıza çıkar. Hasta bir kadının zihin oyunlarıyla dolu bilinci, roman dilinin de karmaşık bir düzlemde olmasına neden olur. Çünkü romanda anlatılan olaylar Fehime’nin bilincinin izdüşümüdür. Yazar, bu karışık zihin düzlemini çoklu bakış açısı kullanarak pekiştirmiştir diyebiliriz. Romanda hâkim bakış açılı anlatıcı, kahraman bakış açılı anlatıcı ve gözlemci bakış açılı anlatıcı bir arada kullanılmıştır. Romanın geneline egemen olan bakış açısı hâkim bakış açılı anlatıcıya aittir. Fehime’nin fotoğraflardaki hayali kişiler ile konuşmasında ise kahraman bakış açılı anlatı devreye girer. Hasta bakıcı Nurgöl’ün şahit olduğu bir olayı Fehime’ye anlattığı kısımlarda bakış açısının gözlemci bakış açısı olduğunu görebiliriz. Hâkim bakış açılı anlatıcının romanın geneline hâkim olması anlatma tekniğinin ön planda olmasını sağlar. Kahramanlar arasındaki diyaloglar ve bazı mekân tasvirleri ise gösterme tekniğinin devreye girdiği yerlerdir.

“Köl ve Yel” romanı, konusu itibari ile sanatsal bir üslubu beraberinde getirir. Ancak yazarın, romanın kimi yerlerinde efsanevî ve eleştirel üsluba da yer verdiğini görebiliriz. Fehime’nin Emir’e nasıl hamile kaldığının anlatıldığı sayfalar, efsanevî üslubun örneklendirildiği kısımlardır. Romanda, benzetme ve imgelerle kurulu sanatsal üslup, toplumsal olayları sorgulayan eleştirel üslupla birlikte iç içe geçmiştir diyebiliriz.

“Zenginsel böyle heykelini dikerler, dedi Nurgül. Hem hırsız hem yalancı olsan ne olur... Kahramanlık cebe bakar... Baksana, zengin herifin heykelini bahçenin göbeğine dikeyoruz törenle!” (İplikçi, 2012:55).

“Oysa küreselleşme eşitsizlik fikrinin tavana vurduğu bir tanımdı. Şunu da sormak elzem burada. Eşitlik mi?” (İplikçi, 2012:158).

Olayların Fehime’nin zihni üzerinden anlatılması romanda bilinç akımı, iç monolog ve iç diyalog gibi tekniklerin yoğun kullanılmasını sağlar. Bununla birlikte montaj, üstkurmaca, leitmotif ve geriye dönüş tekniği de kullanılan yöntemler arasındadır. Özellikle montaj yöntemi romanda çok sık tekrarlanır. Benzetmeler, imgeler, semboller ve atıflar ise roman dilini besleyen bir diğer öğeler olarak karşımıza çıkar.

İç Monolog: Nurullah Çetin’in *“İç konuşmada kişi, sanki karşısında bir muhatabı varmış gibi belli bir düzene ve sisteme bağlı kalarak konuşur. Cümlelerini akla, dilbigisine, görgüye, toplumsal kurallara uygun biçimde düzenler.”* (Çetin, 2013: 178) şeklinde ifade ettiği bu teknik romanda Fehime ekseninde kullanılır.

“Bu ev... buranın bir ev olduğunu mu sanıyorsun Fehime? Burası bir hastane. Ölüyorsun Fehime, unutarak, atına yaparak, serumlara bağlanıp serumlardan çıkarak an içinde ölüyorsun.” (İplikçi, 2017:134).

İç Diyalog: Romanın biçimsel yapısının temelini oluşturduğunu söyleyebileceğimiz bu tekniği, Mehmet Tekin *“ Roman kahramanlarının, doğal olarak içinde bulunduğu psikolojik duruma göre, kendi kendisiyle –sanki karşısında birisi varmış gibi- konuşması, tartışmasıdır.”*(Tekin, 2017: 282) şeklinde tanımlar. Fehime roman boyunca elindeki resim ile konuşan bir kadın olarak karşımıza çıkar

“Bazı beyinler daha çok acı çeker, diyerek fotoğrafa baktı yaşlı kadın. Uyanık olduğundan emin olmak istedi, Ayla, diye bağırdı. Ayla, biliyor musun Bedia ölmüş... Kız kardeşim, canım kız kardeşim ölmüş... Kader baktığımız yerdir, görmekse baktıktan sonraki yer.” (İplikçi, 2017:110).

Üstkurmaca: Yıldız Ecevit’in *“ Kurmacanın kurmacası demektir bu; edebiyatın kendi anlatması anlamına gelir. Kendisinin bilincinde olan, kendisine yönelik kurmaca (...) sözcükleri ile tanımlanmaya çalışılan bu yeni kurgu eğilimi, daha sonra edebiyat terimleri*

dizgesinde üst kurmaca (metafiction/surfiction) sözcüğüyle yerini alır.” (Ecevit, 2016: 98-99) şeklinde tanımladığı, bu teknik romanda yazarın-anlatıcının okurla konuşması şeklinde gerçekleşir.

“O zaman ağaç zihninde hiçbir şey demekti. Ağacın temsil ettiklerini unutuyordu o anda. Biraz deneyim. Siz de tekrarlayın bakayım:

Aaaaaaaaaa....Ğğuuuuu... Ağğğğ.... Ağğuuuuu Ağğuuurrrr

Ağ-aç

Ağır Ağır

Şöyle diyordu içinden bir ses: Sancılardan kurtul, ağırlıklardan, bedelsiz ol,ağır, ağır.” (İplikçi, 2017:133).

Montaj: Farklı türlere ait metinlerin roman içerisinde kullanılması esasına dayalı montaj, metinlerarasılığın romanda kullanım tekniklerinden birisidir. Kül ve Yel romanında bu tekniğin yoğun kullanıldığını görebiliriz. Şarkı, şiir, haber, mektup ve mani gibi türler romanda montaj tekniği ile yer alır.

“... Önce cılık sonra rayiha.

Önce ağır bir koku sonra hülasa.

Sen karanlığın içinde, sen hudutlarını seven adam.

Şerif kim? Sen misin, ben miyim?” (İplikçi, 2017:155).

İmge: Romanda hasta bir kadının şimdiye meydan okuyan zihni, yaşanan olaylara, kişi ve eşyalara da sirayet eder. Geçmişin hatıraları bugünün sembolik anlamları ile birleşir. Bu durum romanda Fehime’nin geçmişiyle örtüştürdüğü bazı şeylerin imgeler hâlinde yer almasına neden olur. Uçurtma, fare, dehliz, kül, yel, manolya, Şerbetçi gibi imgeler roman boyunca tekrarlanan birer dil unsurudur. Özellikle uçurtma, kül, yel ve manolya imgeleri romanın kurgusunun temel parçaları olarak işlenmiştir diyebiliriz. Uçurtmanın kişileştirilerek anlatıldığı kısımlar romanda uçurtma imgesinin farklı bir boyut kazandığı yerlerdir.

“Gökyüzünden yeryüzünü seyrederken şeytani çekik gözleri iyiden iyiye kısıliverdi, gördüklerine inanmak istemedi. Zamanı ve mekânı delen kuyrukları kasıldı, ciğerinde kızılca kıyamet.” (İplikçi, 2017:163).

Leitmotif: Romanda tekrarlanan leitmotif unsurları çoğunlukla cümle bazındadır. Yazar, romanın çeşitli kısımlarında tekrarladığı leitmotiflerle romanın temasını beslemiştir diyebiliriz.

“Kader baktığımız yerdir. Değişmek içinse her şey çok geride kaldı artık” (İplikçi, 2017:101).

“... şuna inanmışımdır bütün kalbimle, bazı beyinler daha çok acı çeker.” (İplikçi, 2017:101).

“Sen karanlığın içinde, sen hudutlarını dehlizlerine tercih eden.” (İplikçi, 2017:140).

Gönderge/Atıf: Metinlerarası unsurlardan olan gönderge/atıf *“Bir yapıtın başlığını ya da bir yazarın adını anmakla yetinmek”* (Aktulum, 2007:128) olarak tanımlanır. Bu bağlamda düşünecek olursak romanda *“Çalığışu”* romanına atıf yapıldığını söyleyebiliriz.

“Kamran ha! Her şeyi daha bugünmiş gibi hatırlıyordu Fehime. Geleceğe ertelenen sözleri. Çalığışu muydu? Neydi o? Eski bir kitap mı, eskimiş bir dua mı? Feride ve Kamran’ın sonu! Ne nefretti ama. Ne büyük değişim. Kül ve Yel.” (İplikçi, 2017:159).

4.2. Cemre

4.2.1. Romanın Tanıtımı

Müge İplikçi’nin ikinci romanı Cemre, 2006 yılında Defne Yayınları, 2008 yılında Everest Yayınları tarafından yayımlanır. Romanda, hayata tutunmaya çalışan farklı zaman ve mekânlardaki kadınların rastlantılarla kesişen trajik hayatları anlatılır. Cemre, hayal ve gerçek arasında bocalayan ama sonunda kaderine teslim olan insanların romanıdır.

128 sayfadan oluşan roman 19 bölümden meydana gelir. Ancak romanın ilk bölümü ve son bölümüne numaralandırma sistemi ile başlık verilmemiştir. İlk bölümün başlığı yoktur.

Son bölüm ise “SONSÖZ YILDIZ’IN DOĞUM GÜNÜ” başlığı altında verilir. Diğer bölümlere ise birden başlayarak on yediye kadar sayı verilmiştir. Bu bölümlerin her biri müstakil bir bölüm özelliği göstermez. Bazı kısımlar geriye dönüş tekniği ile kahramanlar hakkında bilgi vermek üzere düzenlenmiştir.

4.2.2. Özet

Roman Yıldız’ın beş bucuk yaşından kırk bir yaşına kadar olan yaşadıkları olaylar etrafında şekillenir. Romanda her kahramanın etrafında şekillenen farklı olay halkaları vardır. Bütün bu kopuk olay halkaları roman ilerledikçe Yıldız etrafında birleşir. Hülya, Nimet Güzel, Nimet Bor, Hilmi Sepetçi, Cenk, Yiğit romanda olayların etrafından şekillendiği kişilerdir. Hepsinin olayın bütünü içerisinde yer alması Yıldız sayesinde olur. Bu ilişkiler ağı kimi zaman yakın kimi zamansa uzak etkileşimler sonucu meydana gelir. Romanın ana hatları Yıldızın çocukluğu, Yıldız’ın üniversite yılları, Yıldız’ın iş hayatı, Yıldızın kırk bir yaşı başlıkları altında toplanabilir. Bu ana hatlarla ilişkili olan yan ağları şu şekilde söyleyebiliriz: Hülya’nın üniversite yılları, Hülya’nın otuzlu yaşları, Hülya’nın kırklı yaşları, Nimet Bor’un Hülya ve Yıldız ile olan ilişkisi, Nimet Güzel’in hayatı. Romanda tüm bu ana ve yan ilişkiler ağı kimi zaman kopuk kimi zaman iç içe geçmiş bir şekilde verilir. Bu durum ise romanın kronolojik bir olay akışı içinde özetlenebilmesine imkân vermemektedir.

4.2.3. Zihniyet

Cemre romanın zihniyetini, “toplumsal dayatmalar sonucu kendi olamamış kadınlar”da arayabiliriz. Birbirinden farklı birçok kadın kahramana yer veren romanda kadınlar kendi kimliklerinin altında ezilmek zorunda kalır. Nimet Güzel abisi tarafından aşık olduğu için katledilir. Hülya aradığı aşkı bulamamış ve birçok başarısız gönül ilişkisi yaşamıştır. Yıldız Yiğit tarafından aldatılır. Nimet Bor ise hem iş arkadaşı Oktay hem de patronu Mahmut tarafından kadın olduğu için basit görülür. Tüm bu kadınlar hayattaki kimliklerini bulmaya çalışmaktadır. Toplumsal normların altında ezilen kahramanlar, hayal ve gerçek ikilemini de bir arada yaşar. Bir tarafta kendi olabilmenin özgürlüğü; diğer tarafta bunların ödetildiği bedeller vardır.

“O manzarada bir gün gerçekleşecek tutkular olmalıydı geçmişe asılı, boş azim, saçma sapan inatlaşma, bilirkişilik hâli, bir yere ait olma tutkusu, kaybeder ve tutunamazken bile aslında meyve veren ağaç olma duygusu.” (İplikçi, 2008:20).

“ Biz kadınlar çok zalimiz Yıldız! Kendimiz olamadığımız her aynada boğacak bir aksimiz var. Kabul et bunu. Kabul et...” (İplikçi, 2008:98).

Romanda hayallere tutunamama ve toplumsal baskıya boyun eğme “kader” kelimesi etrafından işlenir. Kendi olamayan, dış dünya gerçeğini kabul etmek zorunda kalan kahramanlar, tüm bu yaşananları kadere bağlar.

“Kadere inanır mısınız? Kader dediğimiz çoğu kez bizi ve irademizi aşan o çizgiye bir an parmak basmaktı.” (İplikçi, 2008:26).

“Rastlantılar değil midir en olmadık zamanda en olmadık işleri başımıza saran, kader dediğimiz o ilmiğe bir ilmik daha ekleyen.”(İplikçi, 2008:9).

4.2.4. Yapı

Müge İplikçi, *Cemre* romanın daha ilk sayfalarından itibaren romanın hem biçimsel hem de biçimsel yapısının farklılığını okura hissettirir. Numaralandırılma sistemi ile birimlere ayrılan bölümler giriş ve son bölüm hariç birden on yediye kadar verilen sayılar ile başlıklandırılır. Giriş kısmından sonra bir numaralı bölüme geçmeden önce “ 2005 YILININ ŞUBAT AYINDA KUMKAPI SAHİLİNDE BİR KADIN CESEDİNE RASTLANDI. KARAYA VURAN CESET ŞİŞMİŞ VE TANINMAZ HALDEYDİ. ÖLÜM NEDENİ VE KİMLİĞİ BUGÜNE KADAR HALA TAM OLARAK SAPTANAMADI.”(İplikçi, 2008:7) şeklinde bir gazete yazısına yer verilir. Bu yazı tek başına bir sayfayı kaplar. Yazar, görüldüğü üzere romanın bölümlendirilmesiyle birlikte olay örgüsünün ilk düğümünü atar.

4.2.4.1. Olay örgüsü

Cemre romanın olay örgüsünü, romanın düzenleniş şekline bağlı kalarak on dokuz bölümde ele alabiliriz. Olay örgüsünün girift yapısı bu bölümlendirmeyi esas almamızı zorunlu kılmaktadır. Zira kişi, zaman ve mekâna göre bölümlendirme yapmak romanın

kurgu tekniği açısından mümkün görülmemektedir. Bilinç akımı ve geriye dönüş tekniğinin oldukça yoğun kullanılması olaylardan ziyade duygu ve düşünceler üzerinde yoğunlaşan bir sistemi beraberinde getirir. Her olayın başında atılan düğümler, ilerleyen sayfalarda czme ulaştırılır. Bu czm kimi zaman yazar tarafından açıkça gösterilmesine rağmen, kimi zaman da bulmaca gibi olaylar arasına gizlenir. İmge, ağrışım ve göndermelerle beslenen olaylar çok boyutlu bir düzlemde i içe geçer. Romanda yazar tarafından üzerinde durulan ve olay örgüsünün ana çizgisini besleyen olayların 2005 yılına ait olduğunu söyleyebiliriz. Diğer olay parçaları ise kişiler hakkında verilen bilgilerle boyutlandırılmıştır.

Romanın metin halkalarını romandaki düzenleniş sırasına bağlı kalarak şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Yıldız'ın çocukluğu hakkında bilgi verilir. Babası len Yıldız'ın, annesi terzilik yaparak evi geçindirmeye çalışır. Abisi Hilmi ise deniz harp okulunda okumaktadır. Romanın bu kısmının en dikkat çeken yanı Yıldız'ın büyük harf fobisinin olmasıdır. Romanın bu sayfaları büyük harf kullanılmadan yazılır.
2. 2005 yılına ait gazete haberinden sonra başlayan bu bölümde Nimet Bor adlı genç bir gazeteci hakkında bilgi verilir. Geriye dönüşlerle Nimetin ocukluk ve ergenlik yılları anlatılır. Nimet'in annesi Hülya ikinci eşi Hilmi ile evlidir. Nimet, Hilmi'ye amca-baba der.
3. “Dş” kelimesi ile başlayan bölüm, bir rüyanın içerisinde başlar. alan telefonla rüyadan uyanan kişi Yıldız'dır. Telefon karakoldan gelmiştir. Yıldız'ın kayıp başvurusunda bulunduğu Nimet Bor'un öldüğü bildirilir.
4. Yıldız polislerin aramasından sonra karakola gider. Romanın bu sayfaları Yıldız'ın ifade verdiği cmlerle ile başlar. Kahraman anlatıcı ile başlayan bölüm, romanın farklı bir olaya geçtiği hissi uyandırır. Diğer sayfalarla birlikte olay açıklığa kavuşur. Yıldız Nimet'e kendisinin hediye ettiği aynalı kolyeyi karakoldan çalar.
5. 27 şubat 1986 tarihi ile başlayan bölümde Yıldız'ın niversite yılları etrafında Cenk, Hülya, Yiğit, Turunç hakkında bilgi verilir. Yıldız ve Yiğit'in aşkı anlatılır.

6. Bu kısım başlı başına bir bölüm olmanın dışında diğer kısmın devamı niteliğindedir diyebiliriz. Hülya hakkında bilgi verilmeye devam edilir. Hülya'nın üniversite yılları ve Cenk'e olan aşkı anlatılır.
7. 7.Yazar anlatıcı 1986 yılından bir anda 1993 yılına geçer ve Yıldız'ın bu yıllardaki hayatını anlatır. Yıldız bir turist rehberi olarak çalışmaktadır. İstanbul'da bir İtalyan kabile ile gezerken otobüslerine binen Nimet Güzel ile karşılaşır. Nimet bir kadından kaçmaktadır. Kaçtığı kadının ismi Gülperi'dir. Yıldız bu kadını tanır ve çağrışım yolu ile bilinç akımı yaşar. Nimet kaçarken aynalı kolyesini düşürür. Bu kolye Yıldız'ın kaybettiği kolyesidir. Kolyeyi alan Yıldız, cebine koyar. Romanın bu kısmında ana düğümlerden biri atılır.
8. Diğer bölümün devamı olarak başlayan bölümde Yıldız ve otobüs şoförünün konuşmasına yer verilir. Yıldız bu bölümde gelecekteki hayalini hikâye şeklinde kendi kendisine anlatmaya başlar. Bilinç akımı yöntemi ile bir anda 1993'ten 2005'e geçilir. Yıldız Nimet adlı biri ile bir kafede oturmaktadır.
9. 2005 yılının ocağında olunduğu belirtilerek başlayan kısımda Yıldız ve Nimet Bor'un bir kafede buluşmaları anlatılır. Bir önceki bölümde Yıldız ve Nimet'in kafede oturmaları anlatılırken; burada biraz daha geriye gidilerek buluşmadan önceleri de anlatılır. Nimet ve Yıldız'ın arasındaki ilişkinin ne olduğu ortaya çıkar. Yıldız, Nimet Bor'un üvey babası Hilmi'nin kardeşidir. Nimet Yıldız'a bir tehdit mektubu aldığını söyler. Ve gördüğü rüyadan bahseder.
10. 10.Yazar-anlatıcı olaya kaldığı yerden devam ederek 27 Şubat 2005'te karakoldan çıkan Yıldız'ı anlatır. Yıldız karakoldan çıkar ve otobüs bekler. Bu sırada kendisine yardım için uzatılan kemikli bir elle bilinç akımı yaşar. Bu bilinç akımı ile Gülperi'yi nereden tanıdığını öğreniriz. Yiğit Yıldız'ı terk ederek Gülperi ile sevgili olmuştur.
11. Cenova Sirki çalışanı Yılan Adam hakkında bilgi verildikten sonra Hülya ve Yılan Adam arasındaki ilişki anlatılır. Hülya bu kısımda kızı Nimet Bor'un öldüğünü Yıldız'ın kendini araması ile öğrenir.
12. Yazar-anlatıcı geriye dönüş tekniği ile 25 şubat 1971 giderek Hilmi hakkında bilgi verir. Ve daha sonra 27 Şubat 2005 tarihine gelerek Hilmi ve Mahmut arasında geçen konuşmaları anlatır. Hilmi üvey kızı Nimet Bor'un bulunması için Mahmut'tan yardım ister. Bu bölümlerde Hilmi Bilinç akımı ile geçmişini ve hayatını sorgular.

13. 27 Şubat 2005 tarihine tekrar gelinerek Yıldız'ın binmiş olduğu tramvaydan olaylar anlatılmaya devam eder. Yıldız tramvaydaki metalik kadın sesinin çağrışımı ile bilinç akımı yaşar. Ve doksanlı yıllarına gider. Bölüm pörçük cümlelerle anlatılan bu kısımlarda Turunç'un intihar ettiğini öğreniriz.
14. Yıldız bilinç akımından sonra tekrar içinde bulunduğu zaman gelir. Tramvayda Cemre adlı bir kızla tanışır ve konuşmaya başlar. Cemre isminin anlamını çeşitli efsanelerle Yıldız'a anlatır. Romanın bu bölümünde kadın kahramanların isimlerinin sembolik anlamlarla yüklü olduğunu öğreniriz. Olaylar boyunca atılan düğümlerinin birçoğu bu bölümde çözülür.
15. Geriye dönüş tekniği ile yazar-anlatıcı Temmuz 1992 tarihine giderek Cenk ve Hülya arasında yaşananları anlatır. Cenk ve Hülya Yeşilyurt bölgesindeki bir baraj yapımı için yılar sonra rastlantısal karşılaşırlar. Cenk projenin inşaat mühendisi; Hülya ise baraj kanalının yayım yönetmenidir. Yeşilyurt bölgesindeki Dügürcük köyünde oturan Nimet Güzel hakkındaki bilgilerde bu bölümde verilir.
16. Abisi tarafından sevdiği oğlana istek parça istediği için linç edilen Nimet Güzel ile Hülya röportaj yapar. Hülya bu röportajda kendi gençliğini de sorgular. Yıldız'dan çaldığı aynalı kolyeyi Nimet Güzel'e verir. Romanın başından itibaren kullanılan ayna imgesinin anlamını bu bölümde Hülya nezdinde yazar-anlatıcıdan öğreniriz.
17. Olaylar tekrar 27 Şubat 2005 tarihine gelir ve Yıldız'ın tramvayda kendisi ile konuşmasına yer verilir. Yıldız yaşamı sorgular ve Yiğit ile olan aşkını tekrar hatırlar.
18. Yaşamı sorgulayan Yıldız, bu sefer hayatını değiştirme cesaretinin olması gerektiğini düşünür. Romanın bu kısımları, Yıldız'ın çocukluğunun anlatıldığı ilk bölümde olduğu gibi büyük harfler kullanılmadan yazılır. Yıldız tramvaydan indikten sonra 27 Şubat 1992 tarihinde yani kendisinin doğum gününde suya atlayarak intihar eder. İntihar etmeden önce cebindeki aynalı kolyeyi suya atar.
19. “SON SÖZ YILDIZ'IN DOĞUM GÜNÜ” başlığı ile başlayan bu bölümde romanın tüm yaşayan ve ölen kahramanları Çemberlitaş Misafirhanesi'nde Yıldız'ın doğum gününü kutlamak için Yıldız'ı beklemektedir. Tarih, 27 Şubat 1992'dir.

4.2.4.2. Kişiler

Romanın kişiler kadrosu sayı olarak fazladır. Olay örgüsün anlaşılabilmesi bu kişiler arasındaki ilişkiler ağının iyi kavranabilmesine bağlıdır diyebiliriz. Romanın vermek istediği mesaj kişiler arasındaki küçük bağlantıların fark edilmesiyle sağlanabilir. Farklı hayat hikâyeleri olan bütün kahramanlar, rastlantısal kesişmeler ile birbirlerinin hayatına dokunur duruma gelir.

Yıldız: Olay örgüsünün etrafında şekillendiği baş kişidir. Romanda çocukluk, gençlik ve orta yaşlılık hâli ile yer alır. Romanın başından sonuna kadar hem fiziksel hem de görsel olarak bir değişim yaşar. Gençlik yıllarında hayat dolu, uzun saçlı, aynalı palto ve aynalı çizme giyen bir kız olarak tanıtılır. Eczacılık ikinci sınıf öğrencisi iken üniversiteyi bırakmış ve tekrar sınava hazırlanarak Amerikan Dili ve Edebiyatı bölümünü okumaya başlamıştır. Üniversite yıllarındayken hem okur hem de mankenlik yapar. Bu yıllarda Yiğit ile sevgilidir. Yiğit, ona “Çizmeli Kedi” der. Kırklı yaşlarına geldiğimizde ise gençlik yıllarından eser kalmamış bir kadınla karşılaşırız. Ruhsal ve fiziksel olarak değişmiştir. Gri saçlı, oldukça zayıf ve ruhsal problemleri olan bir kadın olarak karşımıza çıkar.

Hülya Tüzün: Yıldız’ın üniversiteden arkadaşıdır. İlerleyen yıllarda Yıldız’ın ise abisi ile evlenir. Hülya, romanda gençlik ve orta yaşlılık hâli ile ele alınır. Romanın baş kişisidir. Roman boyunca ruhsal bir değişim ve dönüşüm yaşar. Hülya, on dokuz yaşında biri ile evlenmiş, yirmi yaşında anne olmuş ve yirmi bir yaşında boşanmış birisidir. Aynı zamanda üniversite okuduğu yıllarda bir kızı vardır. Üniversite yıllarında Cenk ile sevgili olur. Cenk’i çok sevmesine rağmen Cenk tarafından terk edilir. Bu yıllarda asi bir kadın olarak karşımıza çıkar. Orta yaşlılık döneminde ise yaşına göre sağlıklı, genç ve bakımlı bir kadın olarak romanda yer alır. *Hürses* gazetesinde çalışmaktadır. Hilmi ile olan evliliğinde aldatılır ve boşanır. Romanda küfürlü ve argo konuşan tek kişidir. Aradığı mutluluğu bulmak için Cenk ve Yılan Adam’la birlikte olur. Ancak daha da çıkmaza sürüklenir. Romanın sonunda ise kızı Nimet’i kaybeder.

Nimet Bor: Hülya’nın kızıdır. On sekiz yaşında üniversiteyi bitirir bitirmez stajyer olarak girdiği *Hürses* gazetesinde çalışmaya devam eder. Hırslı, çalışkan, sebatkâr öğrenmeye açık genç bir kadındır. Yirmi dört yaşındadır. *Hürses* gazetesinin magazin eki olan *Sağanak Yağmuru*’nun yayın yönetmenidir. Aynı zamanda bu dergide “Nimet Gibi Yar

Olmaz” adlı bir köşesi de vardır. On dört şubat için gazeteye hazırladı bir haber yüzünden başı derde girer. Bu haberde sonu trajik biten üç aşk hikâyesini anlatır. Bu hikâyelerden biri “Nimet Güzel” adlı genç bir kıza aittir. Aldığı bir tehdit mektubundan sonra kaçırılarak öldürülür. Cesedi Kumkapı Sahili’nde kıyıya vurmuş şekilde bulunur.

Hilmi Sepetçi: Yıldız’ın abisi ve Hülya’nın eski eşidir. Deniz harp okulunu bitirdikten sonra yıllarca orduda çalışmış, doksanlı yıllarda ise başbakan danışmanlığı yapmıştır. Romanda değişime uğrayan bir karakter olarak karşımıza çıkar. Üniversite yıllarında savunduğu siyasi görüşü orta yaşlarında bırakmış, daha milliyetçi bir karaktere bürünmüştür. Hülya’dan boşandıktan sonra Candan adlı kendisinden yaşça küçük bir kadınla evlenir. Romanda yardımcı kahraman olarak karşımıza çıkar. Hilmi’nin anlatıldığı bölümler yazar-anlatıcının dönemin siyasal olaylarına yer verdiği kısımlardır. Hilmi Suriye’ye verilen notayı kaleme alan kişi olarak karşımıza çıkar.

Nimet Güzel: Romanda Yıldız, Hülya ve Nimet Bor’la olan uzaktan ilişkisi ile karşımıza çıkar. Olay örgüsü boyunca romanın diğer kadın kişilerinin hayatına dolaylı olarak müdâhil olur. Romanın temasını besleyen kişidir. Yardımcı kahraman özelliği gösterir. Romanda üç şekilde karşımıza çıkar: İlki Hülya ile olan karşılaşmasıdır. Burada on altında yaşında yeşil gözlü bir kızdır. Yeşilyurt bölgesindeki Dügürçük köyünde yaşamaktadır. Suriye’de olan sevgilisine köy radyosundan istek şarkı istediği için abisi ve köy halkı tarafından linç edilmiştir. Hastaneye kaldırıldıktan sonra o zamanlar köydeki baraj radyosunun yayın yönetmeni olan Hülya tarafından ziyaret edilir. Hülya, yıllar önce Yıldız’dan çaldığı aynalı kolyeyi ona verir. İkinci karşılaşma Yıldız ile olan karşılaşmasıdır. Nimet Güzel Yıldız’ın turist rehberliği yaptığı yıllarda tur otobüsüne biner ve bir kadından kaçmaktadır. Romanın bu kısımlarında Nimet Güzel’in aklını yitirdiğini görürüz. Otobüsten inerken Yıldız’ın kaybettiği aynalı kolyeyi cebinden düşürür. Üçüncü karşılaşma ise Nimet Bor ile olan ilişkisidir. Nimet Güzel, bu sefer dolaylı olarak karşımıza çıkar. Nimet’in yaptığı bir haberde hayat hikâyesine yer verilen kişidir. Bu hikâye ile ilgili olan haber yüzünden Nimet Bor öldürülür.

Cenk: Romanda hem gençlik hem de orta yaşlılık hâli ile ele alınır. Yardımcı kişidir. Yıldız’ın uzaktan akrabasıdır. Romanın seyri içinde değişime uğrayan yuvarlak karakter özelliği gösterir. Hayat dolu çapkın bir kişi olan Cenk, üniversite yıllarında Hülya’nın sevgilisidir. Daha sonra Hülya’dan ayrılarak romanda gerçek adı geçmeyen Turunç ile

sevgili olur. O yıllarda inşaat fakültesi son sınıf öğrencisidir. Orta yaşlılık hallerinde ise devletin baraj projesinde yer alan bir inşaat mühendisi olarak karşımıza çıkar. Turunç ile evlenmiş ve boşanmıştır. Hayata karşı fazla umudu kalmayan bir kişidir artık.

Turunç: Cenk'in üniversite yıllarındaki sevgilisi ve aynı zamanda eski eşidir. Dekoratif kahramandır. Fransız filolojisi okumuştur. Hakkındaki bilgileri yazar-anlatıcının ve diğer kahramanların ağzından duyarız. Romanın sonunda intihar ettiğini yine aynı şekilde roman kişilerinin yaşadığı bilinç akımlarından öğreniriz. Romanda sunuluşu kendi davranışları ile değil, roman kişilerinin anlatımı tarafından olur.

Mahmut Hürses: Hilmi'nin üniversiteden arkadaşıdır. Hülya'nın ve Nimet Bor'un eski patronudur. Üniversite yıllarında *Ayna* dergisinin; 2005 yılında ise *Hürses* gazetesinin yayın yönetmenidir. Yardımcı kahramandır. Çıkarlarına göre hareket eden biridir. Üniversite yıllarında savunduğu siyasi görüşü, orta yaşlarında menfatini gözettiği için bırakmış ve karşı olduğu diğer görüşün savunuculuğunu yapmaya başlamıştır. Romanda çapkın ve eşini aldatan biri olarak ele alınır. Hilmi yıllar sonra Nimet'in bulunmasına yardım etmesi için onunla iletişime geçer. Ancak Mahmut'tan gereken ilgi ve alakayı bulamaz.

Yiğit: Yıldız'ın eski sevgilisidir. Yıldız'ı terk ettikten sonra psikoloji bölümünde okuyan Gülperi ile sevgili olur. Romandaki önemi Yıldız'ın hayatında yaptığı değişiklikten kaynaklanır. Yiğit'in kendisini terk etmesini atlatamayan Yıldız, Paris'e gider ve sekiz yıl İstanbul'a dönmez. Döndüğünde ise hayattan beklentisi kalmamış bir kadındır. Ve hâlâ Yiğit'e aşıktır.

Oktay: Dekoratif kişidir. *Hürses* gazetesinde Nimet Bor ile çalışır. Nimet'ten hoşlanmaktadır. Kadınlara değer vermeyen biridir.

Candan: Dekoratif kişidir. Hilmi'nin Hülya'yı aldattığı kadın olarak karşımıza çıkar. Üniversiteyi yeni bitirmiştir. Hilmi ile evlenir. Romanda yalnızca Yıldız'ın doğum günün kutlaması kısımlarında aktif olarak yer alır. Romandaki sunuluşu kendi davranışları ve Hülya'nın anlatımıyla olur.

4.2.4.3. Mekân

Kahramanların ruh dünyalarının ön planda olduğu *Cemre*'de, buna paralel olarak mekânlar silikleştirilir. Romanda dış mekânlar ağırlıktadır. Herhangi bir mekân tasvirine yer verilmez. Kişiler arasındaki geçişler, bilinç akımının yoğunluğu, mekânları üzerinde durulmayan yerler hâline getirmiştir. Olayların geçtiği merkez yer İstanbul'dur. İstanbul ve semtleri etrafında şekillenen olaylarda semtler çoğu zaman isim olarak geçer. Kişilerin hareket hâlinde olmadığı birkaç yerde iç mekânlara yer verildiğini görürüz. Bazı iç mekânlar da geriye dönüş tekniği ile karşımıza çıkar. Bu mekânlar, roman kişileri hakkında bilgi verilirken üzerinde durulmadan geçilen mekânlardır.

Menekşe Blokları: Nimet Bor'un annesi ile oturduğu evdir. Nimet, bu evin önünde arabasının önünü kesen kişilerce kaçırlır. Romandaki önemi Nimet'e acı sonu hazırlayan yer olmasından kaynaklanır. Tasvirine yer verilmez. Yalnızca Nimet'in annesi Hülya'nın da bu bloklarda oturduğu anlatıcı tarafından belirtilmiştir.

Manolyalı Ev: Nimet Bor'un çocukluk yıllarında oturduğu iç mekândır. Hilmi'ye ait bir evdir. Hilmi, Hülya ile boşanınca Nimet ve annesi bu evden taşınmak zorunda kalmıştır. Romanda Nimet Bor'un çocukluğuna yapılan geri dönüş ile karşımıza çıkar. Herhangi bir tasvirine yer verilmez. İsmine yapılan vurgudan dolayı bahçesinde manolya ağaçlarının olduğunu anlayabiliriz.

Aksaray Emniyet Amirliği: Yıldız'ın ifade vermek için gittiği kapalı mekândır. Romanda Yıldız'ın Nimet Bor'un ölüm haberini aldıktan sonra gittiği yer olması ile ön plana çıkar. Yazar, Yıldız'ın içerisinde bulunduğu durumun kasvetli havasını, mekânın gri duvarlarına yaptığı vurgu ile ortaya çıkarmıştır diyebiliriz. Romandaki önemli Yıldız'ın yaşamını değişikliğe sürükleyecek olayların başlangıç mekânı olmasından kaynaklanır.

Pedagogun Odası: Yıldız'ın çocukken tedavi için gittiği yerdir. Romandaki tasviri yalnızca odanın turkuaz rengine yapılan vurgu ile olur. Yıldız'ın çocukluk yıllarına dair verilen bilgi içerisinde anlatıcı tarafından üzerinde durulmadan geçilen mekândır.

Kumkapı Sahili: Nimet Bor'un cesedinin bulunduğu sahildir. Aynı zamanda Yıldız'ın da intihar ettiği yerdir. Romanın ana kahramanlarının yaşamın sonlandığı yer olması açısından önemlidir.

Karargâh: Yıldız ve Yiğit'in üniversite yıllarındayken, sevgili olduğu zamanlarda buluştuğu kafeteryadır. Romanda üzerinde durulan tek iç mekândır. İstanbul'un Taksim bölgesinde olduğunu anlatıcının verdiği bilgilerden öğreniriz. Yıldız'ın kendi olabildiğinin sergilendiği mekân olma açısından önemlidir. Yıldız ve Yiğit ilk kez bu mekânda karşılaşırlar. Yıldız'ın gelecekteki hayatını da etkileyecek olan Yiğit aşkı, bu mekânda başlar.

“Uzun bir koridorun içinden geçilen bir kafeteryaydı burası. Bu uzun koridorun sonunda yemek standartları vardı. Yiğit'in dediğine göre standartların arkasında duran kadınlar Beyaz Rus'tu ve çok güzellerdi.” (İplikçi, 2008:22)

Ramada: Hilmi ve Mahmut'un buluştuğu eski bir oteldir. İç mekândır. Hilmi, üvey kızı Nimet Bor'dan bilgi alabilmek için eski arkadaşı ve aynı zamanda Nimet'in patronu olan Mahmut ile bu mekânda buluşur. Mekânın önemi Hilmi'nin geçmişini bilinç akımıyla yapılan sorgulamalar ile vermesinden kaynaklanır. Yazar, Hilmi ve Mahmut hakkındaki detaylı bilgileri eski iki arkadaşın buluştuğu bu mekânda verir. Mahmut ve Hilmi üzerinden menfaatleri uğruna fikirlerini satan insanları eleştirir.

Paris: Yıldız'ın geçmişin acılarından kurtulmak için gittiği bir kaçış yeridir. Romanda İstanbul'dan sonra geçen ikinci dış mekândır. Sekiz yıl Paris'te kalan Yıldız, Yiğit'e olan aşkını unutamadan ve kendi ile hesaplaşmadan tekrar İstanbul'a döner. Romanda karakoldan çıkan Yıldız'ın bindiği otobüste yaşadıkları bilinç akımı ile karşımıza çıkar. Yıldız'ın en büyük hayali Yiğit ile Paris'teki Seine Nehri'nde gezmektir. Romandaki olaylar içerisinde aktif olarak yer almayan bu mekân, Yıldız'ın belleğinden isim olarak sunulur.

İstanbul: *Cemre* romanındaki kahramanların, hayatlarını şekillendiren birinci derecedeki dış mekândır. Hülya, Nimet Bor ve Yıldız'ın hayatlarındaki hemen hemen bütün değişimler bu mekânda cereyan eder. Nimet Güzel ve Yılan Adam gibi farklı coğrafyalardan gelen kişilerin birbirlerinin hayatına dokunabilirliği de bu mekân sayesinde olur. Romandaki tüm

kişiler arasındaki ilişkiler İstanbul ortak paydasında buluşur. Romandaki düğümler ve çözümler bu mekân üzerinden olur. Birçok semti isim olarak romanda geçer. Bu semtler ve yerler şu şekildedir: Beyazıt Çarşısı, Beyazıt Meydanı, Taksim, Hergele meydanı, Eminönü, Çemberlitaş, Sirkeci Garı, Beyazıt, Sirkeci Garı, Fındıklı.

Alışveriş Merkezi: Yıldız ve Nimet Bor'un, Nimet ölmeden önce son buluştukları yerdir. Romanda fiziksel özelliğine dair herhangi bir bilgi verilmez. Yalnızca alışveriş merkezinin içerisinde yer alan bir kafeteryanın tasarımına yoğunlaşılır. Yazar, Nimet ve Yıldız'ın bu kafeteryada oturduğu dakikalarda kafenin tasarımı üzerine birkaç vurgu yapar. Kafenin duvarlarında İstanbul sahilinin resimleri vardır. Yıldız ve Nimet Bor bu resimlere bakarak düşüncelere dalar. Mekânın romandaki önemi, Yıldız ve Nimet Bor arasındaki bağın okuyucuya gösterilmesi açısından önemlidir. Nimet, gördüğü rüyayı Yıldız'a bu mekânda anlatır. Rüya aynı zamanda Nimet'in başına gelecek olanların sinyali mahiyetindedir. Yazar, rüya ve gerçek arasında kurduğu bağı okuyucuya bu mekân aracılığı ile gösterir.

Düğürçük Köyü: Romanda üzerinde fazla durulmayan ancak olayların seyrini değiştiren bir mekân olması açısından önemlidir. Dış mekândır. Romana konu olması Nimet Güzel ve Hülya aracılığı ile olur. Yazar, kişilerin geçmişi hakkında bilgi verirken Düğürçük köyüne de değinir. Olay zamanının içerisinde aktif olarak yer almayan mekân; kahramanların geçmişlerinde yer edinen bir mekân olarak karşımıza çıkar. Nimet Güzel, bu köyde doğmuş ve ailesi ile uzun yıllar burada yaşamıştır. Yıllar önce Hülya, köyde yapılan bir baraj projesi kapsamında bir kanalın yönetmeni ve sunucusu olarak köye gelir. Bu sırada Cenk'te aynı projenin inşaat mühendisi olarak orada yer almaktadır. Hülya o yıllar Hilmi ile evli olmasına rağmen Cenk ile birlikte olur. Üniversite yıllarında kendisini bırakan Cenk'ten geçmişinin intikamını bu şekilde alır. Yazar, aldatan kadın motifini bu mekânı temel alarak işlemiştir diyebiliriz. Nimet Güzel ve Hülya arasındaki ilişki Nimet'in sevdiği oğlana istek bir şarkıyı Hülya'nın kanalından göndermesi ile olur. Bu olaydan sonra abisi ve köy halkı tarafından linç edilen Nimet, Hülya ile röportaj yapar. Hülya röportaj sırasında Yıldız'dan çaldığı kolyeyi Nimet Güzel'e verir.

4.2.4.3. Zaman

Romanın anlatımında zaman kronolojik bir çizgide ilerlemez. Yazar-anlatıcı olay örgüsünün düzenlenişinde zamanda kopma, atlama, özetleme ve geriye dönüş tekniği gibi yöntemlere yer verir. Bu durum zamanın çizgiselliğini bozarak parçalanmış bir zaman algısının ortaya çıkmasına neden olur.

Cemre'nin olay zamanına, Yıldız'ın beş yaşından kırk bir yaşına kadar geçen süre diyebiliriz. Yazar-anlatıcı bu süre içerisinde kimi yerde atlamalar ve özetlemeler yaparak olay zamanını anlatma zamanı içerisine sıkıştırmıştır. Romanın zamansal sıçrayışları okuru bir bulmacayı çözer duruma getirir. Olayların birbirleriyle olan bağlantılarının kopması zamanın oradan oraya atlayışlarını dikkatle takip etmeyi gerektirir. Yazarın romandaki zamanı bu kadar serbest kullanabilmesinde bilinç akımı ve geriye dönüş tekniği etkili olmuştur.

Romandaki zaman aynı zamanda kurgunun bir parçası olarak da işlenir. 27 Şubat 2005 tarihi romandaki asıl olayların anlatıldığı tarihtir. Anlatıcı bütün olayları bu tarihe bağlı olarak anlatır. Ve romanın asıl kurgusu 27 Şubat 2005 tarihinin sabahından başlayarak akşamına kadar geçen süreyi kapsar. Bunun dışında 27 Şubat tarihinin arka planda sembolik bir anlam taşıdığı da romanın sonuna doğru okuyucuya hissettirilir. Bu tarih romana adını veren halk anlatılarındaki cemrenin suya düşüş tarihidir. Yıldız'ın doğum günü ve ölüm günü de bu tarihte olmuştur. Bu özellikleri düşünüldüğünde 27 Şubata leitmotif diyebiliriz.

Dönemin siyasi atmosferini yansıtan birçok nesnel zamana da romanda yer verilir: Suriye ve Türkiye arasındaki nota olayları, GAP projesinin uygulandığı yıllar, Bush'un Amerika Başkanı olduğu tarihler, Baas Rejimi dönemi ve 1960, 1980, 1990 yıllar romanda yer alan nesnel zamanlardır.

4.2.5. Tema

Cemre romanındaki tema “Hayatı Rastlantılar Sonucu Çakışan Kadınlar” söz gurubu etrafında toplanabilir. Birbirinden farklı karakterlere ve hayatlara sahip olan bu kadınlar, aslında bir bütünü yansıtmalarıdır. Hayal ve gerçek arasında bocalayan tüm kadın

kahramanlar, yaşama tutunmanın mücadelesi içindedir. Yıldız, Hülya, Turunç, Nimet Bor, Cemre ve Nimet Güzel farklı zamanların âdeta aynı kadınlarıdır. Hepsi aşk acısı çekmiş, hayatta aradığını bulamamıştır. Gençlik ve yaşlılık arasındaki çizgide, her kadın bir diğerinde kendi gençliğini ya da yaşlılığını bulmaktadır.

“Önce sana benzemeye başlıyorum, sonra annem oluyorum, sonra adaşım Nimet oluyorum. Hatta şu aşk illetine bulaşmış öbür kadınlar...” (İplikçi, 2008:68).

“Hayatın, tek başına senin hayatın olmadığını, öbür insanların hayatlarıyla kesişen ve ayrılan noktalarıyla kocaman bir bütün olduğunu anlayacağın gibi dedi (....)”(İplikçi, 2008:120).

4.2.6. Dil ve Anlatım

Cemre romanı çoklu bakış açısı ile kaleme alınmıştır. Romanda hem hâkim bakış açılı anlatıcıya hem de kahraman bakış açılı anlatıcıya yer verilir. Ancak romana egemen olan bakış açısı hâkim bakış açısıdır. Kahraman bakış açısı ise diyalog sahnelerinin olduğu kısımlarda karşımıza çıkar. Yazar, kahramanların yaşadığı bilinç akımlarında da çoklu bakış açısını kullanır. Romanda anlatma ve gösterme teknikleri bir arada kullanılır. Olayların anlatımında ağırlıklı olarak anlatma yöntemine başvurulur. Gösterme yönteminin yoğun kullanıldığı kısım, Nimet Bor ve Yıldız’ın alışveriş merkezinde buluştukları anı anlatan olaylardır. Roman dilinin çoklu yapısının üslupta da karşımıza çıktığını söyleyebiliriz. Sanatkârane üslup, eleştirel üslup ve efsanevî üslup romanda bir arada kullanılmıştır. Romanın geneline hâkim olan üslubu ise toplumsal normların sorgulandığı eleştirel bir dilde arayabiliriz.

“Hatta televizyondaki dizilerin bu namus illetini körüklediğini, kendini Allah yerine koyma ihtirasının sadece cani ruhlu abi ve babalarda değil Meclis’teki yiyicilerde, mahkemelerdeki uyurgezer ve uyuşuk hâkimlerde ve medyadaki...”(İplikçi, 2008:59).

Geriye dönüş ve bilinç akımı tekniğinin yoğun kullanıldığı roman dili, imge ve çağrışımlarla yüklüdür. Yazar, roman dilini birçok farklı unsurunun birleşmesinden meydan getirir. Üstkurmaca, metinlerarasılık, ironi, leitmotif, karşılaştırma motifi, iç monolg vb. romanda kullanılan tekniklerdir. Romanın en dikkat çeken noktalarından biri

dil sapmalarına oldukça fazla yer verilmesidir. Uzun betimleme cümleleri ve benzetmeler de romanın dilini farklılaştıran unsurlar arasındadır.

“(...)eğilip baktığında bir çocuğun kendisinden kaçamadığı bütün düşlerini görecekti o ışıltıda. Sanki o, gariban bir biletçinin pejmürde, yitik sevgilisi tarafından ruhu izbe bir kentin yorgun gecelerinde dikilen aynalı boz paltosu değil de, eşsiz gömleğini sessizce bırakıp giden heybetli bir yılanın unutmabenisiydi.”(İplikçi, 2008:5).

Üstkurmaca: Romanın olay örgüsünü farklı bir düzleme taşıyan bu teknik, yazarın romanda sıklıkla başvurdu bir yöntem olarak karşımıza çıkar. Yıldız’ın çocukluk yıllarında üvey babası tarafından anlatılan “Cariye Nimet” hikâyesi, Nimet Bor’un Yıldız’a anlattığı üç trajik aşk hikâyesi, Yıldız’ın kendi benini ötekileştirerek gelecekle ilgili hayalini hikâye anlatır gibi anlatmasını bu başlık altında örneklendirebiliriz.

“Bir turist rehberi ıslak bir kış mevsiminde kente bakar, dedi kendi kendine.

Kentin soğuk isini içerdeki sıcak buğuya dönüştürmüştür bile. Eliyle aralayacaktır otobüs camındaki buğuyu. Önce n, sonra i, sonra m, sonra e, sonra t yazacaktır üstüne. Bugünün içindeki parmak izleriyle belirlenen o harflerin arasından bambaşka bir kent görünecektir (...)” (İplikçi, 2008: 49).

Bilinç Akımı: Romanda en çok kullanılan tekniklerden biridir diyebiliriz. Çağrışımlarla geçmişlerine giden kahramanlar, bazı olayların da düğümünü çözer. Romandaki kişiler hakkındaki birçok ipucu, bilinç akımında kişilerin sağa sola çarpan düzensiz cümleleri ile sezdirilir. Nimet Bor’un evinin önünde gördüğü araba ışığı çağrışımıyla yaşadıkları, Yıldız’ın Nimet Bor’la buluştuğu gün mavi döpişyen çağrışımı ile yaşadıkları, Hilmi’nin gemi çıması bulunan hırka çağrışımı ile yaşadıkları bu tekniğe örnektir. Hepsinin ortak noktası çağrışım yoluyla bilinç akımına neden olan bir eşyadır.

“(...) Gemici çımasının olduğu bu hırkayı hep sevmişti. Çıma kıpırdadı. Sabahtı geçkin bir sabah. Hülya’nın çok erken sabahlarının mahmurluğundan eser kalmamış.(...) Gece gündüze kavuşurken demişti Hülya. Bir asker üniforması gibidir o saatte değişim, erken uyanmış bir döl yatağı gibidir vicdan, çapaklarıdır gecenin ruhumuzdaki kelepçe. Böyle mi demişti? (İplikçi, 2008: 84).

İç Monolog: Yıldız'ın kendi kendisiyle konuşması sırasında kullanılır. Yazar-anlatıcı bu durumu daha belirgin kılmak için Yıldız'ın kendisiyle konuştuğunu okura açıkça söyler.

“ İnsanın İstanbul’da, hatta bu ülkede turist gibi yaşaması mümkün değil, ’ diyecekti birilerine bir seferinde. ‘İnsan kendinden kaçtığı sürece yaşayamaz bu ülkede, doğru,’ diyecekti karşısındaki: ‘Bu ülkenin insana tuttuğu aynanın sırrından olsa gerek.’Belki de kendi kendine konuştuğu nadir anlarındaydı o sırada.” (İplikçi, 2008: 70).

Geriye Dönüş Tekniği: Romanın ana kurgu tekniği diyebileceğimiz bu teknik kahramanların tanıtılmasında kullanılır. Kimi geriye dönüşler dar zamanlı iken, kimileri geniş zamanlıdır. Yıldız, polis tarafından arandığı zaman, polisler Yıldız’a Nimet’in üzerinden çıkan kolyenin ona ait olup olmadığını sorarlar. Bunun üzerine anlatıcı, kolyenin Nimet’e nasıl geçtiğini anlatmaya başlayacağı olaya “ O kolyeyi elbette hatırlıyor Yıldız.” (İplikçi, 2008: 24) diyerek geçiş yapar ve geriye dönüş tekniği ile kolyenin Yıldız ve Nimet Bor arasındaki hikâyesini anlatır.

Leitmotif: Roman boyunca tekrarlanan bazı cümleler yazarın vermek istediği mesajları besler mahiyettedir. Romanda yer alan leitmotiflerin çoğu imgelerle ilgilidir. Yazar imgeleri leitmotif olarak da kullanmıştır diyebiliriz.

“ Karla karıştıktı hava ama tam anlamıyla kara dönüşmedi hiç. Belki de bunu onlarda istemediler” (İplikçi, 2008: 36).

“Ama şu da vardı: hayat dediğimiz bu tantana bir dizi rastlantıdan ibaret değil midir?”(İplikçi, 2008:9).

“(...)şu üç günlük dünyada beş kuruşluk ayna için beni hırsız tuttular.”(İplikçi, 2008:6).

Gönderme/Atıf: Yazar romanda birçok atıfa yer vererek romanın anlamsal boyutunu çok boyutlu bir düzleme taşır. Aynı zamanda olayların anlatımı içerisinde okuyucunun dikkatini farklı alanlar üzerine çekmeyi de başarır. Romanda yer alan gönderge/atıflar şu şekildedir: Çizmeli Kedi, Walden, Thoreau, Prenses Di, Sad Lisa, Cat Stevens’in Love şarkısı, Sezen Aksu, Nokta Dergisi, Robinson Cruose, Yök, Miraç Gecesi, Sarah Vaughan, Vahdet-i Vücut, Karagöz-Hacivati, Freud.

“ (...) bu sizin yaptığınıza Freud olsa şöyşe derdi(...)” (İplikçi, 2008: 3)

İmge: Cemre romanın anlam boşluklarını tamamlayan unsurlar arasında imgelerin önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir. Roman dilinin çok boyutlu yapısı imgeler ile sağlanır. Yazar, romanın ilk sayfalarıyla birlikte yer verdiği imgeleri, romanın sonunda yazar-anlatıcı aracılığıyla açıklar. Romanda geçen imgeler: Işık, göl, ayna, yağmur, kar, poyraz, lodos, ada, kıyı, uzay, büyük harf şeklindedir. Yazar aynalı palto, aynalı ayakkabı, aynalı kolye gibi imgeleri roman boyunca kullanmıştır.

“Uzayda ses yoktu hani? Bu gümbür gümbür atan şey ne şimdi?” (İplikçi, 2008: 45)

“Her şey ve herkesin yer değiştirebildiği o yerdi ayna. Yerli yerinde bir zamanda hayatın bütün mucizesini içinde taşırdı. Böyle demişti terzi Yıldız’a. Yine paltolardan birini dikiyordu. Şimdi anlıyor musun, demişti, niçin hep aynalı paltolar diktiğimi, Işığın kırılma gücünün çok yüksek olduğu zamanlarda, özellikle de yağmur yağarken, paltolarına bakmaları yeterli olacak. Karda değil ama... Kar sahte beyazlıktır, ışığın asıl tınısıysa sağanaktır (...)” (İplikçi, 2008:117)

Dil Sapmaları: Romandaki dil sapmaları; kelime ve ifade sapmaları ile dilbilgisi sapması şeklinde kullanılır. Kahramanları sosyal konumlarına göre konuşturan yazar, bu bağlamda argo ve küfürlü sözlere yer verir. Yıldız’ın çocukluk yıllarına ait sayfalarda ise dilbilgisi sapmaları ile karşılaşılır. Yazar, toplumsal kuralların tek doğruluğuna karşı büyük harfleri kullanmamayı tercih eder. Ve bunu, Yıldız’ın beş yaşındaki hâli üzerinden yansıtır. Aynı şekilde Yıldız’ın intihar etme olayı da küçük harflerle anlatılır.

“Seni yaşlı kurt, Allah’ın diplomatik hergelesi(...)” (İplikçi, 2008:85).

“o sıra aynalı kolyesi kayıpmış şehzadenin geleceği gösteren (...)” (İplikçi, 2008:5).

“(...) pedagogun eğitimini yanda kesmek yıldız’a yarayacaktı” (İplikçi, 2008:3).

Montaj: Metinlerarasılığın kullanım tekniklerinden olan montaj, romanda farklı türlere ait parçaların kaynaştırılması ile oluşur. Cemre’nin Yıldız’a cemre ile ilgili anlattığı efsaneler, *Sükut* gazetesi, *Hürses* gazetesi ve *Ayna* dergisindeki yazılar, Mark Twain’e ait bir söz romanda montaj tekniğinin kullanıldığı yerlerdir.

Mark Twain: “bir kuyruklu yıldız geldiğinde ölüp gideceğim onunla.” (İplikçi, 2008:103).

Benzetmeler: Yazar, romanda benzetmelerle örölü sanatsal bir dil kullanır. Benzetmelerin en dikkat çeken yanı özgünlüğüdür. Duyu aktarımı da benzetmeler içerisinde başvuru bir yöntemdir.

“Siyahın içine serpiştirilmiş yosun rengi bakışlarıyla ıslak bir kayanın kaygan yüzeyini andırıyor gözleri – ulaşılmaz, ulaşılsa da barınılamaz bir kıyı şeridi; çapaklı ve iriliğinden çok şey yitirmiş bu sabah.” (İplikçi, 2008: 21)

“Yaşlılık kokuyor vücudunda gezinen nefes, ağzına denk onunla dolu.” (İplikçi, 2008:24).

“Mavi-gri duvarlarda, içinde hiç uyanmamış bir binanın küflü yorgunluğunu gördü. Bu küflü yorgunluk birazda kendine aitti.” (İplikçi, 2008: 27).

4.3. Kafdağı

4.3.1. Romanın Tanımı

Kafdağı, Müge İplikçi'nin üçüncü romanıdır. Roman 2008 yılında Everest Yayınları tarafından yayımlanır. Zahide ve Emel'in kesişen hayatlarının politik eleştiriler ile sunulduğu romanda yazarın şiirsel dilinin etkinliğini sürdürdüğünü görebiliriz. Siyasi roman türüne dâhil edebileceğimiz roman; bilim, siyaset ve terör gibi kavramlar etrafında konumlandırılmıştır.

170 sayfadan oluşan romanda 20 bölüm vardır. Bu bölümlerin her biri kendi başına müstakil birimler değildir. Kimi birimler birbirinin devamıdır. Olay örgüsünün karmaşık yapısının okuyucuyu olaydan koparmaması için böyle bir sistemin uygulandığını söyleyebiliriz. Birbirine paralel ilerleyen olaylar arasındaki geçişler, bu birimler ile olur. Romanın başından sonuna her birime birden başlayarak yirmiye kadar sayı başlıkları verilir. On birinci birim kendi içerisinde de “New York New York”, “Sınırdışı”, Amman Yolu” ve “İşkence” başlıkları ile parçalara ayrılır.

4.3.2. Özet

Pakistanlı bir ailenin kızı olarak dünyaya gelen Zahide Sohni Mühür, yirmili yaşlarında Amerika'ya üniversite okumak için gelir. Dış hekimliği son sınıf öğrencisi iken

boğulmaktan kurtardığı yüksek lisans öğrencisi Emel isimli bir Türk ile arkadaş olur. Beraber New York'a Yusuf isimli arkadaşlarını ziyarete giderler ve üç gün orada kalırlar. Bu sırada kendisi gibi Pakistanlı olan Dam isimli biri ile evlenme yolundadır. Annesi ve babası Pakistan'da öldürülen Zahide'nin Amerika'daki tek akrabası olan dayısı, bu evliliği istemektedir. Zahide istememesine rağmen Dam ile evlenir. Dam, hem doktor hem de El Kaide üyesi bir teröristtir. Bu evlilik ile birlikte Zahide Sohni Mühür'ün hayatı değişir. Başta istememesine rağmen daha sonraları terör faaliyetlerinin içerisinde aktif olarak yer alır. Yaklaşık on yıl bu faaliyetlerde bulunduktan sonra üçüncü çocuğunu düşürmesi üzerine her şeyden uzaklaşmaya karar verir ve FBI'ın tanık koruma programına itirafçı olarak katılır. FBI ve Pakistan gizli servisinin desteği ile Maryland-Kensington'daki bir eve iki oğlu ile birlikte yerleştirilir. Bu evde aylarca çocukları ile yaşar. O yıllarda tek konuştuğu kişi Richard isimli komşusudur. Richard KKSÖ adlı kişisel kaderi silme operasyonun başkışisidir. Richard FBI ile iş birliği içindedir fakat Zahide bunu bilmemektedir. Tanık programı gereği eski tanıdıklarından hiç kimse ile iletişime geçmemesi gereken Zahide, kardeşi Bilal ile telefon görüşmesi yapar. Bu görüşmeden sonra FBI'ın kendisine zarar vereceğini bildiği için evdeki doğalgazı açarak çocukları ile birlikte intihar eder. Çocukları ölür fakat kendisi kurtulur. FBI ajanları tarafında bir ay hastanede tedavi görür ve teslimat programına dâhil edilir. Bu program, ABD' de yaşayan suç işlemiş Müslümanların başka taşeron ülkelere itirafçı olarak gönderilmesine dayanır. Programın başlangıç amacı istihbarat sağlamak iken daha sonra işkence programına dönüşür. Zahide, teslimat programı gereği uçak ile önce New Jersey Teteboroy'a oradan araba ile New York'a ve daha sonra sırası ile İsveç, Amman, Suriye ve Filistin'e sevk edilir. Filistin' de on ay işkence görür. Uyuşturucular ile geçmişi unutturulur ve İstanbul'daki bir stadyuma gönderilir. Bu stadyum teslimat programındaki kişilerin belleklerinin dönüştürüldüğü bir laboratuardır. Bu laboratuarda bir süre kaldıktan sonra YDM projesine (Yeni Bir Dünya Mümkün) kapsamında yüz nakli olur. Proje, zeka seviyesi yüksek Müslümanların hem fiziki hem de beyinsel dönüşümünün yapılması esasına dayanır. Projede kullanılan kişiler insanların beyin dalgalarını okuyabilen bir ajan olarak kullanılacaktır. Kimliğini unutan bu kişiler yalnızca birkaç kişinin bildiği Latince bir kod ile geçmişlerini hatırlayabilecektir. Zahide Sohni Mühür' e üniversite yıllarındaki arkadaşı Emel'in yüzü, nakledilir. Emel, yıllar önce Gölcük depreminde ölmüştür. Tüm geçmişini unutan Zahide, hayatına artık Emel olarak devam eden bir gazetecidir. Kendisini Emel sanmaktadır. Bir gün Point gazetecilik bursu ile Washington'na gelir. Teslimat programı üzerine çalışma yapmaya başlar. Bu çalışmaya başlamasının nedeni yıllardır haber

alamadığı arkadaşı Zahide'yi bulmaktır. İlk olarak Senatör'le bu programla ilgili bir görüşme yapar. Ancak istediği bilgiyi alamaz. Georgetown Üniversite'sinde aldığı seminer dersinde, Richard adlı bir hocanın izlettiği teslimat programı ile ilgili belgeselde Zahide'yi görür. Buradan yola çıkarak belgeselin tamamına ulaşmak için çalışmalara başlar. Ancak belgeselde aradığı bilgiyi bulamaz. Kendisi ile aynı proje kapsamında olan İranlı arkadaşı Nadir'e durumunu anlatır. Bunun üzerine Nadir, üniversitedeki kriminoloji dersinden tanıdığı, teslimat programı üzerine çalışan Levent Koryürek isimli bir akademisyen ile onu görüştürmek ister. Levent, Nadir ve Emel (Zahide) bir kafede buluşur. Emel (Zahide), Levent'e kafasındaki cevaplayamadığı soruları sorar. Levent, programın tüm detaylarını Emel'e anlatır. Ancak Emel, Levent'in bu olayı normal görmesine dayanamayıp sinirlenerek kafeyi terk eder. Potomac Nehri'ne doğru yürürken arkasından bir sesin kendisine seslenmesi ile durur. Bu kişi, seminer dersine giren hocası Richard'dır. Richard, ona karşılarındaki "Yeraltı" isimli ikinci el dükkanına girmeyi teklif eder. Emel (Zahide), biraz düşündükten sonra bu teklifi kabul eder ve onunla dükkâna girer. Emel dükkânda gezerken bir anda Richard eski bir askeri üniforma ile karşına çıkar ve Emel'e Latince bir şeyler söyler. Emel, bu sözlerden sonra geçmişini hatırlamaya başlar. Aslında kendisi Zahide'dir. Yüz nakli ameliyatı ile Emel'in kimliğine bürünmüştür. Richard da bu programın içerisinde ve her şeyi bilmektedir. Hatta Zahide'ye uyuşturucu vererek bellek yitimine uğramasını sağlayan kişidir. Zahide, kafa karışıklı içerisinde bocalarken Richard, Zahide'ye saldırır ve ona tecavüz eder. Bunun üzerine Zahide, eline geçirdiği bir şamdan ile Richard'ı öldürür. Kalabalık Zahide'nin etrafında toplanmış polisi beklerken Levent, polis kılığında gelerek Zahide'yi oradan kaçıtır. Daha sonra Nadir ile birlikte Zahide'yi eve gönderir ve üzerini değiştirip uçak ile New York' a uçuşunu söyler. New York' a uçtukten sonra orada kendisine gerekli evrakların verileceğini ve İstanbul'a gitmesi gerektiğini söyler. Zahide, başına gelen olaylardan dolayı şaşkın bir haldedir. Levent, ona hakkındaki tüm bilgilerin yer aldığı sarı bir dosya verir ve kendisine uygun bir zamanda ulaşacağını söyler. Zahide uçakla New York' a oradan da İstanbul' a geçer. Yol boyunca başına nelerin geldiğini dosyadan okudukları ile öğrenir. İstanbul'a geldiğinde kimliği değişmiştir. O artık ilkokul öğretmeni Öznur Şahin' dir. Beş ay yaşlı bir kadın ile İstanbul'da yaşar. Bir gün Levent' ten aldığı bir telefon ile Haydarpaşa Garı' na gider. Levent' i bekler ama Levent gelmez. Onun yerine kendisine küçük bir çocuk ile zarf gönderir. Zahide yani yeni adı ile Öznur, zarftaki emir üzerine garın yanındaki stadyumu bomba ile patlatır ve tekrar gara gelir. Kararını verir; yeni bir hayat kurmak için

Adapazarı'na gidecektir. Zarfı getiren, isminin Cihan olduğunu söyleyen kimsesiz çocukta Zahide ile birlikte Adapazarı'na gider.

4.3.3. Zihniyet

Kafdağı romanı, Müslüman bir kadının çağdaşlık adı altında elinden alınan hayatının işlendiği bir romandır. Yazar, Pakistanlı Zahide Sohni etrafında dünyanın çarpık siyasi zihniyetini gözler önüne serer. Gelecek dünya düzeni adı altında kimi insanların hayatları ellerinden alınmaktadır. İnsanlık dışı bu durum Müslüman ve terör kelimeleri etrafında işlenir. İnançları yüzünden kobay bir fare gibi kullanılan insanlar suçsuz oldukları halde çarpık bir düzenin parçası olurlar. Aklı, yüzü ve hatta namusu elinden alınan Zahide Sohni, kendi ifadesi ile bir çağın vebasıdır. Bu veba, kanayan insanlıktır. Her geçen gün kan kaybeden insanlığın acısını yazar derinden hisseder ve roman boyunca sorduğu sorular ile cevap arar.

“Terörle barış arasındaki yolu nasıl keşfederdi bir Müslüman? Diyelim ki keşfetti, bu çetrefil yolu nasıl izah ederdi? İkisinin ayrı yollar olduğunu iddia edebilir miydi? Diyelim ki etti, bunlara kendini inandırabilir miydi? Diyelim ki bir gazete sayfasında yer alan bir kadının, bir canlı bombanın, kendini patlatmadan önce yakalandığında ertesi gün manşet olacağı gazetenin karşısında endamlandığını gören bir Müslüman ne hissederdi? Bunu kınamak neyi çözerdi? Kınadığı zaman insanın düştüğü yer demokrasi mi olacaktır gerçekten? Bir oda insanın bir araya gelse çözebileceği sorunlar şekil değiştire değiştire büyümüşse bu şekilsizliğin ayrımını yapmak ve saf tutmak neden sadece Müslümanlara biçilen bir faturaydı şimdi? (İplikçi, 2008:70).

4.3.4. Yapı

Yirmi birimden oluşan *Kafdağı* romanı, bu birimlere geçmeden önce Ülkü Eliuz'un “(...) bir eserin her bölümünün başına ya da eserin başına öne sürülen düşünceleri özetleyen cümle, mısra, atasözü, vecize vs. türlerinden konulan metindir.” (Eliuz, 2016: 128) şeklinde tanımladığı bir epigraf ile başlar. Romanda yer alan epigraf şu şekildedir:

“Yaşam Yeniden Kurulmaz

Yakalanır

Orpheus ve Eurydice'ten” (İplikçi, 2008).

4.3.4.1. Olay örgüsü

Zahide Sohni Mühür' ün gazeteci Emel ile kesişen hayatlarının anlatıldığı romanda geçmiş ve şimdi arasındaki bağ, olay örgüsünün şekillenişini de etkiler. Levent Koryürek' in anlatımı ile başlayan romanın ilk sayfaları Zahide Sohni Mühür ile ilgilidir. Levent, Zahide'nin kendisi hakkında anlattıklarını onun ağzından okuyucuya sunar. Romanın diğer olayları ise sırasıyla Zahide' nin Levent ile konuşması ve Emel' in yaşadıkları şeklinde paralel ilerler. Olaylar bir Zahide' nin bir Emel'in hayatları ekseninde şekillenir. Zahide' nin hayatı Levent' in Zahide'den dinledikleri üzerine şekillendiği için geçmişte bir zamanda olduğu algısı uyandırır. Buna karşın Emel' in hayatının anlatıldığı kısımlar, olay zamanı içerisinde verildiği için şimdiki zamanda tasavvur edilir. Burada dikkat çeken nokta şudur; Emel ve Zahide aslında aynı kişilerdir. Yazar, romanın sonuna kadar bu durumu gizlemiştir. Okuyucu başlangıçta üniversiteden arkadaş olan iki kişinin birbirinden farklı hayat hikâyelerini okuduğunu sanar. Ancak romanın sonuna yaklaştığında Zahide'yi arayan Emel' in aslında yüz nakli ameliyatı geçirmiş Zahide olduğunu anlar. Olay örgüsünün bu karmaşık yapısına, düzenleniş şeklini temel alarak mekânîk yapılaşma diyebiliriz.

Romanın ilk satırlarından itibaren atılan ana düğüm “Zahide Sohni Mühüre” ne olduğu ile ilgilidir. Roman boyunca bu soru işareti romanın gerilimini besleyen en önemli öğedir diyebiliriz. Bununla birlikte yazar, başta bu düğümün çözüldüğüne okuyucuyu inandırır. Çünkü Emel'in yaptığı çalışmalar Zahide'nin öldüğünü göstermektedir. Ancak bu durumun yazarın bir oyunu olduğu romanın sonunda açığa çıkar. Levent ve Zahide arasındaki ilişkinin boyutu da romanda ana düğümü besleyen bir ara düğüm olarak karşımıza çıkar. Olay örgüsünün gerilimini besleyen bir diğer unsur da Zahide ve Richard arasındaki çatışmadır. Richard, Zahide'nin başına gelen tüm kötülüklerin sembolü gibidir. Zahide ve Richard arasındaki bu çatışma Richard'ın ölmesi ile son bulur.

Olayların anlatımında kronolojik bir sıra yoktur. Olay örgüsü bir geçmiş bir şimdi arasında gidip gelmektedir. Romanın son sayfalarına doğru bu ikili zaman algısı ortadan kaldırılarak tüm zamanlar Emel etrafında toplanır ve olaylar kaldığı yerden devam eder. Yani Emel'in olay zamanı içerisindeki hâinden. Bu bağlamda olay örgüsünün ortadan başlatıldığını söyleyebiliriz. Zahide' nin ilkökul öğretmeni Öznur Şahin kimliği ile yanına Cihan'ı da alarak Adapazarı'na gitmesi şeklinde biten romanın olay örgüsü, tamamlanmamış son hissi

uyandırmaktadır. Bu duruma Zahide'nin Levent ile görüşememesi, Cihan'ın tam olarak kim olduğunun bilinmemesi, Adapazarı'nın Emel'in ailesinin yaşadığı yer olması şeklindeki düğümlerin neden olduğunu söyleyebiliriz.

4.3.4.2. Kişiler

Zahide Sohni Mühür: Romanın ana kişisidir. Pakistanlı müzisyen bir ailenin kızı olarak Karaçi' de dünyaya gelir. Anne ve babası “Kartallar ve Fareler” adlı şarkılarından dolayı öldürülür. Yirmili yaşlarında Amerika' daki dayısının yanına eğitim için gelir. Pakistan'da aldığı dış hekimliği diploması Amerika' da kabul edilmeyince tekrar dış hekimliği bölümünü okur. Üniversite son sınıfta dayısının isteği üzerine Dam isimli biri ile nişanlanır ve kısa sürede evlenir. Bu evlilikten İzzet ve Ahmet isimli iki oğlu olur. Dam' ın El Kaide üyesi olması kendisinin de terör işlerine bulaşmasına neden olur. Başlangıçta bu durumu istemez ancak zamanla Dam' ında zorlaması ile terör örgütü için çalışmaya başlar. Örgütün alt tabandakilerle iletişimini sağlama ve para aktarımı gibi işlerini yapar. Yaklaşık on yıl El Kaide örgütü için çalışır. Üçüncü çocuğunu kaybetmesi üzerine itirafçı olarak FBI' ın tanık koruma programına katılır. Bu olaydan sonra hayatının seyri değişir. İki oğlunu kaybeder. Kendisinde FBI tarafından teslimat programına dâhil edilir. Birçok işkenceye maruz kalır. Program kapsamında geçmişi unutturulur ve yüz nakli olur. Yüzünü nakil olarak aldığı kişi eski arkadaşı Emel' dir. Hayatına bir dönem kendisini gazeteci Emel sanarak devam eder. Point gazetecilik bursu ile Washington' a gelir. Burada kendisini Emel sanarak Zahide' yi arar. Ancak bir gün gerçeği öğrenir. Washington' dan kaçarak İstanbul' a gelir ve burada da kimliğini değiştirmek zorunda kalır. Yeni hayatına ilkokul öğretmeni Öznur Şahin olarak devam eder.

Emel: Yardımcı kahramandır. Gazetecidir. Amerika' ya yüksek lisans yapmak için gider. Bu sırada kendisini boğulmaktan kurtaran Zahide ile tanışır ve arkadaş olur. Birlikte güzel vakit geçirirler ancak Zahide' nin evlenmesinden sonra iletişimleri kopar. Türkiye' ye tekrar döndüğünde Selim adlı biri ile evlenerek İstanbul' da yaşamaya başlar. Bir oğlu olur. Kardeşi Naz' ın kınagecesi için gittiği Adapazarı' nda gölcük depremine yakalanır. Tüm ailesi ile birlikte kendisi de ölür

Richard Shelton: Elli beş yaşında, mavi gözlü, uzun saçlı ve 1.90 boyunda bir Amerikalıdır. Eski asker emeklisidir. Georgetown Üniversitesi' nde kısmi zamanlı

akademisyenlik yapar. Aynı zamanda Washington Post'un Metro ekinde ölümlere methiyeler yaptığı bir köşesi vardır. Bu köşe gazetenin en çok okunan kısmıdır. Babası Nazi Almanyası' sından kaçarak Amerika'ya gelmiş eski bir asker emeklisidir ve simyacılık yapar. Yaptığı bir deneyi Richard üzerinde dener. Ve bu deneyden sonra Richard insanların ne zaman öleceklerini beyin dalgaları ile okumaya başlar. Teslimat programı kapsamındaki KKSO (Kişisel Kaderi Silme Operasyonu) projesinin başkışisidir. Zahide' nin geçmişini unutmaması için ona uyuşturucu veren kişidir. Zahide' ye hem işkence yapar hem de tecavüz eder. Kötü ve ikiyüzlü biridir. Gerçek kimliğini deşifre etmez. Romanda karşımıza karşıt güç olarak çıkar. Romandaki sunuluşu kendi davranışları ile olur.

Levent Koryürek: Georgetown Üniversitesinde kriminoloji alanında çalışan bir akademisyendir. Hırslı ve çalışkan biridir. Hoşgörülü ve anlayışlı biri olarak tanıtılır. KKSO projesinde yer alan isimlerdendir. Zahide ile burada tanışır. Olayların kilit noktasında yer alan isimdir. Zahide' ye gerçek kimliğini söyleyen, başına gelenleri anlatan ve Zahide'nin Amerika'dan kaçmasına yardım eden kişi olması açısından romanda önemli bir isimdir. Bu özellikleri ile fonksiyon olarak yönlendirici kahraman olduğunu söyleyebiliriz. Romanda sunuluşu hem kendi davranışları ile hem de yazar-anlatıcının anlatımı ile olur.

“Levent Koryürek çok yoğun ve yıllık çalışma rutininde toplantıların panelleri, panellerin seminer ve formları izlediği şu parlak akademisyenlerden biriydi. Ama şu ukalalıkları ile ilk başta canınızı sıkanlardan değil. Dediklerine göre hırslı bir akademisyen, yükselmeyi en önemli arasına katmış biri, D.C.’deki thinktank toplantılarında arana bir ad, Türkiye’deki hükümetin yakın takipçisi olduğu liberal bir kimlik, tuttuğunu koparan, düşüncelerinin meşrutiyetini ve varlığını zafere giden her yol mubahtır mantığı ile bezemiş rekabetçi bir genç yüzdü.”(İplikçi, 2008: 103).

Yusuf: Zahide' nin üniversiteden Ürdünlü arkadaşıdır. Romanda yardımcı kişidir. Emel'in okulunda Arapça öğretmenliği yapar. Yazın para kazanmak için New York' a gider. Burada bir gece kulübünde saksafon çalacaktır ama olmaz. Okula ara verir. Daha sonra limuzin şoförlüğü yapmaya başlar. Bu sırada Emel ve Zahide onun New York' taki evine ziyarete gider. Üç gün birlikte eğlenirler. Teslimat programında yakalanan dört kişiden biridir. Suçlu olmadığı halde işkenceler ile suçlu olduğu söylenir. Filistin' de on ay hücrede kaldıktan sonra işkencelere dayanamayarak ölür. Romandaki sunuluşu Zahide' nin yaşadığı bilinç akımı ile olur. Zahide bir gelip bir giden bilinciyle Yusuf ile ilgili olan

anılarını hatırlamaktadır. Okuyucu da Zahide' nin yaşadığı bu bilinç oyunları ile Yusuf'u tanır.

Nadir: Zahide' nin yüz nakli olduktan sonra Emel kimliği ile gitti Washington D.C. deki İranlı arkadaşdır. Point bursu ile Washington'a gelir. Ablasının bu şehirde olması işlerini kolaylaştırır, onunla kalır. Emel(Zahide)'e ev bulma konusunda yardım eder. Aynı zamanda Emel (Zahide)'yi, Levent Koryürek ile tanıştıran kişidir. Emel' in aslında Zahide olduğunu öğrenmesinden sonra şehirden kaçmasına yardım eder. Bu fonksiyonları ile romanda yönlendirici kahraman olarak yer aldığını söyleyebiliriz.

Leyla: Nadir' in ablasıdır. İkinci evliliğini yaptıktan sonra Washington' a yerleşmiştir. Ev dekorasyonu yapar. Richard ve kız kardeşinin evini düzenleyen kişidir. Emel (Zahide)' nin ev bulmasına yardım eder. Onun yardımı ile Emel (Zahide) bir ev bulabilir. Emel' in ev işini hallettikten sonra Nadir ve Emel' i pizza yemeye götür. Yardımcı kahramandır.

Ali: Emel (Zahide)' nin oturduğu evin sahibidir. Azerbaycanlı bir iş adamıdır. Evinde eşi, Moldavyalı bir hizmetçisi ve Sahipsiz isimli bir köpeği ile yaşar. Altın takma dişleri vardır. Saçını geriye tarayıp jöle ile yapıştırır. Romanda yardımcı kişidir. Olay örgüsü içerisinde çok az yer kaplar.

Nigar: Dekoratif kişidir. Romanda yalnızca isimi geçer. Emel (Zahide)' in ev tutma sahnesinde karşımıza çıkar. Ali' nin karısıdır.

Shaena: Richard' ın kız kardeşidir. Ordudan emekli bir memurdur. Olayların içerisinde yer almaz yalnızca ismi geçer. Romandaki sunuluşu kahramanların hakkında verdikleri bilgi ile olur.

Senatör: Zahide'nin Emel kimliğinde olduğu zamanlarda teslimat programı hakkında bilgi almak için gittiği kişidir. Yaşlı ve çapkın biri olarak tanıtılır. Emel (Zahide)'e teslimat programı hakkında fazla bilgi vermez yalnızca Guantanamo'yu gözden geçirmesini söyler. Emel (Zahide)' i akşam yemeğine davet eder. Romanda hem anlatıcı hem de kendi davranışları ile sunulur. Yardımcı kahramandır. Zahide' ye yol göstermesi ile dikkat çeker.

Karen Blaster: Zahide'nin işkence gördüğü sıralarda ona uyuşturucu veren ve Zahide ile birebir ilgilenen kişidir. Romanda Zahide' nin Levent' e anlattıkları aracılığı ile tanırız.

Çocukları vardır. Beyaz tenli birisidir. Zahide' ye babacan ve işten davranır. Romanın sonunda Levent'in Zahide'ye gönderdiği zarf aracılığı ile KKSO' nun kordinatörü olduğunu öğreniriz.

Mürşid: Zahide' nin babasıdır. Anlatıcı tarafından İstanbul aşığı, maceraperest bir müzisyen olarak tanıtılır. Romanda yer alışı aktif bir şekilde olmaz. Zahide' nin geçmişi hakkında verilen bilgiler içerisinde yer alır. Pakistan' daki Ziya ül-Hak gurubu tarafından öldürülür. Romanda sunuluşu Zahide' nin belleği aracılığı ile olur. Dekoratif kişidir.

Pervin Ferit: Zahide' nin annesidir. Ünlü bir müzisyendir. Ziya ül-Hak grubu tarafından öldürülür. Romanda hakkında fazla bilgi verilmez. Yalnızca yaptığı müziğin tasavvufi olduğuna değinilir. Dekoratif kahramandır.

4.3.4.3. Mekân

Dış mekânların ağırlıkta olduğu romanda, olayların ön planda olması mekânları çoğu zaman üzerinde durulmadan geçilen yerler yapmıştır. Romandaki olaylar konu itibari ile geniş bir coğrafyaya yayılır. Bu durum romanda dış mekân çeşitliliğinin fazla olmasını sağlar.

Ohio: ABD eyaletidir. Dış mekândır. Yeşil, kuytu sessiz bir kenttir. Ülkenin en büyük gelirini prototip üniversiteler sağlar. Zahide Sohni Mühür, bu kente üniversite okumaya gelir ve yedi yıl burada kalır. Emel, Zahide ve Yusuf'un arkadaşlıkları Ohio kentinde yer alan "Ohio State University" adlı üniversitede başlar.

Kaşmir: Zahide' nin babasının memleketidir. Mürşid buradan göçerek Kaşmir' e yerleşmek zorunda kalmıştır. Zahide'nin en büyük hayali dış hekimi olup bu şehirde çalışmaktır.

Karaçi: Zahide' nin doğduğu yerdir. Roman olayların geçti mekân olmanın ötesinde Zahide' nin anılarında yer alır. Kartallar ve farelerin çok olduğu bir kenttir. Hemen her zaman kanalizasyon problemi vardır. Bu kanalizasyonların problemlili olması kemirgenlerinde fazla olmasına neden olur. Zahide' nin anne ve babası "Kartallar ve Fareler" şarkısından dolayı bu şehirde öldürülür. Romandaki olayların üzerinde geçtiği

mekân olarak değil; geçmişe dair anıların içerisinde yer alan bir mekân olarak karşımıza çıkar.

Washington D.C: Zahide’ nin Emel kimliği ile kendini bulmak için geldiği yerdir. Romanda tasvirine yer verilmez. Önemi, ana olayların üzerinde gerçekleştiği bir dış mekân olmasından kaynaklanır. Zahide gerçek benliğini bu şehirde bulur. Olayların düğümlerinin çözüldüğü mekân olması açısından ön plana çıkar.

Georgetown Üniversitesi: Emel (Zahide)’nin Point gazetecilik bursu çerçevesinde geldiği üniversitedir. İç mekândır. Emel (Zahide), iki haftada bir olan seminer dersine hoca olarak gelen Richard ile burada karşılaşır.

Emel (Zahide)’in Washington’daki Evi: Emel (Zahide)’in Washington şehrindeki evidir. İki katlı bir evin bahçe katındadır. Üst katta ev sahibi Ali oturur. Ali’ nin köpeği Sahipsiz’ in üst katta sürekli oynaması alt katta Zahide’ yi uyutmaz. Romanda tasviri geniş şekilde yapılan bir iç mekân olarak karşımıza çıkar. Yazar, Emel (Zahide)’in ruh durumunu ön plana çıkarma açısından evin detaylı anlatımına yer vermiştir diyebiliriz.

“Bahçe katı, evin merdiven altına sıkıştırılmış bir müstemilatı gibi görünüyordu dışarıdan. İçeri girince bu hissi daha çok anladık. Tavanlar basık, normal bir tavana göre en az elli santim kırılmıştı; dahası asıl evdeki tozlu havanın kaynağı sanki burasıydı. Ucuz tahta malzemelerin de koku eklenince resim tamamlanır gibi olmuştu. Evdeki küçük pencereler bir D.C. evinin müstemilatının görebileceği kadardı. Sadece bir metrelik boşluk vardı pencerelerden dışarıya doğru uzanan. Öndeki küçük ve bakımsız bahçeden nasiplenmekse mümkün değildi, çünkü evin muhtemelen görebileceği en güzel yere pencere konmamıştı.” (İplikçi, 2008:32).

Maryland-Kensington’daki Ev: Zahide’ nin kocasından kaçtıktan sonra FBI ajanları tarafından getirildiği evdir. Evde eşya olarak sadece bir yatak ve bir de çekyat vardır. Ancak mutfaktaki bütün eşyalar tamdır. Tencere, tava, kahve makinesi, tost makinesi gibi hemen hemen bütün mutfak gereçleri vardır. Evin bahçesi bambu ağaçları ile kaplıdır. Evin hemen yanında Richard ve kız kardeşi Sheanea oturmaktadır. Bu ev Zahide’nin geçmişindeki trajedilerin başlangıç mekânı olması açısından önemlidir. Zahide FBI ajanlarının kendisine ve çocuklarına zarar vermesinden korkarak çocukları ile bu evde intihar eder. Çocukları ölmesine rağmen kendisi kurtulur. Ve Zahide’ nin hayatı bu evden sağ kurtulduktan sonra alt üst olur. FBI ajanları tarafından yakalanır ve hayatının geri kalanı işkenceler ve yolculuklarla geçmeye başlar.

Queens: New York şehrinin beş bölgesinden biridir. Dış mekândır. Zahide ve Emel bu kente arkadaşları Yusuf' u görmeye gelirler. Yusuf buraya yazın çalışmak için gelmiştir. Burada limuzin şoförlüğü yapar. Emel ve Zahide bu şehirde üç gün kalırlar.

Brooklyn: New York şehrinin beş bölgesinden biridir. Zahide ve Emel, Yusuf' un yanına geldikleri zaman bu kenti de gezerler. Yusuf o zamanlar Zahide' ye burada bir gözaltı merkezi olduğunu, göçmenlerin burada gözaltına alındıktan sonra sınır dışı edildiklerini anlatmıştır. Yıllar sonra Zahide bu şehirdeki gözaltı merkezinde yirmi dört saat kalır ve daha sonra sınır dışı edilir.

Long Island: Zahide'nin kocası tarafından çağrıldığı adadır. Romanda isim olarak geçen bir dış mekândır. Zahide, Yusuf' un yanına Emel ile gezmeye geldiği sırada Dam tarafından bu şehre çağırılmıştır. Romanda yer alması da anlatıcının verdiği bu küçük bilgi ile olur.

Filistin'deki Hücre: Zahide'nin on ay kaldığı, işkencelere uğradığı yerdir. 9 santim genişliğinde, 180 santim uzunluğunda, 2 metre yüksekliğinde bir hücredir. Duvarları beton, yerleri kırmızı tuğladır. İç mekân olarak karşımıza çıkar. Romanda geniş şekilde tasvir edilen bir yerdir. Yazar, Zahide'nin yaşadığı trajedinin boyutunu hissettirmek için bu mekânı geniş bir şekilde tasvir etmiştir diyebiliriz.

“İlk kavşağı geçecekler. İkinci kavşaktan sağa. İşte Filistin Caddesi'ndeler. Sonra ilk sağa dönmeliler. Geniş bir meydan bekleyecek onları. Karşılarında büyük bir bina.Silahlı askerlerle çevrili bir binadır bu. Sonra siyah bir kapı çıkacak karşılarına. Oradan geçecekler. Bir avluda bulacaklar kendilerini. Avludan binaya sokulacak Zahide. (...) Ertesi gün binanın bodrum katına indirilecek. 5 numaralı hücreye konulacak.”(İplikçi, 2008:93).

Union İstasyonu: Kendini Emel zanneden Zahide'nin Washington'a ilk adım attığında geldiği yerdir. Havaalanında bindiği otobüs, Emel (Zahide)'i buraya bırakmıştır. Emel daha sonra bu istasyona tekrar gelir. Emel yani Zahide, Nadir ve ablası ile kendisine kalacak bir ev bulduktan sonra Leyla' nın kendisini evine davet etmesine rağmen onunla gitmeyerek bu istasyona gelir. Burada oturduğu sırada Richard' ın gazetedeki yazısını görür ve buhran geçirerek istasyondan ayrılır. Romanın bu kısımlarında anlatıcı gerçek Emel' in hayatı hakkında bilgi verir.

Friendship Heights: Emel (Zahide), Nadir ve ablası Leyla'nın pizza yemek için gittikleri yerdir. Dış mekândır. Zahide' ye kalacağı evi ayarladıktan sonra Leyla, Nadir ve Emel buraya gelerek yemek yerler. Leyla' nın komşusunun akrabası bu caddedeki bir pizzacıda çalıştığı için buraya gelirler. Romanda yer alması kısa şekilde olur.

Yeraltı: İkinci el dükkânıdır. Emel (Zahide), Levent ile konuştuktan sonra sinirlenip onun yanından uzaklaşır. O sırada yolda Richard ile karşılaşır. Richard' ın isteği üzerine onunla bu dükkana girer. Richard, Emel dükkandaki eşyaları incelerken ortadan kaybolur ve bir anda asker kıyafeti ile Emel'in karşısına çıkar. Emel, Richard'ın bu hâline başlangıçta anlam veremez. Ancak daha sonra Richard ona birtakım sözler söyleyince zihni yerine gelmeye başlar. Ve her şeyi hatırlar. Emel aslında birçok müdahaleye maruz kaldıktan sonra kendisini olmadığı biri sanmaya başlayan Zahide' dir. Richard Emel' e yani Zahide' ye burada zorla tecavüz eder. Bu olayın ardından Zahide, Richard'ı bir şamdanla öldürür. Mekânın önemi, Zahide'nin gerçek benliğini bulduğu yer olmasından kaynaklanır. Romandaki ana düğümün çözüldüğü mekândır. Yazar, mekânın adı ile mekâna sembolik bir anlam da yüklemiştir diyebiliriz. Zahide yıllarca yeraltında Richard' dan işkence gördükten sonra onu ismi “Yer altı” olan bu mekânda öldürmüştür.

İstanbul: Romanda, birkaç kahramanın etrafında karşımıza çıkan bir dış mekândır. Zahide'nin başına gelen her şeyi öğrendikten sonra Washington' dan kaçarak geldiği yerdir. Zahide'nin babası da gençlik yıllarında İstanbul' da kalmıştır. Aynı zamanda Emel'in ölmeden önce yaşadığı şehirdir. Romandaki olayların içinde aktif olarak yer alması Zahide'nin burada yaşamaya başlamasından sonra olur. Zahide, Richard'ı öldürdükten sonra Levent'in yardımı ile kaçarak bu şehre gelir. Burada yaşlı bir kadınla Moda semtinde yaşamaya başlar. Beş ay evden çıkmadan burada yaşadıkten sonra bir gün Levent' ten telefon alır. Levent buluşmak için Zahide' yi Haydarpaşa Garı' na çağırmaktadır. Gara gelen Zahide, uzun süre Levent' i beklemesine rağmen Levent gelmez ancak bir çocuk ile bir zarf gönderir. Bu zarfın içerisinde Zahide' nin garın yanındaki stadyumu patlatması emri vardır. Zahide bu emri gerçekleştirir ve daha sonra yanına zarfı getiren kimsesiz çocuğu da alarak şehri terk eder. Mekânın önemi Zahide için geçiş yeri olmasından kaynaklanır. Bununla birlikte Zahide, bu şehirde kendine yeni bir hayat kurmaya karar vermiştir.

Adapazarı: Zahide' nin İstanbul' u terk edip Cihan adlı bir çocuğu da yanına alarak Öznur Şahin kimliği ile yeni bir hayat kurmak için gittiği şehirdir. Dış mekândır. Aynı zamanda Emel'in yıllar önce kardeşinin kınasına gittiği gün deprem sonucu hayatını kaybettiği mekân olması açısından da önemlidir. Yazar, Emel ve Zahide'nin kaderini bu mekân üzerinden tekrar çakıştırmıştır diyebiliriz.

Romanda Adı Geçen Diğer Şehirler: North Caroline, Duellles, New Jersey Teteboray, İsveç, Amman, Ürdün, Suriye, Filistin.

4.3.4.4. Zaman

Zahide Sohni Mühür nezdinde dünya düzenin sorgulandığı *Kafdağı* romanın yazılma zamanı ve yazıldığı şehirler, yazar tarafından romanın son sayfasında şu şekilde verilir: Mart 2008 (Maryland-İstanbul).

Romandaki nesnel zamanın 90'lı yılların başından, 16 Ağustos 2017 tarihine kadar geçen süreyi kapladığını söyleyebiliriz. Yazar, geniş bir zaman dilimini kaplayan nesnel zamanı kimi zaman atlamalarla, kimi zaman dönemin tarihi olaylarıyla ve bazen de yalnızca tarih vererek okuyucuya hissettirir. Zahide ve Emel'in Ohio State Üniversitesi' sindeki 90'lı yıllarıyla başlayan nesnel zaman, romanın sonunda Zahide'nin 16 Ağustos 2017 tarihinde İstanbul'u terk etmesiyle biter. Romanda nesnel zamanın başlama zamanı Emel'in ağzından şu şekilde belirtilir:

“90'lı yılların başındayız. Bekleyelim ve görelim. Sivil hayallerin gücünün militer hayallerin ve hayaletlerin gücüne dönüşeceğinden korkuyorum. Bu büyük orduyu dünya barışı için yetiştirmiyor ki bu ülke.” (İplikçi, 2008:102).

Nesnel zamanın geniş bir zaman dilimini kapsamasına rağmen romanda geçen olay zamanın yaklaşık sekiz aylık bir sürede olduğunu söyleyebiliriz. Yazar olay zamanını Emel (Zahide)'in Point gazetecilik bursu ile Washington'a gitmesiyle başlatıp, asında yüz nakli olan Zahide olduğunu öğrendikten sonra İstanbul'a gelip oradan da 16 Ağustos 2017 tarihinde Adapazarı'na gitmesiyle bitirir. Bu sürede ortalama sekiz aylık bir süreye tekabül eder. Romanda bu süre açık şekilde belirtilmemesine rağmen mevsimler üzerinden yapılan hesaplama ile bu durum açıklığa kavuşturulabilir. Emel (Zahide)'in Washington'a gittiği

mevsim kış mevsimidir. Washington'dan kaçarken ise Levent ile zambaklar üzerine yaptığı konuşmadan ilkbaharın başlangıcı olduğu anlaşılır. İstanbul'a geldikten beş ay sonraki tarihin 16 Ağustos 2017 olarak verilmesi bu karmaşıklı tamamen çözer. Tüm bu bilgilerin ışığında Emel (Zahide)'in aralık ayında Washington'a gittiğini, nisan ayının başında İstanbul'a geldiğini ve ağustos ayında da Adapazarı'na gittiğini söyleyebiliriz.

4.3.5. Tema

Kafdağı romanındaki tema “İnançları’ Yüzünden Suçlanan İnsanların Yaşadıkları” söz gurubu etrafında toplanabilir. Üçüncü dünyalı ve Müslüman bir kadın olan Zahide Sohni Mühür’ün yaşadıkları ekseninde şekillenen romanda adalet gibi kavramlar sorgulanır. Zahide, Pakistan’da okuduğu dış hekimliği bölümünün diploması Amerika’da geçerli sayılmadığı için yeniden aynı bölümü okumak zorunda kalır. Yazar; güç, suç, terör ve Müslümanlık gibi kavramlar aracılığı ile romanın temasını pekiştirir. Zahide, Yusuf ve Bilal gibi kahramanlar suçsuz oldukları halde inançları yüzünden terör üyesi olmakla suçlanır. Amerika ekonomik gücünden dolayı insan hayatlarını hiçe sayabilme hakkına sahiptir. Bu gücün kullanım alanının doğruluğu roman içerisinde irdelenir. Yazar, roman boyunca hayatları ellerinden alınan insanların trajedisini Batı ve Doğu arasındaki bir çatışmanın sonucu olarak işler. Gelecekteki dünya düzeni için bazı kişilerin feda edilmesi gerekmektedir. Bu insanlarda Müslümanlar arasından seçilir. Yapılan insanlık dışı muamelelerde terör kılıfı bulunur.

Bazı Müslümanların içerisinde bulunduğu terör örgütlerinin tüm Müslümanlara mal edilmesi romanda yazarın üzerinde durduğu bir konu olarak karşımıza çıkar. Yazar, dünyada yanlış giden bir şey varsa bunun sorumlusu sadece Müslümanlar değildir mesajını temanın arka planında işler. Adalet ve eşitliğin dil, din, ırk gibi kavramlara göre belirlenemeyeceği tema ekseninde ortaya çıkan bir mesaj olarak romanda karşımıza çıkar.

4.3.6. Dil ve Anlatım

Zahide Sohni Mühür’ün etrafında şekillenen *Kafdağı*, kahraman bakış açılı anlatıcı tarafından anlatılır. Levent Koryürek ve Emel (Zahide) yansıtıcı bilinç olarak kullanılır. Zahide’nin geçmişi Levent’in bakış açısıyla; Zahide’nin bugünü de kendi bakış açısıyla sunulur. Kahraman bakış açılı anlatıcı romanda varlığını hissettirir. Kimi zaman okuyucu

ile konuşur. Anlatma ve gösterme yönteminin birlikte kullanıldığı romanda anlatma yöntemi hâkimdir. Mekân tasvirleri ve kişiler arası diyaloglar da ise gösterme yöntemi kullanılır.

Müslümanlık, kadın ve terör gibi kavramların romanın arka fonunda kullanılması roman dilinin özelliğini belirleyen bir faktör olmuştur diyebiliriz. Politik eleştiri ve duruş romanın geneline hâkim olan bir dil tutumunu da beraberinde getirir. Romanın din ve siyaset gibi kavramlar etrafında şekillenmesi dönemin siyasi olay ve kavramlarının romanda yoğun kullanılmasına neden olur. Bununla birlikte yazarın şiirsel bir dile de yer verdiğini söyleyebiliriz. Zahide’ nin anlatıldığı kısımlarda anlatıcının şiirsel bir üslubu tercih ettiğini görürüz. Politik söylem ve sanatkârane üslup romanda birada yer alır. Richard ve Zahide arasındaki diyaloglarda kimi zaman efsanevî bir üslubun, varlığı da sezdirilir. Tüm bunlara bakarak romanda çoğulcu bir üslup anlayışının olduğunu söyleyebiliriz.

“Geçmişten günümüze yansıyan buydu demek ki; her yer gözaltı, her yer hapis, karanlık, hücre ve sonu olmayan. Ne, bunun için söylenmiş bir ünlemdi de. Arkasında ise kitaplardan okunan işkence notları vardı.” (İplikçi, 2008:109).

Kafdağı romanın kurgulanışında en dikkat çeken unsurların başında dilin kullanımı gelir. Yazar, romanın adından başlayarak birçok anlatım tekniğini roman içerisinde kullanır. Romanda politik bir tavır hâkim olmasına rağmen şiirden geleneğe, bilimden efsaneye birçok öge bir arada işlenir. Üstkurmaca, iç diyalog, geriye dönüş, montaj, leitmotif, geleneksel unsur, bilinç akımı gönderge/atıf romanda kullanılan tekniklerdir. Romanın mozaiksel yapısı bu teknikler aracılığı ile sağlanır.

Üstkurmaca: *Kafdağı* romanın en dikkat çeken unsurlarından biri, kahramanların kurgusalılıklarını okuyucuya hissettirdiği yerlerdir. Roman kahramanlarının okuyucu ve yazarı ile konuştuğunu görürüz. Bunun yanı sıra romanda üstkurmacanın bir diğer örneği iç içe geçmiş hikâyelerdir. Zahide’ ye babasının anlattığı “Ghara” hikâyesi de üstkurmacanın bir parçası olarak karşımıza çıkar.

“Değerli değerliler... Dinleyin. Sen de dinle Levent Koryürek. Ve sen de dinle Müge İplikçi. Herkes gibi sen de kullan beni” (İplikçi, 2008:130).

“Bu bölümü Sohni’nin sesinden aktarmayı yeğledim. Yarın tekrar D.C.’ye dönüyorum. Ardımda bıraktığım enkazı unutmaya çalışarak. Onun Kafdağı, hepimizin kâbusu ve bir insanlık ayıbı. Allah kahretsin ki böyle.” (İplikçi, 2008:137).

Montaj: Romandaki montaj örneklerinin şarkı, telgraf ve resmi yazışma metinleriyle karşımıza çıktığını söyleyebiliriz. Zahide’nin söylediği Ghara ve Kahkaları Kavanoza Toplayan Kadın şarkısı romandaki montaj tekniğinin kullanıldığı yerlerdir.

“Ghara en yakın kız arkadaşdaşdır/Seni nehrin ötesine taşıyacaksa o taşır/ Ama her şeyin bir olmazı vardır Sohni/ Hayat alnımıza nasıl çizildi ise / Kaderimize o yanaşır.”(İplikçi, 2008:85).

“Bazen çığlıklar kahkaha gibidir

Kahkaha toplayan kadın

Bazen kahkaha ve neşe yerine

Acı ve hüznü toplayabilir.” (İplikçi, 2008: 97).

İç Diyalog: Geçmişini unutan Zahide, romanın birçok kısmında yaşadıkları olayları hayali kahramanlarla konuşarak hatırlar. Bu kısımlar aynı zamanda Zahide’nin geçmişi hakkında bilgi verilen yerlerdir. Bu bağlamda romanda Zahide ve ölmüş olan Yusuf arasındaki konuşmanın öne çıktığını söyleyebiliriz.

“ O geceyi hatırlıyor musun Zahide? Hani bizim Queens’deki evdeydin. Her yerde şu sıçrayan, sıçratan mamçaklardan vardı. Uff ne sıçrarlardı ama. Dım dıtdımdıdı tıssssssss. Sen yine de inatla yer yatağında yataydın.” (İplikçi, 2008: 83).

Gönderge/Atıf: Yazar, roman kurgusu içerisinde okuyucunun dikkatini başka alanlara da yönlendirecek atıflara roman içerisinde yer verir. Romanda yer alan gönderge/atıfları tespit edebildiğimiz ölçüde şu şekilde örneklendirebiliriz: Nusret Fateh Ali Khan(Sufi geleneğinden etkilenen Pakistanlı şarkıcı), Shakespeare (İngiliz şair, oyun yazarı ve oyuncu), III Richard (Shakespeare’nin kral III Richard’ın hayatını anlattığı oyunu).

Anıştırma: Romanda yapılan anıştırma yani sezdirme kitap adları üzerinden yapılmıştır. Yazar Zahide ve arkadaşlarının başına gelenlerin kurgu olduğunu söylemek için sezdirme tekniğine başvurur. Bunu kitap ismi ve Hristiyanlık geleneğinden yola çıkarak yapar: Beş Silahşörler (Romanın orijinali Üç Silahşörlerdir.), Mahşerin Beş Atlısı (Hristiyanlıkta Kıyamet alameti olarak ortaya çıkacağına inanılan dört atlıdır.)

Geleneksel Unsurlar: *Kafdağı* romanında yazarın, romanın biçimsel ve biçemsel boyutunu arttırmak için geleneksel unsurlardan yararlandığı söyleyebiliriz. Bunlardan en dikkat çekenini romana adını da veren “Kafdağı” masalıdır. Yazar romanda bu ismi ironik bir çağrışımla kullanmıştır. Zahide’ nin tutsak olarak tutulduğu yer Kafdağı olarak adlandırılır. Bunun yanı sıra bir başka geleneksel unsur Anka Kuşu Efsanesi’ne gönderme yapan yazarın Zahide’nin işkence merkezine taşındığı uçağın adını Anka olarak adlandırmasıdır. Romanda Zahide’nin oğullarının ölümü ile ilgili anlattıkları geyikler de masal motifi olarak kullanılmaktadır.

“Ah bu geyikler! Onlara çevremde olup bitenleri rapor etmeye o zaman başladım. Peşimi hiç bırakmadılar. Stadyumun altındaki evimde de gelir beni ziyaret ederler. Bahçeme gelirler. Yerin yedi kat altında inanılmaz bir bahçem var. Komşularım var. Her gün çaya giderim. Sohbet ederiz. Geyikler gelir, geyiklere oğlanları sorarım.” (İplikçi, 2008: 120).

“Phoenix. Anka şuşu. Bir masal kahramanı bu kadar tiksiniçleştirilebilir mi? Zümrüdüanka imiş. Bir masal bu kadar yok edilebilir mi? Hangi Kafdağı bu kuşu bağrina basar! Bu stadyumun adını bize öğrettikleri zaman her şeyi anladım. Kafdağı stadyumu.” (İplikçi, 2008: 76).

4.4. Yalancı şahit

4.4.1. Romanın Tanıtımı

Müge İplikçi’nin dördüncü romanı “*Yalancı şahit*” 2010 yılında Günişığı Kitaplığı tarafından yayımlanır. Yayımlandığı yıl Çocuk ve Gençlik Yayınları Derneği tarafından “Yılın En İyi Gençlik Romanı Jüri Özel Ödülü”ne ve “Memet Fuat Yayıncılık Ödülü”ne layık görölür. Toplam yedi baskısı (2010-2018) olan romanın tüm baskıları Günişığı Kitaplığı tarafından yapılır. Her baskı 2000’ er adet basılır.

Roman 132 sayfadır ve 22 bölümden oluşmaktadır. Bu bölümlerin her biri müstakil birimler değildir. Romanın ilk sayfası “Bölümler” başlığı adı altında “İçindekiler” kısmı olarak düzenlenmiştir. Bu kısımda romandaki tüm bölümlerin isimlendirilmesine ve sayfa numaralarına yer verilir. İlk bölüm başlığı “BAŞLANGIÇ” hariç, diğer bölüm başlıkları, ikinci bölüm başlığı olan “E” harfine, birer harf eklenerek isimlendirilir. Son bölüme gelindiğinde ise tüm bu eklenen harflerle karşımıza “ENAZSİZİNKADARMASUMUZ” cümlesi çıkar. Roman “taş atan bütün çocuklara” yazısından sonra “BAŞLANGIÇ” bölümü ile başlar.

4.4.2. Özet

Romanın başkahramanı ÇetinYavuz Boyacı, henüz on üç-on dört yaşlarında bir çocuktur. Dokuz kardeşin dördüncüsü olarak yoksul bir ailede dünyaya gelir. “Yavuz” ismini, on yedi yaşında kot fabrikasında çalışırken ölen amcasından alır. Babası en sevdiği kardeşinin adını oğluna vermek istemiştir. Yavuz, ismi gibi resim yapma yeteneğini de amcası Yavuz’dan almıştır. Yavuz’ un resim yapma kabiliyeti Selime Öğretmen tarafından fark edilir. Selime Öğretmen Yavuz’ a bu yeteneğinden dolayı “Yalancı Şahit” ismini verir. Çünkü Selime Öğretmen’ e göre, ressamalar yalancı şahitlerdir; onlar gerçek dünyayı değil, görmek istedikleri dünyayı resmederler.

Namık, Çetin Yavuz’un babasıdır. Tıpkı o da kardeşi Yavuz gibi kot fabrikasında çalışmaktadır. Fabrikanın kimyasal ortamı orada çalışan herkese zarar verir. Bundan Namık’ ta payına düşeni alır. Yavuz altıncı sınıfın yaz tatilindeyken babası hastalanır ve hastaneye kaldırılır. Yavuz’un abisi Hakan askerde olduğu için Yavuz eve para getirmek zorunda kalır. Her yaz tatilinde çalıştığı, karpuzcu Hasan Amca’ nın yanında çalışmaya başlar. Bir gün Hasan Amca ile karpuz satarlarken kot fabrikasını protesto edenlerin arasında kalır. Göstericiler arasında babasını kot fabrikası yüzünden kaybeden komşularının oğlu Yusuf’ da vardır. Yusuf, Yavuz’ u “Senin amcan bu fabrika yüzünden öldü. Baban da hastanede.” diyerek protestoya çağır. Ancak Yavuz, bu sözleri önemsemez ve karpuz satmaya devam eder. Aradan çok kısa bir süre geçmesine rağmen Yusuf tekrar onu çağırmaya gelir. Yavuz, bu esnada göstericiler arasında ablası Songül’ ü fark eder. Songül, polis tanklarının püskürttüğü suların içerisinde kalmıştır. Ve yerde hareketsiz yatmaktadır. Yavuz, kısa bir süre düşündükten sonra ablasını kurtarmak için suların içine dalar. Songül’ e ulaşmaya çalışırken Songül’ ün elindeki Yavuz Amca’sının fotoğrafını

fark eder. Fotoğrafl ablasının elinden aldığı esnada polisler tarafından yakalanır. Daha sonra Yusuf ile birlikte karakola götürülür. Geceye kadar karakolda bekletilip gece mahkemeye çıkarılırlar. Polise ve özel mülke taş atmak suçundan yargılanırlar. Yavuz mahkemede suçu olmadığını, ablasını kurtarmak için orada olduğunu hâkim'e söylemek isterken sözcükler boğazında düğümlenir ve konuşamaz. Hâkim, kararını verir. Yusuf ve Yavuz Yarenler Cezaevine gönderilir. Bu cezaevi, Yavuz'un amcası ve babasının çalıştığı eski kot fabrikası binasıdır. Yarenler Cezaevi'nin müdürü Süha Yılmazkol gece geç saatte gelen çocukları karşılar ve onlara nasihat verir. Ardından gardiyanlar eşliğinde Yavuz ve Yusuf'u koğuşlarına gönderir. Yavuz ve Yusuf'un bulunduğu koğuşta kendileri hariç beş çocuk daha vardır: Kavruk Sinan, Çalışkan Zeki, Yalapşap Kadri, Savruk Ekrem, Kikirik İsmail. Bu çocukların en büyüğü ortalama on bir, on iki yaşlarındadır. Yusuf hariç diğer çocuklar, suçsuz yere hapse girmiştir. Hepsisi, kot fabrikasını taşlamakla suçlanır. Yavuz ve Yusuf'un da koğuşa gelmesiyle birlikte bu yedi çocuk arasında güçlü bir dostluk kurulur. Hapishanenin kasvetli havasından kurtulmak, söyleyemedikleri sözleri söylemek ve hayallerini gerçekleştirmek için aralarında mahkeme oyunu oynama başlarlar. Yaşadıkları her şeyi tiyatrolaştırarak gülünç hale getirirler. Çalışkan Zeki savcı, Yalapşap Kadri hâkim, Kikirik İsmail avukat, Kavruk Sinan ve Savruk Ekrem asker olur. Yavuz mahkemenin ressamı olmak ister. Fakat boya kalemleri ve defteri yoktur. Bunun üzerine Çalışkan Zeki hapishanenin duvarlarından çıkardığı pembemsi, morumsu taşları Yavuz'a verir ve onlarla resim yapabileceğini söyler. Yavuz'un ihtiyacı olan tek şey defterdir. O anda aklına Selime Öğretmen'in sözleri gelir. Selime Öğretmen ilk insanların hayatlarını taşla resmettiklerini söylemiştir. Yavuz da bundan yola çıkarak hapishanenin bazalt taşlı duvarlarına resim yapmaya başlar. Çocuklar anlatır, Yavuz'da onların hikâyelerini taşlar üzerinde resimle canlandırır.

Aradan uzun zaman geçtikten sonra çocuklar aileleri ile görüşür. Yusuf'u ziyarete ablası Songül ve Hasan Amca gelir. Songül görüş sırasında çocukların yaşadıkları olayların televizyonlara çıktığını ve Hümeysra adlı bir gazetecinin onlarla görüşmek için hapishaneye geleceğini söyler. Görüş gününden birkaç ay sonra Hümeysra cezaevine gelir ve Yavuz ile görüşür. Yavuz'dan duvara çizdiği resimlerin fotoğrafını çekmesini ister. Ve ona bir fotoğraf makinesi verir. Yavuz cezaevi duvarlarındaki resimlerin fotoğrafını çeker ve Hümeysra'ya ulaştırır. Bu olay gazetelerde geniş yer bulur. Cezaevi Müdürü Süha Yılmazkol bu haberden sonra çocuklara fiziksel şiddet uygular. Yusuf'u hücreye kapatır. Yusuf koğuşa, çocukların yanına döndüğünde aklını yitirmiştir. Gazete haberlerine rağmen

suçsuzlukları ispatlanmayan çocuklar grev yapmaya karar verir. Ve Yavuz' dan masumiyetin resmini yapmasını isterler. Yavuz bu resmi ıssız bir ada şeklinde resmeder. Bu olaydan birkaç gün sonra Süha Yılmazkol bütün hapishaneyi boyatır ve çocukları başka koğuşlara gönderir. Yalnızca Yavuz aynı koğuşta tek başına kalır. Üç gün sonra Süha Yılmazkol Yavuz'un koğuşuna gider. Ancak Yavuz ortalıkta yoktur.

4.4.3. Zihniyet

Yalancı Şahit, kot fabrikası ve bu fabrikada çalışan insanların hayatları ekseninde şekillenir. Yoksulluk yüzünden fabrikada çalışmak zorunda kalan insanlar, aldıkları paranın karşılığını yaşamları ile öder. Kentli insanların yumuşak kot giyebilmeleri için bazı insanlar ölmektedir. Ve bu durum kuşaktan kuşağa aynı aileler arasında devam etmektedir. Buradan yola çıkarak özgürlük, adalet, sahipsizlik, suç, masumiyet gibi kavramlar olay örgüsü içerisinde sorgulanmaya başlanır. Çocuk kahramanların yaşadığı trajediler toplumsal normların güvenilirliğini de tartışmaya açık hale getirir. Bununla birlikte romanda dış dünyanın bütün bu acımasızlıklarından sıyrılma alanı olarak sanat gösterilir. Tüm bunlar toplumsal olaylara duyarlı, duygusal açıdan hassas ve sanatı hayatın bir parçası olarak gören bir zihniyetin ürünüdür.

“Sanatın hayatın bir parçası olduğunu söylerdi, Selime Öğretmen!”(İplikçi, 2016:43).

“Dünyadaki en büyük tehdit, hayal gücüdür.” (İplikçi, 2016:103).

Romanın başından sonuna kadar insanoğlunun sanatla olan ilişkisi mağara duvarlarına yapılan resimlerle örneklendirilir. Yavuz'un hapishanede bazalt taşlarına çizdiği resimlerde sanatın hayatın her alanında bir çıkış kapısı olduğu gösterilir. Romanda taş, insanlığın tarihi serüveninin bir şahidi gibi düşünülür ve simgesel bir anlamı içerisinde barındırır.

“Taş, hayatlarımızın parçası, belki de en önemli hammaddesiydi. Hayatlarımızı yoğurduğu, bizi biz kıldığı ya da bizi biz olmaktan çıkardığı için vazgeçilmezdi... Taş üstüne evlerde yaşıyorduk; şehrimiz bir taş şehriydi, bazalt diyarıydı; ana babalarımız kot taşıyordu; biz taş atıyorduk. Kaderimiz taşa oyulmuştu. Hayat öykülerimiz ve bu öykülerin bize anlattıkları...” (İplikçi,2016: 44).

4.4.4. Yapı

Roman, 22 bölümden meydana gelir. Ancak bu birimlerin her birine müstakil bir birim gözüyle bakmak aldanmamıza sebep olabilir. Çünkü bazı bölümler romandaki kişilerin tanıtımı ya da ruhsal durumlarının yansıtılmasıdır. Bu da eserdeki yapının alışılmışın sınırlarını zorladığını gösterir. Romandaki bölüm adları roman kurgusunun bir parçasıdır. Müge İplikçi, kurgusal yapı ile biçimsel yapıyı bölüm adları ile birleştirmiştir. Romanın bölümleri şu şekildedir:

BAŞLANGIÇ

E

EN

ENA

ENAZ

ENAZS

ENAZSİ

ENAZSİZİ

ENAZSİZİN

ENAZSİZNK

ENAZSİZNKA

ENAZSİZNKAD

ENAZSİZİNKADA

ENAZSİZİNKADAR

ENAZSİZİNKADARM

ENAZSİZİNKADARMA

ENAZSİZİNKADARMAS

ENAZSİZİNKADARMASU

ENAZSİZİNKADARMASUM

ENAZSİZİNKADARMASUMU

ENAZSİZİNKADARMASUMUZ (İplikçi, 2016: 10).

4.4.4.1. Olay örgüsü

Yalancı Şahit romanının olay örgüsü, ailesi kuşaklardır kot fabrikasında çalışan Çetin Yavuz Boyacı'ı etrafında şekillenir. Kot fabrikası ve kentteki insanlar arasındaki çatışma olay örgüsünün temelini oluşturulur.

“*Bazen İşler karışır*” (İplikçi, 2016:11) cümlesi ile başlayan roman, Yavuz'un Selime Öğretmenle olan konuşmasıyla devam eder. Anlatıcı romanın sonuna kadar sürecektir olan ana düğümü burada atar. Olay örgüsünü ortadan başlatan anlatıcı, ilerleyen sayfalarda geriye dönüş tekniği (flashbag) ile Yavuz'un ailesi ve Yavuz hakkında bilgi verir. Bu

kısımlarda olay, kişi hakkında açılmış bir parantez gibidir. Geriye dönüş tekniğinden sonra olaylar, kaldığı yerden kronolojik olarak ilerler. Olay örgüsünün farklı bir boyut kazanmasında Yavuz’ un, Yusuf ve Songül ablası ile karşılaşması etkili olur. Romanın bu kısmındaki polis-çocuk çatışması, gerilim unsurunu besleyen ara çatışma olarak karşımıza çıkar. Yavuz’un cezaevine girmesiyle birlikte olay örgüsünün bütünlüğünde değişiklikler meydana gelir. Mekânsal değişiklik olay örgüsünü de değiştirmiştir. Cezaevindeki çocukların kendi aralarında oynadıkları oyunlar olay örgüsünde “çerçeve hikâye” tekniğinin kullanıldığı yerlerdir. Bu çerçeve hikâyeler bütüncül olay örgüsü içerisine ustaca yerleştirilir.

Romanın ana çatışması olan kot fabrikası ve kentteki insanlar, cezaevinde yerini Süha Yılmazkol ve çocuklar arasındaki çatışmaya bırakır. Romanın bu bölümlerinde ara düğüm Hümeysra, Songül ve Yavuz arasındaki iletişimle sağlanır. Yusuf ve Süha Yılmazkol arasındaki çatışma ise olay örgüsünün seyrini değiştiren ve dramatikliği arttıran bir unsurdur.

Romanın genel yapısına bakıldığında anlatıcının anlatma ve gösterme teknikleri ile olay örgüsünü düz bir çizgiden uzaklaştırıp, boyutlandığını görürüz. Olay örgüsünde iç içe geçen olayların yer almasında metinlerarasılık tekniği etkili olmuştur. Romanın başında atılan ana düğüm, romanın sonunda çözüme ulaştırılmaz. Olay örgüsü, açık uçlu bir sonla biter.

4.4.4.2. Kişiler

Çetin Yavuz Boyacı: Romanın başkışı/merkezî kişisidir. Yavuz, yoksul bir ailenin dördüncü çocuğu olarak doğar. “Çetin” ismini doğumu çok zor olduğu için Filiz Ebe verir. Yavuz ismini ise on yedi yaşında ölen amcasından alır. Roman boyunca Çetin ismi ile değil, Yavuz ismi ile karşımıza çıkar. Romanda yaşı söylenmez. Ancak anlatılanlardan yola çıkarak on iki, on üç yaşında olduğunu düşünebiliriz. Fiziksel özelliği vurgulanmaz. Yalnızca romanın bir yerinde fiziksel olarak babasına; huy olarak annesine benzediği söylenir:

“Oğlanlar, Namık’a benzerdi tip olarak. Daha esmer, daha dikbaşlı, hatta isyankâr. İsyankârlık denince, Songül babasına benzerdi biraz, bıçak kemiğe dayandığında; Yavuz da annesine, hayat ne gösterirse ona bıraktığında kendini” (İplikçi, 2016: 17).

Yavuz romanın ilk satırlarından itibaren resim yapma yeteneği ile karşımıza çıkar. Bu yeteneğini amcasından almıştır. Okul sıralarında iken yaptığı resimleri; cezaevine girdikten sonra da yapmaya devam eder. Resim ona göre, onu hayata bağlayan şeydir. Romanın çeşitli yerlerinde Yavuz’a bu yeteneğinden dolayı farklı kişiler tarafından takma isimler verilir: Selime Öğretmen “Yalancı Şahit”, cezaevindeki arkadaşları “Ressam” ve Süha Yılmazkol “Mahcup Picasso” demektedir.

Namık: Romanın yardımcı kişilerindendir. Yavuz’un babasıdır. Esmer, uzun boylu birisidir. Yapı olarak inatçıdır. Romanda yönlendirici fonksiyonu ile karşımıza çıkar. Yavuz’un cezaevine girmesine dolaylı olarak neden olur. Namık kot fabrikasında çalışmaktadır. Bir gün hastalanır ve hastaneye kaldırılır. Bunun üzerine Yavuz çalışmak zorunda kalır. Hasan Amca ile birlikte karpuz sattığı sırada göstericilerin arasında kalır ve suçsuz olduğu hâlde hapse atılır. Roman boyunca Namık’ın ölüp ölmediği çözülmemiş bir düğüm olarak romanın gerilimini besler.

Güllü: Yavuz’un annesidir. Otuz beş yaşındadır. On dört yaşında iken komşularının oğlu Namık ile evlenmiş ve ondan dokuz çocuğu olmuştur. Kızları; Birgül, Songül, Nurgül, Sevgül fiziksel olarak ona benzemektir. Onun gibi duru, beyaz tenlilerdir. Romanda dekoratif unsur olarak yer alır. Anlatıcı romandaki trajik havayı attırmak için Güllü’nün hayatından kısa bir kesit sunar. Bu bağlamda “çocuk gelin” olgusuna da dikkat çeker:

“On dört yaşında evlenmişti komşu oğlu Namık’la. Evcilik oynar gibi evini süslemiş, aklayıp paklamış, evcilik oynar gibi anne olmuştu.” (İplikçi, 2016: 17).

Songül: Yavuz’un ablasıdır. Songül, fiziksel olarak annesine, mizaç olarak babasına benzer. İnatçı, asi bir karakteri vardır. Manikürcülük yaparak evin geçimine destek olur. Gazeteci olmak istediği için bir yandan çalışır, bir yandan da okur. Mücadeleci bir karakter özelliğine sahiptir. Yavuz’un kardeşleri arasında romanda aktif olarak yer alan tek kişidir.

Songül, romanda yönlendirici ve yardımcı güç olarak karşımıza çıkar. Olay örgüsünün kırılma noktalarında yer alan kişidir. Yavuz'un hapse girmesine sebep olarak romanın olay örgüsünü farklı bir boyuta taşır. Aynı şekilde Yavuz'u hapisten çıkarmak için uğraşarak da romanın olay örgüsüne çoğulluk kazandırır. Songül'ün, eserde sunuluşu iki şekilde olur: Anlatıcı tarafından, kendi davranışları ile.

Yusuf: Romanın temel kahramanlarından. Yavuz'un komşusudur. Esmer, uzun boylu, heyecanlı, öfkeli bir çocuktur. Yaşı, net bir şekilde söylenmez. Anlatılanlardan yola çıkarak on beş, on altı yaşında olduğunu söyleyebiliriz. Babası kot fabrikasında çalıştığı için hastalanmış ve ölmüştür. Annesinin romanda, Süryani olduğu söylenir. Yusuf'un hapisanedeki lakabı, "Oyunbozan"dır. Koğuştaki çocuklar, hayatta her şeye karşı bir tepkisi olan Yusuf'a, bu adı takarlar. Yusuf, koğuşun abisidir. Olay örgüsünün en trajik yerleri Süha ve Yusuf arasındaki çatışmalarda yaşanır. Roman içerisinde yuvarlak karakter¹⁴ özelliği gösterir. Cezaevinde gördüğü işkenceler sonucu aklını kaybeder. Yusuf'un romandaki değişim ve dönüşümü trajik yönde olmuştur. Hem anlatıcı tarafından hem de kendi düşünce ve davranışlarıyla okuyucuya sunulur.

Kikirik İsmail: Kikirik İsmail, Yusuf'un uzaktan akrabasıdır. Önce babasını, sonra annesini kaybetmiştir. Koğuşun en küçüğüdür. Doğuştan iyimserdir. Yaşadığı tüm olumsuzluklara rağmen sürekli güler. Hapishaneden çıkarılırsa yetimhaneye verilecektir. Koğuşta oynanan "Mahkeme Oyunu"nda bir avukatı canlandırır. Romanda sunumu iki şekildedir: Anlatıcı tarafından ve kendi davranışları ile.

Çalışkan Zeki: Futbola aşırı meraklıdır. Bu özelliği ailesinden gelir. Amcası Demirbilek sporun masörüdür. Yedi kuşak öncesi hem şifacı hem de çalışkan insanlardır. Çalışkan Zeki, olağanüstü güçlere sahip gizemli biridir. Yavuz'un resim yapmak için kullandığı taşları, o verir. Taşları bulması ise gizemli bir şekilde olmuştur. Bir gece, ellerinin yanması ile uyanmış ve hapishanenin duvarlarındaki taşları bulmuştur. Koğuşta oynanan "Mahkeme Oyunu"nda, askeri canlandırır.

Savruk/Rapçi Ekrem: Koğuştaki yedi çocuktan biridir. Yusuf ile aynı yaştadır. Konuşurken dağınık konuştuğu için "savruk" lakabını alır. Romanda yaptığı rap ile ön

¹⁴Roman boyunca değişime ve dönüşüme uğrayan, düz bir şekilde anlatılmayan kişi.

plana çıkar. Anlatıcı Savruk Ekrem'in yaptığı rap aracılığı ile okuyucuya mesaj verir. Yardımcı kahraman özelliği gösterir.

Yalapşap Kadri: Yardımcı kahramandır. Hakkında fazla bilgi verilmez. Koğuştaki yedi çocuktan birdir. Yalnızca Yavuz'un ağzından aynı yaşta olduklarını öğreniriz. “Mahkeme Oyunu”nda savcı rolünü canlandırır. Gerçek hayatta konuşmadığı her şeyi savcı karakteri ile anlatır.

Kavruk Sinan: Yardımcı kahramandır. Koğuşun en küçük çocuklarından biridir. Romandaki diğer çocuklar gibi suçsuz yere hapse girmiştir. Fabrikayı taşlamasının kanıtı olarak, hızlı atan kalbi ve terli elleri gösterilmiştir.

Gönül: Romanda cezaevindeki tek kız olarak karşımıza çıkar. Yardımcı kahraman özelliği gösterir. On üç, on dört yaşlarındadır. Kendisi ile beraber hapse giren arkadaşları gidince koğuşta yalnız kalır. Geceleri ilk zamanlar “evim, evim” diyerek ağlar. Bu yüzden diğer koğuştaki çocuklar, ona “Evimevim” adını verirler. Yavuz'un çektiği fotoğrafları gazeteci Hümeysra'ya ulaştırmasına yardım eder.

Selime Öğretmen: Yönlendirici kahramandır. Sosyal tip, özelliği gösterir. Selime Öğretmen; adaleti savunan, ezilenlerin yanında yer alan bir aydın tipidir. Fiziksel ve ruhsal özelliği hakkında bilgi verilmez. Romanda düşünceleri ile vardır. Ona dair bildiğimiz tek şey İstanbul'dan geliyor oluşudur. Romanın başından sonuna kadar, Yavuz'un düşünce dünyasını şekillendiren kişi olarak karşımıza çıkar. Olayların merkezinde yoktur ancak arka planda Yavuz'un yönlendiricisidir.

SühaYılmazkol: Karşı güç olarak romanda yer alır. Çocuklar tarafından Köstebek takma adı verilir. Sosyal tiptir. Yarenler Cezaevinin müdürü ve kot fabrikasının sahibidir. Kısa boylu ve göbekli biri olarak tasvir edilir. Olumsuz/kötü kahraman özelliği sergiler. Romanın ana çatışma unsurunu besleyen kişidir.

Ömer Külhan: Romanın olay örgüsü içerisinde eylemsel olarak yer almaz. Kendisinden bahsedilen bir kişi olarak romana dâhil olur. Demirbilek takımının hocasıdır. Eşinden boşanmış, içki ve kumar yüzünden her şeyini kaybetmiştir. Son şans olarak Demirbilek'te çalışmaya başlar ve tüm kötü alışkanlıklarını bırakır. Olay örgüsü içerisindeki yeri kentin

futbol takımı Demirbilek'i, kot fabrikasının takımı Beyaz Yele'ye karşı zafere taşımasından kaynaklanır. Yavuz, Selime Öğretmen ile Ömer Külhan'ın evlenmesini ister.

Hümeysra: Yardımcı kahramandır. Romanda fiziksel özelliği üzerinde en fazla durulan kişidir. Ela gözlü, cazibeli ve bakımlı bir gazetecidir. Manşet gazetesinde çalışır. Yavuz ve arkadaşlarına yardım etmek, onların suçsuz olduğunu kanıtlamak için uğraşır.

Hasan Amca: Yavuz'un yanında çalıştığı karpuzcudur. Yardımcı kahramandır. Olay örgüsünün iki yerinde karşımıza çıkar. Her iki yerde de Yavuz'a yardım eden kişi konumundadır.

Birgül: Yavuz'un ablasıdır. Dekoratif kahramandır. Romanın olay örgüsü içerisinde yer almaz. Yalnızca anlatıcı tarafından hakkında kısa bir bilgi verilir. Genç yaşta kendisinden yaşça çok büyük biri ile zengin olduğu için evlenir ve gurbete gider.

4.4.4.3. Mekân

Yalancı Şahit romanında mekân, kendi başına bir öneme sahip değildir. Mekân olayların ve kişilerin daha belirgin kılınması için bir araçtır. Romanın olay örgüsündeki çatışma ve kırılmalar mekân temel alınarak yapılır. Bu bağlamda diyebiliriz ki mekân, romanın olay örgüsünün şekillendiği bir dekor olmanın ötesindedir. Temanın, olay örgüsünün içerisine sindirilmesi de mekân aracılığı ile olur. Romanda, mekân tasvirlerine iki yerde yer verilir. Bu tasvirler de çok kısa ve kahramanların ruh durumunu yansıtmaya yöneliktir. Romandaki mekânları, en genel hâliyle açık ve kapalı mekânlar olmak üzere iki başlık altında ele alabiliriz. Romanın gerilim unsurları, bu mekânlar aracılığı ile oluşur.

Okul: Kapalı mekândır. Badem ağaçlarıyla çevrili bir bahçesi vardır. Romanın olay örgüsü burada başlar. Selime Öğretmen ve Yavuz'un karşılaştığı yer olması bakımından önemlidir. Romanda tasvirine yer verilmez.

Kent: Romanda adı söylenmeyen açık mekândır. Romanın olay örgüsünde geçen bütün mekânların kapsayıcısı durumundadır. Romanın ana temasının temelini oluşturur. Belirgin bir tasviri yoktur.

Barış Caddesi: Yavuz'un Hasan Amca ile karpuz sattığı yer olarak karşımıza çıkar. Açık mekândır. Romandaki adı ironi unsuru olarak kullanılır. Çünkü burası kot fabrikası çalışanları ile polisin çatışmaya girdiği yerdir. Yavuz'un hayatının seyri o gün, orada olduğu için değişmiştir.

Mahkeme Salonu: Romanda en geniş tasvir edilen kapalı mekândır. Yazar mekâna, atmosfer yaratmak için başvurur. Mekân tasvirinde, tavadaki ışıkları vurgulayan anlatıcı, ironik bir üslubu tercih etmiştir diyebiliriz.

“Tavandaki ışıkların beyazı, geniş salonda neredeyse birörnek ve simetrik dizilmiş hemen her şeyin ve herkesin üstüne düşmüş, illet bir beyaz saçılmıştı ortalığa. Hâkim de bundan payını almıştı elbette.” (İplikçi, 2016: 30).

Yarenler Cezaevi: Eski kot fabrikası binasındadır. Duvarları bazalt taşları ile örülüdür. Yavuz'un amcası ve babası bu binada, eskiden işçi olarak çalışmıştır. Olay örgüsünün kapalı, ana mekânıdır. Romandaki birçok değişim ve dönüşümün yaşandığı yer olması açısından önemlidir. Cezaevinin adı, yazar-anlatıcı tarafından ironik bir unsur olarak işlenir.

“(...) Adını, bulunduğu semtten almıştı. Yarenlik arkadaşlık ile ilgili değil miydi? Dostlukla? Eskiden, on yıl kadar önce kot fabrikasının binasıydı burası. Hem amcasının hem de babasının çalıştığı yer.” (İplikçi, 2016: 32).

İstanbul: Ütopik mekân olarak romanda yer alır. Romanın ana olay örgüsünün içerisinde yoktur. Koğuştaki oyun oynayan çocukların birbirlerine anlattıkları fantastik hikâyeler içerisinde geçer. Hapishanedeki yedi çocuğun ejderhanın kanadında gitmek istediği yerdir. Gerçek hayatta var olan şehir, romanda hayali kurulan, özlemi duyulan günlerin ütopik mekânıdır.

4.4.4.4. Zaman

Romanın olay zamanı, geriye dönüşlerle birlikte on üç-on dört yıllık bir süreyi kapsar. Ancak anlatıcının üzerinde durduğu olay zamanı bir yıllık bir süredir. Yazar-anlatıcı yoğunlaşmak istediği olaylara göre olay zamanını, anlatma zamanı içerisinde daraltmıştır.

Romanda anlatma zamanının, olay zamanından bağımsız olduğu yazar-anlatıcının bakış açısından yansıtılır. Fakat anlatma zamanına dair bir ipucu verilmez.

“Bu Yavuz’un hikâyesiyse, mağara günlerine kıyasla daha ‘yeni’ bir eskiye gitmeli bu yüzden. 2000’li yılların başına. Gerçekten Yavuz olduğu günlere. Hatta, on üç yıl önce doğduğu seher vaktine” (İplikçi, 2016:14).

Romanın olay örgüsü, kronolojik bir zaman çizgisinde ilerlemez. Zamanın geçişi olaylarla ya da kelimelerle hissettirilir. Kimi metin halkalarında zaman silikleşir. Özellikle Yavuz’un cezaevine girmesiyle birlikte zaman belirginliğini kaybeder. Nesnel zaman, romanda gün, ay ve saat olarak yer alır. Belirgin bir şekilde hissettirilmez. Anlatıcı birkaç kelime ile zamana yer verir.

“Birisi beni dürtüyordu. Koğuşa geleli üç dört gün olmuştu. Zaman elimin altından kayıp gitmişti ve ben, bitmek bilmez tuhaf bir kabusun içindeydim. Artık uyanma zamanıydı galiba...” (İplikçi: 2016: 44).

4.4.5. Tema

Yalancı Şahit romanındaki tema ‘Kot fabrikası ve İşçiler Arasındaki Çatışma’ söz gurubu etrafında toplanabilir. Romanda yoksul insanların ölümleri pahasına kot fabrikasında çalışmaları anlatılır. Fabrikanın kimyasal ortamı, burada çalışan işçilerin ölümüne neden olur. Aileleri kuşaklardır bu fabrika çalışan çocuklar, fabrikadan nefret etmelerine rağmen aileleri ile aynı kaderi paylaşmak zorunda kalır. Bu zorunluluk, bir başkaldırıyı da beraberinde getirir.

“Kentin kuzeyini kaplamış kot taşıma fabrikasının işiydi bu. Renkli yüzü dışarıya gri, havasız ve kirli yüzü içeriye dönük olan fabrika, kimseye acımaz ve eksilmelerde arkasına bakmazdı. Eksilenlerin ardından yeni aç insanlar gelirdi her nasılsa; karınlarının doyurulması gereken çocukların anneleri, babaları...Yumuşak taşlanmış kotlar. Yeni kentli insanlar bu yumuşacık kotları giyerlerdi. Bu uğurda Yavuz’un amcası ve nicesi yok olup bitmişti de, kimse umursamamıştı. ” (İplikçi, 2016:16).

Romanın ara teması “Süha Yılmazkol ve Çocukların Çatışması” söz gurubu etrafında işlenir. Ara tema, romanın olay örgüsünde meydana gelen mekân değişikliğinin bir sonucudur. Ana tema ile bütünlüğünün kopmaması Süha Yılmazkol aracılığı ile olur. Süha Yılmazkol hem cezaevi müdürü hem de kot fabrikasının sahiplerinden biridir.

4.4.6. Dil ve Anlatım

Roman, çoklu bakış açısı ile yazılmıştır. Hem hâkim bakış açılı hem de kahraman bakış açılı anlatıcı bir arada kullanılmıştır. Romanın ilk sayfalarından “ENAZSİ” başlıklı bölüme kadar hâkim bakış açılı anlatıcı kullanılır. “ENAZSİ” başlıklı kısımdan “ENAZSİZİNKADARMASUMUZ” a kadar olan kısımda ise kahraman bakış açılı anlatıcıya yer verilir. Kahraman bakış açılı anlatıcının kullanıldığı kısımlarda yansıtıcı bilinç olarak Yavuz vardır. Olaylar, Yavuz’un bakış açısından yansıtılır. Son bölümde ise anlatıcı, tekrar hâkim bakış açılı anlatıcı konumuna geçer. Hâkim bakış açılı anlatıcının kullanıldığı kısımlarda anlatıcının varlığını romanda hissettirdiğini görürüz.

“Hayata, dolayısıyla ölüme meydan okumak demekti çocuklar, onlarla birlikte çoğullaşan hayat, apartman boşlukları, sokaklar,caddeler, kent, kentle birlikte akın eden şehir masalları ve efsaneler...” (İplikçi, 2016: 15).

Anlatma-Gösterme Teknikleri: Romanda hem anlatma hem de gösterme teknikleri birlikte kullanılır. Fakat romana hâkim olan teknik, anlatma tekniğidir. Geçmişe ait bir olayın anlatıldığı izlenimi yazar-anlatıcı tarafından hissettirilir. Gösterme yöntemi ise hapisanede oyun oynayan çocukların canlandırdığı tiyatroların ve çizdikleri resimlerin anlatılmasında kullanılır.

Özetleme Tekniği: Özetleme tekniği, kahramanların sunumunda ve olaylar arasındaki geçişlerde kullanılır. Yavuz’un büyüme süreci bu teknik ile şu şekilde anlatılır:

“Yavuz da, hemen bütün çocuklar gibi orada emekledi, orada yürüdü ve büyüdü.” (İplikçi: 2016: 15).

Geriye Dönüş Tekniği: Olay örgüsünü ortadan başlatan anlatıcı Yavuz hakkında bilgi vermek için bu tekniği kullanarak on üç yıl öncesine gider.

Leitmotif Tekniği: Anlatıcı, vermek istediği mesajları bu tekniği kullanarak olay örgüsü içerisine gizlemiştir. Romanda ağırlıklı olarak kelime eksenli leitmotiflerin kullanıldığını söyleyebiliriz. Yalancı şahit, zor, taş ve zaman gibi kelimeler romanın farklı bölümlerinde tekrarlanan leitmotifler olarak karşımıza çıkar.

Diyalog Tekniği: Kahramanların birbirleri ile olan konuşmalarında kimi zaman anlatıcının aradan çekildiğini ve bu kısımlarda diyalog tekniğine başvurulduğunu görürüz.

“Yusuf Abi, hoş geldin!”

“Hoş bulduk. Kimsin sen?”

“ Abi, ben İsmail...”

“Hangi İsmail?”

“Uzaktan akraban.”

“Vay, sen de burada mıydın?”

“Sorma be abi. Aylarca önce tıktılar beni buraya (...)” (İplikçi, 2016: 35).

İç Diyalog: Yazar, romanda iç diyalog tekniğine yalnızca bir yerde yer verir. O da romanın son bölümünde Yavuz ekseninde meydana gelir. Yavuz karşısında Yusuf olmamasına rağmen Yusuf varmış gibi onun hayali ile konuşmaya ve hayalindeki resmi anlatmaya başlar. Bu kısımlar romandaki iç diyalog tekniğinin kullanıldığı bölümler olarak karşımıza çıkar.

Metinlerarasılık: Romanda olay örgüsünün çok boyutlu bir yapıya dönüşmesini sağlayan ana unsurdur. Anlatıcı metinlerarasılık ile olay örgüsünün seyrini değiştirmiş, temayı besleyen renkli bir kurgu dünyası oluşturmuştur. Romanda metinlerlerarasılık montaj tekniği ile sağlanır. Songül’ün Yavuz’a yolladığı mektuplar, Savruk Ekrem’in yaptığı rap ve yazar-anlatıcı tarafından kimin yazdığı belirtilmeyen iki mısralık alıntı şiir bu yöntemin kullanıldığı yerlerdir.

“Yusuf seni hileye katmış, körkuyuya atmışlar.

Su gibi temiz kalbini dağlamışlar dağlamışlar...” (İplikçi: 2016: 77).

Üstkurmaca: Bu teknik, cezaevindeki çocukların birbirlerine anlattıkları hikâyelerde ortaya çıkar. Romanın bu kısımlarında ana olay örgüsünün ekseninde iç içe geçmiş olaylar anlatılır. Çerçeve hikâye tekniği ile oluşturulan bu yapılar, romandaki üstkurmaca örnekleridir. Koğuştaki çocukların pembe bir ejderha ile İstanbul’a gitme hayallerini anlatan fantastik hikâyeyi de bu tekniğe örnek gösterebiliriz.

İroni: Romanda yer alan ironik unsurlar yer adlarının isimleştirilmesiyle karşımıza çıkar: Yarenler Cezaevi, Dostluk Caddesi vb. gibi. Olayları temel alan herhangi bir ironi romanda işlenmemiştir.

Gönderme/atıf: Yazar-anlatıcı, romanın olay örgüsünü oluştururken olaylara, saklanan anlamları, göndermeler ile çok boyutlu bir düzleme taşır. Hz. Yusuf, Nuh Tufanı, Picasso, Guernica tablosu romanda yer alan göndermelerdir.

Güldürü Unsuru: Cezaevinin mekân alındığı olaylarda, anlatıcı mekânın kasvetini dağıtmak için çocuklar arasında eğlenceli konuşmalara yer verir. Bu durum koğuştaki çocukların aileleri ile görüştüğten sonra yaşadığı mutluluğunun yansıması olarak işlenir.

“Kız evimevim, evinden vaz mı geçtin, yavuklun mu geldi yoksa?” (İplikçi, 2016: 64).

Romanın dilinin, genel anlamda benzetme ve imgelerle yüklü bir dil olduğunu söyleyebiliriz. Yazar, romandaki trajik havayı beslemek için sanatkarane bir üslup kullanır. Sanatlı bir dille olayları anlatan İplikçi, benzetmeler ile olayları duygusal bir boyuta taşır. Romanın geneline yayılan romantik bir dil vardır. Romanda yer alan bazı semboller ile de olaylar arasında ilişkiler kurulur.

“Sonunda olan oldu ve beter’deki e’lerden biri kağıttan aşağıya yatağıma düşüverdi. Ve işte o zaman tuhaf bir şey oldu. Hem ne kadar tuhaf, o harfîn eşliğinde bizim evi gördüm.” (İplikçi: 2016: 70).

“Ranzamın yanındaki amcama dönüp baktım. Biri ağlıyordu sanki. Mektuptaki a harflerinden biri onun üstüne düşmüştü sanki. Aslında ağlayan ne oydu ne de ben! Ne tuhaf! Babamın gözyaşlarının ikimiz için aktığını anladım.” (İplikçi: 2016: 77).

Yalancı Şahit’in, dilindeki dikkat çeken önemli noktalardan biri de roman kişilerinin sosyal konumlarına göre konuşturulmasıdır. Bu bağlamda argo, küfürli sözler ve deyimlere romanda karşımıza çıkar. Aynı zaman da duyu aktarımı da anlatıcının edebî dili beslemek için kullandığı bir başka araçtır.

“ Sen kalk, altın yumurtlayan tavuğu kes!” (İplikçi, 2016:41).

“*Ne kadar yufka yürekliydik*” (İplikçi, 2016:44).

“(…) *bağırdıkça hepimize dalga dalga bulaşıyordu Demirbilek’in heyecanı*” (İplikçi, 2016: 70).

4.5. Civan

4.5.1. Romanın Tanıtımı

Civan, Müge İplikçi’nin beşinci romanıdır. 2012 yılında Everest Yayınları tarafından yayımlanan kitap “Bre al kanatlı Azrail bu yahşi yiğitlerin canını sen mi alırsın” diye başlar. İplikçi, romanın “Teşekkür” başlıklı kısımda *Civan*’ın İstanbul-Split-Berlin kentlerinin izleğinde 2010-2012 yılları arasında biçimlendiğini söyler. Ve romanın yazılmasında kendisine destek veren “Uluslararası Traduki ağının Split ayağını oluşturan Kurs’a ve “Berlin Edebiyat Kolokyumu’na teşekkür eder.

Roman, 228 sayfadan meydana gelir. İlk birim “Köprü’nün Başını Tutan” başlığı ile başlar. Diğer birimler ise numaralandırma sistemi ile verilen sayılardan oluşur. Bu sayılandırmalarla birlikte romanda ilk kısım hariç; otuz sekiz kısım vardır. Ve her kısım bir sayı ile başlıklandırılmıştır. Romanın son sayfasında 8 Ocak 2012 tarihi olay zamanı olarak not düşülmüştür.

4.5.2. Özet

Dumrul, Almancı bir ailenin iki çocuğundan biridir. Yazları her yıl ailesi ile birlikte yazlıklarının olduğu Pınarlı ilçesine tatile gelir. Dumrul, bu gelip gitmelerde Rana adlı ilçede yaşayan bir kıza aşık olur. Rana’nın da hisleri ona karşı boş değildir. Her yıl temmuz ayında buluşabilen genç aşıkların aşkları üç yıl bu şekilde devam eder. Rana, Dumrul ile evlilik hayalleri kurmaktadır. Dumrul, Polis Akademisini kazanır ve İstanbul’da eğitim almaya başlar. Rana ile mektuplaşmaları bu süreçte de devam eder. Fakat Dumrul Rana’ya olan aşkından korkmaya başlar ve onu terk eder. Bu terk edişte anne ve babasının mutsuz evliliklerinin etkisi büyük olmuştur. Babası annesini aldatıp Alman bir kadın ile evlenmiş, annesi ise banyoda kendini ipe asarak intihar etmiştir. Annesinin cesedini ise kız kardeşi Nevbahar ile kendisi bulur. Dumrul ve Rana birbirlerine aşık olmalarına rağmen başka kişilerle evlenirler. Sevim isimli bir kadınla evlenen

Dumrul'un, Tuba ve Ekin adlı ikiz çocukları olur. Trabzon'da polislik yaptığı yıllarda Ömür isimli bir genci suçsuz olduğu halde yanlışlıkla öldüren Dumrul, bunun etkisinden kurtulamaz. Başarılı ve tanınan bir polisten uyuşturucu ve kumar bataklığına düşer. Mafya ile kurduğu ilişki başına dert açar. Ve bunun bedelini kızı Ekin'in öldürülmesi ile öder. Ekin, bir gün anneannesine gitmek için bindiği dolmuştan kaçırılarak öldürülür. Bu olaydan sonra psikolojisi bozulan Dumrul, Sevim'den boşanır ve Pınarlı ilçesine sürgün edilir. Rana hâlâ aynı ilçede yaşamaktadır. İlçenin zengin esnaflarından Saim ile evlenmiş, Hilal ve Merih adlı kızları olmuştur. Arife günü, Rana arkadaşları Nilgün, Şermin ve Fidan ile evinde otururken Şermin'in eşi Emniyet Genel Müdürü Yaman, yeni yardımcısı Dumrul ile yemeğe gelir. Rana ve Dumrul'un yıllar sonra bu şekilde karşılaşması ikisini de etkiler. Ve hala birbirlerine aşık olduklarını anlarlar. Rana'nın kötü giden evliliği Dumrul' un gelmesi ile birlikte içinden çıkılmaz bir hâl alır. Saim bu karşılaşmadan habersiz, akşam eve gelir ve kızlarını da alarak o gün İstanbul'dan gelecek olan Rana'nın kız kardeşi Rüya'yı almaya otogara gider. Saim'in evden çıkmasından hemen sonra Dumrul, Rana'nın evine tekrar gelir ve onunla birlikte olur. Bu sırada Saim Rüya'nın otobüsü gecikeceği için Hilal'i, yanlarında çalışan Solmaz' ın evine bırakır. Hilal, Solmaz'ın kızı Berfin'le arkadaşır ve ailesi karşı çıkmasına rağmen onu çok sever. Tekrar Hilal'i Solmazlardan almaya gelen Saim, Hilal'in o eve hiç gelmediğini öğrenir. Hilal' in, Solmaz' ın erkek kardeşi Hâtil tarafından kaçırıldığından şüphelenilir. Tüm bu yaşananlar Pınarlı halkının ayaklanmasına ve çığırından çıkmasına neden olur. Hâtil'in Kürt olması ilçedeki Kürtlerin geneline mâl edilir ve ilçenin yerlileri, ilçeye dışarıdan gelen insanlara zarar vermeye başlar. Dumrul, tek suçlu adayı olan Hâtil'i, bulamadığı için Solmaz'ın eşi Ramazan'ı sorguya alır. Ramazan suçlu olmadığı halde Dumrul'un yaptığı işkenceye dayanamayarak suçlu olduğunu söylemek zorunda kalır. Hâtil ise ortada yoktur. Pınarlılar Kürtlerin yaşadığı Çiçekli Mahallesi'ne saldırır. Çocuklarını kurtarmak isteyen Solmaz, Bülent ve Berfin'i de alarak ilçeyi terk eder. Dumrul ise Ramazan'ın söylediklerinden hareket ederek Hilal'in kaçırıldığı Mercan Adasına polislerle baskın yapar. Ancak olayın seyri burada değişir. Hâtil, şehri terk ederken otobüste yakalanmış ve gerçeği söylemiştir. Buna göre Hilal'i kaçıran Dumrul'dur. Yaman, olayı Dumrul'un eski eşi Sevim'le de görüşerek açığa kavuşturur. Dumrul kızının ölümünden sonra bunu atlatamamış ve tedavi görmeye başlamıştır. Ve tedavisi hâlâ devam etmektedir. Hilal'i beynin kendisine oynadığı bir oyun sonucunda kaçırmış ama bunun farkında olmamıştır.

4.5.3. Zihniyet

Hayata tutunmaya çalışan bir adamın etrafında şekillen *Civan* romanı, insanın kişisel ve toplumsal yargılarının onu nasıl çıkmaza sürüklendiğinin anlatır. Bu durum Dumrul’ u merkeze alarak işlenir. Dumrul romanda yapılan göndermeler ile modern bir “Deli Dumrul”¹⁵ hikâyesinin başkahramanı gibidir. Hayatı ve kendini olduğu gibi kabul etmeyen roman kahramanları, çizdikleri sınırlar ile yaşar. Bu durum; Rana, Nilgün, Fidan, Şermin etrafında daha net bir şekilde ortaya konur. Kendilerini dâhi olduğu gibi kabul etmeyen bu kadınlar, başkalarını da çizdikleri sınırlar içerisinde değerlendirir. Bu algılama şekli ilçenin geneline hâkim olan bir zihniyettir. Bu düşünce ile Kürtlere saldıran Pınarlı halkı aslında kendi içlerindeki yaralı tarafa saldırıyordur diyebiliriz. Tüm bunlardan yola çıkarak romanın zihniyetinin insanın kendini ve başkalarını olduğu gibi kabul etme temeline dayandığını söyleyebiliriz. Bu zihniyet etrafını sorgulayan düşünen bir beynin sonucudur.

“(...)Biliyor musun dünyanın her yerinde insanlığın yaşadığı sorunlar hep aynı. Korkular, keder, sıkıntı. Ama bütün bu insanlar esir durumda. Neyin esiri biliyor musun? Karşı tarafı değiştirmeye çalışıyor insanlar. Dahası dünyayı değiştirmeye çalışıyorlar. Doğayı korumak istiyorlar. Dünyaya dirlik gelsin istiyorlar. Güzel, pek güzel.Hatta suçluyu suçsuz yapmak, suçu hafifletmek istiyorlar... (...) Oysa anlamaları gereken tek bir şey var. İnsanları değiştiremezsin!” (İplikçi, 2012: 142).

4.5.4. Yapı

Yazar, romanın yapısını da kurgulama tekniğinin bir parçası olarak düzenlemiştir. “Köprünün Başını Tutan” başlıklı ilk kısım hariç birden otuz sekize kadar sayı verilen bölüm başlıkları kendi başına bir birim olmanın uzağındadır. Örneğin romanın “26” ıncı biriminde yalnızca şu cümleler yer alır:

*“O öldü, dedi Berfin, ‘en yakın arkadaşım öldü.’
Onunla birlikte öleni anlatmaya dili yetmedi. Öyküsünün
doğru dürüst başlamadan burada bittiğini düşündü.
Fatma Hala bunu çok iyi gördü, anladı. “Merak etme sizler
için bir şans var,’ dedi. Berfin’ örgülerini önüne düştü.” (İplikçi, 2012:172).*

¹⁵Dede Korkut Hikâyesi’nde geçen Allah’a kafa tutan bir kahraman.

4.5.4.1 Olay örgüsü

Dumrul ve Rana arasındaki aşkı merkez alarak şekillenen romanda, kronolojik olarak ilerleyen çizgisel bir olay örgüsü yoktur. Olaylar birbirinin devamı şeklinde değil; kopuk ya da birbirine paralel olarak ilerler. Çetin'in(2013) “mekânîk yapılaşma” olarak tanımladığı bu olay örgüsünde olaylar arası geçişler neden-sonuç ilişkisine bağlanmaz. Ortadan başlama yöntemiyle başlayan olay örgüsü, birbirinden kopuk olaylar anlatılarak başladığı yere gelir ve kaldığı yerden sonuca bağlanır. Roman, Dumrul ve Şükrü'nün kayıp bir kız hakkındaki konuşmasıyla başlar. Daha sonra yazar-anlatıcı, bu olaydan daha önceki saatlere giderek, Rana-Nilgün-Fidan-Şermin, Rana-Dumrul, Rana-Saim, Saim-Solmaz arasındaki ilişkiler etrafında şekillenen olayları anlatır. Bu ilişkilerin şekillendirdiği olaylar arasında da geriye dönüş ve iç çözümleme teknikleri ile kahramanlar hakkında bilgi verilir. Tüm bu kimi zaman kopuk kimi zaman ilişkili olaylardan sonra roman Dumrul ve Şükrü arasındaki konuşmaların yaşandığı ana tekrar gelir ve buradan başka olay halkalarına geçilir.

Romanın ana düğümü Rana ve Dumrul'un karşılaşması ile atılır. Ve bu düğüm romanın sonuna kadar okuyucuda merak uyandıracak şekilde ilerler. Ara düğümler ise Rana'nın kızı Hilal'in kaçırılması etrafında şekillenir ve romanın sonuna kadar bu düğüm çözülmez. Ara düğüm ve ana düğümün çözüme kavuşması romanın sonunda aynı anda olur.

Romandaki entrikayı besleyen bir husus da çatışmalardır. Romanda iki tür çatışmadan söz edebiliriz. Bunlardan birisi sosyal çatışma, diğeri ise iç çatışmadır. Sosyal çatışma olarak, Pınarlı'nın yerli halkı ve dışarıdan gelenler arasındaki çatışma ile polis ve suçlular arasındaki çatışmayı örnek verebiliriz. Romanın olay örgüsünü besleyen asıl sosyal çatışma ise Pınarlı ve dışarıdan gelenler arasındadır. Kişinin kendi içerisindeki çatışması olarak tanımlayabileceğimiz iç çatışma ise romanda Dumrul ve Rana üzerinden verilir. Rana evli bir kadın olmasına rağmen Dumrul'u sevmekte ve bunun suçluluğunu kendi içerisinde yaşamaktadır. Kızı Hilal'in kaçırılmasından sonra söylediği “Allah beni cezalandırdı. Dünden ötürü beni cezalandırdı.” (İplikçi, 2012:63) sözü bunu gösterir niteliktedir. Dumrul'un iç çatışması ise geçmişteki hataları ve şimdiki zamanı arasında sıkışıp kalmasındadır.

4.5.4.2. Kişiler

Rana Bulutsuz: Romanın ana kahramanlarından. Hilal ve Mehir isimli iki kızı vardır. Kendini önemseyen ve önemsenmek isteyen bir kadındır. İnsanları küçümseyen bir yanı vardır. Sevdiği adamla evlenememiş, istemediği bir evlilik yapmak zorunda kalmıştır. Evine çok fazla önem veren, eşyalara anlam yükleyen bir karakteri vardır. Hayallerini yaşayamayan bir kadının mutsuzluğuna sahiptir. Üniversite okumak isterken amcasının da araya girmesiyle istemediği bir evlilik yapmak zorunda kalmıştır. Her şeyi olması gerektiği için yapar. Eşi Saim'in kendisini aldattığını bildiği halde bundan etkilenmez. Çünkü Saim'e ve evliliğine değer vermez. Çocukluk aşkı olan Dumrul'a karşı hisleri hiçbir zaman bitmemiştir. Romanın başından sonuna bir değişim yaşadığı için yuvarlak kahraman olduğunu söyleyebiliriz.

Dumrul Mucib: Romanın ana kahramanlarından. Rana'nın çocukluk aşkıdır. Almanca bir ailenin çocuğudur. Annesi çocukken intihar eder, babası da başka bir kadınla evlenir. Nevbahar isminde bir kız kardeşi vardır. Rana'ya aşık olmasına rağmen onu terk eder ve Sevim adında bir öğretmenle evlenir. Bu kadından Tuba ve Ekin isimli ikiz kızları olur. Trabzon'da narkotik polisi olarak çalıştığı yıllarda başını belaya sokar. Kumar ve uyuşturucu işine karışır. Mafya ile sıkıntılı ilişkiler kurar. Bu ilişkinin sonucunda kızı Hilal'i kaybeder. Bu durumu atlatamayan Dumrul, Sevim'den boşanır ve görevden sürülür. Psikolojik tedavi görmeye başlar. Her yerde kızı Hilal'in hayaletini görür. Sürgün olarak geldiği Pınarlı'da eski aşkı Rana ile aralarında yeniden bir aşk filizlenir. Geçmişte yaptıklarından çok pişman bitik bir adamdır. Gençlik yıllarında yakışıklı, uzun boylu başarılı bir komiser iken; kızının ölümünden sonra hayata küsmüş, yaşlı bir adam hâline gelir. Bir zamanlar konum olarak altında çalışan Yaman'ın Pınarlı'da yardımcısı olur. Dumrul akıllı bir gelip bir giden bir adam olarak hayata tutunmaya çalışır. Yeni görev yeri Pınarlı'da tek arkadaşı ise Şükrü Komiser olmuştur.

Rüya: Rana'nın İstanbul'da üniversite okuyan kız kardeşidir. Yardımcı kahramandır. Kızıl, bukleli saçları vardır. Rana ile karakter olarak farklıdır. Rüya adı gibi hayallerinin peşinden koşan özgürlüğüne düşkün asi bir kızdır. Ablasının yapmak isteyip de yapamadığı şeyleri yapandır. Romanın olay örgüsü içerisinde çok kısa yer alır. Hilal'in kaybolmasından sonra Mehir'i alarak İstanbul'a götürür ve ablasını tek başına bırakır.

Saim: Rana'nın eşidir. Yardımcı kahramandır. Pınarlı'daki Arçelik bayisinin sahibidir. Varlıklı bir iş adamıdır. Pınarlı'ya kurulacak olan Mercan Palas'ın ortaklarından. Askere gitmeden önce deli, başına buyruk biri iken; askerden döndükten sonra işinde gücünde biri hâline gelmiştir. Onu tanıyan ilçe halkı bile bu duruma şaşırır. Rana'yı amcasına gelip giderken görmüş ve ona aşık olmuştur. Askerliği boyunca onu düşünmüş, ona olan aşkıdan değişmiştir. Başlarda Rana'nın da kendisini sevmesi için çok uğraşır ancak başarılı olamaz. Zamanla kendisi de yorulur. Bayi toplantısı diyerek gittiği yerlerde Rana'yı aldatır. Rana ile olan ilişkileri romanda şu cümleler ile anlatılır:

“Rana'nın evdeki nesnelerinin birbirinin aynısı olan çeşitliliğinin bir parçası da Saim'di. Bir projeydi Saim.” (İplikçi, 2012: 36).

Hilal: Rana'nın on iki yaşındaki kızıdır. Annesine fiziksel olarak çok benzer ancak karakter olarak annesi gibi kendini beğenmiş biri değildir. En yakın arkadaşı evlerinde çalışan Solmaz'ın kızı Berfin'dir. Annesi farklı oldukları için Berfin'le konuşmasını istemese de o, en sevdiği arkadaşının Berfin olduğunu söyler. Hayat dolu, neşeli bir kızdır. Romandaki rolü varlığıyla ilgilidir. Aktif olarak olayların içinde yer almamasına rağmen; olayların seyrini değiştiren kişi olarak karşımıza çıkar. Bu özelliği ile yönlendirici kahraman olduğunu söyleyebiliriz. Hilal'in Kürtler ve Pınarlı halkı arasındaki sembolik bir köprü olduğunu düşünebiliriz. Solmaz'ın Hilal hakkındaki sözleri de bunu destekler niteliktedir:

“Elinde büyüyen o güzel, iyi kalpli çocuk. Onları olduğu gibi kabul eden Pınalı'daki tek insan.” (İplikçi, 2012:139).

Nilgün: Rana'nın çocukluktan beri tanıdığı en yakın arkadaşıdır. Yardımcı kahramandır. Rana evlendikten üç yıl sonra evlenir. İstanbul'da üniversite okurken ailesi tarafından ilçeye getirilmiş ve apar topar bir şekilde evlendirilmiştir. Babası Pınarlı'nın ileri gelenlerinden bir peynir tüccarlarıdır. Yanında çalışan, çalışkan gördüğü Necmettin Boysal ile kızını evlendirir. Nilgün, kendinden emin gözüken kendini yetiştirdiğini söyleyen bir kadındır. Romanda şu cümlelerle tanımlanır:

“Fanatik bir vatansever, yardımsever bir komşu, tehlike sinyalleri aldığı anda atmaca kesilen dobra bir kadındı.” (İplikçi, 2012: 4).

Necmettin Boysal: Nilgün'ün eşidir. Romanda isim olarak yer alır. Dekoratif kahramandır. Nilgün tarafında anlatılan bir olayda merhametli biri olduğunu öğreniriz. Pınarlı'nın varlıklı esnaflarındandır.

Şermin (Kadife): Rana'nın arkadaşlarındandır. Yardımcı kahramandır. İlçe Emniyet Müdürü Yaman'ın karısıdır. Bir oğlu, bir kızı vardır. Kızı İstanbul'da bilgisayar mühendisliği okur. Oğlu ise haylaz bir çocuktur. Ranagille olan arkadaş guruplarında Kadife diye çağrılır ama dışarıda Şermin ismini kullanır. Pınarlı'nın en zengin ailesinin kızıdır. Eşi Yaman'da bu sayede emniyet müdürü olabilmıştır. Arkadaşlar arasında müstehcen fıkralar anlatmayı sever. Şen şakrak birisidir.

Yaman: Romanda yer alan önemli kahramanlardandır. Romandaki fonksiyonuna göre hem yönlendirici hem de alıcı kahraman özelliği gösterir. Pınarlı Emniyet Müdürü'dür. Şermin'in eşidir. İşine geldiği gibi davranan biridir. Göbekli, al yanaklı kel biri olarak tanıtılır. Emrullah ile birlikte açtıkları petrol ofisi vardır. Emrullah'ın Çağlar Dinlenme Tesislerini açmasında ona yardımcı olmuştur. Dumrul ile Trabzon'da beraber çalışmıştır. Romanda menfaatlerini ön planda tutan bir devlet görevlisi olarak tanıtılır. Yazar, Yaman ekseninde toplumun çarpık yapısını eleştirmiştir diyebiliriz. Romanda şu cümlelerle tanıtılır:

“Bir emniyet müdüründen çok, bir emlakçı gibi dolanırdı ortalıkta. Mesai saatlerini kendi belirler, sessiz ve alttan alan tavrını gereken yerlerde gerektiği zamanlarda gösterdiği için habire ödüllendirilirdi.” (İplikçi, 2012:11) .

Fidan: Yardımcı kahramandır. Rana'nın arkadaşlarındandır. Belediye Başkanı Hasan Özer'in karısıdır. İki oğlu da Amerika'da okur. Bakımlı tırnakları, fönli saçları ve güzel kokusuyla tanınan bir kadındır. İnsanları alaya aldığında kendine has bir şekilde dudağının kenarında gerdan kırmasına benzeyen bir hareket yapar. Rana ve Nilgün kendi aralarında onun görgüsüz birisi olduğunu konuşurlar. Kendi içerisinde yalnız bir kadın olmasına rağmen bunu başka şekillerde doldurmaya çalışır. Sürekli rejim yapar ama hep aynı kiloda kalır. Olmadığı biri gibi davranan yapısıyla insanlar arasında dalga konusu olmaktadır.

Hasan Özer: Fidan'ın eşidir. İş hayatına fırıncılıkla başlamış, ardından Özer Pastanesi'ni açmış ve en sonunda Pınarlı Belediye Başkanı olmuştur. Pınarlı'nın yerlisi olduğu için halk

onu sever. Muhafazakar olarak tanınmasına rağmen Yaman, Saim, Necmettin ile şehir dışına kaçamak yapmak için gider. Yardımcı kahramandır. Necmettin, Saim, Yaman ve Emrullah'ında içerisinde olduğu açılacak olan Mercan Palas'ın ortaklarındandır. Görüldüğü gibi davranmayan bir kahramandır.

Şükrü Yılmaz: Yardımcı kahramandır. İyimser, şaka yapmayı seven, güler yüzlü biridir. Pınarlı'ya İstanbul'dan gelmiştir. Evleneli üç ay olmuştur. Eşi ile birbirlerini yedi yıl bekledikten sonra evlenirler. Romanda eşinin ismi geçmez. Yalnızca Pınarlı'da doğup büyüdüğü söylenir. Dumrul'un tek arkadaşıdır. Halk inanışlarına inanır. Dumrul onun iyi bir insan olduğunu düşünür.

Solmaz: Yürürken çok sessiz ve ürkererek yürüyen, varlığı ile kimseyi kuşkulandırmak istemeyen Solmaz, Rana'nın on yıldır yanında çalışan hizmetçisidir. Kürt kökenlidir. Amcasının oğlu olan eşi Ramazan'la nişanlı iken Ramazan İstanbul'a çalışmaya gider. O sıralarda köy halkının koruyucu olması Jandarma tarafından istenmektedir. Solmaz, teyzesini ziyaretten geldiği bir gün, babasının jandarmanın sözünü dinlemediği için soyundurulup dövüldüğüne şahit olur. Bu olayı aklından hiç çıkaramaz. Evlendikten sonra köyde durmak istemeyip Ramazan ile İstanbul'a gider ama İstanbul'da da barınamazlar. İstanbul'dan sonra Pınarlı'ya gelirler ve bu ilçeye yerleşirler. Bülent ve Berfin adlı iki çocuğu olur. Solmaz, geçmişin kötü anılarını ve babasına yapılanları Pınarlı ilçesinde kaldığı yıllar içerisinde unuttur. Ancak Hilal'in kaçırılması ile her şey başladığı yere döner. İlçe halkı tarafından Kürt olduğu için suçlamalara maruz kalır. Eşi suçsuz olduğu halde karakola alınır. Çocuklarının başına da kötü şeyler geleceğinden korkan Solmaz, çocuklarını da yanına alarak ilçeyi gizlice terk etmek zorunda kalır. Solmaz romanda şu şekilde tarif edilir:

“ (...) kendi içinse çoktan solmuş bir çiçeğin anonim adıydı sanki. Uzak diyarların kuruyup kalmış civan perçemiydi.” (İplikçi, 2012:8).

Ramazan: Solmaz'ın eşidir. Emrullah'ın iş yeri olan Çağlar Dinlenme Tesislerinde çalışır. Kendi hâlinde, etrafında olup biten olaylara karışmayan birisidir. Tek önemseydiği ailesidir. Toplumsal olaylara karşı ilgisiz ve bananecidir. Hilal'in kaçırılma olayında Hâlil'i görmesine rağmen başına bir iş gelir diye susmuştur. Bunda ilçe halkının Kürtleri dışlamasının verdiği korkunun da etkisi vardır. Yazar, Ramazan üzerinden insanların

kendini ilgilendirmediğini düşündüğü olaylara tepkisiz kalmasını eleştirmiştir diyebiliriz. Hilal'i, başına bir dert açar diye kurtarmayan Ramazan, bunun bedelini karakolda Dumrul'dan işkence görerek öder. Yazar, âdeta ilahi bir adaletin tecellisini Ramazan üzerinden göstermiştir. Dumrul ve Ramazan'ın nezarethanedeki konuşmaları yazarın eleştirilerinin okura hissettirildiği yerlerdir.

Hâlil: Solmaz'ın kardeşidir. Yardımcı kahramandır. Fonksiyon olarak ise yönlendirici kahraman olduğunu söyleyebiliriz. Sevdği kızı almak için başlık parası biriktirmeye çalışmış, başlık parasını bulma noktasında gecikince sevdiği kızı başkasına vermişlerdir. Bir ara İstanbul'a gider ve iş arar. Bulmayınca tekrar köyüne döner. Bu sırada uyuşturucu ve kaçakçılık işlerine bulaşır. Tekrar İstanbul'a gelir ama iş bulamaz. Bunun üzerine köye tekrar döner ve istemediği bir evlilik yapar. Ancak akıllı evlenemediği ilk aşkındadır. Eşini sevemez ve ona kötü davranır. Bunun sonucunda boşanırlar. Birçok borca ve suçla battıktan sonra Pınarlı'ya ablası Solmaz'ın yanına gelir. Burada da iş arar ama bulamaz. Kahvehanede oynadığı kumar yüzünden Pınarlı'da da başını belaya sokar. Dumrul, ona çulsuz lakabını takar. Hayata tutunmaya çalışmış ancak başarılı olamamış birisidir. Bu başarısızlığı ile etrafındaki başka olumsuzlukları besleyen davranışlarda bulunmuştur. Hilal'in kaçırılmasında suçlanır ancak suçsuz olduğu açığa çıkar. Romanda olumsuz özellikleri ile dikkat çeker.

Emrullah Çağlar: Seksenli yıllarda Almanya' dan Pınarlı ilçesine gelmiş bir yabancıdır. Biraz parası olduğu için ilçede yatırım yapmış ve zengin olmuştur. Çağlar Dinlenme Tesisleri'nin sahibidir. İşine göre davranmayı sever. İlçedeki işlerini Yaman sayesinde yaptırmaktadır. Yardımcı kahraman özelliği gösterir.

Fatma Hala: Emrullah'ın halasının gelinidir. Yaşlı, kızıl örgüleri olan bir kadındır. Pınarlı halkı, saygı duyduğu için hala der. Hâli vakti yerinde biridir. Yıllar önce kocası ile Pınarlı'ya göçer, eşinin ölümünden sonrada gitmez. Evliyalardan olduğu düşünülür. Kimse ile fazla konuşmaz. Solmaz'a maddi ve manevi destek olarak çocukları ile ilçeyi terk etmesini sağlar. Yol gösterici, yönlendirici kahramandır.

4.5.4.3. Mekân

Pınarlı: *Civan* romanında olayların geçtiği ana mekândır. Pınarlı, denize kıyısı olan, İzmit'e bağlı bir ilçe olarak verilir. Halkının çoğu avcılık yapar. Halkı tarafından kıymeti bilinemeyen ilçe, dışarıdan gelen yabancıların yatırımı ile büyür. Yazar, romanda Pınarlı'yı taşra hayatının sembolü olarak kullanır. İlçedeki yaşamın yavaşlığı ilçe merkezinde yer alan meydandaki saatin durması ile vurgulanır. İlçedeki hareketlilik Hilal'in kaçırılmasından sonra gün yüzüne çıkar. Dış mekânın ön planda olduğu romanda kahramanlarda mekâna göre şekillenen bir tavır içerisindedir. Polisiye roman tarzında olan *Civan*' da, polisler ve halk Hilal'in kaçırılmasından sonra sürekli bir hareket hâlinde işlenir. Ön planda olan olaydır ve olay açık/dış mekânı gerektirir. Pınarlı romandaki çatışma nedenlerinden biridir. Hilal'in kayıp olması ile patlak veren durum, ilçedeki yerli halkın yıllardır içlerinde büyüttükleri kini dışarıya vurmalarına neden olur. Pınarlı'nın yerlileri ilçedeki yabancıları istemiyor, Hilal'in kayıp olmasından onları suçlu tutuyordur. Tüm bu olaylar insanları çığırından çıkarmış, her yere saldırır duruma getirmiştir. Polis ise halka müdahale etmekte zorlanmaktadır.

“Pınarlı'yla, çarşı içini, çarşı içinin kepenkleri inmiş giyim mağazalarını, fırını, Saim'in görkemli dükkanını, Pınarlı ile çoğunlukla göçmenlerin, ağırlıklı olarak yabancıların, özellikle de Kürtlerin yaşadığı Çiçek Mahallesi'ni birbirine bağlayan suyu kurumuş Kader Köprüsü'nü. Çiçek Mahallesi Sapağından sonraki Petrol Ofisi'ni, onun hemen yanında ve karşısındaki Çağlar Dinlenme Tesisleri'ni geride bırakmışlardı.” (İplikçi, 2012: 60).

Mercan Adası: Dumrul ve Rana'nın çocukluk yıllarının geçtiği, Hilal'in kaçırılıp saklandığı dış mekândır. Ada, romandaki olayların seyrinin değiştiği mekân olmasından dolayı önemlidir. Dumrul, Rana'ya olan aşkıdan burada vazgeçmiştir. Yıllar sonra ise Rana'nın kızı Hilal'i kaçırarak bu adaya saklamıştır. Adanın tasvirine dâhil romanda herhangi bir bilgi yer almaz. Yalnızca ada da bir fener olduğu belirtilir. Yazar, adaya sembolik bir anlam da yüklemiştir diyebiliriz. Kahramanların masumluluğu ve hayallerinin sembolü gibidir. Yaman ve arkadaşları adaya bir otel açma planı içerisindedirler. Ada ve ilçe arasında yer alan bir köprü adanın ütöpik bir mekân olduğu hissini de uyandırır.

Çiçek Mahallesi: Romandaki çatışmaya neden olan bir diğer dış mekândır. Pınarlı halkı ve Çiçek Mahallesi arasında yaşananlar romanın gerilimini arttırmıştır diyebiliriz. Çiçek Mahallesi ilçeye dışarıdan gelenlerin özellikle Kürtlerin oturduğu bir mahalledir. Yazar,

romanda bu mahalleyi Kürtlerin sembolü olarak işlemiştir. Mahallede oturan Fatma Hala, hem ilçe halkının yerlilerinin hem de mahallede yaşayan Kürtlerin saygı duyduğu biri olarak köprü görevi görmektedir.

Çağlar Dinlenme Tesisi: İlçe ile deniz arasındaki dinlenme tesisidir. Çok fazla otobüsün gelip geçerken uğradı bir yerdir. Pınarlı halkının asıl kızgınlık nedenidir diyebiliriz. Tesisin sahibi Emrullah, ilçeye dışarıdan gelmiş ama Pınarlı halkının düşünemediği bu yeri açıp, çok zengin olmuştur. Bu durum ise Pınarlı halkını içten içe hep kıskandırır. Bu yüzden Hilal’in kayıp olmasından sonra ilçedekilerin zarar verdiği ilk yer olur:

“Çağlar’ın önündeki yerli halk biraz da kendilerinden çalındığını düşündükleri geçmişinin hesabını sormak için oradaydı.” (İplikçi, 2012:79).

Gündüz Evleri: İlçenin güneyinde yer alan Rana’nın oturduğu lüks evlerdir. Romanda detaylı bir şekilde bilgisi verilen tek iç mekândır. Evin eşyaları, Rana’nın karakterinin yansıması olarak kusursuz bir şekilde düzenlenmiştir. Evdeki tek kusur, mutfaktaki çatlak tezgâhtır. Bu çakıl taşlı tezgah, Rana’ya geçmişi hatırlattığı için tamir edilmemiştir. Rana, mutfağındaki çatlak tezgâha bakarak geçmişinin bir daha gelmeyeceğini kendisine hatırlatmaktadır.

“Evinin güzeli, mekânda, açıkta ya da kuytadaki her alana yansıyordu Rana Bulutsuz. Yeni mutfak takımları, yeni döşemeler, son moda perdeler, aplikler, iç dış cephe badanası, içkiler, sofrâ örtüleri, nevresimler, havlular, raflar, çay takımları...” (İplikçi, 2012: 34).

Karakaol: Romanda Hilal’ in kaçırılmasından sonra karşımıza çıkan iç mekândır. Dumul, Hilal’in kaçırılmasında parmağı olduğunu düşündüğü Ramazan’ı karakola getirir ve onu karakolda döver. Karakol’un merkez olduğu kısımlarda romanın trajik sahneleri artar. Ramazan’ın Dumrul’dan işkence gördüğü sırada söylediği sözler, yazarın eleştirel sesinin duyulduğu yerlerdir.

Fatma Hala’nın Evi: Solmaz’ ın çocuklarını sakladığı evdir. Evin bahçesinde findık ağaçları vardır. Tasvirine romanda yer verilmez. Romandaki önemi Solmaz ve çocuklarını koruma görevi görmesinden kaynaklanır. Solmaz çocuklarını Fatma Hala’nın evine bıraktıktan sonra Rana ile konuşmaya gider ancak başarılı olamaz. Fatma Hala’nın evine

tekrar gelir. Daha sonra Fatma Hala'nın yönlendirmesi ile çocuklarını da alarak kasabayı terk eder.

Lunapark: Dumrul' un Hilal'i kaçırdıktan sonra sakladığı yerdir. İç mekândır. Romanda, eski ve terk edilmiş bir yer olduğuna vurgu yapılır. Dumrul, romanda lunaparkın mekân olarak kullanıldığı yerlerde bilinç akımı yaşar. Okuyucu Dumrul'un gerçek mi yoksa hayal mi gördüğünü anlayamaz. Yazar, bu kısımlardaki muğlaklık ile romanın olay örgüsünün gerilimini artırır.

4.5.4.4. Zaman

Romandaki olay zamanı, geriye dönüş tekniği ve hatırlama gibi yöntemlerle birlikte Dumrul ve Rana'nın çocukluk yıllarından yetişkinlik yıllarına kadar geçen süreyi kapsar. Ancak asıl olayların anlatıldığı zaman yaklaşık iki günlük bir süredir. Rana ve Dumrul'un kurban bayramının arifesinde¹⁶ karşılaşması ve kurban bayramının ilk günü, romandaki sürükleyiciliğin ve asıl olayların meydana geldiği zamanlardır. Hilal'in kaybolmasından bulunmasına kadar geçen süre bir gündür. Ve denilebilir ki romanın olay örgüsü, bu bir gün içerisinde şekillenmiştir.

Romanda bazı nesnel zamanlara yer verilse de üzerinde durulan zaman kavramı, saat bazlı şekillenir. Yazar-anlatıcı, olay zamanını anlatma zamanına göre daraltarak yirmi dört saatlik bir süre üzerinde yoğunlaşır. Hilal'in kaybolduğu ve Rana ile Dumrul'un birbirlerine hislerini yeniden açtığı saat olan 7'yi 10 geçeden sonra romanda zaman durur. Yazar-anlatıcı bu durumu vurgulamak için Rana'nın evindeki ve ilçe meydanındaki saatin bozulduğunu söyler. Her iki saatte 7'yi 10 geçi de takılı kalmıştır.

Yazar, romandaki zamanı, romanın ana kahramanlarının yaşadıkları süreç ile bütünleştirmiştir diyebiliriz. Zamanın romanda işlenişi de bu mantık çevresinde gerçekleşmiştir. Yazar-anlatıcı romanda kullandığı zamanın özelliğini kendi ağzından şu şekilde ifade eder:

“Anın birçok parçaya bölünmesi, bu parçalardan bir kısmının öne çıkması, şekil tam bir bütüne tamamlanacakken kırılıp tekrar parçalara ayrılması, derken yeniden bütünleşir gibi olması ve yeniden parçalara ayrılması. Zamanın bir

¹⁶Müslümanlar için kutsal sayılan Kurban ve Ramazan Bayramından bir gün önceki gün.

kaleydoskoptaki¹⁷ gibi akması, asla gerçek bir bütüne ulaşamaması, hep yarım yamalak eksik kalması.” (İplikçi, 2012: 15).

4.5.5. Tema

Civan romanındaki temayı “Rana ve Dumrul Aşk Ekseninde Bireyin İç ve Sosyal Çatışması” söz gurubuyla ifade edebiliriz. Rana ve Dumrul’un aşkı ile başlayan roman insanın bireysel ve toplumsal sorunlarını ele alarak devam eder. Romanın ana mekânı olan Pınarlı bireyin hem kendisine hem de çevresine yabancılaşmaya başladığı bir mekân olarak sunulur. Bireyin kendisine ve hayallerine yabancılaşması Rana ve Dumrul aşkı etrafında ele alınır. Bu aşkın başladığı ve bittiği yer olan Pınarlı, Dumrul’un ilçeye yeniden gelmesi ile içsel sorgulamaların ve çatışmaların başladığı yer olur. Yazar romanın temasını besleyen toplumsal çatışmayı ise ilçenin yerlileri ve ilçeye sonradan gelen yabancılar ile özellikle de Kürtler etrafında şekillendirir. Anadolu’daki taşra ilçelerin sembolleşmiş hâli olarak karşımıza çıkan Pınarlı’ da, insanların davranışları ve uyanık tavırları sorgulanır. Tüm bu sorgulamalar insanı ve onun insani duygularını da sorgulamaya yöneliktir diyebiliriz.

4.5.6. Dil ve Anlatım

Civan romanında hâkim ve kahraman bakış açılı anlatıcının bir arada yer aldığı çoklu bakış açısı kullanılmıştır. Sahneleme tekniğinin kullanıldığı yerlerde kahraman bakış açısına; romanın diğer bölümlerinde ise hâkim bakış açısına yer verilir. Romanda anlatma ve gösterme tekniğinin birlikte yer aldığını söyleyebiliriz. Anlatıcı, her şeyi bilen bir konumda olduğu için olayların anlatımında kimi zaman varlığını hissettirir. Bakış açısında olduğu gibi üslupta da çoğulculuk vardır. Yazar, romanda hem sanatsal hem de eleştirel bir üsluba yer verir. Romandaki eleştirel üslup Pınarlı halkı ve Kürtler arasındaki çatışmaların anlatıldığı bölümlerde daha yoğun kullanılır.

“ Sanıyorlar ki bunlar defolup giderse kendilerine iş çıkacak. Sen onun gibi çalışır mısın peki Allah’ın Pınarlısı? Günde 12 saat? Mümkün değil! Pınarlı oturup karnını kaşımayı sever. Şikayeti sever. Hey Allah’ın Pınarlısı, sigortasız çalışır mısın acaba! Hela temizler mesela? ”(İplikçi, 2012: 73).

¹⁷Bir ucu buzlu camla kapatılan, metal veya mukavvadan bir boru içine yerleştirilmiş aynaların aracılığıyla, boru içine konulmuş renkli küçük cisimlerin ve görüntülerin oluşturduğu çeşitli biçimleri gösteren araç, çiçek dürbünü.

Romanın bir taşra ilçesini merkez alarak olayları anlatması geleneksel unsurlarla örölü bir dilin oluşmasına zemin hazırlar. Bununla birlikte kahramanları sosyal konumlarına göre konuşturan yazar, konuyla ve mekânla ilişkili olarak küfür, argo, gibi dil sapmalarına yer verir. Günlük konuşma dilinin hâkim olduğu romanda deyim ve mecazlı söyleyişlere yer verilir. Bunun yanı sıra kahramanların ruhsal durumlarının ön plana alındığı kısımlarda imge ve benzetmelerle yüklü sanatlı bir söyleyişin hâkim olduğunu da söyleyebiliriz. Yazarın olayların anlatımında başvurduğu teknikleri şu şekilde sıralayabiliriz; montaj, iç çözümleme, iç monolog, iç diyalog, anıştırma, gönderme, üstkurmaca ve palempsest.

Montaj: Montaj, romanda Rana ve Dumrul arasındaki mektuplar, Dumrul’un “Özel Bayram Postası” programı izlemesi ve Dumrul ile Şükrü’nün dinlediği müziklerle romanda yer alır.

“Eğlenelim taze ilen

Altında yelpaze ilen

Ölçelim de o güzelim ince beli

Bir gümüş endaze ilen.” (İplikçi, 2012:119).

Bilinç Akımı: Psikolojisi bozuk olan Dumrul’ un yaşadığı histeri krizleri ile bu tekniğin yoğun olarak kullanıldığını görürüz. Rana’nın evine giden Dumrul, yüzünden damlayan suyun yere düşmesinin yaptığı çağrışım ile romandaki ilk bilinç akışını yaşar.

İç Diyalog: Roman boyunca bu teknik Dumrul ve kızı Hilal ekseninde işlenir. Kızının hayaleti ile konuşan Dumrul, gerçek ve hayal arasında gidip gelmektedir.

Üstkurmaca: Her şeyi bilen yazar-anlatıcı, Solmaz’ın çocukları ile nereye gittiğini bildiği halde okuyucuya bunu söylemez. Okuyucuya âdeta yalan söyler ve kendi varlığının kurmaca olduğunu hissettirir.

“Sonrası pek bilinmiyor. Bilinen: Yanında çocukları akşam akşam geç bir bayram ziyaretine gider gibi arkasına bakmadan vedası eksik kalmış bir çırpınışla adını sanını bilmediği bir yerlere kendini hazırladığı. Bilinen: Yolda çocukların sokulduğu, üşüyen kalbini zamana bıraktığı.” (İplikçi, 2012:178).

Palempset: Geleneğin modern roman içerisinde eritilmesini sağlayan bu teknik, Ülkü Eliuz’un ifadesi ile “*Eski, geçmişte kalmış bir yapının yeni bir işlev ile yeni metne dâhil edilmesinin etki alanı/palempst, ana metin üzerine yeni metnin inşasıdır. (...) yazınsal bir metnin altında her zaman başka metinlerin izlerine rastlanmasıdır.*” (Eliuz, 2016:146) şeklinde tanımlanır. Eliuz’un da tanımından yola çıkarak romanın temel kurgusunda palempset tekniğinin kullanıldığını söyleyebiliriz. Gerek roman içerisinde yapılan göndermeler gerekse kahramanlar arasındaki diyaloglardan yola çıkarak Civan’ın “Deli Dumrul” destanının üzerine kurulmuş modern bir metin olduğunu söyleyebiliriz.

“*Oğul diye inledi. ‘Dokuz ay dar karnımda taşıdığım oğlum! Dokuz ay on günde dünya yüzüne getirdiğim oğul. Beşiklerde salladığım, ak sütümü emzirdiğim oğul.Canımı iste, vereyim oğlum. Gel.’*” (İplikçi, 2012:214).

“*Baki kalan bağışlayıcı Tanrı! Ulu yollar üzerine, imaretler yapayım senin için! Aç görsem, doyurayım senin için! Her şeyi gören, bilen, he şeye kadir Tanrı! Beni bana bırak artık. mden çek git Tanrı. Beni bana bırak. Beni-bana-bırak. Yaşamımı bana ver artık. Yaşamımın iplerini bana ver... Bu sinekleri al. Bu fısırfısırları al. Hayaletleri al. Zamanı bana geri ver. Yaşamı bana geri ver.*” (İplikçi, 2012:226).

Anıştırma: “*Bir metne, bir düşünceye, bir şeye doğrudan belirtmeden sezdirim yoluyla gönderme yapılmasıdır.*” (Aktulum, 2011:109) şeklinde tanımlanan anıştırma, postmodern anlatım tekniklerinden biridir. Civan romanında da yazarın yer yer bu tekniğe başvurduğunu görürüz. Romanda, Oğuz Atay’ın “Tutunamayanlar”, Ernest Hemingway’ın “Çanlar Kimin İçin Çalıyor” ve William Shakespeare’nin “Hamlet” romanlarına anıştırma yapıldığını söyleyebiliriz.

“*Al işte sana bir tutunamayan daha diye geçirdi içinden Dumrul.*” (İplikçi , 2012:28).

“*Çanlar suç için çalsın*” (İplikçi, 2012:122).

“*Kelle, olmak ya da olmamaktı, Kelle, zamansızlığa kurban edilmiş olan kendisiydi.*” (İplikçi, 2012:222).

İmge: Sanatlı bir dilin kullanıldığı romanda kahramanların ruhsal derinliklerine yer verilmesi imgelerinde kullanılmasına olanak sağlamıştır diyebiliriz. Romanda tespit edebildiğimiz imgeler şunlardır: Çamur, İp, kırmızı peluş, bej takım elbise, kalp şeklindeki çikolatalar, kuyruklu sinek ve fındık. Bu imgeler içerisinde romanın ana

kurgusunda önemli yer edinen imgenin, ip imgesi olduğunu söyleyebiliriz. İp tüm sınırları ortadan kaldıran âdeta bir köprü gibi sembolleştirilmiştir. Hilal ve Berfin'in ip atmaları yazar tarafından dünyadaki tüm sınırların ortadan kaldırıldığı bir an olarak betimlenir. Dumrul'un Hilal'in ipini yanına alarak onu bir kız çocuğu gibi düşünmesi de ipin bu köprü görevi görme işlevinden kaynaklanır. Romanda ip, kahramanlar arasında geçiş göstermektedir. Sırası ile Hilal, Dumrul ve Solmaz arasında ipin yer değiştirdiğini görürüz. Çağlar Dinleme Tesisleri'nin orada Dumrul'un elinden düşen ipi Solmaz fark eder ve alır. Solmaz ve çocukları öldüğünü sandıkları Hilal'in sembolü olarak ipi de yanlarına alarak ilçeyi terk eder.

“Zaman yolculuğuydu ip. Sonsuzdu. Çocuklar biliyordu bunu. Çocuklar bilirdi. Arkadaştlar. Çocuklar kadar arkadaşlar da bilirdi sonsuzluğu.

Genelde ritimli bir nefes alışverişi vardı ipin. Ama arada bozuluyordu. İki çocuğun ortak olmayan kol hareketlerine kenetlenmişti ama zikzaklı, özensiz bir teyel ipliği de olabiliyordu onunkisi. Organken urgan oluverirdi. Dağıldı. İsmi var cismi yok bir sicim hâline geldi. Derinlerden gelen bir hırıltıyla beslenen yeknesak bir sestî o zaman. (...) yeniden havayla doldu toz kokan bronşları ipin. Geçmiş. Bir kez ve birçok kez daha yükseldi gövdesi, havayı göğüsledi ince sarı teller, her bir sarı burmanın zerrelere içinde yürüdü ince, tozlu hava. Gelecek” (İplikçi, 2017:41-42).

“Bej sorgu odasının rengidir de o yüzden. Orada ne masumiyetin rengi olan beyazın ne de çamurun renginin hükmü vardır.” (İplikçi, 2012:121).

“Kötülüğün insanları yutan boşluğuydu çamur, onu duydu.” (İplikçi, 2012: 20).

İç Monolog: Kahramanların kendi kendisiyle konuşmasına dayanan bu teknik, romanda Dumrul'un limon kolonyası çağrışımıyla çocukluk yıllarına gitmesiyle ortaya çıkar. Dumrul, geçmişte yaşadıklarını kendi kendisine anlatarak hatırlamaktadır.

Geriye Dönüş Tekniği: Romanda bu teknik kahramanların geçmişleri hakkında bilgi vermek için kullanılır. Roman kişilerini olay zamanındaki hâliyle anlatan yazar bazı olayların arka fonunu okuyucuya göstermek için bu tekniğe başvurmuştur diyebiliriz. Hilal'in kaçırılmasından sorumlu tutulan Hâil'in geçmişine geriye dönüş tekniği ile gidilerek ruhsal yapısı gösterilmeye çalışılır.

Gönderme/Atıf: Romanda yapılan göndermeler, ağırlıklı olarak halkbilimi unsurlarıdır. Romanın konusunun Anadolu'nun bir ilçesinde geçmesi bu durumu beslemiştir diyebiliriz.

Romandaki bazı göndermeler şunlardır: Elim sende oyunu, başlık parası, Kurban Bayramı, nazar değmesi, Şamanizm, İslam.

“Değil mi Şükrü, söyle, bir şeyler anlat. Kıyamet Günü’ne dair, ne bileyim Ahiret Günü’ne dair bir şeyler söyle. Araf’de. Zebaniler de. İyi de. Kötüler de. Ne biliyim Allah iyi kullarını affeder de!” (İplikçi, 2012:162).

İroni: Pınarlı ilçesinin emniyet müdürü olan Yaman’ın, Hilal’in kaçırılmasından sonra halkı sakinleştirmek için yaptığı konuşmayı bu tekniğe örnek verebiliriz. Torpille bulunduğu görevi alan Yaman, önemli bir durum hâlinde ne yapacağını bilemez ve halka sakin olmaları gerektiklerini anlatmaya çalışırken yanlışlıkla Hilal’in öldüğünü söyler. Bu söz kalabalık arasında hızla yayılmaya başlar ve ilçede gerilimin daha da yükselmesine neden olur. Pınarlı halkının Yaman’ın konuşmasından yola çıkarak kendi aralarında yaptıkları konuşmalar, romanda trajikomik şekilde verilen yerlerdir.

“Katili mi? diye bir mırıltı yükseldi kalabalıktan.

Katil mi?

Ne katili?

Katil mi dedi?

Katil dedi.

Katil ha!

(...) Şey yani zanlıyı demek istemiştin...” (İplikçi, 2012:138).

4.6. Saklambaç

4.6.1. Romanın Tanıtımı

Gençlik romanı kategorisine alabileceğimiz *Saklambaç* Müge İplikçi’nin altıncı romanıdır. *Günüşiği Kitaplığı*’nın on beş yaş üstündeki tüm edebiyat severler için yarattığı bir marka olan ON8 tarafından 2013 yılında yayımlanır.

Roman 198 sayfadan meydana gelir ve kırk üç birime ayrılmıştır. Bu birimler müstakil birimler değildir. Romanın başından sonuna kadar numaralandırmalar ile sayı başlıkları verilmesi şeklinde teşekkül eden birimlerdir. Romanda 6, 33, 34 ve 36’ıncı birimler diğer

birimlerden farklı olarak başlıklandırılmıştır: 6 (Funda'nın Mavi Rüyası) 33(Bohçalı Oda), 34 (Lazerli Oda), 36 (Karanlık Oda).

4.6.2. Özet

Saim ve torunu Funda'nın etrafında şekillenen roman, Funda'nın dedesinin hayat hikâyesini anlatması ile başlar. Ve Funda'nın hayatı ile devam eder. On sekiz yaşındaki Funda lise öğrencisidir. Bir gün edebiyat sınavında yazdığı bir kompozisyon yüzünden başı derde girer. Edebiyat öğretmeni ve aynı zamanda müdür yardımcısı olan İhsan, Funda'yı disipline verir. Kendisi sekiz yaşındayken ölen dedesinin hayat hikâyesinden yola çıkarak yazdığı bu kompozisyon okulda bölücülük yapması ile suçlanmasına neden olur. Bu olaydan sonra Funda okuldan bir hafta uzaklaştırılır. Romanın asıl olayları da bundan sonra başlar. Müdür yardımcısı İhsan ile arkadaş olan babası, Funda'nın bu uzaklaştırma işine çok sinirlenir ve Funda'yı uzaktan akrabası Sıdika teyzenin yanına Antalya göndermek ister. Ancak Funda bu kadının yanına gitmek istemez. Dedesi Saim'den bu kadının uzaktan dedesi ile akraba olduğunu duymuştur fakat bunu Funda'dan başka kimse bilmemektedir. Funda evde oturmaktan sıkıldığı bir gün arkadaşı Jale'nin yanına gider. Jale, Funda'dan iki yaş büyüktür ve liseyi bitirmiştir. Funda babası ile yaşadıklarını Jale'ye anlatır. Jale, Funda'nın moralini düzeltmek için annesine ait olan plastik makyaj malzemeleri ile kendisini Sıdika teyzeye benzetir ve annesinin mavi döpiyesini giyerek taklit yapar. Bu eğlenceden sonra kahvaltı yapmaya karar verirler ancak ekmeğin olmadığını fark ederler. Funda ekmek almaya gittiği sırada dedesinin kendisine küçükken anlattığı vaşığı görür. Jale'nin yanına ekmek alıp tekrar geldiğinde ise Jale'yi evde bulamaz. Evin etrafına bakınırken kalorifer dairesinden sesler geldiğini fark eder ve kalorifer dairesine gider. Jale ile aynı apartmanda oturan edebiyat öğretmeni İhsan'ın Jale'yi sıkıştırdığını fark eder ve süt şişesi ile kafasına vurur. İhsan bayılır. Funda ve Jale panikleyerek evi terk edip Jale'nin annesinin çalıştığı televizyon programına gider. Jale annesinden para ister. Parayı aldıktan sonra Funda ile Antalya'ya Sıdika'nın yanına gideceklerdir. İhsan'ın öldüğünü ve polislerin onları takip ettiğini düşünmektedirler. Jale'nin annesi Yasemin, parası olmadığını söyler. "Saklambaç" adlı programın kulisinde beklerlerken programa gelen yeni yarışmacılar oldukları sanılır ve yarışmaya çıkarılırlar. Jale, kendisini üzerindeki kıyafetlerden dolayı Sıdık'a; Funda ise Çiko olarak tanıtır. Funda ve Jale çekilen kura sonucu yarışmaya hak kazanır. Ödülleri arabadır. Funda yarışma sırasında dedesi Saim'in geçmişine gider ve onu kendi, kendisini ise o olarak görür. Bu

olaydan sonra Sıdka'yı bulursa dedesini, dedesini bulursa da kendini bulacağını düşünür. Fakat yarışmayı kaybederler. Yarışma alanından stüdyoya dönerken eski yarışmacılardan Necef'in de yardımı ile ödül olan arabayı kaçırp Eskişehir' giderler. Planları arabayı Eskişehir'de bırakıp otobüs ile Antalya'ya gitmektir. Jale'nin kedisi Kapris otobüse alınmadığı için arabayı otobüsçüye kendiye yanlarına almaları karşılığında verirler. Bu sırada arkadaşları Nedim'den İhsan'ın ölmediğini öğrenirler. İhsan, Jale'yi üzerindeki kıyafetlerle vergi müfettişi sanmış ve korktuğu için ona saldırmıştır. Antalya'ya geldikleri zaman Sıdka teyzenin yanına giderler. Ancak Sıdka her şeyi unutmaya başlamıştır. Funda'yı hatırlamaz. Ama kızları eve alarak onlara ikramlarda bulunur. Evden ayrılacakları sırada Jale'nin kedisi Kapris evin bir odasına kaçar. Funda, kedinin peşinden odaya gider. Ve bu odada dedesinin kendisine küçükken anlattığı resmi görür. Dedesinin söylediğinin doğru olduğunu, Sıdka'nın dedesi ile akraba olduğunu anlar. Resmi çalar ve arkadaşları ile evden ayrılır. Bu yaşananlardan sonra her şey normale döner. Funda okulu bitirir, Jale tiyatro sınavını kazanır ve Necef "Saklambaç"ın sunucusu Şelale Demir'i mahkemeye verir. Funda ile ailesinin arası düzelir.

4.6.3. Zihniyet

Saklambaç romanında yıllar önce evi askerler tarafından yakılmış, ailesini kaybetmiş, dili ve kimliği unutturulmaya çalışılmış bir insanın yaşadıkları torunu ekseninde dönemin güncel olayları ile yeniden anlatılır. Yıllar önce Sami'nin kimliğini unutmak zorunda kalması Funda'nın bu durumu sorgulaması ile tekrar gün yüzüne çıkar. İnsanların gerçeklerden kaçması ve gerçeklerden kaçarlarken de sahte hayatlara sığınması romana adını da veren "Saklambaç" adlı televizyon programı oyunu ile sembolleştirilerek anlatılır. Funda ve Jale'nin tesadüf eseri katıldığı bu televizyon programı dünyanın gerçeklerinden kaçan insanların sahte sığınma alanları olarak işlenir.

"Programı, Adnan'la annemin ve sanırım ülkedeki tüm tuhaf çiftlerin hayattaki tek ortak yanıydı sanki. Ve bu gerçekten başarı demektir! Bir robot, bir gökdelen, bohçalı oda, uyduruk kaydırık şeyler... Ve ekranlara kitlenen insanlar... Bizimkiler hipnotize olmuş gibi bunları seyrediyordu işte! Ve bütün bir ülke." (İplikçi, 2013: 81).

Denilebilir ki romanın zihniyeti, toplumsal konularda duyarsızlaşan, geçmiş ve geleceğini sorgulamayan ve sahte bir gerçeğe inanmayı tercih eden insanların eleştirildiği bir zihniyettir. Roman boyunca bu durum geçmiş ve şimdi ile paralel şekilde işlenir. Yazar,

insanların hayata duyarsızlaşmalarını Funda'nın yaşadığı olaylar ile ortaya koyar ve bunun arka planda eleştirisini yapar. Gerçek ve hayalin ne olduğu, bu ikisi arasındaki ayrımın nasıl yapılacağı sorunu da romandaki zihniyetin bir parçasıdır.

“Yaşam zaten kısa bir rüyadır. Gözünü bir açarsın yaşam, bir kapatırsın rüya, sonra bir daha açarsın, boku yemiştir bile, rüya mı yaşam mı anlayamazsın; baktın karıştırıyorsun, takma kafana, ikisini birden bir arada yaşarsın.”(İplikçi, 2013:37).

4.6.4. Yapı

Saklambaç romanı, roman sayılarla başlıklara ayrılmadan önce bir alıntı ile başlar. Bu alıntının kurgunun bir parçası olarak üstkurmaca örneğini olduğu yoksa yazarın gerçek hayatından bir parçanın yansıması mı olduğu belirsiz bırakılmıştır. Romanın yapısal olarak dikkat çeken bir noktası da Funda'nın gördüğü rüyanın anlatıldığı sayfaların mavi renkli kalemle yazılmasıdır.

“Dedemin sözü:

*‘Büyüklerin bütün öyküleri hemen hemen
birbirine benzer kızım. Gerçeğin üzerine
bir bardak soğuk su içersin.’* (İplikçi, 2013:6).

4.6.4.1. Olay örgüsü

On sekiz yaşındaki bir kızın dedesi ile olan hatıraları üzerinden şekillenen roman, geçmiş ve şimdiyi Funda ekseninde birleştirerek anlatır. Olayların anlatımında kronolojik bir zaman algısının olmaması olay örgüsünün de düz bir çizgi hâlinde ilerlememesine neden olur. Bu bağlamda bakacak olursak romanın olay örgüsünün tertiplenmiş şekline, mekânîk yapılaşma diyebiliriz. Yani olay örgüsü birbirinden kopuk olay halkalarından oluşur. Funda'nın şimdiki geriye dönüş tekniği ile Sami'nin geçmişi etrafında birleştirilir. Dede ve torun arasındaki bağ şimdi ve geçmiş arasında gidip gelen bir olay örgüsünü meydana getirir. Romanda olayların etrafında şekillendiği metin halkaları şu şekildedir:

1. Funda, edebiyat sınavında yazdığı kompozisyon yüzünden bir hafta okuldan uzaklaştırılır.

2. Okuldan uzaklaştırılan Funda, babası ile tartışır.
3. Funda arkadaşı jale'yi ziyarete gider ve edebiyat öğretmeni İhsan'ı yaralar.
4. İhsan'nın bayılmasından korkan Jale ve Funda, Jale'nin annesinin çalıştığı televizyon programına gider.
5. Televizyon programındakiler tarafından yarışmacı sanılarak "Saklambaç" adlı bir programa çıkarlar.
6. Jale ve Funda "Saklambaç"ta çekilen kura sonucu yarışmaya hak kazanırlar.
7. Yarışı kaybeden Jale ve Funda stüdyoya döndükleri sırada eski yarışmacı Necef ile karşılaşır ve Necef yarışmanın ödülü olan arabayı alarak kaçmayı teklif eder.
8. Jale, Funda ve Necef arabayı çalarak Eskişehir'e gider ve buradan Antalya otobüsüne binerler.
9. Antalya'ya gelen Jale, Necef ve Funda, Funda'nın babasının manevi annesi Sıdika'yı ziyarete giderler.
10. Sıdika'nın evinden ayrılırken Jale'nin kedisi Kapris odalardan birine kaçır. Funda kediyi yakalamak için gittiğinde dedesinin bahsettiği resmi görür.

Funda sekiz yaşında iken Alzheimer hastası dedesi ona geçmişine dair birtakım bilgiler anlatır. Evde Funda dışında kimse dedesinin bu anlattıklarını bilmez. Saim, Funda'nın babasının manevi annem diye tanıştırdığı Sıdika ile uzaktan akraba olduğunu Funda'ya söyler. Ne Sıdika ne de başka kimse bunu bilmemektedir. Yıllar önce yanan köylerinden kaçarlarken Saim ve Sıdika bir mağarada karşılaşmıştır. O zamanlar Saim ve Sıdika çok küçüktür. Sıdika'nın annesi Saim'in teyzesinin kızıdır. Mağarada karşılaştıkları sırada ona annesi ile çekildiği resmi göstererek bir dahaki karşılaşmamızda bunu sana vereceğim der. Saim, Ahmet amcası ile mağaradan ayrılırken Sıdika saçındaki beyaz kurdeleyi ona vermiştir. Funda dedesinin anlattığı bu hikâyenin doğru olup olmadığını merak eder. Romandaki ana düğüm bu akrabalığın gerçek olup olmadığı üzerine atılır. Romanın sonuna kadar da bu düğüm açılmaz. Romanda Funda-İhsan ve Funda-Adnan arasındaki iletişim çatışma unsuru olarak karşımıza çıkar. Romanın başında itibaren başlayan Funda ve İhsan arasındaki iletişim romanın ana çatışmasını oluşturur. Funda ve babası Adnan arasındaki çatışma ise ara çatışma olarak karşımıza çıkar. Romanın olay örgüsü tüm çatışma ve düğümlerin sonuca bağlandığı açık bir sonla biter. Funda'nın hayatındaki tüm sorunlar çözülür.

4.6.4.2. Kişiler

Funda: Romanın ana kahramanıdır. On sekiz yaşında, kilolu ve saçları kısacık kesik bir kızıdır. Şiir yazdığı için okuldaki öğretmenleri “Buruk Şair der. Lisen üç ve dört de sınıfta kalır. Okuldaki hocaları ve ailesi ile anlaşılamaz. İsyankar ve hayatı sorgulayan bir yapısı vardır. Sekiz yaşında iken dedesi Saim’den dinlediği hikâyeler bilincinde geniş yer edinmiştir. Arkadaşları erkeksi ve kaba yapısından dolayı bir çizgi roman karakteri olan Çiko lakabını verirler. En sevdiği arkadaşı Jale’dir. Romanda sunuluşu kendi davranışları ile. Argolu ve küfürlü bir dili vardır.

Sami Yurt: Altı yaşında iken üvey ablasının düğün gecesinde evleri yanar. Amcasının torunu Engin ile oyun oynayan Saim, eve geldiğinde evin yanmakta olduğunu görür. Yangından sağ kurtulan tek kişi olan amcası Ahmet, Saim ve Engin’i alarak köyden uzaklaştırır ve komşu köye götürür. Ancak komşu köyde de kimse kalmamıştır. Bunun üzerine Cennet Mağarası’na gitmek için yola koyulurlar. Karın her yeri kaplaması mağaraya giden yolu bulmalarını engeller. Saim’in yolda gördüğü vaşağı takip ederek Cennet Mağarası’na ulaşırlar. Mağarada civar köylerden gelen birçok insan vardır. Bir gün mağarada kaldıktan sonra Ahmet, Saim ve Engin’ini Rüstem isimli bir adama teslim ederek köye döner. Saim ve Engin, Rüstem ile birlikte önce Elazığ tren garına oradan da Afyon’a gelir. Yolculuk sırasında bir asker Engin’i evlat alır. Rüstem ise yetimhaneye verilir. Aradan zaman geçtikten sonra Saim’de evlat alınır. Romanda gençlik ve orta yaşlılık hâli verilmeyen Saim’in yaşlılık hâli de küçük bilgilerle sunulur. Buna göre Saim, Alzheimer hastası, zayıf ve sürekli neşeli bir adamdır. Esra adında bir kızı ve üç torunu vardır. Kızının yanında yaşar. Romanda sunuluşu, torunu Funda’nın belleği aracılığı ile olur. Ne zaman ve nasıl öldüğü ile ilgili bir bilgi romanda yer almaz.

Adnan: Funda’nın babasıdır. Yardımcı kahramandır. Asker eskisi bir pilottur. Uzun boylu, iri bir adamdır. Karısı ile severek evlenmesine rağmen sürekli kavga eder. Menfaatlerini gözetken uyanık bir karakteri vardır. Funda ile yaşadığı çatışma ile romanda ön plana çıkar. Funda’nın okuldan uzaklaştırma almasından sonra Funda ile tartışır ve onu Sıdika teyzenin yanına göndermek ister. Sıdika teyzenin yanına göndermek istemesinde kadının mal varlığının da etkisi vardır.

Esra: Funda'nın annesidir. On dört yaşında iken okulu bırakıp Adnan ile evlenir. Ancak evlilikleri boyunca kavga ederler. Eşinden çekinir ve onun sözünü dinler. Funda, Sedat ve Cevza adında üç çocuğu vardır. Romanda sunuluşu Funda aracılığı ile olur. Dekoratif kahramandır.

İhsan: Funda'nın okulundaki hem müdür yardımcısı hem de edebiyat öğretmenidir. Çocuklar tarafından “Tozkoparan” lakabı verilmiştir. Romanda karşı güç olarak karşımıza çıkar. Funda ile yaşadığı çatışmalar ile ön plandadır. Evli olmasına rağmen okuldaki rehber öğretmen ile ilişkisi vardır. Kel, uzun boylu biri olarak tarif edilir. Vergi dolandırıcılığı yapar. Adnan ile ortak dersane açma planları vardır. Milliyetçi gibi gözüксе de kendi menfaatlerini her şeyin önünde tutar. Funda'nın arkadaşı Jale'yi istismar etmeye kalkar. Romanın sonunda tüm yaptıkları ortaya çıkar ve rezil olur.

Sıdıka: Saim'in annesinin teyzesinin torunudur. Aynı zamanda Adnan'ın manevi ablasıdır. Saim ile akraba oldukları romanın diğer kahramanları tarafından bilinmez. Bu akrabalığı yalnızca Saim ve Funda bilir. Yardımcı kahramandır. Saim ile Cennet Mağarası'nda karşılaştıklarında ona saçındaki beyaz kurdeleyi verir. Daha sonra birbirlerinden haber alamazlar. Türkiye'nin ilk kadın pilotu tarafından evlatlık alınır. Zengin bir adam ile evlenir. Antalya'da yaşar. Yaşlılık yıllarında unutkan ve yalnız bir kadın olarak tanıtılır. Romanın merak unsurunu besleyen kişidir. Romanda sunuluşu Funda aracılığı ile olur.

Jale: Funda'nın en yakın arkadaşıdır. Funda'dan iki yaş büyüktür. Annesi kanser hastasıdır ve babası evi başka bir kadın için terk etmiştir. Tiyatro okumak istediği için tiyatro sınavlarına hazırlanır. Funda ona “Juju” der. Kapris adında bir kedisi vardır. Sigara içer ve küfürlü konuşur. Neşeli bir karakteri vardır. İhsan tarafından ahlaksız biri olarak görülür. Ve birkaç defa İhsan'ın istismarına maruz kalır. Romanın ana olayını oluşturan metin halkası içerisinde yer alır. Romanda sunuluşu davranışları iledir. Romanın sonunda tiyatro sınavını kazandığını öğreniriz.

Yasemin: Jale'nin annesidir. Aldatıldığı için eşinden boşanmış, kanser hastası bir kadındır. Romanda dekoratif kahraman olarak karşımıza çıkar. “Saklambaç” adlı programda makgözlük yapar. İhsan'dan kaçan Jale ve Funda para almak için yanına gelir. Ancak parası olmadığını söyleyerek kızlara para vermez. Romanda yalnızca bu olay ile

okuyucunun karşısına çıkar. Jale ve Funda'nın hayatının yönünü değiştirmelerine bilmeden yardım eden kişidir.

Nedim: Jale ve Funda'nın arkadaşıdır. Çizgi romanları çok sever. Amcas Anadolu yakasındaki ana çizgi roman bayisinin sahibidir. Başka insanlardan bedava bir şeyler almayı sever. Funda'ya Çiko takma adını veren kişidir. Jale'den hoşlanır. Yardımcı kahramandır. Jale ve Funda'yı arayarak İhsan'ın akıbeti hakkında bilgi veren kişidir. Romanda sunuluşu kendi davranışları ile olur.

Şelale Demir: Saklambaç programının sunucusudur. Asıl adı Sultan'dır. Üvey babası tarafından tacize uğrar. Erkek arkadaşı ile buluşurken üvey babasına yakalanır. Üvey babası sevgilisini öldürür, kendini ise yaralar. Bunun üzerine hastaneye kaldırılır. Hastanede iken görünmez bir el yardım eder ve şarkıcı olur. Azmi sayesinde ünlenir ve programcılık yapmaya başlar. Hırslı ve çalışkan bir kadındır. Bakımlı ve dolgulu bir yüzü vardır.

Sedat: Funda'nın abisidir. Dekoratif bir kahramandır. Askerdedir. Romanda yalnızca ismi ile yer alır. Olaylar içerisinde yoktur.

Cevza: Funda'nın kardeşidir. Funda'dan iki yaş küçük olmasına rağmen Funda sınıfta kaldığı için Funda'yı sınıf olarak geçer. Üniversite sınavına hazırlanmaktadır. Olaylar içerisinde aktif yer almaz. Romanda sunuluşu Funda'nın anlatımı ile olur. Dekoratif kahramandır.

Emir Ziya: Sami'nin babasıdır. Varlıklı bir adamdır. Büyük bir aşiretin üyesidir. İlk karısından bir kızı vardır. Karısı öldükten sonra kendisinden yaşça çok küçük Ayşe ile evlenir. Ayşe'den iki oğlu olur. Askerler tarafından öldürülür. Romanın asıl olayı içerisinde yer almaz. Sami'nin geçmişi hakkında bilgi verilirken tanıtılır. Sunuluşu anlatıcı tarafından olur.

Ayşe: Sami'nin annesidir. Küçük yaşta Emir Ziya ile evlenir ve iki oğlu olur. Neşeli, güler yüzlü ve hafif safça bir kadın olarak tanıtılır. Üvey kızı Sakine ile aynı yaşıdadır. Romandaki olay içerisinde eylemsel olarak yer almaz. Anlatıcı tarafından sunulur.

Sakine: Sami'nin üvey ablasıdır. Emir Ziya'nın ilk eşinden olan kızıdır. Emir Ziya, Ayşe ile evlenmeden önce akrabaları Ayşe'nin saf olduğunu onu yönetmesi gerektiğini söyler. Düğün gününde evlerine yapılan saldırı sonucu ölür. Romanda anlatıcı tarafından sunulur. Dekoratif kahramandır.

Engin: Sami'nin amcasının torunudur. Emir Ziya'nın konağı yandığı sırada Sami ve Engin dışarıda oyun oynamaktadırlar. Sami'nin ailesinden tek kurtulan kişidir. Elazığ garında bir asker tarafından sağlıklı ve güçlü olduğu için evlatlık alınır. Daha sonra Sami ile birbirlerinden haber alamazlar.

Gülizar: Migros'ta çalışan kasiyer kız. Nedim ve Funda birlikte ekmek ve sigara almak için Migros'a gittiklerinde devreye girer. Romanda fonksiyonu yoktur. Dekoratif kahramandır. Nedim, Nigro takma adını vermiştir.

Manolya: “Saklambaç” programına katılan konuşkan bir kadındır. Balık etlidir. Televizyonda ve dışarıdaki hayatında farklı davranır. Jale ve Funda'nın programa katılması ile romanda kısa süreliğine yer alır. Yardımcı kahramandır. Romandaki önemi televizyon programlarına katılan insanların sembolü olmasından kaynaklanır. Yazar, medyanın iç yüzünü bu kahraman ekseninde ön plana çıkarmıştır diyebiliriz.

İsmail: Manolya'nın oğludur. Annesinin sözünden çıkmayan, sessiz birisidir.

Zeki ve Çetin: İkiz kardeşlerdir. İkisi de banka müfettişliği emeklisidir. Saklambaç programına katılan yarışmacılardandırlar. Çetin, zayıf ve uzun boyludur. Manolya'ya ilgi duyar. Zeki ise her şeyi merak eden bir adamdır. Sıdika kılığına giren Jale'den hoşlanır.

Elif: Saklambaç programın başasistanıdır. Kızıl saçlı, iri buklelelidir. Yoksul bir aileden gelir. Şelale'nin yardımı ile programda çalışmaya başlar. İyi kalpli, güler yüzlü biridir.

Necf: Saklambaç'a yarışmacı olarak katılır. Programda eski eşinden dayak yediğini söylemesine rağmen reytinglerin artması için eski eşi ile evlendirilmeye çalışılır. Evlenmek istemediği için kulisteki dolaplardan birine saklanır. Bu sırada Jale ve Funda'nın konuşmalarını duyar. Jale ve Funda'da onu dolapta görünce şaşırır. Kimseye bir şey söylememek üzere anlaşılır. Romanda fonksiyon olarak yönlendirici ve alıcı güç olarak

karşımıza çıkar. Funda ve Jale'nin stüdyodan kaçmalarına yardım eder. Romanın sonunda Şelale adlı program sunucusuna dava açtığını öğreniriz.

Tankut: Necef'in kocasıdır. Kaba saba bir adamdır. Romanda karşıt gücü temsil eder. Eşini sürekli döven, paragöz birisidir. Para alacağını duyduğu için Necef ile tekrar evlenmek için programa katılır. Jale ve Funda'nın karşısında yarışır ve yarışı kazanır. Funda ona çizgi roman karakterinden esinlenerek "Bimbo Sullivan" takma adını verir.

Neşe Berrak: Saklambaç programına katılan konuktur. Eski bir film oyuncusudur. İstanbul köprüsünü araba ile geçen ilk kişi olarak romanda tanıtılır. Yardımcı kahramandır.

Barlas Açıkgöz: Saklambaç programına katılan konuklardan biridir. Takım elbiseli ve jöleli saçlarıyla tasvir edilir. Mafya işleri ile uğraşır. Eski bir şarkıcıdır.

Onur: Saklambaç'ın yönetmenidir. Romanda yalnızca ismi geçer. Dekoratif kahramandır.

4.6.4.3. Mekân

Romanda mekânlar üzerinde fazla durulmadan geçilen bir öge olarak karşımıza çıkar. Mekânlar, anlatılan olaylara bir sahne görevindedir. Olayın hâkim olduğu roman da mekânlarda arka planda kalır. Olayların romanda kapladığı öneme göre mekânlar belirginleştirilmiştir diyebiliriz.

Cennet Mağarası: Yangından kurtulan Sami, Engin ve Ahmet'in sığındığı iç mekândır. Saldırılarından kaçan insanların hepsi burada toplanır. Romanda tasvirine yer verilmez. Adından yola çıkarak sembolik bir anlam taşıdığını söyleyebiliriz.

Emir Ziya'nın Konağı: İki katlı büyük bir evdir. Bahçesinin kapıya açıldığı geniş bir avlusu vardır. Avlunun ortasında içerisinde büyük bir kaya olan havuz vardır. Emir Ziya'nın vurulduktan sonra avludaki havuza düşmesi trajik bir şekilde anlatılır.

Sıdika'nın Evindeki Bir Oda: Funda'nın Kaprisi yakalamak için tesadüf eseri girdiği odadır. Romanda şu şekilde tasvir edilir:

“Oda, müze gibiydi. Eski bir dikiş makinesi, elbiseler, aynalar, gümüş kaplar... Duvar da bir sürü fotoğraf. Evlilik fotoğrafları, gençten insanların fotoğrafları. Geçmiş ve şimdinin içine sığınmış bir sürü anı. Bir kadın pilot ve yanında gülümseyen bir kız çocuğu. Bir kadın ve yanında zengin görünümlü bir adam. Portreler...” (İplikçi, 2013:196).

Jale’nin Mutfağı: Romanda tasvirine yer verilen bir iç mekândır. Jalelerin evinin atmosferini sezdirmek açısından önemlidir. Funda’nın ağzından şu şekilde anlatılır:

“Sigara izmaritlerinin dolup taşıdığı güllü küllük (her zaman o güllerdeki tekdüzeliğe gülmüşüzdür), buruşuk kağıtlar (kim bilir kaç kötü şiir denemesi yapmıştı.), boş bira tenekeleri, Kapris’in gazeteye serilmiş yemek eskileri, eski makyaj malzemeleri, Çehov ve masanın yarısını kaplayan tepecikler hâlindeki ayçiçeği kabukları.” (İplikçi, 2013: 42).

Antalya: Sıdika’nın oturduğu şehirdir. Dış mekândır. Romanda yer alması çocukların Sıdika’yı ziyarete gitmesi ile olur.

Eskişehir: Jale, Funda ve Necef’in stüdyodan kaçtıktan sonra gittikleri dış mekândır. Üzerinde fazla durulmaz.

İstanbul: Romandaki ana olayların gerçekleştiği dış mekândır. Roman içerisinde açıkça söylenmez. Verilen ipuçlarından olayların İstanbul’da geçtiğini anlarız.

Saklambaç Programı Stüdyosu: Funda ve Jale’nin İhsan’ı öldürdüklerini sandığı sırada Jale’nin annesinden para almak için gittikleri yerdir. Romanın güldürü ve eleştiri unsuru stüdyonun mekân olarak kullanıldığı kısımlarda artar. Jale ve Funda bir anda kendini Saklambaç programının yarışmacısı olarak bulurlar. Romanın bu bölümlerinde günümüz programcılığının eleştirisi yapılır. Yazar, kitaba adını veren “Saklambaç” kelimesini program adı olarak seçerek insanların gerçeklerden kaçıp saklanmayı tercih ettikleri düşüncesine vurgu yapar. Romanda tasvirine yer verilmez. Olayların anlatımından yola çıkarak okuyucunun kafasında bir şablon oluşturulur. Yarışmanın yapıldığı yer eski bir alışveriş merkezidir. Bohçalı Oda, Lazerli Oda ve Karanlık Oda olmak üzere üç etaptan oluşan bölümleri vardır.

Elazığ: Sami Yurt’un amcası Ahmet tarafından Rüstem’e teslim edildikten sonra geldikleri dış mekândır. Sami’nin amcasının torunu Engin bu şehirde bir asker tarafından evlat alınır. Sami tek başına Elazığ garından Afyon’a hareket eder.

Afyon: Bütün ailesini kaybeden Sami'nin, yetimhaneye yerleştirildiği yerdir. Daha sonra Sami buradan evlatlık alınır. Romanda isim olarak geçen bir mekândır.

4.6.4.4. Zaman

Romandaki nesnel zaman Sami'nin altı yaşından Funda'nın on sekiz yaşına kadar olan bir sürede gerçekleşir. Ancak olay zamanı ve nesnel zaman arasında birebir bir aktarım olmamıştır. Olayların anlatımından yola çıkarak vaka zamanının bir haftalık bir süreyi kapsadığını söyleyebiliriz. Funda'nın bir hafta okuldan uzaklaştırma cezası alması ile başlayan roman olayların sunuluşunda genişletme yöntemine başvurulmuş olarak anlatılır. Geriye dönüş tekniği ile yapılan bu genişletme, Sami'nin hayatı hakkında bilgi sahibi olmamıza da olanak verir. Genel anlamda romanda zamanın üzerinde durulmayan bir olgu olduğunu söyleyebiliriz. Birkaç yerde zamanın varlığı hatırlatılır.

4.6.5. Tema

Saklambaç romanın temasını “Dede ve Torun Arasındaki İlişki” söz gurubu etrafında toplayabiliriz. Bellek ve kimlik arasındaki bağ, dede ve torun arasındaki ilişki ile ortaya konulmaya çalışılır. Romanın başından sonuna kadar bu iki kuşak arasındaki etkileşim geriye dönüş teknikleri ile verilir. İnsanların geçmişlerinden kaçamayacağı, kimi zaman yaptığımız tercihlerde bile farkında olmadan geçmişin izlerinin olduğu düşüncesi, tema etrafında işlenmiştir. Adnan ve Esra'nın akraba olduklarını bilmemelerine rağmen birbirlerini sevmeleri romanda tema ekseninde işlenen bir mesajın örneğidir diyebiliriz. Funda'nın yıllar önce ölen dedesi ile bugünü arasında kurmaya çalıştığı bağda kuşak farklarına rağmen insanın özünden kopamaması ile ilişkilendirilir.

“Sıdika'yı bulursam dedemi, dedemi bulursam kendimi, kendimi bulursam her şeyi yeniden kurabilirmişim gibi geliyordu bana.” (İplikçi, 2013:105).

4.6.6. Dil ve Anlatımı

Saklambaç romanı kahraman bakış açılı anlatıcı tarafından anlatılmaktadır. Yansıtıcı bilinç olarak Funda'nın anlattığı olaylar geriye dönüş tekniği ile Sami'nin hayatına da değinir. Sami'nin hayatının anlatıldığı kısımlarda anlatıcının üçüncü tekil kişi olduğunu görürüz. Anlatma yöntemini ağırlıkta olduğu romanda diyalog kısımlarında gösterme yöntemine de

başvurulur. Romanın ana kahramanı Funda'nın on sekiz yaşında olması romanda kullanılan dili etkiler. Günlük dilin hâkim olduğu romanda, gençler arasındaki konuşmalarda küfür ve argo sıklıkla kullanılır. Ergenlik dönemindeki Funda etrafı sorgulayıcı, isyankâr bir kızdır. Bu durum romanda eleştirel bir üslubun oluşmasına zemin hazırlar. Bu bağlamda romanda yalın, eleştirel ve mizah üslubunun birlikte kullanıldığını söyleyebiliriz.

“Komparsita¹⁸, mutluluğun içine gaz kaçmış adı şimdi. Ah komparsita! Juju'nun canlandığı Sıdika'nın da Antalya'daki düğününe gidivereceksin o sırada. Fonda zengin bir düğün, çal bir zengin komparsita; Şelale'nin dediği gibi, herkesin bir komparsitası vardır nasılsa.” (İplikçi, 2013:133).

“ Ne diyorum sana: Geçek yorar insanı. Yalandan beslenenleri ürkütmemek lazım! Yalan, bu dünyada gerçeğin kendisinden daha hükümlüdür.” (İplikçi, 2013:143).

Saklambaç romanında kullanılan anlatımların dışında montaj, ironi, gönderge/atıf gibi metinler arası unsurların kullanıldığını da görürüz. Romanda kullanılan ironi romanın adı da olan Şelale Demir'in sunduğu “Saklambaç” programı etrafında şekillenir. Oyun içinde oyun olan bu kısımlarda, yarışmacılar sanal bir gerçeklik içerisinde. Gerçek hayatla ilgisi olmayan bu gerçeklik Jale ve Funda'nın kendi kimliklerinin dışında canlandırdıkları karakterler ile sunulur. Jale, Sıdika olmuştur; Funda ise bir çizgi roman kahramanı. Eski eşinden şiddet gördüğü için boşanan Necef ise yarışma programında hiçbir şey olmamış gibi eski eşi ile evlendirilmeye çalışılmaktadır. Tüm bunlar televizyon dünyasının sahteliğinin ironik bir üslupla anlatıldığı kısımlardır. Romanda Şelale'nin söylediği şarkı, hem romanın zihniyeti bakımından hem de biçimsel özelliği açısından en dikkat çekici montaj örneğidir diyebiliriz:

*“Sen incecik ellerinde
Can kırıklarıyla dolu hayatını,
Canevi kukları pahasına
İçinde taşıdın.*

Yanlış yerdeydin, yanlış ve yalan sözlerin kurbanıydın

¹⁸Gelin ve damadın yaptığı ilk dans için çalan müzik.

Bu seni ne yanlış yapardı ne de yalancı

Ama ilk günkü gibi kalmana da yetmedi

Amannn canım, boş versene, ne gerçekten doğru ki?” (İplikçi, 2013:152).

Romanda yer alan gönderge/atıfları şu şekilde örneklendirebiliriz: Metallica (Bir müzik gurubudur. Funda bu guruba ait olan bir şarkıyı söyler.) Shaquille O’Neal (Amerikalı bir basketbolcudur. Funda babasını fiziksel olarak bu basketbolcuya benzetir.), Apranax Fort (Ağrı kesici ilaç), Zagor (Bir çizgi roman kahramanıdır.) ve Çehov ile “Martı” adlı eseri. Romanda bu atıflar içerisinde en dikkat çekeninin Çehov’un “Martı” adlı eserine yapılan atıf olduğunu söyleyebiliriz. Yazar “oyun içinde oyun” ifadesini bu eser üzerinden de tekrarlar

“Çehov’un Martı’sı. Oyun içinde oyundur ilk sahne. Bu da öyle bir şeye benziyor.” (İplikçi, 2013:79).

4.7. Babamın Ardından

4.7.1. Romanın Tanıtımı

Babamın Ardından, Müge İplikçi’nin yedinci romanıdır. Roman Everest Yayınları tarafından 2015 yılında yayımlanır. Savaşın ardından dağılan hayatların büyükanne ve torun ekseninde yeniden işlendiği romanda, köklerinden koparılan insanların dramları anlatılır.

Roman 214 sayfadadır. Toplam dört bölüme ayrılır. Bu bölümlerde kendi içerisinde numaralandırma sistemi ile verilen sayı başlıklarından oluşur. Roman, birinci bölüme geçmeden önce bir şiir ile başlar. Kurgu dışı gibi görülen bu şiirin bir sonraki sayfada kurgunun bir parçası olduğu anlaşılır.

4.7.2. Özet

Babası kolera hastalığından ölen Ülker, yaşadıkları Dimetoka şehrinde savaş çıkmasından sonra ailesi ile göç etmek zorunda kalır. Gidecek yerleri olmadığı için amcası Yakup’un evine sığınır. Yakup şehirdeki hastanenin başhekimidir. Ülker ve ailesini sevmemesine rağmen ortada kalmalarına göz yummaz. Bir gün Ülker bahçede Pullu’nun isteği üzerine

vişne toplarken çocuklarla vişne savaşı yapmaya başlar. Ağaçtaki tüm vişneleri bitirir. Pullu akşama Ülker'in annesi olan Bedriye'yi istemeye gelenlere vişne tatlısı yapacaktır ancak bahçedeki tüm vişneler Ülker ve kardeşi Tahir'in oynadığı oyunda bitmiştir. Bunun üzerine Pullu çocukları da yanına alarak pazara vişne almaya gider. Ancak pazardaki tüm vişneler satılmıştır. Pazarcı tren istasyonunun bahçesindeki ağaçlardan vişne toplayabileceklerini söyler. Pullu başta buna sıcak bakmasa da daha sonra razı olur. Ülker ve Tahir'de o gün arkadaşları Eleni ile tren istasyonuna Şark Ekspresine bakmaya gideceklerdir. Pullu'dan zorla izin alan çocuklar tren istasyonuna Eleni'yi de alarak giderler. İstasyona vardıklarında Eleni'nin kuzeni Kamil'inde orada olduğunu görürler. İstasyon şefi Eleni'nin dayısıdır. Hep beraber oturup sohbet ederler. Havanın kararmakta olduğunu fark eden Ülker, bahçedeki vişne ağacına koşmaya başlar. Amacı vişneleri toplayıp eve götürmektir. Ancak hava kapanmaya başlamış ve fırtına yaklaşmıştır. Kamil ve Eleni, Ülker'in arkasından koşup onu durdurmaya çalışsalar da başarılı olamazlar. Ülker ağacın tepesinde iken fırtına çıkar ve Ülker şuurunu kaybederek düşer. Gözlerini açtığı anda evde olduğunu görür fakat bilinci henüz yerine gelmemiştir. Amcasının da isteği ile odada uzun zaman tek kalır. Eleni'nin başına neler geldiğini odasına gizlice giren Semra'dan öğrenir. Eleni hafızasını tamamen yitirmiştir. Bu haberin üzerine sinir krizi geçirir ve odada gözetim altında tutulma süresi artar. Amcası, yengesi ve Semra'nın evde olmadığı bir gün Pullu'nun atı Haşmeti'de alarak Eleni'nin yanına gider. Eleni'yi tren istasyonunda babası ile bulur. Eleni ve ailesi savaş çıkacağı için yaşadıkları yeri terk ediyorlardır. Eleni, Ülker'i hatırlamaz. Hiçbir şeyi hatırlamıyordur. Eleni'yi gören Ülker, kimseye fark ettirmeden eve tekrar döner. Aradan birkaç ay geçtikten sonra amcası, kardeşi Tahir'i sünnet ettirir. Tahir'in sünnet gecesinde Ülker, Haşmet'i sevmeye ahıra gider. Bu sırada amcası ve doktor Seyfi'nin aralarında konuştuklarını duyar. Yakup, savaşın çıkacak olmasından yararlanıp çalıştığı hastanenin ilaçlarını Bulgar çetelerine satıyordu. Ülker annesinin kardeşi Tahir'i amcası ile hastaneye götürdüğü gece Pullu ile birlikte Arif Paşa'ya Yakup'un yaptıklarını anlatmaya gider. Arif Paşa bu anlatılanlar üzerine getirilen ilaçların hepsine el kor. Pullu ve Ülker'in artık şehirde duramayacaklarını Yakup'un onlara zarar verebileceğini söyler. Ve savaş alanında bulduğu, İsmail ismini koyduğu bebeği İstanbul'daki evine götürmeleri üzerine Pullu ve Ülker'e verir. Ülker ve Pullu o gece yola çıkarlar. Aradan biraz zaman geçtikten sonra Yakup onları yanındaki atlı adamlarla yolda yakalar. Ülker elindeki bebek ile kaçmayı başarır ancak Pullu'yu yakalayıp öldürürler. Bu olaylardan sonra romanda olaylar atlanarak Nurperi isimli bir kızın hayatına geçilir. Nurperi, Ülker'in Tülin isimli torunundan olan torunudur. Tülin Nurperi'nin babasını

bırakarak bir aşiret reisine kaçar ve ondan Sitare isminde bir çocuğu olur. Tülin ve kocasının öldürülmesi üzerine Nurperi kardeşi Sitare'yi yanına alarak büyütür. Ancak günün birinde Sitare üniversiteyi bırakarak Urfa'ya çatışmaya gider. Nurperi kasiyerlik yaptığı bir gün Kenan isimli bir gazeteci ile tanışır. Kenan, Nurperi'den hoşlanır ve onu ziyarete çalıştığı markete gelmeye başlar. Nurperi, Kenan'a hayat hikâyesinden bahseder ve kardeşini bulmak için onunla Urfa'ya gelip gelmeyeceğini sorar. Kenan başta istemese de daha sonra Nurperi ile Urfa'ya gitmek için yola çıkar. Nurperi otobüste iken Kenan'a büyükannesi Ülker'in hayatını anlatır. O sırada gözü Kenan'ın kolundaki saate takılır. Bu saat aslında büyükannesi Ülker'in Arif Paşa'nın verdiği İsmail'e taktığı saattir. Kenan ve Ülker arasındaki bu bağ gösterildikten sonra roman İsmail'in bebeklik yıllarında annesinin onu nasıl terk ettiğinin anlatılması ile biter.

4.7.3. Zihniyet

Romana hâkim olan zihniyetin “savaş” kelimesi etrafında şekillendiğini söyleyebiliriz. Yazar, kahramanların ağzından hem dönemin zihniyetini hem de kendi zihniyetini ortaya koyar. Yakup ve Fuat Paşa gibi kişiler savaşın olmasını istemektedirler. Onlara göre savaş yeni bir iş kapısıdır. Bu kişiler romanda savaş tüccarları olarak işlenir. Yakup, Fuat Paşa ve Doktor Seyfi düşman askerlerine stokladıkları ilaçları satmaktadırlar. Yakup savaşta gerekli olacak atları da hastane ahırında stoklar. Fotoğrafçı Kemal'de savaşın olmasını isteyenler arasında yer alır. O da savaş olursa eski günlerdeki gibi savaş fotoğrafçılığı yaparak para kazanacağını düşünmektedir.

“Savaş tüccarları bunlar! dedi Kamil. Kimisi bunun gibi garibanın teki, kimisi ise paraya para demiyor. Geçenlerde biri anlattı. Terk edilmiş baba evini cephanelik diye düşmana kiralayan varmış! Gerisini siz düşünün artık. Bu Topaç Adam gibileri de kullanıp atıyorlar işte!” (İplikçi, 2015: 82).

Romanda savaşı isteyenler kahramanlar kadar istemeyenlerde vardır. Savaşı istemeyen kahramanlar onun çirkin yüzünü görmüş bu uğurda birçok şeyi kaybetmiş kişilerdir. Pullu, çocukluk yıllarında çıkan savaşta ailesini kaybetmiş ve vatanından ayrılmak zorunda kalmıştır. Arif Paşa'da savaşta oğlunu kaybeden bir babadır.

“Savaşmak var!”

“Savaşmak mı? (...) “Yalanın yüreğini kirletmesini istiyorsun, öyle mi?

“Hayır Pullu!” (...)

“Kişilişiz bir paçavraya dönmek istiyorsun, öyle mi?

“Pullu! Hayır.”

“Tutsaklığın göbeğinde kaybolmak istiyorsun demek!”

“Yok”

(...)

“ Uçuruma yuvarlamak ve bir daha oradan çıkmamak; kendin gibilerle o uçurumda debelenirken, gittikçe bulanık zihninle en haklının sen olduğunu düşünmek istiyorsun, öyle mi?” (İplikçi, 2015:169).

4.7.4. Yapı

Dört bölümden oluşan roman, her bölümünde kendi içerisinde sayılar ile başlıklandırıldığı müstakil olmayan birimlerden meydana gelir. Birinci bölüme geçmeden önce romanın ilk sayfalarında bir şiire yer verilir. Başlangıçta roman kurgusundan ayrı gibi düşünülebilen şiirin, romanın diğer sayfalarında kurgunun bir parçası olduğunu görürüz.

*Bir gün karşılaçağız,
kağıttan bir kayak ile
nehirde küllenen bir karpuz gibi
Dünyanın erinçliğini
içimizde yaşatacağız. Avuçlarımızla
güneşin ışığını karartacağız ve el feneriyle
yaklaşacağız.
İhtiyar bir nine her sabah
bekleme odasında masalımızı anlatacaktır.
Şimdi söylediklerim bile
önceden söylenmiştir:
Rüzgarı bekliyoruz
Hudut kapısındaki iki bayrak gibi.
Bir gün tüm gölgeler
aşıp geçecek bizi. (İplikçi, 2015).*

4.7.4.1. Olay örgüsü

Geçmiş ve bugünün Ülker ve torunu Nurperi ekseninde işlendiği roman, göç ve savaş kavramlarının insan hayatına etkilerini dramatik bir şekilde işlemiştir diyebiliriz. Yazar, olaylardaki kırılmaları çoğu zaman roman bölümlendirmeleri ile gerçekleştirmiştir. Romanı düzenleniş şekline bağlı kalarak dört bölüme ayırabiliriz.

1.Bölüm: Romanın ilk sayfaları Sitare isimli birinin Nurperi adındaki ablasına gönderdiği bir mektup ile başlar. Kişiler hakkında herhangi bir bilgi verilmez. Hâkim anlatıcının bakış açısıyla Nurperi'nin mektubu aldıktan sonraki tepkisi anlatılır. Daha sonra asıl olayların cereyan ettiği kısımlara geçilir. Bu kısımlar romanın başında yer alan kişilerden ve olaylardan bağımsızdır. Kahraman bakış acılı anlatıcı tarafından küçük bir çocuk olan Ülker'in yansıtıcı bilinci ile olaylar anlatılmaya başlanır. Ülker babasını kaybetmiş ve savaştan dolayı yaşadığı şehri ailesi ile terk etmek zorunda kalmış bir kızdır. Romanın bu bölümünde Ülker ve ailesi hakkında kısa bir bilgi verildikten sonra kahramanların bir gün içerisinde yaşadığı olaylar üzerinde durulur. O gün; Ülker'in annesi Bedriye'nin istenilmeye gelindiği, Pullu'nun doğum günü ve Ülker ile Tahir'in tren istasyonuna gittiği gündür. Ülker ve Tahir'in tren istasyonuna giderken Topaç Adam ve köprüde balık tutan adam ile karşılaşmaları romanın merak ögesini arttıran unsurlardır. Olaylardaki gerilimin zirveye taşındığı yer ise tren istasyonunda vişne toplayan Ülker'in fırtına içerisinde kalmasıdır. Şuurunu kaybeden Ülker bilinç akımı yaşar. Ülker'in yaşadığı bu bilinç akımı, romanın ilerleyen sayfalarında karşımıza çıkacak olan olaylar hakkında da ipuçlarının verildiği yerdir. Bölümün sonunda Ülker yarı açık bir bilinçle kardeşi Tahir'e hiç tanımadıkları Nurperi isimli bir hakkında hikâye anlatacağını söyler. Ama bu hikâyeyi kendisinin değil, bir başkasının anlattığını ifade eder. Ve bir anda 31 Aralık 1996 tarihine gidilerek Ülker'in yüz dört yaşındaki hâli anlatılmaya başlanır. Bu kısımlar romanın olay akışı içerisinde sunulan bir dipnot gibidir diyebiliriz. Olaylar kahraman anlatıcı tarafından değil, hâkim anlatıcı tarafından anlatılır. Romanın bu kısmında Ülker'in Tülin isminde bir kızı olduğu ve ondan Nurperi adında bir torunu olduğunu öğreniriz. Ülker ise her şeyi unutmaya başlamış yaşlı bir kadındır.

2.Bölüm: Ülker'in geleceğine yapılan bir sıçramadan sonra olaylar bu bölümde kaldığı yerden devam eder. Ülker'in annesi Bedriye kızının başına gelen bu olaylardan sonra kendisini istemeye gelen Doktor Seyfi ile evlilik adımı atmaz. Günlerce evde tedavi gören

Ülker, fırtınaya yakalandığı zaman yanında olan arkadaşı Eleni'ye ne olduğunu merak eder. Ancak kimse bunun hakkında bilgi vermez. Bu bölümler Eleni üzerinden merak unsurunun arttırıldığı yerlerdir diyebiliriz. Yakup'un kızı Semra bir gün Ülker'in odasına gizlice girerek Eleni'ye ne olduğunu söyler. Romanda yer alan bu kısımlar Semra ve Ülker arasındaki çatışmanın yansıtıldığı yerlerdir. Ülker, amcası, yengesi ve Semra'nın olmadığı bir gün Pullu'nun atını alarak Eleni'nin yanına gider. Bu gidişle birlikte romandaki Eleni düğümü çözülür. Eleni, hafızasını tamamen kaybetmiştir. Eleni'nin yanından dönen Ülker, balık tutan adam ile köprüde tekrar karşılaşır. Bu karşılaşma romandaki olayların değişeceğinin sinyalini verir. Aradan birkaç ay geçer ve Tahir sünnet olur. Tahir'in sünnet düğününde Ülker, amcası ve Doktor Seyfi'nin yaptıkları gizli işleri öğrenir. Bu durum Ülker ve Yakup arasındaki çatışmanın başlama yeridir. Sünnet gecesi Tahir hastalanır ve annesi ile amcası onu hastaneye götürür. Tahir'e ne olduğu roman içerisinde çözülmemiş bir düğüm olarak kalır. Ülker o gece Pullu'yu da yanına alarak Arif Paşa'nın yanına gider ve amcasının yaptıklarını anlatır. Romanın seyri bu bölümden sonra değişir. Ülker ve Pullu, Paşa'nın sözleri üzerine yanlarına Paşa'nın verdiği İsmail isimli bebeği de alarak şehri terk etmeye karar verirler. Paşa Ülker'e siz gidin annen ve kardeşin daha sonra yanınıza gelir der. Roman içerisinde Bedriye ve Tahir'in Ülker ile buluşup buluşamadığı çözülmemiş bir düğüm olarak kalır. Ülker ve Pullu, Tahir ile Bedriye'yi hastanede ziyaret ettikten sonra yola koyulur. Burada dikkat çeken nokta Ülker'in fotoğrafçı Kemal'den dinlediği hikâyeyi Pullu'ya anlatmasıdır. Bu hikâyenin düğümü dördüncü bölümde çözülecektir.

3.Bölüm: Arif Paşa ile görüşükten bir gün sonra Ülker ile Pullu, İsmail bebeği de yanlarına alarak yaşadıkları yeri terk eder. Pullu yol boyunca kendisine ait bazı bilgileri Ülker'e anlatır. Bu kısımdaki ana gerilim Yakup'un Pullu ve Ülker'i yakalayıp yakalayamayacağıdır. Bölümün sonunda Yakup, Ülker ve Pullu'yu yakalar. Pullu'yu öldürür. Ülker, İsmail ile kaçar.

4.Bölüm: Bu bölümde olay akışı ilk üç bölümden bağımsız bir hal alır. Anlatıcı bilmediğimiz bir zaman içerisinde bilmediğimiz yeni kahramanlar ile karşımıza çıkar. Romanın ilk bölümünde ismi geçen Nurperi'nin gizemi bu bölümde açıklığa kavuşur. Nurperi, Ülker'in kızının torunudur. Romanın ilk sayfasında yer alan mektup kardeşi tarafından ona gönderilmiştir. Denilebilir ki yazar romanın olay örgüsünün başına ve sonuna Nurperi ile ilgili olayları yerleştirmiş, ortada yer alan olayları ise Ülker etrafında

şekillendirmiştir. Bu kopuk gibi görülen olay halkalarının birbiri ile ilişkisi Ülker ve Nurperi'nin büyükanne ve torun olmasındaki bağ ile sağlanır. Ülker ve İsmail'in Yakup'tan kaçtıktan sonra ne yaptıkları, hayatlarını nasıl şekillendirdikleri anlatıcı tarafından atlanılan yer olarak karşımıza çıkar. Romanın bu bölümü Ülker ve İsmail'in torunları arasındaki aşk ile karşımıza çıkar. Nurperi'nin sevgilisi olan Kenan, İsmail'in torunudur. Romanın son sayfaları İsmail'i annesinin savaştan kaçarken nasıl terk ettiğinin anlatılması ile biter. Ülker'in ikinci bölümde Pullu'ya anlattığı fotoğrafçı Kemal'in hikâyesinin düğümü de burada çözüme ulaşır.

4.7.4.2. Kişiler

Ülker: Romanın ana kahramanıdır. Babası uzaya ilgi duyduğu için kuyruklu yıldız anlamına gelen “Ülker” ismini verir. Babasının kolera hastalığı yüzünden ölmesinin ardından sırası ile babaannesi ve dedesini kaybeder. Yaşadıkları şehrin Bulgar çeteleri tarafından işgal edilmesinden sonra göç etmek zorunda kalırlar. Gidecek yerleri olmadığı için doktor olan amcası Yakup'un yanına sığınır. O zamanlarda on üç yaşında bir kız çocuğudur. Hayalperest ve neşeli birisidir. En yakın arkadaşı Eleni adında bir Rum kızıdır. Babasının ve amcasının bakıcısı olan Pullu ile güzel vakit geçirir. Eleni'nin kuzeni Kamil'den hoşlanmaktadır. Bir gün Eleni, Tahir, Kamil ve istasyon şefi Salah Amca ile tren istasyonunda otururken çıktığı vişne ağacında fırtınaya yakalanır ve yaralanır. Bir müddet hasta yatar. İyileştiğinde ise Eleni'nin hafızasını yitirdiğini öğrenir. Tahir'in sünnet düğünü gecesinde amcasının yaptığı gizli işlere bir konuşma sırasında şahit olur. Bu durumu Pullu ile birlikte Arif Paşa'ya anlatırlar. Bu olaydan sonra amcasının zarar vermesinden korkarak Pullu ile şehri terk eder. Yolda amcasına yakalanırlar. Pullu ölür kendisi ise İsmail bebekle kaçır. Buraya kadar çocukluk yılları kendi ağzından anlatılan Ülker'in, bundan sonraki hayatı Hâkim anlatıcı tarafından genel olarak sunulur. Ülker yüz dört yaşında her şeyi unutan hasta bir kadındır. Zümrüt adında bir kızı ve Selim isminde bir damadı vardır. Zümrüt'ün kızı Tülin'den Nurperi isminde bir torunu olur. Ülker ile Nurperi arasında bir bağ vardır. Ülker, torununa Nurperi ismini eski arkadaşı Eleni'nin karşılığı olarak koyar. Romanda sunulduğu iki şekilde olmuştur. Hem kendi davranışları hem de anlatıcı tarafından. Romanın başından sonuna bir dönüşüm yaşadığını söyleyebiliriz. Bu özelliği ile yuvarlak karakterdir.

Pullu: Asıl adı Zümrüt'tür. Kırk iki yaşındadır. Ancak roman boyunca kendisinden Pullu olarak bahsedilir. Pullu ismini, sürekli pullu yemeni taktığı için Zümrüt'ün babası Ömer vermiştir. Arnavut asıllıdır. Savaşta ailesini kaybettikten sonra Ömer'in annesi tarafından çocuklara bakması için evlatlık alınır. Ömer ve Yakup'un bakıcılığını yapar. Evlendikten yirmi bir gün sonra eşini savaşta kaybeder. Tekrar evlatlık alındığı eve gelerek Ömer'in ailesi ile yaşamaya başlar. Ömer gençlik yıllarında aşık olduğu Bedriye'yi ilk Pullu'ya söyler ve o günün tarihini unutmamak için o günü Pullu'nun doğum günü ilan eder. Arnavutça, Bulgarca ve Sırpça bilen Pullu Balkan türküleri söylemeyi çok sever. En büyük tutkusu sinemadır. Mary Sunset isimli bir artistin bütün oyunlarını izlemiştir. Sinema sahibi Aron Bey'den hoşlanır. Filmler üzerine Aron Bey ile uzun konuşmalar yapar. Fiziksel olarak balıketli, ela gözlü bir kadın olarak tasvir edilir. Şen şakrak birisidir. Esnafların birçoğu ondan hoşlanır. En sevdiği şey Mary Sunset'i taklit ederek filimleri anlatmasıdır. Küçük bir tay iken aldığı Haşmet isminde bir atı vardır. Romanda Ülker ve ailesine yardım etmesi ile ön plana çıkar. Ülker'in Arif Paşa'ya gitmesine yardım eder. Ve onunla birlikte şehri terk eder. Bu özelliklerinden dolayı yönlendirici kahramandır diyebiliriz. Yolda Yakup'a yakalanır ve onun tarafından öldürülür.

Yakup: Ülker'in amcasıdır. Romanda karşıt güç olarak karşımıza çıkar. Şehrinin meydanında yer alan hastanenin başhekimini ve röntgencisidir. Kötü, hırslı ve haset bir karakterdir. Çocukluk yıllarından itibaren kardeşi Ömer'i sevmez. Çocukluk zamanında Ömer tarafından kilere kitlenir. On üç saat kilerde kaldıktan sonra Pullu'nun yardımı ile çıkar. Bu olaydan sonra kardeşi Ömer ile bütün ilişkisini koparır. Çalışkan bir kişidir. Eğitim almak için önce İstanbul'a daha sonra yurt dışına gider ve ülkeye geri döner. Bu sırada Ömer hastalanır ancak ona hiçbir şekilde yardım etmez. Ömer'in ölümünden sonra çevredeki insanların olumsuz eleştirilerine maruz kalmamak için Ömer'in ailesini evine alır. Leman isminde karısı ve bir kız bir oğlan iki çocuğu vardır. İri yarı ve kamburumsu bir fiziğe sahiptir. Ülker ve Tahir'e kötü davranır. Kardeşinin eşi Bedriye'yi arkadaşı Doktor Seyfi ile evlendirmeye çalışır. Amacı onları evden uzaklaştırmaktır. Savaşın çıktığı yıllarda Bulgarlara çalıştığı hastanenin ilaçlarını satar. Eski paşa olan Fuat Paşa ile arası iyidir. Bu işlerde onun da parmağı vardır. Ülker'in bu olayı öğrenip Arif Paşa'ya söylemesinden sonra yaptığı ihanet ortaya çıkar. Bu durumun kızgınlığı ile şehri terk edip kaçan Pullu'yu yakalar ve öldürür.

Ömer: Ülker'in babasıdır. Zayıf ve uzun boylu bir adamdır. Dekoratif kahramandır. Hassas ve duygusal bir karakteri vardır. Kardeşi Yakup ile anlaşamaz. Bir gün komşu kızları olan Bedriye'ye aşık olur ve onunla evlenir. Ülker ve Tahir isminde iki çocuğu olur. Uzaya ilgisi vardır. Bu yüzden kızının adını Ülker koyar. Bünyesi zayıf olduğu için kolera hastalığına yakalanır ve ölür. Romandaki sunuluşu anlatıcı tarafından olur. Ülker, babasını hep beyaz gömleği ile balkonda sigara içerken hatırlar.

Bedriye: Ülker'in annesidir. Asık suratlı bir kadın olarak tanıtılır. Romanda fiziksel özelliği hakkında bir bilgi verilmez yalnızca güzel bir kadın olduğu söylenir. Yardımcı kahramandır. Hassas ve ruhsal açıdan güçsüz birisidir. Kocasının ölümünden sonra daha da asık suratlı olur ve çocukları ile ilgilenmemeye başlar. Romanda sunuluşu kendi davranışları ve anlatıcı tarafından olur.

Leman: Yakup'un karısıdır. Haset ve kıskanç biri olarak tanıtılır. Ev hanımıdır. Bir oğlu ve bir kızı vardır. Oğlu İstanbul'da çalışan bir memurdur. Yakup'tan korktuğu için onun sözünden çıkmaz. Görgüsüz bir kadın olduğundan bahsedilir. Dekoratif bir kahramandır. Olay akışı içerisinde eylemsizdir.

Semra: Yakup'un kızıdır. Huy olarak babasına benzer. Onun gibi kıskanç ve kötü birisidir. Uzun süre aradan sonra doğduğu için anne ve babası tarafından şımartılarak büyütülür. Güzel bir kız olmasına rağmen kötü karakterde olması güzelliğine gölge düşürür. Fiziksel özelliğinden pek fazla bahsedilmez. Güzel ve yüzü sivilceli bir kız olarak tasvir edilir. Romanda genel anlamda kötü ve olumsuz bir kahraman olarak tanıtılır. Ülker'in hasta olduğu sıralarda onunla ilgilenilmesini kışkırdığı için Ülker'e kötülük yapar.

Eleni: Ülker'in yakın arkadaşıdır. Rum asıllıdır. Romanda yardımcı kahraman olarak karşımıza çıkar. Babası saatçi, dayısı tren istasyonu şefidir. Dalgalı sarı saçlı ve mavi gözlü güzel bir kızdır. En büyük hayali Hollywood'a gitmektir. Ünlü ve zengin bir oyuncu olmayı ister. Kendini beğenen bir karakteri vardır. Ülker ile gittikleri tren istasyonunda çıkan fırtına sonucu yaralanır ve hafızasını kaybeder. Ailesi ile birlikte savaş çıktıktan sonra şehri terk eder.

Kamil: Eleni'nin kuzenidir. On yedi yaşında bir askeriye öğrencisidir. İdealist ve ileri görüşlü biri olarak tanıtılır. Kitap okumayı sever. Yakışıklıdır. Ülker ve şehirdeki birçok

kız ona aşıktır. Romanda arzu duyulan güç olarak işlenir. Yardımcı kahramandır. Ülker'i vişne ağacından kurtarır. Ülker'den hoşlandığı yazar tarafından sezdirilir. Semra, Kamil'in Ülker'e olan ilgisini fark ettiği için Ülker'e kötü davranır. Eleni ve ailesi ile birlikte şehirden göç eder. Romanda sunulduğu kendi davranışları ile ilgilidir.

Tahir: Ülker'in kardeşidir. Yedi yaşında şişko bir çocuktur. Her şeyi merak eden ve dinlemesini çok seven biri olarak tanıtılır. Romanda güldürü unsurunun etrafında şekillendiği yardımcı kahramandır. Romanın diğer kahramanlarıyla olan iletişimi onların kendisine hikâye anlatmalarını istemesi şeklinde gerçekleşir. Kamil'in Ülker'den hoşlandığını fark eden ilk kişidir. Romanda sunulduğu kendi davranışları ile olur.

İsmail: Olaylar içerisinde aktif yer almayan dekoratif bir kahramandır. Savaştan kaçan annesi çok ağladığı için onu ağacın altına bırakır. Daha sonra Arif Paşa tarafından bulunur. Paşa ölen oğlunun ismini verir ve evlat edinir. Ülker ve Pullu onu Arif Paşa'nın İstanbul'daki ailesine teslim etmek üzere yanlarına alır. Romanın ilerleyen sayfalarında evlendiğini ve üç çocuğu olduğunu öğreniriz. Kenan ismindeki torunu ilerleyen yıllarda Ülker'in torunu Nurperi ile sevgili olur.

Seyfi: Yakup'un arkadaşıdır. Doktordur. Bedriye ile evlenmek ister. Ancak Ülker'in kaza geçirmesinden sonra bu isteği geride kalır. Yakup ile Bulgarlara ilaç satar. Dekoratif kahramandır.

Fuat Paşa: Yakup'un hem arkadaşı hem de şehrin eski paşasıdır. Kendi çıkarlarını ülke çıkarlarının önünde tutan biridir. Yakup'un yaptığı usulsüz işlerde ona yardım eder. Romanda savaşın çıkmasını isteyenler arasındadır. Tahir'in sünnetinde ona altın bir saat hediye eder. Bu saat daha sonra Ülker aracılığı ile İsmail'e geçer. Saat romandaki kahramanlar arasındaki bağı işaret eden bir imge olarak ilerleyen sayfalarda tekrar karşımıza çıkar. Kenan ve Nurperi arasındaki bağ İsmail'den torunu Kenan'a geçen saat ile ortaya çıkar. Fuat Paşa, şehirde yaptığı usulsüzlüklerin Kamil tarafından İstanbul'a bildirilmesinden sonra başka yere gönderilir. Yardımcı kahramandır.

Arif Paşa: Fuat Paşa'nın yerine gelen yeni paşadır. Dürüst bir adamdır. Ailesi İstanbul'da oturur. Savaşta oğlunu kaybeder. Yardımcı kahramandır. Savaş bölgelerini gezerken terk

edilmiş bir bebek bulur ve evlat edinir. Ölen oğlunun adı olan İsmail ismini verir. Bebeği Ülker ve Pullu'ya vererek ailesinin yanına İstanbul'a götürmelerini ister.

Aron Bey: Köşk sinemasının sahibidir. Pullu ile arasında duygusal boyutta bir ilişki vardır. Yardımcı kahramandır. Romanda şu şekilde tanıtılır:

“(..) üç yıl Amerikalarda kalmış, hızını alamayıp Güney Amerika'ya gitmiş, anlattığına göre uzun zamanını Patagonya yerlileriyle geçirmiş, sonra İstanbul'a yerleşmiş, yaşlanınca da buralara göçmüş çocuk ruhlu tuhaf bir iş adamıydı.” (İplikçi, 2015: 37).

Reno: Şehirdeki kumaşçıdır. Pullu, Tahir'in sünnet gömleğinin kumaşını Reno'nun dükkânından satın alır. Bu sırada Reno, annesi ile ilgili bir hikâye anlatır. Bu hikâye romandaki üstkurmaca örneğinin kullanıldığı yer olarak dikkat çeker. İyi kalpli birisidir. Ülker'e beğendiği için sarı kafta bir elbise hediye eder.

Kemal: Fotoğrafçıdır. Pullu doğum gününde çocuklar ile birlikte fotoğraf çekilmeye ona gider. Pullu'nun doğum günü olduğunu duyunca çektiği fotoğrafı Pullu'ya hediye eder. Savaş zamanında fotoğrafçılık yapmıştır. İsmail'in geçmişine ait bilgiyi Kemal'in Ülker'e anlattığı hikâyeden öğreniriz. Yardımcı kahramandır. Romanda sunuluşu kendi davranışı ile olur.

Abdullah Efendi: Pullu'nun vişne almak için gittiği manavdır. Yardımcı kahramandır. Aynı zamanda yönlendirici güçtür. Pullu ve çocuklara tren istasyonundan vişne toplaya bulabileceklerini söyleyen kişidir. Bunun üzerine Ülker tren istasyonunda vişne toplamak için ağaca çıkar ve fırtınaya yakalanarak yaralanır. Eleni'de bu fırtına da aldığı darbe sonucu hafızasını kaybeder. Buradan yola çıkarak Abdullah Efendi'nin farkında olmadan kahramanlar üzerinde olumsuz etkilere neden olan bir kahraman olduğunu söyleyebiliriz.

Salah Amca: Eleni'nin dayısı ve tren istasyonunun şefidir. Engelli bir babası vardır. Tren istasyonunun yanındaki bir kulübede yaşar. Yardımcı kahramandır. Romanda sunuluşu davranışları ile olur.

Topaç Adam: Salah'ın komşusunun oğlu ve arkadaşıdır. Gerçek adı Fahri'dir. Annesi arıcılık yapan Keriman adında bir kadındır. Eskiden şehirde yaşarken bir gün uzaklara

giden bir trene binerek şehri terk etmiştir. Bir ara çalgıcılık yapar ancak bir işte tutunamaz. Yıllar sonra şehre tekrar gelir. Bulgar ajanı olduğu düşünülür. Akli dengesi pek yerinde değildir. Sarı kirli bir gömlek ve sarı benekli bir pantolon giyerek ellerinde kovalar ile çarşıda gezinir. İnsanlara geleceği merak edip etmediklerini sorar. Yakup'un Bulgarlara gönderdiği ilaçların sevkiyatını yapan kişidir. Romanda olağanüstü özellikler taşıdığı sezdirilir. Ülker'in karşısına çıkıp ona fal baktıktan sonra Ülker'in hayatı değişir.

Balık Tutan Adam: Romanda kendi başına bir kişi olmanın ötesinde bir motif olarak kullanıldığını söyleyebiliriz. Köprünün başında balık tutar şekilde olayların içerisinde yer alır. Yol gösterici fonksiyondadır. Ülker ile iki kere karşılaşmış ve ona birtakım nasihatler vermiştir. Bu karşılaşmalardan sonra romanda Ülker'in hayatının değiştiğini görürüz.

Nurperi: Romandaki ana kahramanlardan biridir. Yirmi yedi yaşındadır. Nurperi ismini büyükannesi verir. Annesinin adı Tülin'dir. Babasına dair tek bilgi asker olduğu ile ilgilidir. Anneannesinin ismi Zümrüt, dedesinin adı Selim'dir. Büyükannesi ise Ülker'dir. Annesi babası ile evli iken bir aşiret ağasına kaçar. Bu duruma sinirlenen babası Nurperi'yi evlatlıktan reddeder. Üvey babası ve annesi gittikleri bir düğünde öldürülür. Bunun üzerine Nurperi, üvey kardeşi Sitare'yi yanına alır. Sitare'yi okutabilmek için hukuk fakültesini bırakır ve bir alışveriş merkezinde kasiyerlik yapmaya başlar. Uzun boylu, sarışın, balık etli bir kızdır. Alışveriş merkezinde çalışırken müşteri olarak gelen Kenan'ın dikkatini çeker ve aralarında bir ilişki başlar. Okulu bırakıp Urfa'ya kaçan kardeşinin peşine düşüp Kenan ile Urfa'ya gider. Romandaki önemi romanın olay örgüsünü farklı bir düzleme taşımasından kaynaklanır. Yazar, Nurperi aracılığı ile olay örgüsünü rayından çıkarıp başka bir yola kanalize etmiştir diyebiliriz.

Kenan: Orta yaşlı bir gazetecidir. Yakın arkadaşları Keanu der. Yakışıklı, düzgün fiziği olan birisidir. Çapkın ve ukaladır. İsmail'in torunudur. Kendisini beğenen bir yapısı vardır. Alışveriş yaptığı bir gün kasiyer olan Nurperi'yi görür ve onunla iletişim kurmaya çalışır. Nurperi'nin kendisiyle ilgilenmemesi üzerine sinirlenir ve hakaret eder. Bir yandan da Nurperi'nin bu tavrı dikkatini çekmiştir. Nurperi'de Sıdika teyzesine benzeyen bir şeyler olduğunu hisseder. Nurperi'den etkilenir ve onunla sevgili olur.

Sıdika: Kenan'ın teyzesidir. Sihirbazlık yapmayı çok sever. Güler yüzlü ve neşeli bir kadındır. Sıdika'nın romandaki önemi Kenan üzerindeki etkisinden kaynaklanmaktadır.

Yazar, romanda Sıkıda aracılığı ile sihirbazlık gibi büyü bir gerçekliği ilk kez kullanmıştır diyebiliriz.

Mecnun: Kenan'ın dayısıdır. Asıl adı romanda geçmez. Dünyayı ciddiye almayan ve önemsiz gören biri olduğu için kendisine bu takma ad verilmiştir. Dekoratif kahramandır.

Vedat: Kenan'ın yapıcı arkadaşıdır. Kenan'a iş teklifinde bulunur. “Yetenek Sizsiniz Türkiye” programı tarzında bir programın yapıcılığını üstlenmiştir. Yardımcı kahramandır.

4.7.4.3. Mekân

Kişiler arasındaki iletişimin ön planda olduğu romanda mekân üzerinde durulmayan bir öge olarak karşımıza çıkar. Romanda, asıl olayların geçtiği şehrin ismi verilmez. Şehir içerisindeki insanlarla sunulur. Şehre ait bildiğimiz tek şey içerisinden zikzaklı bir şekilde nehrin geçtiğidir. Romanda mekânların sahne görevi gördüğünü söyleyebiliriz. Romanın savaş ve göç olgusunu işleminin insanlar üzerinde olduğu kadar mekânlar üzerinde de etkili olduğunu söyleyebiliriz.

Dimetoka: Romanın ana kahramanı Ülker ve ailesinin savaş dolayısıyla terk etmek zorunda kaldığı yerdir. Bulgarlar tarafından işgal edilen bir dış mekândır. Kahramanların geçmişini simgelemesi açısından önemlidir. Ülker, Tahir, Ömer, Yakup ve Bedriye bu şehirde doğar. Roman boyunca şehre duyulan özlem kahramanların ağzından hissettirilir. Ülker ve ailesinin hayatlarını şekillendirdiği evleri bu şehirdedir. Romanda Pullu'nun söylediği şarkı ile Dimetoka şu şekilde tanıtılır.

“ Manastırın ortasında var bir havuz

Aman havuz canım havuz

Dimetoka kızlarının hepsi de yavuz

Biz çalar oynarız

Manastırın ortasında var bir çeşme

Aman çeşme canım çeşme

Dimetoka kızlarının hepsi de seçme

Biz çalar oynarız

Manastırın ortasında var bir pınar

Aman pınar canım pınar

Dimetoka kızlarının hepsi de çınar

Biz çalar oynarız.” (İplikçi, 2015:135-136).

Dimetoka’daki Ev: Ülker ve ailesinin savaş çıkmadan önce yaşadıkları iç mekândır. Ömer’in çocukluğu burada geçmiştir. Ömer evlendikten sonra da bu evde kalmaya devam etmiştir. Romanda tasviri yapılan ve üzerinde durulan tek evdir. Ev için kahramanların özlem duyduğu geçmiş hayatlarının yansımasıdır diyebiliriz. Romanda ev şu şekilde geçer:

“Dimetoka’daki ev, dışarıdaki bütün ihtişamıyla, içerideydi şimdi. Mavi tahtalı ev! Bütün tahta kapılarında çiçeklerin olduğu ev... Gıcırdayan merdivenleri küçük ayak sesleri ile çıktım. Bütün odaları tek tek açtım. Kapılar merdivenlerin gıcirtısıyla açıldı. Yukarıdaki sofaya açılan bütün kapıların açılma sesi aynıydı.” (İplikçi, 2015:123).

Yakup’un Evi: Bahçesinde vişne ağaçlarının olduğu bir iç mekândır. Olayların anlatımında geri planda kalır. Pullu’nun atının konulduğu bir ahır vardır.

Köşk Sineması: Sahibi Aron isimli bir işadamdır. Sinema salonu kadife kaplı koltuklardan oluşur. Tasvirine yer verilmez. Bir iç mekândır. Sinemada sürekli “Mary Sunsent” isimli bir artistin oyunları gösterilir. Bu mekân Pullu ve Aron Bey’in bulunduğu yer olması ile ön plana çıkar.

İstanbul: Nurperi ve Kenan’ın yaşadığı şehirdir. Dış mekândır. Nurperi’nin vişne ağaçları ile çevrili güzel bir evinin olduğunu Kenan’ın ağzından duyarız.

Heybeli Ada’daki Ev: Kenan’ın anneannesinin yaşadığı yerdir. Bahçesi olan bir iç mekândır. Kenan’ın babası annesini terk edip Müjgan isimli bir kadınla gidince annesi Kenan ve kardeşini bu eve bırakmıştır.

Urfa: Romanda isim olarak geçen bir dış mekândır. Nurperi evden kaçan kardeşi Sitare’yi bulmak için Kenan ile bu şehre gider.

4.7.4.4. Zaman

Babamın Ardından romanın yazılma zamanı yazar tarafından kitabın son sayfasında şu şekilde belirtilir: 26 Ağustos 2015 (İstanbul).

Romandaki nesnel zaman Bulgar Savaşları'nın başladığı yıllardan Nurperi'nin kardeşi Sitare'yi bulmak için Urfa'ya gittiği 2014 yılına kadar geçen süreyi kapsar. Yazar, bu geniş nesnel zaman içerisinde üzerinde durmak istediği olaylara göre atlamalar yapmıştır. Bu bakımdan romanın olayın zamanını üçe ayırabiliriz. Romandaki ilk olay zamanı Ülker'in on üç-on dört yaşları etrafında şekillenir. Romanda en çok üzerinde durulan olaylar bu zaman içerisinde gerçekleşir. Yazarın bu olay zamanı içerisinde de atlamalar yaptığını söyleyebiliriz. Olayların hemen hemen büyük çoğunluğu bir gün içerisinde meydana gelir. Ülker'in yaşadığı bilinç akımı ile yazar bir anda ikinci olay zamanı diyebileceğimiz 31 Aralık 1996 tarihine sıçrar. Bu kısımlar kronolojik bir şekilde ilerleyen zamanın büyük bir sıçrama yaptığı yerlerdir. Yazar, on üç yaşındaki Ülker'den bir anda kopuk bir şekilde yüz dört yaşındaki Ülker'e geçer. Ülker'in gelecek hayatı hakkında bilgi verir. İkinci olay zamanı birinci olay zamanının içerisinde yer alır. Ülker'in yüz dört yaşındaki hâlden bahsedildikten sonra tekrar on üç-on dört yaşlarına gelinir ve olaylar kaldığı yerden anlatılmaya devam edilir. Romanın üçüncü olay zamanı ise Ülker'in torunu Nurperi etrafında şekillenir. Yazar, geleceğe sıçrama yaparak 2014 yılına gelir. Bu sefer kadrajını Nurperi üzerinde yoğunlaştırır. Nurperi'nin hayatı hakkında geriye dönüşlerle bilgi verdikten sonra zaman olaylarla paralel olarak ilerler.

4.7.5. Tema

Romanın temasını “İnsanın Öz Benliğine Olan Özlemi” söz gurubu etrafında toplayabiliriz. Yazar, temayı beslemek için savaş ve göç kavramlarını kullanır. Roman boyunca hareket hâlinde olan bir yerden başka bir yere göç eden insanlarla karşılaşırız. Dimetoka'yı savaş yüzünden terk etmek zorunda kalan Ülker ve ailesi oradaki benliklerini özlemektedirler. Yazar bu özlemi ev kavramı ile simgeleştirerek verir.

*“Evdik
Ev, eskiydi.
Ev, bizdik.
Ev, hayallerimizdi.
Ev, Ömer, babamdı.*

*Ev, artık dönülmeyecek olandı.
 Düşlerin içinde göz bebeği olandı.
 Göçün sildiği ydi.
 Bir daha geri gelmeyecek olandı ev.
 Biz çaldık biz oynadık.
 Savaş borusunu öttürdü, biz öldük, onlar yaşadı.
 Savaşın adını koyanlar yaşadı.
 Savaşmayan yaşadı.
 Savaşı bilmeyenler; bilmeden cepheyi sevenler yaşadı.
 Evsizliğin ne demek olduğunu bilmeyenler yaşadı.” (İplikçi, 2015:137).*

Roman kahramanları arasındaki ilişkiler bilerek ya da bilmeden kişilerin öz benliklerine olan özlemleri sonucunda şekillenir. Ülker’in torunu Nurperi ile İsmail’in torunu Kenan arasındaki aşk bu özlemin sonucunda ortaya çıkar. Çapkın bir adam olan Kenan, fiziksel çekiciliği olmamasına rağmen Nurperi’ye karşı bir çekim hisseder. Kendisi de bu duruma bir anlam veremez. Romanın sonunda aralarındaki bağın ayrıntıları okuyucuya sunulur. Nurperi’nin üvey kardeşi Sitare okuduğu üniversiteyi bırakarak kendi memleketine döner. Bu durumun kişinin özüne duyduğu özlemin bir sonucu olduğunu Nurperi’nin ağzından şu cümleler ile öğreniriz:

“Neden bunu yaptığını anlıyorum aslında. O oralarda büyüdü ve hep farklıydı benden. Anacak Ülker nineyi tanısaydı bunu yapar mıydı emin değilim!” (İplikçi, 2015:208).

4.7.6. Dil ve Anlatım

Babamın Ardından romanında çoklu bakış açısı kullanılmıştır. Yazar hem kahraman bakış açılı anlatıcıya hem de hâkim bakış açılı anlatıcıya birlikte yer verir. Kahraman bakış açılı anlatıcı da yansıtıcı bilinç olarak Ülker ve Kenan kullanılır. Hâkim bakış açılı anlatıcı olayların anlatımında fazla ön planda yer almaz. Romanın ilk sayfalarında Nurperi ve kardeşi arasındaki mektup hâkim bakış açılı anlatıcı ile sunulur. Bu bakış açısının yer aldığı bir diğer olay ise Ülker’in gelecekteki hayatından kesitlerin sunulduğu kısımlardır. Yazar, olayların anlatımında ağırlıklı olarak anlatma tekniğine yer vermekle birlikte diyalog tekniğini de sık kullanır. Romanda hâkim olan üslubun, yalın üslup olduğunu söyleyebiliriz. Dil akışkan ve günlük konuşma dilindedir. Bununla beraber efsanevî üslup da romanda yer alır. Ülker’in Tahir’e anlattığı Koncolos Efsane’si bu üslubun kullanıldığı yerdir.

Romanın yapısının çok boyutlu bir yapıdan meydana geldiğini söyleyebiliriz. Yazar, bunu romanda kullanıldığı anlatım teknikleri ile sağlar. Üstkurmaca, geriye dönüş, ileri sıçrama, montaj, iç diyalog, göderge/atıf, geleneksel unsurlar, ironi romanda kullanılan tekniklerdir.

Üstkurmaca: İç içe geçmiş hikâyeler ve dil sapmaları romandaki üst kurmaca örnekleridir diyebiliriz. Kumaşçı Reno'nun Pullu ve Ülker'e anlattı dans eden kadın sinde bu teknik kullanılır. Aynı zamanda dil sapması başlığı altında incelediğimiz parantez içi açıklama cümleleri de romanın kurgu olduğunu hissettirmesi açısından bir üstkurmaca örneği olarak karşımıza çıkar.

“Göç insana hayaller gördürür, geçmişî kendinizce bir kez daha yazmanıza (Bir kez mi? Birçok kez diyelim şuna!) neden olur.” (İplikçi, 2015:20).

İç Diyalog: Ülker'in ağaçtan düşmesinin ardından bu tekniğin kullanıldığını görürüz. Bilincini kaybeden Ülker, karşısında sinema artisti Mary Sunset varmış gibi onunla konuşmaya başlar.

“Sen oyduñ değil mi Mary?”

“Sen oyduñ ne?”

“Sen beni hortumun içerisinden kurtarandın?”

“Ben bu filmde sadece Kibritçi Kız'ı kurtarıyorum.” (İplikçi, 2015:121).

İleriye Sıçrama (flash forward): Yazar, olayların anlatımında bir anda geleceği giderek gelecek zamandaki olaylar hakkında bilgi verir. Romanda bu teknik, Ülker'in on üç yaşındaki hayatından bir anda gelecekteki yüzde dört yaşındaki hayatına sıçrayışta kullanılır.

Geriye Dönüş Tekniği: Pullu doğum günü hakkında Ülker ve Tahir ile konuştuğu sırada, geçmişe giderek doğum günü tarihinin nasıl belirlendiği hakkında bilgi verir.

Montaj: Romanda Pullu'nun söylediği şarkı, Sitare'nin ablası Nurperi'ye yolladığı mektup montaj tekniğinin kullanıldığı yerlerdir.

Geleneksel Unsur: Ülker, Eleni'den öğrendiği Rum adetlerini ilerleyen yaşında da hayatında uygular. Ülker'in kızı Zümrüt, yılbaşı gecesinde kapı eşiğinde nar kırar ve

etrafa pirinç atar. Akşam yemeği için hazırlanan masanın üzerine çerezler serpiştirilir. Bunların hepsi yeni yılın bereketli geçmesi ve efsane kahramanı Koncolos'un gelmemesi içindir.

“Koncolos tüylüydü. İriydi.

Koncolos derinlerden gelirdi, yer altından...

Koncolos bereketi dağıtır, ocakları söndürürdü.

Bunun için evin etrafına kuruyemişler saçarlardı.”(İplikçi, 2015:75).

Gönderge/Atıf: Romanda Einstein'ın İzafiyet Teorisi'ne, Kibritçi Kız Masalı'na, Venüs yıldızına ve Şark Ekspresine gönderme yapıldığını söyleyebiliriz.

“Einstein denen bir adama göre, zamanı harekete, hareketi cisme bağlayan bir şeyler vardı. Yani cisim varsa hareket vardı. Yani siz varsanız bulmaca vardı.” (İplikçi, 2015:80).

4.8. Sil Baştan

4.8.1. Romanın Tanıtımı

Sil Baştan, Müge İplikçi'nin sekizinci romanıdır. Can Yayınları tarafından 2019 yılında yayımlanır. Roman temizlik takıntısı olan Nebiye öğretmen etrafında şekillenir. Nebiye, hayatındaki tozları sildikçe tozlar artar. Ve bir gün Ankara Gar'ında bedeni tozlarla kaplanır.

126 sayfadan oluşan roman başlıklandırmalar ile bölümlere ayrılır. Bu bölümler müstakil birimler değildirler. Kimisi sadece bir sayfadan oluşur. Olaylar arasındaki geçişlere göre başlıklandırılma yapılmıştır diyebiliriz. Romanda yer alan bölüm başlıkları sırası ile şu şekildedir: Dilekçeler, Serin merin çözüm, Uzaylı dostu, Silkele gitsin, Orçun'a dilekçe, Uzay'a meydan okumak, Ankara yolculuğu, Bilet, Yol kurusu, Kuzum bunun neresi yalan, Şaşkın anlar, Kokoreç, Şerife Ana, Cami yolu, kent yolu, Kısmet tren garınaymış, Simitçi Hacer ve anlattıkları, Ateşin gücü, Serin ve sözlüsü, Kağıtlar uçuşur, İstanbul falı, Çevir gitsin, Zaman, Açıl susam açıl, Tozlu kentin tozlu masalları, Hayata dilekçeler-1, Hayata dilekçeler-2, Yolda, Portrelerde konuşur.

4.8.2. Özet

Temizlik takıntısı olan Nebiye, yedi yıl önce aldığı ağır anksiyete¹⁹ raporundan sonra edebiyat öğretmenliğinden uzaklaştırılır. Bir kız meslek lisesinin kütüphanesinde memur olarak çalışmaya başlar. Bir gün okul müdiresi Safinaz Hanım, Nebiye'yi durdurarak gazetede yer alan haberden bahseder. Bu haber yeni öğretmen alımlarının olacağı ile ilgilidir. Safinaz Hanım, Nebiye'ye Milli Eğitim Bakanlığı'na dilekçe yazmasını ve bunu Ankara'ya giderek elden vermesini söyler. Bu konuşmaların devam ettiği sırada okula yeni gelen Serin öğretmen Nebiyelerin yanına gelir. Safinaz Hanım, Nebiye ve Serin'i tanıştırır. Serin yeni ücretli edebiyat öğretmeniştir. O da bakanlığa dilekçe yazıp Ankara'ya gidecektir. Safinaz Hanım Nebiye ve Serin'in birlikte Ankara'ya gidebileceklerini söyler. Nebiye, Serin'den hoşlanmadığı için bu teklifi reddeder. Okul çıkışı eve gelen Nebiye gergindir. Serin'e karşı bir kıskançlık duymuştur. Bu duygular içerisinde iken temizlik takıntısı nükseder ve evdeki halıları çırpırmaya başlar. Bir yandan da evdeki eşyaları sağa sola itmektedir. Bu gürültüden ve tozdan rahatsız olan alt kat komşusu Jale, şikayete gelir. Ancak Nebiye kendini haklı görmektedir. Jale ile tartışır.

9 Ekim Cuma günü Nebiye Ankara'ya gelir. Milli Eğitim Bakan'ı Müsteşarı Erdal Haymana'ya dilekçesini vermek için bakanlık binasına gider. Ancak Müsteşar yoktur. Uzun süre bekledikten sonra bakanlık binasını terk eder. Bu sırada kendisi ile birlikte Müsteşarı bekleyen Aytaç isimli bir adam yanına gelir. Nebiye ile muhabbet ettikten sonra onu yemeğe davet eder. Birlikte kokoreç yemeye giderler. Aytaç, Nebiye'yi eski karısına benzettiği için onunla iletişime geçmiştir. Nebiye soğuk gelen işkembe çorbasını içmek istemeyince Aytaç kendini kaybeder. Nebiye'ye sert davranmaya başlar. Ve bir anda yemek yedikleri yeri terk eder. Nebiye peşinden koşunca onu itip kalkmaya başlar. O sırada Nebiye, kendini kurtarmak için gördüğü ilk otobüse biner. Otobüste yanında oturan kadın ile sohbe başlar. Sohbet esnasında kadının anneannesini tanıdığını öğrenir. Kadınla birlikte tren garına yakın bir yerde iner. Nebiye lavaboya gittiği sırada kadın Nebiye'nin çantasını çalarak gözden kaybolur. Parası ve telefonu giden Nebiye sokakta kalır. Tren garının orada, bir bankta oturmaya başlar. Nebiye'nin bu hâli simitçi Hacer'in dikkatini çeker. Nebiye'nin yanına gelen Hacer ona ücretsiz simit ve çay verir. Hacer, Nebiye'yi evine davet etmesine rağmen Nebiye gitmez. Ertesi güne kadar bankta oturarak tren ile Ankara'ya gelecek olan Serin'i bekler. Ancak garda Serin ile karşılaşmaz. Bunun üzerine

¹⁹Kaygı bozukluğu. Aşırı derece kaygılanma.

Serin ve nişanlısı Kenan'ın gideceği miting alanın oraya gider. Serin, Nebiye'yi uzaktan fark eder. Nebiye'nin yanına gitti esnada miting alanında patlama olur. Her yer toz içerisinde kalır. Bu patlama sonunda Nebiye yaralanır, Serin ve nişanlısı ölür. Nebiye bu olaydan sonra öğretmenliğe dönme fikrinden vazgeçer ve kütüphaneciliği bırakır. Hayatının geri kalanını resim yaparak geçirmek istemektedir.

4.8.3. Zihniyet

Sil Baştan, hayatı etrafındaki tozlardan kurtulmaya çalışmakla geçen Nebiye'nin etrafında şekillenen bir romandır. Nebiye talihsiz bir çocukluk geçirmiş, hayatının ilerleyen zamanlarında da talihsizliği peşini bırakmamıştır. Aşkta aradığını bulamamış, iş hayatı da istediği gibi gitmemiştir. Nebiye'nin tüm bu yaşadıkları ona temizlik takıntısı ve aşırı derece de anksiyete olarak geri döner. Bu anksiyete ve temizlik takıntısı yüzünden hayatı daha da bir çıkmaza girer. Öğretmenlik görevinden yüksek anksiyete sonucu uzaklaştırılır. Temizlik takıntısı yüzünden ise komşuları ile sürekli tartışma hâlinededir. Tüm bu yaşadıkları Nebiye'yi içine kapanık, çevresinde olup biten olaylara karşı duyarsız biri hâline getirir. Yalnızlığına duyduğu öfke, mutlu sevgilileri gördüğünde daha da atar. Serin ile ilk tanıştığı zaman nişanlı olduğunu duyduğunda bir kıskançlık hissetmiş ve ona kötü davranmıştır. Tüm bunlardan yola çıkarak *Sil Baştan* romanın zihniyetini Nebiye'nin diğer kahramanlar ile olan iletişiminde arayabiliriz. Nebiye'nin komşusu ile kavga ettikten sonra sarf ettiği cümleler zihniyetinin bir göstergesidir:

“Gürültü ha! Gürültünün ne olduğunu bana mı soruyorsun? Şu anki hâlin gürültü senin. Senin gibilerin varlığı baştan sona bir gürültü zaten. Ne işe yararsınız? Söyleyeyim: Onu bunu uyarırsınız. Dünyayı düzeltereksiniz ya. Dünyayı düzeltmek size kaldı ya... Sizi uyarıyorum, cümleleriniz baştan sonra birer gürültü. Bundan haberiniz var mı? Şu bilmiş bakışlarınız var ya... İnsanı hiçbir biçimde içeri almayan... işte o... işte orası toz içinde.” (İplikçi, 2019:35-36).

Serin ve Nebiye arasında geçen konuşma Nebiye'nin davranışlarının altında yatan nedenleri ortaya koymasından önemlidir.

“Hayat yorgunuyum... Ders anlatmaktan yoruldum. Zil sesi sinirime dokunuyor artık. Öğretmenliğe de kimsenin taktığı maktığı yok. Emekli olup resim yapacağım. Anneannemden kaptım bu yeteneği.” (İplikçi, 2019:57).

Romanda dönemin zihniyeti de Nebiye ekseninde ortaya konur. Nebiye'nin Müsteşar'ı beklerken tanıştığı Aytaç ile olan konuşması çağın zihniyetinin gözler önüne serildiği yerlerden biridir.

“Her şeyin bir ambalajı var artık bu devirde. Olmalı. Olmalıymış. Rezil olabilirsin, süfli olabilirsin ama ambalajın varsa her şeydin...”

“Keşke işler böyle olsa.”

“Nasıl olsa?”

“Kolay olsa...”

“Olmuyor mu? Herkes bir ambalaj derdinde sanıyordum.”

“Yok, (...) Herkes ambalaj istiyor, haklısınız ama ucuzunu da istiyor.” (İplikçi, 2019:66-67).

4.8.4. Yapı

4.8.4.1. Olay örgüsü

Roman Nebiye'nin evde Erdal Yaman isimli müsteşara dilekçe yazması ile başlar. Bu kısımlarda yazar, Nebiye hakkında kısa bilgiler verir. Nebiye, temizlik takıntısı olan eski bir edebiyat öğretmenidir. Romanın ilk sayfaları Nebiye'nin kendi içerisindeki iç çatışmalarının okura yansıtıldığı yerlerdir. Bu iç çatışmalar romanda birçok ara düğümün atılmasını sağlar. Orçun'un kim olduğu, Gürzap'ın nasıl öldüğü, Nebiye'nin anksiyete olma nedeni, Yeşim Teyze ve Oruç'un arasındaki ilişkinin boyutu romanda cevaplanmamış sorular olarak kalır. Nebiye'nin okul müdiresi Safinaz Hanım ile olan konuşmaları olayın seyrinin değişeceği sinyalinin verildiği kısımlarıdır. Yazar bu konuşmanın geçtiği sayfalarda okuyucu meraklandırarak bir ara düğüm atar. Nebiye'nin Safinaz Hanım'ın isteği üzerine Ankara'ya gidip gitmeyeceği kısa süreli bir merak uyandırır. Okula yeni gelen Serin öğretmen ile tanışan Nebiye ona karşı bir kıskançlık duyar. Bu kıskançlık romanın ana çatışmasını oluşturur. Olay örgüsünün seyrinin değişmesi Nebiye ve Serin'in Ankara'ya dilekçe götürmek için gitmeleri ile başlar. Nebiye'nin Ankara biletini aldığı yazıhanedeki Bekir Bey ile olan diyalogu, romanın sonunda çözüme ulaştırılmak üzere atılan bir düğüm olarak kalır. Ankara'ya gelen Nebiye, Erdal Haymana'nın yanına dilekçesini vermek için gider ancak müsteşar olmadığı için beklemek zorunda kalır. Nebiye'nin bu bekleme süresinde yaşadıkları yazar tarafından ironik bir üslupla anlatılır. Romanın bu sayfaları sosyal eleştirinin arka planda işlendiği

kısımlardır diyebiliriz. Müsteşarı Nebiye gibi bekleyen başka insanlarda vardır. Bekleme sırasında yaşlı bir adam fenalaşarak ölür. Bunun üzerine Nebiye beklemekten vazgeçerek dışarı çıkar. Dışarı oturduğu sırada yanına gelen Aytaç isimli adamla tanışır. Nebiye ve Aytaç arasındaki iletişim kısa süreli bir çatışmayı meydana getirir. Bu çatışma, Nebiye'nin hayatında olacak değişikliğin yönlendirici gücüdür. Aytaç'tan kaçan Nebiye çantasını çaldırır ve sokakta kalır. Yazar, Nebiye'nin çantasının çalınmasından sonra olay örgüsünün akışını bozar ve geriye dönüş yaparak Şerife Ana hakkında bilgi verir. Olaylar tekrar kaldığı yere geldiğinde Nebiye, simit satan Hacer ile tanışır. İkili arasındaki kısa süreli iletişim Hacer'in Nebiye'ye yardım etmesi üzerine kurulur. Nebiye'nin Serine ulaşmak için gittiği miting alanı romanın olay örgüsünde kopuşların başlayacağı yerdir. Serin'in, Nebiye'yi görüp yanına geldiği sırada bir patlama olur. Bu patlamadan sonra olay örgüsünün akışı değişir. Olaylar Nebiye'nin yaşadığı bilinç akımı ile sunulur. Olaylardaki gerilimin zirveye ulaştığı kısımlar patlama ile cereyan eder. Serin ve Kenan bu patlamada ölür. Nebiye ve Serin arasındaki tek taraflı çatışma biter. Bu patlamadan sonra Nebiye'nin hayatı değişir. Olay örgüsünde merak uyandıran birçok konu çözümsüz bir şekilde bırakılır. Nebiye ve Bekir Bey arasındaki bir ilişkinin başlayabileceği sinyali verilerek roman sonlandırılır.

4.8.4.2. Kişiler

Nebiye Kelam: Romanın ana kahramanıdır. İri yarı biri olarak tanıtılır. Ankara'da doğar. Genç bir kızken hamile kalan annesi Nebiye'nin doğumu sırasında ölür. Öz babasını hiç görmez. Bir müddet anneannesi Şerife Ana, bakar. Şerife'nin maddi durumu olmadığı için İstanbullu bir aileye evlat olarak verilir. İlkokula başlama çağında iken üvey babası evi terk eder. Üvey annesi Gürzap ve Gürzap'ın annesi Melahat ile yaşamaya başlar. Sırası ile önce Melahatı daha sonra Gürzap'ı kaybeder. Hiç evlenmez. Annesinden kalan evde kedisi Benial Melahat ile birlikte yaşar. Temizlik takıntısı vardır. Yüksek derecede anksiyete tanısı konulduğu için edebiyat öğretmenliğinden uzaklaştırılır. Kütüphane memuru olarak çalışmaya başlar. Temizlik takıntısından dolayı evdeki halıları camdan silkeler. Bu yüzden alt komşusu ve aynı zamanda kiracısı olan Yadigar ile sürekli tartışır. Romanda kesin bir bilgi verilmemesine karşı Orçun isimli biri ile aşk yaşadığını öğreniriz. Nebiye, Orçun'a olan aşkını unutmadığı için sinir krizleri geçirdiği zamanlarda Orçun ismini anarak ağlar. Evindeki banyo zeminin tozlu gözükmesi en büyük takıntısı hâline gelir. Banyo zeminine bakması için çağırdı Murat Usta'dan hoşlanır. Murat Usta'dan hoşlanma nedeni ise

kendisine “Nebiye Hanım” olarak hitap eden tek kişi olmasıdır. Murat Usta evli olmasına rağmen canı her sıkıldığında onu arar. Kütüphaneci olarak çalıştığı okula yeni gelen Serin’i kıskanır. Ve ona kötü davranır. Serin’in ise Nebiye’ye içten bir şekilde yaklaşmaktadır. Okul Müdürü’si Safınaz Hanım’ın yönlendirmesi ile Ankara’ya gitmesi hayatını değiştirir. Burada yaşadığı patlama olayından sonra öğretmenlik yapma fikrinden vazgeçer ve kütüphanecilikten istifa eder. Resim yapmaya başlar. Murat Usta’ya olan ilgisini bırakır ve Bekir isimli birine ilgi duymaya başlar.

Serin: Üniversiteden yeni mezun olmuş bir edebiyat öğretmenidir. Nebiye’nin çalıştığı okulda ücretli öğretmen olarak çalışmaya başlar. Neşeli bir kızdır. Kenan isimli biri ile sözlüdür. Okul’daki diğer öğretmenler siyasi görüşünden dolayı Serin’e mesafeli davranır. Nebiye’de diğer öğretmenler gibi Serin’den pek hoşlanmaz. Bunun yanı sıra onun gençliğini ve enerjisini kıskanır. Ve Serin’e Soğuk lakabını takar. Serin ise Nebiye’ye sıcak davranır ve onun kendisine kötü davranmasını umursamaz. Ankara’ya dilekçe için gidecekleri zaman Nebiye’yi de beraber gitmeleri için davet eder. Ancak Nebiye, Serin’i kıskandığı için bu teklifi reddeder. Serin Ankara’da Barış Mitingi’nin yapıldığı alanda patlama sonucu ölür. Romanda sunuluşu kendi davranışları ve anlatıcı tarafından olur. Nebiye’nin bakış açısından Serin, şu cümleler ile tanıtılır:

“Serin, dediklerine göre, hem sendikalı hm solcu hem de biraz orta mal hem de Kızılbaş’ı.” (İplikçi, 2019:25).

Safınaz Hanım: Serin ve Nebiye’nin çalıştığı okulun müdiresidir. Romanda hakkında bilgi verilmez. Nebiye ve Serin’e yardım etmeye çalışmasından iyi ve yardım sever bir kadın olduğunu çıkarabiliriz. Yönlendirici güç özelliği gösterir.

Kenan: Serin’in nişanlısıdır. Serin ile birlikte gittiği Barış Mitingi’nde patlama sonucu ölür. Romanda hakkında bilgi verilmez. Dekoratif kahramandır.

Murat Usta: Nebiye’nin hoşlandığı kişidir. Evlidir. Yardımcı kahraman özelliği gösterir. Nebiye’nin evine banyo zeminindeki lekeleri temizlemek için gider. Bu sırada Nebiye’ye “Nebiye Hanım” diye hitap etmesi Nebiye’nin ilgisini çeker.

Erdal Haymana: Eğitim Müsteşar'ıdır. Serin ve Nebiye'nin dilekçe vermek için yanına gittikleri kişidir. Romanda isim olarak geçer. Dekoratif kahramandır.

Yadigar: Nebiye'nin kiracısı ve komşusudur. Gerçek adı romanda söylenmez. Yadigar ismini Nebiye ve annesi takar. Romanda isim olarak geçer. Dekoratif kahramandır.

Jale: Yadigar'ın kız kardeşidir. Psikoloji öğrencisidir. Nebiye'nin evdeki eşyaları sağ sola itmesinden ve camdan halıları silkelemesinde rahatsız olur ve Nebiye ile tartışır. Kısa süreliğine de olsa karşıt güç olarak romanda karşımıza çıkar.

Sekreter: Romanda ismi verilmeyen bu kadın, Erdal Haymana'nın sekreteridir. Yardımcı kahramandır. Nebiye'nin dilekçe vermek için Müsteşar'ın yanına gitmesi ile ön plana çıkar. Saçları sarı ve Brezilya fönlü olarak tasvir edilir.

“Kadın, sapsarı dalgalı saçlarını karşısındakine hissettirircesine hafifçe, ama çok hafifçe oturduğu yerde kıpırdadı. Elbette cilveli bir biçimde.” (İplikçi, 2019:60).

Tekin: Zayıf ve uzun boylu biridir. Müsteşar'ın odasına gelerek sekreter ile konuşur. Sekretere olan yakın davranışları ile Nebiye'nin dikkatini çeker. Dekoratif kahramandır.

Gürzap: Nebiye'yi evlat alan kişidir. İri dalgalı saçları vardır. Çevirmenlik yapar. Temizlik takıntısı vardır. O da Nebiye gibi banyonun zeminindeki lekelerle kafayı takmıştır. Eşi tarafından aldatılır. Romanda olayların içerisinde aktif olarak yer almaz. Sunuluşu anlatıcı tarafından olur.

Melahat: Gürzap'ın annesidir. Kızı ile birlikte yaşar. Şeker hastası, şişko bir kadın olarak tanıtılır. Resme karşı ilgisi vardır. Nebiye'nin evinin birçok yerinde Melahat'ın yaptığı tablolar vardır. Nebiye, annesi Gürzap ile babasının ayrılmasının nedenin Melahat olduğunu düşünür. Romanda sunuluşu anlatıcı tarafından olur. Dekoratif kahramandır.

Hacer: Nebiye'nin Ankara Garı'nın yakınlarında tanıştığı simitçi kadındır. Yardımcı kahramandır. Nebiye'ye çay ve simit ikram eder. Nebiye'yi evine davet eder ancak Nebiye kabul etmez. Romanda Nebiye'ye yardım etmesiyle ve kocasına dair anlattığı hikâye ile ön plana çıkar. Romandaki sunuluşu kendi davranışları ile olur.

Şerife Ana: Nebiye'nin öz anneanesidir. Helacılık yapar. Maddi durumu iyi olmadığı için annesinin ölümünden sonra Nebiye'yi evlatlık verir. Ancak evlatlık verdiği aileye bir şart koşar. Nebiye ilkokula başlamadan önce onu görmek istemektedir. Romanda aktif olarak yer almaz. Anlatıcı tarafından sunulur. Dekoratif kahramandır.

Aytaç: Nebiye'nin Müsteşar'ı beklerken gördüğü daha sonra dışarıda iletişime geçtiği kişidir. Kendisini ambalajcı olarak tanıtır. Zengin bir adam olduğunu söyler. Sekiz ay önce karısından boşanmıştır. Bankta oturan Nebiye'nin yanına giderek onu yemeğe davet eder. Zengin olduğunu söylemesine rağmen Nebiye'yi kokoreççiye götürür. Ve orada eski karısı İlknur'a benzediği için Nebiye'ye kötü davranır. Yönlendirici kahraman özelliği gösterir. Nebiye ondan kaçmak için gördüğü ilk otobüse biner. Romanda sunuluşu kendi davranışı ile olur.

Emine: Helacı kadındır. Nebiye lavaboya gittiği sırada çantasını çalarak kaçar. Kötü/olumsuz kahramandır. Nebiye çantası çalındığı için Ankara'da kalmak zorunda kalır ve patlamada yaralanır.

Bekir: Nebiye'nin bilet aldığı büroda çalışan kişidir. Yeşil gözlü ve yağlı saçlı biri olarak tasvir edilir. Yardımcı kahramandır. Nebiye, Bekir'e kendisine Ankara bileti bulması karşılığında büroya tablo hediye edeceğini söyler. Bunun üzerine Bekir, Nebiye'ye Ankara bileti ayarlar. Romanın sonunda ise Nebiye ile duygusal bir ilişki yaşadıklarının sinyali verilir. Romanda tanıtımı hem anlatıcı hem de kendi davranışları ile olur.

Orçun: Romanda aktif olarak yer almayan ancak ismi sürekli anılan kişidir. Dekoratif kahramandır. Romandaki ipuçlarından Nebiye ile bir zamanlar aşk yaşadığını anlarız. Nebiye sinir krizi geçirdiği zamanlarda ismini söyleyerek ağlar. Orçun, romanda varlığı merak unsuru olarak bırakılması açısından önemlidir.

Yeşim: Gürzap'ın kız kardeşidir. Hakkında bunun dışında bir bilgi verilmez. Yalnızca kumara olan düşkünlüğüne vurgu yapılır. Romanda aktif olarak yer almaz. Dekoratif kahramandır.

4.8.4.3. Mekân

Romanda yer alan mekânlar birkaç iç mekân ve üzerinde durulmadan geçilen dış mekânlardan oluşur. Yazar, romanın ana kahramanı Nebiye'nin ruh hâlini yansıtmak istediği zaman iç mekânların detayına girmiştir. Bununla birlikte romanın genelinde hâkim olan belirgin bir mekân algısı yoktur. Mekânlar, olayların meydana geldiği bir sahne görevindedir diyebiliriz.

Nebiye'nin Evi: Romanda yer alan bu iç mekân, Nebiye'nin temizlik takıntısının yansıtılması açısından önem kazanır. Eski bir evdir. Nebiye'ye annesinden kalır. Evin kapı numarası on yedi olarak geçer. Nebiye'nin kiracısı alt katında oturur. Romanda ev, içerisindeki eşyaların vurgulanması üzerine ele alınır. Bu durum Nebiye'nin temizlik takıntısının bir sonucudur. Yazar, kahramanın ruh hâlini eşyalar üzerinden yansıtmıştır diyebiliriz. Evin her yerinde Nebiye'nin anneannesinin yaptığı tablolar vardır. Biblolar ve halılarda evde üzerinde durulan eşyalardır. Romanda eve dair en dikkat çeken durum banyo zeminin tozlu gibi gözükmесidir.

“Banyo küçük olduğu için çamaşır makinesi her zamanki gibi koridorda duruyor. Üzerinde ise envai çeşit kolonya var.” (İplikçi, 2019:114).

Nebiye'nin evinin banyosunun tozlu zeminine yapılan vurgu roman içerisinde Nebiye ve annesinin psikolojisinin verilmesi bakımından önemlidir. Roman boyunca Nebiye banyo zeminindeki taşları değiştirmeye çalışır. Bu taşlar tozlu bir görünüme sahiptir. Nebiye'nin kendi içerisindeki çatışması banyo üzerinden verilmiştir diyebiliriz.

Okul: Nebiye'nin çalıştığı iç mekândır. Romanda olayların sergilendiği bir dekor görevinde kullanılır. Fiziksel yapısına dair verilen bilgi, okul binasının eski bir köşk olduğu ve denize bakan bir konumda yer aldığıdır. Safnaz Hanım, Nebiye ve Serin arasındaki diyalogun gerçekleştiği yer olması açısından önemlidir.

Büro: Nebiye'nin Ankara bileti almak için gittiği yerdir. İç mekândır. Tozlu ve bakımsız bir yer olarak tasvir edilir. Nebiye ve Bekir'in tanışması açısından önemlidir.

“Nebiye şaşkın gözlerle bulunduğu tozlu büronun güneşten taşmış göz kamaştıran dökük yoksulluğuna, ilerideki sehpa da kim bilir kaç saat önceden kalma çay ve bol

şeker artıklı, sineklerin voltaladığı iki plastik bardağa ve kendini görünmez paslı zincirlerle, gıcırtyla dönen sandalyesine tutsak etmiş Bekir adlı adama acıyarak baktır.”(İplikçi, 2019: 48).

İstanbul: Nebiye'nin yaşadığı şehirdir. Dış mekândır. Nebiye İstanbul'un bir ilçesinde yaşar. Ancak bu ilçenin adı ve kendisi hakkında bilgi verilmez. Nebiye'nin yaşadığı şehir olması açısından önemlidir.

Ankara: Romandaki asıl olayların cereyan ettiği dış mekândır. Nebiye, Ankara'nın Altındağ ilçesinde doğmuştur. Nebiye'nin anneannesi de bu ilçede yaşar. Nebiye ve Serin Ankara'ya dilekçe vermek için gelirler. Mekânın olay içerisinde yer alması da bu dilekçe ile olur. Ankara, Nebiye'nin hayatındaki önemli değişikliklerin olduğu yer olarak işlenir. Nebiye Ankara'ya ilk geldiği zaman 12 Eylül darbesi olmuş ve ertesi gün üvey babası onları terk etmiştir. Bu durum kahraman tarafından Ankara'ya karşı bir ön yargının oluşmasına neden olmuştur. Roman içerisinde de Nebiye ağzından bu ön yargı, ifade edilir. Bu yüzden Nebiye, Ankara'ya başta dilekçe vermek için gelmek istemez. Ankara'ya dilekçe vermek için gelen Nebiye'nin başına bu sefer de kötü şeyler gelir. İlk önce tanımadığı bir adam tarafından sözlü tacize uğrar, daha sonra çantası çalınır ve en sonunda garda olan patlamada yaralanır.

Erdal Haymana'nın Odası: Üzerinde durulmayan bir iç mekândır. Odanın fiziksel özelliğine dair verilen tek bilgi sarı renkte olduğu ile ilgilidir. Romandaki önemi yazarın Nebiye nezdinde sosyal eleştiri yapmasına olanak tanınmasından kaynaklanır.

Ankara Garı: Romandaki kahramanların hayatlarının değiştiği mekândır. Barış mitingi burada yapılır. Mitinge yapılan saldırı sonucu birçok kişi yaralanır ve ölür. Bu kişiler arasında Nebiye ve Serin'de vardır. Nebiye yaralanır ancak Serin ve nişanlısı ölür.

Romanda İsmi Geçen Mekânlar: Bu mekânlar yazarın üzerinde durmadığı yalnızca kahramanların konuşmaları ekseninde karşımıza çıkan mekânlardır. Bolu, Kuğulu Park, Anıket ve Bağhaz romanda sadece ismi ile yer alan mekânlardır.

4.8.4.4. Zaman

Romanın yazılma zamanı, yazar tarafından romanın son sayfasına düşülen tarih ile şu şekilde belirtilir: 19 Şubat 2019.

Romanda yer alan nesnel zamanlar, olay zamanı içerisindeki geriye dönüşler ile ortaya çıkar. İlk nesnel zaman diyebileceğimiz tarih 11 Eylül 1980'dir. Nebiye bu tarihte kendisini evlat edinen aile ile öz anneannesinin yanına gider. Ve bu sırada astım krizi nükseder. O geceyi Ankara'da hastanede geçirmek zorunda kalırlar. Ertesi gün ise 12 Eylül darbesi olur. Yazarın nesnel zaman olarak bu tarihi seçmesi dönemin siyasi olaylarına gönderme yapması açısından önemlidir. Romanda üzerinde durulan ikinci nesnel zaman olarak 1992 yılını ele alabiliriz. Nebiye'nin Orçun'a dilekçe yazdığı sayfalarda bu yıl ile karşılaşırız. Dilekçeden öğrendiğimiz bilgilere göre Nebiye ve Orçun 1992 yılının sonbaharında bir aşk yaşamıştır. Bu aşkın etkisi Nebiye'nin ilerleyen yıllarda da hayatında etkili olmuştur. Üçüncü nesnel zaman olarak 10 Ekim 2015 tarihini ele alabiliriz. Bu tarihte Ankara Garı'nda bir patlama meydana gelir ve birçok kişi hayatını kaybeder. Roman kahramanı Serin ve Kenan'da bunlardan biridir. Yazar, Serin ve Kenan nezdinde dönemin olaylarına gönderme yapar. Serin patlamanın olduğu zaman Barış Mitingi'ne gelmiştir. Gerçek hayatta da bu olayların yaşanması yazarın roman kurgusunun alt fonunda siyasi bir söylemi dile getirdiğini düşündürebilir.

Sil Baştan romanın olay zamanı yaklaşık bir aylık bir sürede geçer. Olay zamanı ekim ayının ilk günleri ile başlayıp son günlerinde sona erer. Anlatıcı, bu bir aylık olay zamanı içerisinde geriye dönüşler yaparak olay örgüsünü boyutlandırır. Yazar, olay zamanı içerisinde yer alan bazı olaylar üzerinde durmaz ve bunları atlar. Nebiye'nin patlama sonrasında yaşadıkları yazarın atladığı olaylardan bir tanesidir. Olay zamanı içerisinde dikkat çeken bir diğer nokta da yazarın patlamanın olduğu saatlerde zamanı durdurmasıdır. Bu durum roman kahramanlarının o dakikalarda saatlerinin durması şeklinde işlenir.

4.8.5. Tema

Sil Baştan romanın temasını “İnsanın Ruhsal Dönüşümü” söz öbeği etrafında toplayabiliriz. Romanın ana kahramanı Nebiye, hayata ve kendine yabancılaşmış bir kadındır. Yazar, Nebiye'nin bu yabancılaşmasını kendi dışındaki her şeye “uzaylı” demesi

ile yansıtır. Nebiye hem alt kat komşularına hem de Serin’e uzaylı demektedir. Bunun yanında oturduğu apartmana da “uzay apartmanı” adını vermiştir. Nebiye için uzay farklılığın ve önyargıların karşılığıdır. Etrafındaki insanları ve onlarla olan iletişimini önyargılarıyla temellendirir. Bu önyargılar, onu hayattan koparma derecesine getirir. Takıntılı düşüncelerinin esiri olan Nebiye, gittikçe ruhsal bir boşluğa düşmektedir. İçindeki ruhsal boşluk hâli ise istemediği davranışlarda bulunmasına neden olur. Evli olan Murat Usta’ya karşı olan ilgisi de bu boşluk sonucunda ortaya çıkar. Kendisine iyi davranan bu adamda eksikliğini hissettiği sevgiyi bulmak ister. Hayatta üstesinden gelmediği her şey temizlik takıntısı olarak ona geri döner. Etraftaki her şeyi silerek yeniden temiz bir sayfa açma psikolojisindedir. Toz tıpkı uzay gibi Nebiye’de farklı anlamların karşılığıdır.

“Yıllardır, yer zaman tanımaksızın halılarını silkelerdi. Şimdi sırada yine bu kilim kılıklı yolluk vardı. Sabah akşam, yıllarca silkelediği halılar silkelerken eskimişti. Mevsimler geçti üzerinden; renkleri yıldan yıla değişti; gri, bej, yeşil oldu. Sonuncu renk, bozkır bir kilim yolluktu. Ancak... ne tozlar bitmişti ne de o. Ya Uzaylılar? Onlar da... İşte o sırada kapı çalındı.” (İplikçi, 2019:32).

Yazar, Nebiye’nin kendi içerisindeki tutsaklığını özgürlük kavramı ile bağdaştırır. Nebiye kendine tutsak olan bir kadındır. Bu tutsaklığı Serin ile olan ilişkisini de etkiler. Serin, ona sıcak davranmasına rağmen önyargılarını kırıp Serin ile konuşmaz. Ancak Ankara’da yaşadıkları Serin ile iletişime geçme zorunluluğunu doğurur. Patlamadan sonra her şey ve herkes özgürdür. Serin ebedi bir özgürlüğe giderken Nebiye kendi zincirlerini kırıp değişime gider.

“Özgürlük eski bir şarkı gibiydi.

Söylenmemiş bütün sözcüklerden kayıtsız, ne kadar kayda düşerse düşsün yeniden ve hep yenidendi.

Özgürlük, son sözü söyleyenin olmadığı, halaylarla büyüyen, büyüyecek olan bütün kanatların gayriresmi adı ve en ambalajsız olanıydı. Barışın sözlüsü, adaletin kalabalık sesiydi.

Turuncu bir tabloda bütün edebiyatın özel sözleri ve onları okuyan, okumayan herkesin gündelik hayattaki mırıldanmasıydı.” (İplikçi, 2019:91).

4.8.6. Dil ve Anlatım

Romandaki olaylar hâkim bakış açılı anlatıcı tarafından anlatılır. Her şeyi bilen ve gören anlatıcı, geriye dönüş teknikleri ile Nebiye’nin geçmişine gider. Nebiye’nin zihnindeki düşünceleri okura sunar. Olayların anlatımında anlatıcının kimi zaman varlığını

hissettirdiğini görürüz. Romanda ağırlıklı olarak anlatma tekniği kullanılır. Kahramanlar arasındaki diyaloglarda bazen gösterme tekniğine yer verildiği görülse de diyaloglar, çoğunlukla anlatma tekniği ile nakledilir. Romanda yalın, eleştirel ve mizahi üslubun bir arada kullanıldığını söyleyebiliriz. Ancak roman diline hâkim olan üslup, yalın üsluptur. Olayların anlatımında günlük konuşma dili tercih edilir. Kahramanlar, sosyal konumlarına göre konuşturulur. Bu durum roman dilinde argo sözcüklerin de yer almasına neden olur.

“Allah topunuzun belasını versin yetmezdi. Bu ülkeyi bu hale getiren siz ve sizin gibiler de... Bu Erdal Haymana gibileri, sırf bu yüzünden daha az tehlikeli buluyordu. Kaz gelecek yerden tavuk esirgenmez ruhlu insanlardan korkmaz, ürkmezdi Nebiye.”(İplikçi, 2019:13).

“Tuvaletten çıkışta kendisinden zorla para isteyen kavruk tuvalet bekçisini ayağına dolanan bir sokak köpeği gibi hırlayarak kovalamış ve ‘İcra etmediğim işler için asla!’ cümlesine benzer bir cümle kurmuştu.” (İplikçi, 2019:59).

“Üçüncü şahısların acılarına helva yapardı da kızının yaralarına eline batmış kıymık gibi bakardı. Küçük ama can sıkıcı şey; küçük ama orada” (İplikçi, 2019:102).

Yüksek derecede anksiyete hastası olan Nebiye etrafında şekillenen romanda Nebiye’nin ruhsal durumu roman dilini de etkiler. Nebiye’nin kendi kendisiyle konuşması iç monolog tekniğinin kullanılmasına olanak tanımıştır. Bununla birlikte romanda bilinç akımı, iç diyalog, montaj, geriye dönüş, üst kurmaca, gönderge/atıf, leitmotif, ironi, geleneksel unsur, diyalog gibi tekniklerinin kullanıldığını da söyleyebiliriz.

İç Monolog: Romanda bu teknik Nebiye bağlamında kullanılır. Nebiye insanlara sinirlendiği zaman kendi kendine konuşmaya başlar. Serin, alt kat komşusu Yadigar ve otobüs muavini ile olan diyaloglarında Nebiye’nin kendisi ile konuştuğunu görürüz.

“Hadi bakalım Uzaylı, hadi bakalım Serin, hadi bakalım kız kardeş Jale, neden yere salladığımı da çöz bakalım şimdi. Ruhumun ferisi neden söndü anlat bana Allah aşkına! Beni bana taşı, beni bana anlat...” (İplikçi, 2019:37).

İç Diyalog: Ankara Gar’ındaki patlamadan sonra yaralanan Nebiye, bilincini kaybeder. Yarı açık bir bilinç ile halüsinasyon görmeye başlar. Romandaki bu kısımlar Nebiye’nin hayali Murat Usta ile konuştuğu kısımlar olarak dikkat çeker.

“Nebiye Hanım?”

“Ben de sandım ki... Kötü bir kâbustan uyandırdın beni be Murat Usta. İlahi. Falın çıktı iyi mi!”

“Hayrola?”

“Şimdi inanmayacaksın, ama tam aklımdan geçtin... Bu kadar olur yani... Tozlar her yanıma doldu be Murat Usta!” (İplikçi, 2019:107).

Üst Kurmaca: Romanda bu teknik iki şekilde yer alır: İlki anlatıcının dil sapması yolu ile varlığını okuyucuya hissettirmesi, ikincisi ise iç içe geçmiş hikâyelere yer verilmesidir. Nebiye ve Simitçi Hacer arasındaki konuşmada Hacer, eşi ile ilgili efsanevî bir hikâye anlatır. Bu romanda üst kurmaca tekniğinin kullanıldığı yerlerden biridir.

Montaj: Romanda yer alan montaj tekniği dilekçeler ile olur. Nebiye’nin Erdal Haymana’ya ve Orçun’a yazdığı dilekçeler bu tekniğin kullanıldığı yerlerdir.

Güldürü unsuru: Anlatıcı Nebiye ekseninde güldürü unsuru yoğun olan bir dil kullanır. Roman içerisinde mizahi bir anlatımın varlığı kendini hissettirir.

“Aaa ne güzel, diye suratını ekşitti Nebiye. Yüzünü pencereden dışarı çevirerek söylendi: ‘Ortalık sözlü kaynıyor. Şu asker kaçağının bile sözlüsü var. Maşallah...” (İplikçi, 2019:56).

Leitmotif: Roman kurgusunun başından itibaren kahramanların üzerinde durduğu ortak konulardan biri, dilekçe yazmak üzerinedir. Nebiye ve Serin arasındaki dilekçe üzerine konuşmadan sonra, Nebiye ve otobüs muavini arasında da aynı konuşma geçer. Bu konuşmalarda ise romanın leitmotifini oluşturan şu cümleler tekrarlanır: *“Dilekçe yazmak zor iş(...)”* (İplikçi, 2019:55).

Geleneksel Unsur: Nebiye'nin fala düşkün olması romanın başından sonuna kadar fal ile ilgili sohbetlerin geçmesine neden olur. Fal roman kurgusunun bir parçası olarak işlenir. Nebiye'nin başına gelecek olan yaralanma hadisesi falında daha önceden çıkmıştır.

“Nebiye fallardaki yalanlara inanırdı inanmasına ama değişime inanmazdı.” (İplikçi,2019:23).

“Fala inanma ama falsız da kalma, diyor Murat Usta, zoraki gülerek” (İplikçi,2019:106).

Gönderge/Atıf: Romanda yapılan atıflar şu şekildedir: Besame Mucho (Consuelo Velazquez adlı bir kadın tarafından bestelenen İspanyolca şarkı.), Çalıkuşu(Reşat Nuri Güntekin'in romanı), Nuh Peygamber, Araba Sevdası (Recaizade Mahmut Ekrem'in romanı), Taaşuk-ı Talat ve Fitnat (Şemsettin Sami tarafından yazılan roman), Genç Kalemler (Edebiyat topluluğu).

İmge: Yazar olayların anlatımında kendi muhayyilesine göre birtakım kavramlara farklı anlamlar yüklemiş ve bunları romanın ana kahramanı Nebiye'nin bakış açısı üzerinden sunmuştur. Romanda geçen imgeler şu şekildedir: Toz, ev, dilekçe, uzay, ve kırmızı. Temizlik takıntısı olan Nebiye için toz görünen anlamının dışında farklı şeylerinde karşılığıdır. Kırmızı romanda renk anlamının dışında olumsuz duyguların sembolü olarak kullanılır. Uzay, Nebiye'nin yabancılaştığı hemen her şeye verdiği isimdir. Apartmanına “Uzay Apartmanı”, komşularına ise “Uzaylı” der. Romanda ev ise Nebiye için bilinen anlamının çok ötesinde bir anlam barındırır.

“Evine dolan tozları gözlerine dolanlarıyla yer değiştiriyor. Bir an için ev Nebiye oluyor Nebiye de ev. Birbirlerine çok benziyorlar. Yeni gibiler ama bir o kadar da eski. Renova ama bir o kadar talan edilmiş.” (İplikçi, 2019:118).

“Ankara Garı'nda insanlara musallat olan kirli bir kırmızıydı bu. Etkisi, unutulma riski olsa bile, yıllarca sürececek bir an kırmızısı.” (İplikçi, 2019: 94).

“Nebiye kadar Serin de falcıydı. Nebiye ise Uzaylıların fal baktığına ilk kez şahit oluyordu!” (İplikçi, 2019: 45).

5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Çağdaş edebiyatımızın özgün isimlerinden olan Müge İplikçi, yaşadığı dönemi sorgulayan ve sorgulatan bir bilincin izdüşümü olarak romanlarını kaleme alır. Onun romanlarında gerçek hayatın akıl merkezli hudutları yoktur. Çarpık dünya düzeninin gerçeği yansıtmayan normlarına karşı tepkisini romanlarının kendine özgü yapısı ile verir. Gerçeğin ve hayalin birbirine karıştığı bir dünya düzeni içerisinde İplikçi' nin romanları da yerini alır. Bu yer alış salt bir kabullenişin ötesinde toplumsal düzene bir tepkidir. Yazar, romanlarında bize gerçek diye dayatılan doğruların sınanabilirliğini ölçer. Okurunu bu konuda dikkatli bir zihne davet eder.

Yazarın sekiz romanı da klasik olay düzenine sahip değildir. Olaylarda; giriş, gelişme ve sonuç bölümleri sırasıyla verilmez. Çoğunlukla gelişme bölümünden başlayan olaylar, geriye dönüşler ve ileriye sıçrayışlar ile sonuca bağlanır. Bu durum, olayların akılda kalınabilirliğini zorlaştırır. Okur, romanı okuyup bitirdikten sonra anlatma noktasında zorlanır. Postmodern romanın özelliklerinden biri olan romanın akılda kalıcılığının silikleşmesinin, İplikçi' nin romanlarında da tezahür ettiğini görürüz.

İplikçi' nin kadınlar ağırlıkta olarak kurduğu şahıslar kadrosu, günlük hayatın içerisinde seçilen kişilerden oluşur. Kendi içerisinde çatışmalar yaşayan toplumsal olaylar sonucu hayatlarının yönünü kaybeden bu kişiler, bir arayış içerisindeyler. Bu arayış çoğunlukla kişinin kendisine olan yolculuğunun başlangıcıdır. Savaşan ve mücadele eden kişiler yerine gerçeği kabul etmeyi tercih eden pasif kişiler romanların temelinde yer alır. Romanların ana kahramanlarının çoğu ya intihar etmekte ya da ruhsal bir boşluğa düşmektedir. Yazar, kahramanlarının bu edilgen hâli ile tezat bir görüş içerisindeydir. O okurlarına, en kötüyü göstererek aslında bir ders çıkartma gayesindeydir. İplikçi, yapmış olduğu birçok röportajında da bu durumu açıklamıştır. Yazarın güç kavramını yorumlayışı maddi olanla değil, duygusal olanla eş değerdir. Sıradan hayatın sıradan insanları trajik hayatları ile romanların merkezinde bu yüzden yer alır.

Yazar, romanlarında iç ve dış mekânları bir arada kullanır. Mekânlar çoğunlukla üzerinde durulmadan geçilen yerlerdir. Kahramanların içerisinde bulunduğu durumu anlatmak için az da olsa mekân tasvirlerine yer verilir. Romanda yer alan mekânlar, çoğunlukla

semboliktir. Yazar, mekânlar ile kişiler arasında benzerlikler kurar. Kadın kahramanların ön planda olduğu romanlarda ev, iç mekân olarak en fazla kullanılan yerdir.

Romanlarda zaman, kronolojik bir çizgide ilerlemez. Bunun yerine kopuk ve dairesel bir zaman anlayışı hâkimdir. Olayların anlatımında yazar, zamanda geriye dönüşlere ve ileriye sıçrayışlara yer verir. Olay zamanlarının anlatıldığı yerlerde geriye dönüş ve ileriye sıçrayışlar roman kişilerinin yaşadığı ruhsal buhranlarla sunulur. Yazar, romanlarında kimi zaman trajik bir olayın sahnelendiği yerlerde zamanın akışını durdurur. Bu akışın durdurulduğu roman kişilerinin bozulan saatleri ile vurgulanır. *Civan* ve *Sil Baştan* romanlarında bu tekniğe yer verildiğini görürüz. Romanlardaki zamanın vurgulanışı toplumsal bir olaya gönderme yapıldığında ya da kahramanların yaşadığı trajedinin pekiştirilmesinde gerçekleşir. *Kül ve Yel* ile *Cemre* romanında yazar, olayların trajedisini arttırmak için kahramanları doğum günlerinde intihar ettirir. Bu kısımlarda zaman üzerinde durulan bir konumdadır.

Yazar romanlarını Doğu-Batı, suçlu-suçsuz, hayal-gerçek, geçmiş-şimdi, hatırlayış-unutuş, kaçış-teslim oluş gibi çatışmalar üzerine kurar. Romanların çoğunda kendini arayan kişiler hem içsel hem de dışsal bir çatışma içerisindedir.

Romanların kurgulanışında anlatıcı roman içerisinde değişir. Bu değişim için bir sebep gösterilmez. Anlatıcının değişimi çoğu zaman keskin bir şekildedir. Yazar, romanları farklı kişilerin ağzından vererek okuyucuyu aktif tutmaktadır. Postmodernizmin de etkisi ile yazar, romanlarında çoğulcu bir bakış açısı kullanır. Kişilerin iç monolog, iç diyalog, bilinç akımı ve diyaloglarının olduğu kısımlarda kahraman bakış açılı anlatıcıya yer verilir. Romanlardaki diğer olaylar ise çoğunlukla hâkim bakış açılı anlatıcı tarafından gerçekleştirilir.

Ölüm, aşk, göç, savaş, aldatma, kimlik, özgürlük, adalet, eşitlik, kişinin iç çatışması, dostluk, masumiyet, intihar gibi kavramlar romanlarda işlenen temalar arasındadır. Yazar, ana temayı besleyen ara temalar ile romana geniş bir yelpaze sağlar.

Yazar, geçmiş ve bugün arasındaki bağı romanlarında kullandığı dil ile gerçekleştirir. Metinlerarasılık bağlamında romanlarda kullanılan montaj, atıf, anıştırma gibi teknikler yazarın geçmişi bugüne taşımasına olanak verir. Geleneksel unsurlara yapılan göndermeler

ile romanların içeriği bir karnaval havasına dönüşür. Bugünün ve geçmişin kültürü romanlarda bir arada yer alır. Halk kültürünün geniş olarak kullanıldığı *Civan* romanında yazarın olayların bir ilçede geçmesinden yararlanarak geleneksel unsurlara fazlaca yer verdiği görülür.

Eleştirel, efsanevî ve sanatkârane üslup romanlarda bir arada kullanılır. Yazar bir yandan alışılmamış bağdaştırmalar, benzetmeler ve imgelerle örülü sanatkârane bir üslubun etkin örneklerini verirken diğer yandan toplumsal çarpıklığı eleştiren bir üslup kullanır. Efsanevî üslup ise çoğunlukla geleneksel anlatı motiflerinin kullanımında karşımıza çıkar. Bu motifler masal, efsane ve destan gibi halk anlatılarından seçilir.

Üstkurmaca, romanlarda yazarın başvurduğu önemli tekniklerden biridir. Yazar, hâkim anlatıcının kullanıldığı yerlerde anlatıcının okurla konuşmasını sağlayarak bu teknikten yararlanır. Dil sapması başlığı altında ele aldığımız romanlar içerisinde parantez içi açıklamalar, yazarın anlatıcıyı okurla konuşturma ve kurmacılığını vurgulama açısından kullandığı bir yöntemdir. Romanlarda yer alan iç içe hikâyeler de üstkurmaca tekniğinin kullanım şekilleri arasındadır. İç içe hikâyeler, romanın yapısını çok boyutlu bir düzleme taşıması açısından da önemlidir.

İplikçi' nin romanlarında kullandığı dil, hitap ettiği kitleye göre değişmektedir. Gençlik romanları *Saklambaç* ve *Yalancı Şahit*'te daha sade ve çocuksu bir dile yer verirken; yetişkinler için olan romanlarında daha ağıdalı bir dil kullanır.

Yazar, romanların adlandırılışında rastgele bir seçim yapmamıştır. Roman adları, romanın kurgusu ile bağlantılı olarak verilir. Romanlardaki olayların anlatımında roman isimlerine gönderme yapıldığını görürüz. Bu göndermeler genellikle leitmotif olarak roman içerisinde tekrarlanır. *Kül ve Yel*, *Yalancı Şahit*, *Kafdağı*, *Civan*, *Saklambaç* bu tekrarlanmaların yer aldığı romanlardır.

Yazarın romanları incelendiğinde tekdüzeliğin ötesinde bir roman anlayışının ürünü oldukları ortaya çıkar. Yazar, ilk romanından son romanına kadar farklı kurgu tekniklerini denemiştir. Romanlarında yaşadığı yeni zamanları anlatmayı tercih eden yazarın sürekli ilerlemekten, yenilikten yana olduğu anlaşılır. Romanlarındaki değişime bakarak Müge

İplikçi' nin hem kendi çizgisini koruduğu hem de yeniliğe açık bir yazar olduğu söylenebilir.

Tüm bu anlatılanlardan yola çıkarak Müge İplikçi'nin, Türk romanın farklı bir merhaleye geçmesinde önemli etkileri olan bir yazar olduğunu söyleyebiliriz. Onun modern ve geleneksel olanı postmodern bir biçim içerisinde eriten tarzı, postmodern roman anlayışında kendine özgün bir yer edinmesini sağlamıştır. O postmodernistlerin bireyi merkezden uzaklaştıran tavrına karşı bireyi merkeze alan modern bir anlayışı benimser. Ancak modernitenin mutlak doğrularını reddeder. Postmodernistlerin toplumsal olandan ve temadan uzaklaşan yaklaşımına karşı geleneksel olana sığınır. Fakat gelenekselin tek tip anlatımına bağlı kalmaz. İplikçi, bireyi ve toplumu postmodern bir biçimde sunduğu romanları ile sınırları ortadan kaldıran özgün bir roman anlayışının imzasını atmıştır diyebiliriz.

Çizelge 5.1. Olay Örgüsünü Başlatış Yöntemleri

Baştan Başlatma	Ortadan Başlatma	Sondan Başlatma
<i>Kül ve Yel</i>	<i>Kafdağı</i>	<i>Babamın Ardından</i>
<i>Yalancı Şahit</i>	<i>Civan</i>	
<i>Cemre</i>	<i>Saklambaç</i>	
	<i>Sil Baştan</i>	

Çizelge 5.2. Olay Örgüsünü Bitiriş Yöntemleri

Ucu Açık Sonu Romanlar	Trajik Sonlu Romanlar	Mutlu Sonlu r Romanlar
<i>Kafdağı</i>	<i>Kül ve Yel</i>	<i>Sil Baştan</i>
<i>Yalancı Şahit</i>	<i>Cemre</i>	
<i>Civan</i>		
<i>Babamın Ardından</i>		

Çizelge 5.3. Romanlardaki Kişi Sayıları

Roman Adı	Kadın	Erkek	Çocuk ve Genç	Toplam
<i>Kül ve Yel</i>	6	8		14
<i>Cemre</i>	6	5		11
<i>Kafdağı</i>	6	7		13
<i>Yalancı Şahit</i>	5	5	8	18
<i>Civan</i>	6	9	2	17
<i>Saklambaç</i>	11	12	2	25
<i>Babamın Ardından</i>	8	18		26
<i>Sil Baştan</i>	11	7		18

Çizelge 5.4. Romanlardaki Mekânlar

Roman Adı	İç Mekân	Dış Mekân	Toplam
<i>Kül ve Yel</i>	Manolyalı Ev, Hastane	Şerbetçi, Yelkovan Kuşu, Numen	6
<i>Cemre</i>	Menekşe Blokları, Manolyalı Ev, Aksaray Emniyet Amirliği, Pedagogun odası, Karargâh, Ramada, Alışveriş Merkezi.	Kumkapı Sahili, Paris, İstanbul, Dügürçük Köyü	11
<i>Kafdağı</i>	Georgetown Üniversitesi, Zahide'in Washington'daki Evi, Yer altı, Union İstasyonu, Kafdağı, Filistin'deki Hücre, Maryland'daki Ev	Ohio, Kaşmir, Karaçi, Washington D.C., Queens, Brooklyn, Long Island, Friend Heights, İstanbul, Adapazarı, North Caroline, Duells, New Jersey Teteboray, İsveç, Amman, Ürdün, Suriye, Filistin	25
<i>Yalancı Şahit</i>	Okul, Mahkeme Salonu, Yarenler Cezaevi ,	Kent, Barış Caddesi, İstanbul	6
<i>Civan</i>	Çağlar Dinlenme Tesisi, Gündüz Evleri, Fatma Hala'nın Evi, Karakol, Lunapark	Pınarlı, Mercan Adası, Çiçek Mahallesi	8
<i>Saklambaç</i>	Cennet Mağarası, Emir Ziya'nın Konağı, Sıdika'nın Evi ,Jale'nin Evi, Saklambaç Stüdyosu	Antalya, Eskişehir, İstanbul	8
<i>Babamın Ardından</i>	Dimetoka'daki Ev, Yakup'un Evi, Köşk Sineması, Heybeli Ada'daki Ev,	Dimetoka, İstanbul, Urfa	7
<i>Sil Baştan</i>	Nebiye'nin Evi, Okul, Büro, Erdal Haymana'nın Odası, Ankara Garı,	İstanbul, Ankara, Bolu, Kuğulu Park, Anıket , Bağhaz	11

Çizelge 5.5. Romanlardaki Temalar

Gurbet/Göç	Arayış ve Bekleyiş	Kadının Gücü
Kül ve Yel	Cemre	Kafdağı
Kafdağı	Kül ve Yel	Saklambaç
Civan	Kafdağı	Babamın Ardından
Saklambaç	Yalancı Şahit	Sil Baştan
İntihar	Ölüm	Cinayet
Kül ve Yel	Kül ve Yel	Cemre
Cemre	Cemre	Kül ve Yel
Özgürlük	Kafdağı	Kafdağı
Kafdağı	Civan	Civan
Yalancı Şahit	Saklambaç	Saklambaç
Civan	Babamın Ardından	Babamın Ardından
Babamın Ardından	Hatırlama ve Unutma	Sil Baştan
Adalet	Kül ve Yel	Ruhsal Buhran
Yalancı Şahit	Kafdağı	Kül ve Yel
Kafdağı	Babamın Ardından	Cemre
Civan	Saklambaç	Yalancı Şahit
Aldatılma/Terk Edilme	Dostluk/Arkadaşlık	Civan
Kül ve Yel	Alancı Şahit	Sil Baştan
Cemre	Kafdağı	Yalnızlık
Civan	Cemre	Kül ve Yel
Sil Baştan	Kül ve Yel	Civan
Doğu-Batı Çatışması	Saklambaç	Cemre
Kül ve Yel	Babamın Ardından	Kafdağı
Kafdağı	Çocuksu Masumiyet	Sil Baştan
Aşk	Yalancı Şahit	Sanat
Kül ve Yel	Saklambaç	Kül ve Yel
Cemre	İstismar	Yalancı Şahit
Civan	Kül ve Yel	Saklambaç
Saklambaç	Kafdağı	Kafdağı
Babamın Ardında	Yalancı Şahit	Kürt Sorunu
Sil Baştan	Saklambaç	Civan
Suç ve Suçsuzluk	Otoriter Güç	Kül ve Yel
Kül ve Yel	Kül ve Yel	Saklambaç
Kafdağı	Kafdağı	Kimlik
Cemre	Yalancı Şahit	Kül ve Yel
Yalancı Şahit	Babamın Ardından	Kafdağı
Civan		Civan
Saklambaç		Babamın Ardından

Çizelge 5.6. Romanlarda Yapılan Gönderge/Atıflar

Kül ve Yel	Cemre	Kafdağı	Yalancı Şahit
Çalikuşu Romanı	Çizmeli Kedi	Nusret Fateh Ali Khan	Hız. Yusuf
Hızır A.S.	Prences Di	Shakespeare	Nuh Tufanı
Ceylan Motifi	Vahdet-i Vücut	El Kaide Örgütü	Rap Müzik
Babamın Ardından	Sad Lisa	III Richard romanı	Picasso
Koncolos Efsanesi	Freud	Kafdağı Masalı	Guernica Tablosu
Şark Ekspresi	Karagöz-Hacivat	Anka Kuşu	İlk Çağ İnsanları
Hızır A.S.		ABD Siyaseti	
Kibritçi Kız Masalı	Cat Stevens	Civan	TMK MağdurÇocuklar
Venüs	Love şarkısı	Elim Sende Oyunu	Saklambaç
Einstein	Sezen Aksu	Başlık Parası	Metallica
İzafiyet Teorisi	Nokta Dergisi	Kurban Bayramı	Shaquuilla O'Neal
Sil Baştan	Robinson Cruose	İslam	Apranax Fort
Baseme Mucho	Miraç Gecesi	Şamanizm	Aspirin
Nuh Peygamber	Yök	Nazar Değmesi	Gripin
Araba Sevdası	Sarah Vaughan	Madımak Olayı	Novalgin
Taaşuk-ı Talat ve Fitnat	Cemre Efsanesi		Çehov
Genç Kalemler	Henry DavidThoreau		Martı Oyunu
Fal İnancı	Gap Projesi		Dersim İsyanı
Barış Mitingi Olayları			

Çizelge 5.7. Romanlarda Yer Alan İmgeler

Kül ve Yel	Cemre	Kafdağı	Yalancı Şahit	Civan
Uçurtma	Ayna	Gümüş Biblo	Taş	Çamur
ManolyaAğacı	Işık	Sahipsiz Köpek	Resim	İp
Fare	Kar	ABD	Bazalt Taşı	Kırmızı Peluş Hırka
Dehliz	Poyraz	İsim	Fotoğraf	Bej Takım Elbise
Kül	Lodos	Saklambaç		Kuyruklu Sinek
Yel	Ada	Saklambaç Stüdyo	Sil Baştan	Fındık
Fotoğraf	Kıyı	Vaşak	Toz	Kalpli Çikolata
Kırmızı	Uzay	Fotoğraf	Uzay	Luna Park
	Büyük Harf	Kurdela	Dilekçe	Babamın Ardından
	Su		Kırmızı	Vişne Ağacı
			Ev	Kol Saati
			Ankara	Mary Sunset Adlı Artist
				Köşk Sineması
				Sis Renkli Kumaş

Çizelge 5.8. Romanlarda Kullanılan Anlatım Teknikleri

Üstkurmaca	İç Monolog	İç Diyalog	Bilinç Akımı	GeriyeDönüş
Kül Ve Yel	Kül ve Yel	Kül ve Yel	Kül ve Yel	Kül ve Yel
Cemre	Cemre	Kafdağı	Cemre	Cemre
Kafdağı	YalancıŞahit	İç Diyalog	Kafdağı	Kafdağı
Yalancı Şahit	Civan	Civan	Civan	Yalancı Şahiy
Üstkurmaca	Sil aştan	BabamınArdından	Saklambaç	Civan
Saklambaç	Anıştırma	İroni	BabamınArdından	Saklambaç
BabamınArdından	Kafdağı	Saklambaç	İleriye Sıçrama	BabamınArdından
Sil Baştan	Civan	Yalancı Şahit	BabamınArdından	Sil Baştan
Montaj	Özetleme	Palempset	Cemre	Leitmotif
Kül ve Yel	Kül veYel	Civan	Diyalog Tekniği	Kül ve Yel
Cemre	Cemre		Kül ve Yel	Cemre
Kafdağı	Kafdağı		Cemre	Kafdağı
Yalancı Şahit	YalancıŞahit		Kafdağı	Civan
Civan			Yalancı Şahit	Saklambaç
Saklambaç			Civan	BabamınArdından
BabamınArdından			Saklambaç	Sil Baştan
Sil Baştan			BabamınArdından	
			Sil Baştan	

KAYNAKLAR

- Aktaş, Ş. (1998). *Edebiyatta Üslûp ve Problemleri* Ankara: Akçağ Yayınları.
- Aktaş, Ş. (2015). *Anlatma Esasına Bağlı Edebî Metinlerin Tahlili- Teori ve Uygulam.* Ankara: Kurgan Edebiyat Yayınları.
- Aktulum, K. (2007). *Metinlerarası İlişkiler.* İstanbul: Öteki Yayınları.
- Akyüz, K. (2010). *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri.* İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Alangu, T. (1965); *Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman.* İstanbul: Dilmen Kitabevi.
- Apaydın, M. (2001). “Biyografik Romanlar ve Türk Edebiyatında Biyografik Romanın Gelişimi Üzerine Bazı Gözlemler”. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(7), 165-176.
- Aytaç, G. (2009). *Genel Edebiyat Bilimi.* İstanbul: Say Yayınları.
- Banarlı, N. S. (2004). *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi.* İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Baş, S. (2011). “Oyun-Kurmaca İlişkisi Bağlamında Le Romanı”, *Turkish Studie*,. 4, 389-407.
- Bayraktar Akyıldız, H. (2010). “Tanpınar’ın Romanlarında Metinlerarası İlişkiler”, *Turkish Studies*, 3, 716-727.
- Çeri, B. (1996). *Türk Romanında Kadın, (1923-1938 Dönemi).* İstanbul: Simurg Yayınları.
- Çeşitli, İ. (2014). *Metin Tahlillerine Giriş/2.* Ankara: Akçağ Yayınları.
- Çetin, N. (2013). *Roman Çözümleme Yöntemi.* Ankara: Öncü Kitap.
- Demir, F. (2013). “Postmodern Romanda İnsanın Yeri”, *Turkish Studies*, 4, 607-616.
- Dino. G. (2008). *Türk Romanının Doğuşu.* İstanbul: Agora Kitaplığı.
- Ecevit, Y. (2016). *Türk Romanında Postmodern Açılımlar.* İstanbul: İletişim Yayınları.
- Eliuz, Ü. (2016). *Oyunda Oyun Postmodern Roman.* İstanbul: Kesit Yayınları.
- Emre, İ. (2006). *Postmodernizm ve Edebiyat.* Ankara: Anı Yayıncılık.
- Enginün, İ. (2013). *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı.* İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Enginün, İ. (2013). *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları.* İstanbul: Dergâh Yayınları,
- Forster, E.M. (1985). *Roman Sanatı.* İstanbul: Adam Yayınları.
- Freud, S. (2000). *Psikanaliz Üzerine* (K. Şipal Çev.). İstanbul: Cem Yayınevi.

Gülendam, R.(2006). *Türk Romanında Kadın Kimliği (1946-1960)*. Konya: Salkımsöğüt Yayınları.

Gündoğdu, A.E.(2012). “Metinler Arasılık Bağlamında Tahsin Yücel’in ‘Yalan Romanı’ Adlı Romanı”, *Turkish Studies*, 4, 1893-1903.

İnternet: Özcan, N. (Ocak, 2014). “Ben Lağım Farelerimi Seviyorum”, Web: <http://www.mugeiplikci.com/GalleryPress/Ben-lagim-farelerini-Seviyorum-Milliyet-Sanat.pdf> adresinden 15.10.2018’de alınmıştır.

İnternet: Tempo, (Ocak, 2004). “Unutulmak Anlık, Unutmak Asırlık İş”. Web: <http://www.mugeiplikci.com/GalleryPress/Unutulmak-Anlik-Unutmak-Asirlik-is-Tempo.pdf> adresinden 15.10.2018’de alınmıştır.

İnternet: Aslankara, M.S.(Kasım, 2004). “Öykücülerden Roman”. Web: <http://www.mugeiplikci.com/GalleryPress/Oykuculerden-Roman-Cumhuriyet-Kitap.pdf> adresinden 15.10.2018’de alınmıştır.

İnternet: Aşçı, B. (Ocak, 2004). “Hatıralarla Çizilen Bir Aile Portresi”. Web: <http://www.mugeiplikci.com/GalleryPress/Hatiralarla-Cizilen-Bir-Aile-Portresi-Vatan.pdf> adresinden 15.10.2018’de alınmıştır.

İnternet: Atılğan. Ş. (Ocak, 2014). “Müge İplikçi: Düşle Gerçeğin Sınırlarında, Unutmakla Hatırlamak Arasında”, Web: <http://www.mugeiplikci.com/GalleryPress/Dusle-Gercegin-Sinirlarinda-E-Dergi.pdf> adresinden 15.10.2018’de alınmıştır.

İnternet: Çağan, O. (2015). “Müge İplikçi: Babamın Ardından”. <https://www.okuryazar.tv/muge-iplikci-babamin-ardindan/> adresinden 20.10.2018’de alınmıştır.

İnternet: Çınar, S. (Mart, 2010). “Sayım Çınar’ın Müge İplikçi’le Gerçekleştirdiği Söyleşi”. Web: <http://www.mugeiplikci.com/GalleryPress/Sayim-Cinarin-Muge-iplikciyle-gerceklestirdigi-soylesi-Medyatava.pdf> adresinden 15.10. 2018’de alınmıştır.

İnternet: Demir, İ.(Haziran, 2006). “Kendini Suya Atan Kadınlar”. Web: <http://www.mugeiplikci.com/GalleryPress/Kendini-Suya-Atan-Kadinlar-Remzi-Kitap.pdf> adresinden 15. 10. 2018 adresinden alınmıştır.

İnternet: Erbay, E. (Nisan, 2006). “Kendi Kuşağımın Gençliğiyle Hesaplaşmaya Çalıştım”. Web:<http://www.mugeiplikci.com/GalleryPress/Kendi-Kusagimin-gencligiyle-hesaplaşmaya-calistim-Radikal.pdf> adresinden 15.10.2018’de alınmıştır.

İnternet: Gürel, Z.(Ağustos, 2013). “Barışçıl Bir Dil Yaratmak Mümkün”. Web: <http://www.mugeiplikci.com/GalleryPress/Bariscil-bir-dil-yaratabilmek-mumkundur-acilardan-Evrensel.pdf> adresinden 15.10. 2018’de alınmıştır.

İnternet: Haber Türk. (2013). “Mizah Şiddetsizliğin Temel Taşıdır”. Web: <http://www.mugeiplikci.com/GalleryPress/Mizah-siddetsizligin-temel-tasidir-Haberturk.pdf> adresinden 20.10. 2018 alınmıştır.

İnternet: Hatipoğlu, C. (Eylül,2010). “ Müge İplikçi İle Söyleşi”, Web: <http://www.mugeiplikci.com/GalleryPress/canan-hatiboglu-Vatan-kitap.pdf> adresinden 15.10. 2018’de alınmıştır.

İnternet: Haydar, N. (Mayıs, 2006). “Cemre”. Web: <http://www.mugeiplikci.com/GalleryPress/Cemre-Varlik-Dergisi.pdf> adresinden 15.10.2018’de alınmıştır.

İnternet: Kabacaoğlu, T.(Aralık, 2003). “Mutlu Son Kolaycılıktır”. Web: <http://www.mugeiplikci.com/GalleryPress/Mutlu-Son-Kolayciliktir-Aksiyon.pdf> adresinden 15.10.2018’de alınmıştır.

İnternet: Kadioğlu, S.(Aralık, 2008). “Kafdağı Üzerine Söyleşi”. Web: <http://www.mugeiplikci.com/GalleryPress/Kafdagı-uzerine-soylesi-Haber-7.pdf> adresinde 15.10. 2018’de alınmıştır.

İnternet: Kaykılar, D. (Ocak, 2004). “Müge İplikçi: Edebiyatçı Kendisini Dergilerde Popstar Gibi İfade Etmemeli”. Web: <http://www.mugeiplikci.com/GalleryPress/Edebiyatci-kendisini-dergilerde-popstar-gibi-ifade-etmemeli-Aksam.pdf> adresinden 15.10.2018’de alınmıştır.

İnternet: Koç, S. (Mayıs, 2006). “Bir Kuşak Romanı”. Web: <http://www.mugeiplikci.com/GalleryPress/bir-kusak-romani-Time-Out-istanbul.pdf> adresinden 15.10.2018’de alınmıştır.

İnternet: Milliyet Sanat Dergisi, (Temmuz, 2006). “Suya Düşen Cemreler”. Web: <http://www.mugeiplikci.com/GalleryPress/Suya-Dusen-Cemreler-Milliyet.pdf> adresinden 15.10. 2018’de alınmıştır.

İnternet: Olgun, A.(Haziran, 2006). “Kadınlar Hatalarında Bile Samimiler”. Web: <http://www.mugeiplikci.com/GalleryPress/kadinlar-hatalarinda-bile-samimi-Yeni-Safak.pdf> adresinden 15.10. 2018’de alınmıştır.

İnternet: Radikal Kitap, (Nisan, 2006). “İç İçe Geçmiş Kadınlar”. Web: <http://www.mugeiplikci.com/GalleryPress/ic-ice-gecmis-kadinlar-Radikal-Kitap.pdf> adresinden 15.10.2018’de alınmıştır.

İnternet: Saroğlu, A. (Ocak, 2004) “Müge İplikçi İle Küllerin İçinden”, Web: <http://www.mugeiplikci.com/GalleryPress/Kullerin-icinden-Aktuel-Merkez.pdf> adresinde 15.10.2018’de alınmıştır.

İnternet: Tatlıpınar, E.(Mayıs, 2012). “Müge İplikçi’nin Yeni Romanı Civan: Toplumsal Halüsilasyon”. Web: <https://www.aksam.com.tr/kitap/muge-iplikcinin-yeni-romani-civan-pinarli-kasabasindaki-toplumsal-halusinasyon--115327h/haber-115327> adresinden 20.10.2018’de alınmıştır.

İnternet: Türkeş, A.Ö. (Temmuz, 2004). “Kim Bilir Bu Gidişin...”. Web: <http://www.mugeiplikci.com/GalleryPress/Kim-bilir-bu-gidisin-Radikal-Kitap.pdf> adresinden 15.10.2018’de alınmıştır.

İnternet: Tüzel, T. (Şubat, 2004). “Hatırlayış ve Unutuşun Romanı”. Web: <http://www.mugeiplikci.com/GalleryPress/Hatirlayisin-ve-Unutusun-Romani-Radikal-Kitap.pdf> adresinden 15.10.2018’de alınmıştır.

İnternet: Uygun, G.(2018). “Kadınlar Barış Umudum”. Web: <http://www.gazetekadikoy.com.tr/roportaj/kadinlar-baris-umudum-h10539.html> adresinden 20.10. 2018’de alınmıştır.

İnternet: Yılmaz, O. (Şubat, 2004). “Ancak Yersiz Yurtsuzlaşarak Özgürleşebiliriz”. Web: <http://www.mugeiplikci.com/GalleryPress/Ancak-yersiz-yurtsuzlasarak-ozgurlesebiliriz-Radikal.pdf> adresinden 15.10.2018’de alınmıştır.

İplikçi, M. (2007). *Columbus ’un Kadınları*. İstanbul: Everest Yayınları.

İplikçi, M. (2007). *Perende*. İstanbul: Everest Yayınları.

İplikçi, M. (2008). *Cemre*. İstanbul: Everest Yayınları.

İplikçi, M. (2008). *Kafdağı*. İstanbul: Everest Yayınları.

İplikçi, M. (2009). *Kısa Ömürlü Açelyalar*. İstanbul: Everest Yayınları.

İplikçi, M. (2009). *Transit Yolcular*. İstanbul: Everest Yayınları.

İplikçi, M. (2012). *Civan*. İstanbul: Everest Yayınları.

İplikçi, M. (2013). *Saklambaç*. İstanbul: ON8.

İplikçi, M. (2013). *Tezcanlı Hayalet Avcıları*. İstanbul: Everest Yayınları.

İplikçi, M. (2015). *Babamın Ardından*. İstanbul: Everest Yayınları.

İplikçi, M. (2016). *Yalancı Şahit*. İstanbul: Günışığı Kitaplığı.

İplikçi, M. (2017). *Çok Özel İsimler Sözlüğü*. İstanbul: Can Yayınları.

İplikçi, M. (2017). *Kül ve Yel*. İstanbul: Can Sanat Yayınları.

İplikçi, M. (2019). *Sil Baştan*. İstanbul: Can Sanat Yayınları.

Kabaklı, A. (2016). *Edebiyat Türleri*. İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları.

Kerman, Z. (2009). *Yeni Türk Edebiyatı İncelemeleri*. İstanbul: Dergâh Yayınları.

Koçakoğlu, B.(2016). “Müge İplikçi’nin Kül ve Yel Romanına Yakından Bakmak”, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 40, 205-220.

Kolcu, A.İ. (2010). *Edebiyat Kuramları*. Erzurum: Salkımsöğüt Yayınları.

Korkmaz, R. (2005). *Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı*. Ankara: GrafikerYayınları.

Mengi, M. (2007). “Metin İncelemesi Aşamalı Terimleri ve Bunlardan Biri: Metin Tahlili”, *Turkish Studies*, 3, 408-415.

- Miyasoğlu, M. (1998). *Roman Düşüncesi ve Türk Romanı*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Moran, B. (2004). *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Moran, B. (2004). *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Narlı, M. (2013). *Edebiyat ve Delilik*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Narlı, M.(2009). “Postmodern Roman ve Modern Gerçekliğin Yitimi”, *Türkbilig*, 18, 122-132.
- Özgenç Yıldız, İ. (2016). *İskender Pala’nın Romancılığı*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Öztaş, D.M. (2015). *Müge İplikçi’nin Eserlerinde Dil ve Üslup*, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Öztürk, E. (2018). *Müge İplikçi’nin Öykücülüğü*, Yüksek Lisans Tezi, Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.
- Parla, J. (2000). *Don Kişot’tan Bugüne Roman*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Sağlık, Ş. (2017). “Postmodernizmin Modern Türk Edebiyatındaki Üç Hâli”, *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2.
- Sazyek, H.(2002). “Türk Romanında Postmodernist Yöntemler ve Yönelimler”, *Hece*, Türk Romanı Özel Sayısı, 493-509.
- Somuncuoğlu Özot, G.(2012). “Postmodern Roman’da Anlatıcı, Zaman ve Mekân Yapısı”, *Turkish Studies*, 3, 2275-2286.
- Tanpınar, A.(2003). *19.Asır Türk Edebiyatı Tarihi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Tanzimat’tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi* (2010). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Tekin, M. (2017). *Roman Sanatı I*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Türk Dil Kurumu. (2005). *Türkçe Sözlük* (Onuncu Baskı). Ankara: TDK.
- Türk Dili (2017). *Roman Özel Sayısı I-II*. Ankara: TDK.
- Uçan, H.(2009). “Modernizm/Postmodernizm ve J.Derridan’ın Yapısökümcü Okuma ve Anlamdırma Önerisi”. *Turkish Studies*., 8, 2284-2306.
- Yalçın, A. (2011). *Çağdaş Türk Romanı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yıldız, H. (2014). “Postmodernizm Nedir”, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13.
- Yılmaz, D. (2011). *Roman Kavramı ve Türk Romanın Doğuşu*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Yılmaz, E. B. (2011). “Hikâye ve Romanlarda Sembol Dilinin Görüntüleri Üzerine Bir Değerlendirme”. *Bilig*, 56, 45-56.

EK-1: Müge İplikçi ile 3 Kasım 2018 Tarihinde Yapılan Röportaj

1.Gerek yapmış olduğunuz röportajlardan gerekse hakkınızda yapılan bazı çalışmalardan hayatınıza dair birtakım bilgilere sahibiz; ancak tüm bunları bir kenara bırakarak soracak olursak sizin ağzınızdan Müge İplikçi kimdir?

Yıllar sonra şunu söylemeyi hak ettiğimi düşünüyorum: Müge İplikçi bir yazardır. Sevgili Feride, temelde bu bir cümle gibi gözüküyor ama bu cümlenin ağırlığını hisseden biri olarak yıllarca kendime yazar diyememiştim. Ve bunu diyemediğim zamanda üç dört tane kitap yazmış biriydim. Hatta bazı durumlarda daha politik olmasını önemseydiğim zamanlarda kadın yazarım, demeyi gerçek bir duruş olarak değerlendirmişimdir! Kadın yazarlık ya da yazarlık bizim gibi bir ülkede bir insanın taşıyabileceği en zor yüklerden biri. Ancak siz onu hakettiği gibi taşıdığınızda çok da onur verici bir şey. O yüzden herhalde kendime uzun müddet diyemedim bunu. Sonuç olarak orada beni bekleyen bir Sabahattin Ali, bir Nazım Hikmet ve bir Sevgi Soysal vardı. Onların taşıdığı o yükü gördüm ve benim taşıdığım yük ne ki tarzında bir yaklaşımla sanırım erteleyip durdum kendime yazar demeyi. Ama açıkçası şimdi onların taşıdığı o yüke talibim. Dün Sevgi Soysal ile ilgili bir atölyede kendisinin bir fotoğrafına omzuma elimi koyarak “Merak etme ben devam edeceğim.” diye bir mesaj verdim. Hem senin sesini hem kendi kuşağımın sesini hem de bu ülkede yazılmamış insanın sesini yazmaya söz veriyorum gibisinden bir sözdü galiba o el. Bu anlamda bakıldığında da Müge İplikçi bir idealist. Bu idealizmin yedi yaşında da vardı. Yedi yaşında da yazar olmayı kafaya koymuş birisiydim. Çok farklı bir mesleğim olabilirdi ama şuna inandım hep; içimden gelen ses nedir? O içimdeki ses: “Cümlelerle uğraş, sözcüklerin tınısını takip et, onlarla oyna, o oyundan keyif al, o keyfi başka insanlara anlat, masal gibi anlat, şiir gibi anlat, bir şarkı gibi anlat ama mutlaka anlat kızım.” diyip duruyordu. Bu anlamda bakıldığında ben bir çılğınım da. Yakın dostlarım benim hep çılgın bir deli olduğumu ifade ederler. Bu delilik elbette tırnak içinde bir delilik. Hâlâ normların içinden kendime bir yol çizebildiğime göre, henüz tımarhaneye düşmüş biri olmadığımı göre bu hayatın içerisinde devam edeceğim. Ama şunu biliyorum ki bu sese muhtaç çok sayıda insan var. Ve bu sesin aslında delilik olmadığı, sıfır üç yaşında bize kodlanmış olan gerçek insan sesi olduğu, gerçek yeryüzü duası olduğu ve bizim bunu tekrar hatırlamamız gerektiği yönünde bir inanç var içimde. Galiba yazdıklarımla bunu insanlara hatırlatmaya çalışıyorum.

EK-1. (devam) Müge İplikçi ile 3 Kasım 2018 Tarihinde Yapılan Röportaj

2.Hem dünya hem de Türk edebiyatında etkilendiğiniz kişi ya da eserler var mı, varsa bunları açıklar mısınız?

Çok sayıda var tabi ki! Başlıcası arkamda duran Gabriel Garcia Marquez. Onu hep orada tutuyorum. Ona da verilmiş bir sözüm var: Edebiyatın sihrini ve büyüsunü kaybetmeden yazacağıma dair bir söz. Sloganlaştırmadan ve bir hikâye anlatarak... Her daim bir hikâye anlatarak edebiyatın içerisinde yer almak ukalalık yapmadan, insanları sevmeyi unutmadan, insanı anlatmayı unutmadan, kendimi anlatırken dâhi insana giden o evrensel yolu zihnimde taşımayı bırakmadan şeklinde bir söz. Bizim yazarlarımızdan zihnime kazınmış olanlar: Orhan Kemal, Yaşar Kemal, Leyla Erbil, Pınar Kür, Adalet Ağaoğlu, Oğuz Atay, Latife Tekin, Füruzan... Bunlar uzayıp gider. Bir tane yazarım asla yok. Dediğim gibi onlarla kan bağının ötesinde çok ciddi bir bağım var. Ve o bağ, onların taşıdıkları o halkaya eklenmek üzerine kafamda kurulmuş bir bağ. Dünya yazarlarına bakıldığında beni üniversitede gencecik bir insanken “*Mrs. Dalloway*” ile yerden yere vurmuş olan Virginia Woolf var. Virginia Woolf’u ilk okuduğum zaman “Bu ne diyor?” demiştim. Evet, içimde bir yerlere dokunuyor ama nasıl dokunduğunu bir türlü anlayamamıştım. Ama inatla okudum. İngilizcesini anlamayınca Tomris Uyar çevirisini okudum. Fakat Türkçesini de anlayamadım. Daha sonra yaşıml ilerledikçe Woolf’un ne demek istediğini daha iyi anladım. Ve başucu yazarım hâline geldi kendisi. O dönemde yazan bütün yazarları bunun içine alabilirim. James Joyce, özellikle bilinç akışı tekniğinin kafamda yer edinmesini sağlayan kişi oldu. Yazdıklarımın zor anlaşılmasını bu yazarlara borçluyum. Kopuk kopuk yazan yazara, çok büyük bir hayranlığım var: Jean Rhys, Samuel Beckett, William Faulkner gibi. Hemingway beni çok ayrı büyüler. Bu kadar maço bir yazar beni nasıl büyülüyor? Çünkü sözcüklerle dans eden bir yazar. Jerome David Salinger²⁰ etkilendiğim bir başka yazar. “Size öykümü anlattığım zaman sizi özlemeye başlayacağım” diyen bir insanı ben nasıl unutturum. On yedi yaşında hayatıma girmiş olan bir yazardır. Tıpkı Salinger gibi. Birçok öykümde Salinger gezinir. Ve öykü yazamadığım zaman döner onu okurum. Rus Edebiyatına da ayrı bir ilgim var. Çehov’dan başlayan Dostoyevski’ye uzanan bir skalada şunu fark ettim ki Rus yazarlar bizim topraklara çok yakın insanlar. Mesela Puşkin’i neden sevdiğimi çok net anladım. Çünkü coğrafi konum olarak çok yakınız. Mark Twain, Charles Dickens, Doris Lessing gibi yazarları da çok seviyorum. Genel olarak edebiyatı çok seviyorum. İyi edebiyat ve yaşama bir yarık (derinden) şeklinde bakan edebiyat beni büyülüyor.

²⁰ 1951 tarihli *Gönülçelen* romanı ile tanınan Amerikalı yazar.

EK-1. (devam) Müge İplikçi ile 3 Kasım 2018 Tarihinde Yapılan Röportaj

3.Yazı dünyanızı besleyen kaynaklar neler?

En önemli kaynak Türkiye. Aslına bakacak olursak defalarca kendime söylenip dursam da niye bu ülkedeyim, niye bu ülkede doğdum, niye gidemiyorum, gitsem de her defasında geri dönüyorum diye Türkiye. Yani burada doğmam bir tesadüf değil. Burası mucizevi bir diyar. Mesleğim anlamında da inanılmaz bir laboratuvar. Çok üzüyor, çok yoruyor, çok yıpratıyor ama başka bir yerde bu kadar güzel yazamıyorum. Şu son dönemde yaşamış olduğumuz acılardan ve üzerimize serpilmiş olan ölü tozlarından ötürü kalemimle kurmuş olduğum ilişkide bir sapma var. Bu kadar acı varken yazmak niye diye soruyorum kendime. Neyi değiştireceğim diye soruyorum. Yani herhangi bir patlamayı anlatırken orada ölenleri geri getirebilecek miyim, orada ölen çocukların annesini sağaltabilecek mi benim yazdıklarım, sorularını sorduğumda cevap hayır! Ne yazık ki hayır! Bu yüzden kalemimle arama bir soğukluk girdi. Yazmıyor muyum? Yazıyorum. Ama edebiyatı sorguladığım bir dönemden de geçtiğim aşık. Buna rağmen yazmaya devam edeceğim çünkü başka çarem yok, yazmaktan başka işim yok.

4.Beş yetişkinler, iki de gençler için olmak üzere toplam yedi roman yazdığınızı biliyoruz. Hitap ettiğiniz yaş gurubunun değişmesi romanlarınızın genel yapısını etkiledi mi, bu etkiler neler?

Tabi ki etkiledi! Özellikle gençlere ve çocuklara yazarken takip ettiğim o pedagojik aksi elimden bırakmamaya çalışıyorum. Ama yetişkinler için yazdıklarımda böyle bir kaygım yok. Bu kaygıyı kafamdan silip atıp “Bakın biz böyle rezil bir dünya yarattık bununla yüzleşin artık diyorum. Genç okurlara ise evet, dünya bu kadar rezil bir dünya ama yine de gençler benim umudum sizden yana.” mesajını veriyorum. En büyük ayrım burada. Seçtiğim konular açısından aslında çok büyük bir ayrım yok. Ben gençlerin örneğin şiddet dolu bir toplumda yaşıyorlarsa “Bak evladım bulutlar uçuyor, yanında balonda uçuyor.” şeklinde kandırılmasından yana değilim. Evet, “Balonda var ama ilerde patlayan bir bomba olabilir.” şeklindeki bir yaklaşım bana çok daha samimi geliyor.

EK-1. (devam) Müge İplikçi ile 3 Kasım 2018 Tarihinde Yapılan Röportaj

5. Romanlarınızı şekil bakımından incelediğimizde tüm romanlarınızın sayılar ile bölümlere ayrıldığını görüyoruz. Bu şekilde bölümlendirmenizin özel bir nedeni var mı?

Bu soru aslında hazırlıksız yakalandığım bir soru. Ve farkında olmadığım bir gerçeğin altını çizen bir soru. Ben sayılarla bölüp gittiğim bir kurgunun içerisinde olduğumu düşünmüyordum. Çok normal bir şey yaptığımı düşünüyordum. Mesela şimdi çalıştığım romanda sayılar yerine cümleler var. Bu sayılar üzerine yoğunlaşmamın nedeni olsa olsa şu olabilir: Dünya bölük pörçük, lime lime ve parça parça... Bunu gösterme çabası olabilir. Tamamen bilinçdışı yaptığım bir şey!

6. Derya Uysal ile yaptığınız bir röportajda romanın olmazsa olmazlarını “kurgusundaki matematik ve insan” olarak açıklamışsınız. Sizin romanınızın temel matematiği ne, okurlar bu matematiği çözmek için neler yapmalı?

Okurlar bu matematiği çözmek için bunalmamalı. Bunun yaşamın bir sürprizi olduğunu düşünerek kendilerine zaman ve şans vererek anlamadıkları yerleri tekrar tekrar okuyarak yollarına devam etmeliler. Ben kitap baş ucumda dursun, kitabımı okurken rehavete kapılıp gideyim diyen bir okuru tercih etmiyorum. Benim okurdan beklentim nasıl bir şey? Ben nasıl o ritmi tutturmak adına dinamik bir kalem oynatış yaşatıyorsam okurumdan da böyle bir zihinsel canlılığı bekliyorum. Tabi ki uyuyacağız, tabi ki rehavete kapılacağız ama onun öncesinde bir mücadele gerekiyor! O mücadeleyi, o dirimi yaşama sunmamız gerekiyor ki bir biçimde daha sonra rahatlayabilelim. Yani ben o mücadeleyi ilk etapta görmek istiyorum.

7. Edebiyatın hobi olmanın ötesinde olması gerektiğini düşünüyorsunuz diyebilir miyiz?

Tabi! Çünkü edebiyat benim kafamda yaşama denktir. Yalnız şöyle bir fark var: Hayatta bir kaostan söz ederken; edebiyatta bir kaosu anlatsak dâhi bunun aktarımı matematiksel bir denklem içerisinde gerçekleşir. Yani başlangıç, gelişme ve son olması önemli. Ama illa ki beklenildiği yerde olması önemli değil! Mesela *Kül ve Yel* romanında her şey var ama beklenildiği, umulduğu yerde değil. O roman matematiğini anlamış biri bunu çok net yakalayıp çekebilir.

EK-1. (devam) Müge İplikçi ile 3 Kasım 2018 Tarihinde Yapılan Röportaj

Aynı zamanda metni yazarken zihnimde Alzheimer hastalarının zihinsel savrulmalarından yola çıkarak oluşan bir müzik vardı. Ben o romanı bu müzikle de yazdım. Sırf o müziği takip ederek de o matematiksel kurguya girmeden de ama o dirime, mücadeleye inanan bir okurla da yola revan olunabilecek bir kitaptır *Kül ve Yel* . Ancak basit okumayı tercih eden bir okurun gerçekten çok bunalacağı bir kitap olduğunu da söylemem lazım!

8. Kısaca toparlayacak olursak kitaplarınızın matematiğine ne diyebiliriz?

Analitik bir matematik: Her sözcüğün bir açılımının olduğu bir kurgu, her paragrafın her sözcükle kurduğu bir ilişki ve her paragrafın her bölümle ve her bölümünde romanın tümüyle kurduğu bir ilişki gözüyle bakabiliriz. O yüzden onları yazmak çok zaman alıyor.

9. Hem öykülerinize hem de romanlarınıza bakarak postmodern bir yazar olduğunuzu söyleyebiliriz. Bu sizin tercihinizin bir sonucu mu yoksa yazdıklarınız sizi bu gruba mı dâhil etti?

Ben ne hissediyorsam onu yazıyorum. Başta genç bir yazar olduğumu düşündüğüm zamanlarda kendimi rahatlatmak adına sayısız postmodern teorisyen okudum. Yazdığım tezler bunun üzerinde yoğunlaştı ama sonradan fark ettim ki dünya zaten böyle. Bunun için özel bir kuram geliştirmeme gerek yok. Bana çarpan ne ise ben onu yazıyorum zaten. Özel bir arayışım yok artık. Örneğin yanımdan sürekli geçen çöp arabalarındaki çocuklar... Bu yirmi birinci yüzyılın bize armağan ettiği bir aposraf²¹, bir veba aslında. Bizim o çocuklara karşı yapmamız gereken çok büyük işler varken, onların yanımdan bir yağmur gibi akıp gitmesine tanıklık etmemiz bile yeterince postmodernmiş. Yanımızdan büyük bir sefalet akıp gidiyor, yanımdan yoksulluk akıp gidiyor ve artık caddeler boyunca gidiyor. Ve biz buna karşın hiçbir şey yapmıyoruz. Aynı şekilde tecavüz vakaları... İnsanlık adına ağaca çıkmamız gereken sayısız şey var. Ve biz yine hiçbir şey yapmıyoruz. Bu da postmodern bir durum değil midir? Mesela İkinci Dünya Savaşı sırasında olanları bir yazar anlatsa insanların vereceği tepkilerden kocaman romanlar çıkar. Bu tepkisizlikler üzerine de yine roman çıkar ama çıksa çıksa böyle roman çıkar: Postmodern , postmodern ötesi ya da modernist eleştiriye denk düşen romanlar çıkar.

²¹ Kesme işareti.

EK-1. (devam) Müge İplikçi ile 3 Kasım 2018 Tarihinde Yapılan Röportaj

10.Yapmış olduğunuz röportajları temel alarak feminist bir yazar olduğunuzu ifade edebiliriz. Ancak romanlarınızda mücadelecı kadınlar yerine ağırlıklı olarak yaşama yenilmiş ve çözümü intihar etmekte bulan kadınlar var. Bu tezatlığın nedenini ne?

Feminizm benim görüşüme göre siyasal olarak hayatın içerisinde yer alması gereken bir olgu. Defalarca üzerine düşündüğüm, yazdığım çok önemli bir konu. Ancak şunu biliyorum ki- özellikle de *Yıkık Kentli Kadınlar* çalışmasını yaptıktan sonra daha iyi anladım- üçüncü dünyalı kadın ve enkazın altında kalışı her anlamda metaforik. Benim gözlemlerime göre kadınlar yüzyıllardır yaşadıkları şeylerden ders almıyor. Yani bu döngünün hayatta kendisini idame ettirmesinin de nedeni bu gibi geliyor. Maçoizmi sadece erkekler desteklediği için değil; aslında kadınlar desteklediği için biz bugün bu noktadayız. Benim, romanlarımda sloganlaşmanın ötesinde görebildiğim gerçekler doğrultusunda yazmaya çalıştığım şeyler var. Keşke siyasal anlamda özlediğim o yeri gerçek anlamda da görebilseydim de kitaplarımda da bunu yansıtseydim. Görebildiğim şeyler hep kadınların teslim olmasına dayalı şeyler. Çok büyük genellemeler yapmayım ama yüzde seksen bu yönde. Kız çocuklarının yaptıkları seçimler, bu seçimlerde kendi ayaklarının üzerinde durmak yerine sırtlarını bir erkeğe dayama eğilimleri, fanfotel²² olmayı birey olmakla karıştırmaları ve bunu yapmayanları çizgi dışında bırakmaları. En büyük derdimiz kadının birey olması iken kadınlar arasında yaşanan düşmanlıkların kadın varoluşunu zedeleyen en temel şey olması ve sadece faşizm değil belki de faşizmden çok daha önemli bir sorun olan maçoizmin dünyadan bir türlü gitmeyişinin arka planında erkeklerden ziyade kadınları görüyor olmam bana bunları yazdırıyor. Bir nevi kadınları eleştiriyorsunuz o zaman? Evet, kadınları eleştiriyorum.

11.“İnsanlığı sevginin kurtaracağına” inanan biri olarak eserlerinizde bu kadar acının ve dramın olmasını nelere bağlıyorsunuz?

Buna yine bana çarpan dışarıdaki gerçeğin satırlarıma yansıyış biçimi diyeceğim. Evet, gündelik yaşamın içerisinde benim gibi çabalayan insanlar var.

²² Kendini sergilemekten çekinmeyen kadınlara söylenegelmiş sözdür.

EK-1. (devam) Müge İplikçi ile 3 Kasım 2018 Tarihinde Yapılan Röportaj

Ama bu çabaların yetmediğini görmek, hala kötülüğün dünya üzerinde temel han madde olarak kendini meşru kılıyor olması, kötülük üzerinden yaratılan hiyerarşilerin insanları büyülüyor olması, insanların bu kötülükten kotarılmış olan pastadan pay alma çabası ve bunu yaşam diye ilan etmesi ve kendini de ona eklemlemeye çalışması benim yazdığım kitaplardaki temel çıkış noktam. Ne görüyorsam onu yazıyorum. İçimdeki ses o olmasa da.

12.Romanlarınızda “kadın” ve “kürt sorunu” temlerini sıklıkla işliyorsunuz. Bu konuları sizin için özel kılan nedenler neler?

Bunu çok düşündüm aslında. Kürt kadınlarını ayrı bir şekilde sevmek bir yana benim içimde neye denk düşüyor sorusunu sorguladım. Çünkü yazmak aslında bir terapidir. Hiç kimse şunu iddia etmesin: Ben dünyayı yazıyorum! Aslında kendimizdeki bir yarayı bulmuşuz, orayı yazıyoruz. Bu anlamda bakacak olursak *Babamın Ardından*’ ı yazarken kendi içimdeki bir yarayı buldum diyebilirim. Göçmenlik benim ailemde çok temel bir yapı. Ve hem anne tarafımda hem baba tarafımda var. Henüz baba tarafımı anlatmadım hiçbir kitabımda. Ama anne tarafımı anlatmaya başladığım bir şeyler var *Babamın Ardından*’ dan başlayarak. Ben bunu birebir yaşamadım ancak genetik kodlarımda farklı olma duygusu, ait olamama hissi mevcut. Türkiye’deki birçok insanda olduğu gibi. Aidiyetsizliğim, feminizmi seçişim, yazıyı seçişim aslında bu şekilde açıklanabilir. Ama bir yandan da başka yerlerden gelmişliğim var. Dedem başka yerden gelmiş, anneannem başka bir yerden gelmiş, babamın ailesi bambaşka yerlerden gelmiş hep bir yerlerden gelmişiz. Tipik bir göçmenim bakıldığında. O aidiyetsizliği Kürtlerde, Alevilerde ya da benzeri guruplarda gördüğümde kendimi onlara yakın hissediyorum. Ama bu sadece Kürtler için değil, çocuklar için de böyle gençler içinde böyle. Ana oluktan olmayan insanlara dair müthiş bir çekilmem var. Şu anki hâlimde aslında böyle bir durumum yok. Ama onları anlama, onların yaralarına merhem olma çabası ya da yaşadıkları durumu anlatma hevesi var içimde. Ve bu heves şundan kaynaklı da değil: Bunları yazayım da popüler olayım. Tuhaf bir şekilde cezaevindeki insanlara karşıda da aynı çekilmem var. İçimde farklı olana karşı büyük bir özen var. Bunun nedenini tam olarak bilmiyorum. Onlara karşı büyük bir merhamet besliyorum. Kökenimde tam olarak ne var, benim yaram ile onların yarasını paralel kılan ne? Bilmiyorum.

EK-1. (devam) Müge İplikçi ile 3 Kasım 2018 Tarihinde Yapılan Röportaj

13. “Işık, sarı renk, sis, tül, ayna, su, sahipsizlik, kahkaha-ağlama” gibi metaforların romanlarınızda yaygın olarak kullanıldığını görüyoruz. Bu metaforların sizin için çağrışımlarını kısaca açıkla mısınız?

Sis, tül ya da bulanıklık hemen hepsi aslında kaygan zeminde büyüyen bir insan olmamla ilgili. Yaşadığım dönemler Türkiye’de seksenli yıllardı ve ben seksenli yıllarda çok romantik büyüyen bir kız olarak çok acı bir Türkiye tecrübesinde yetişmek zorunda kaldım. Onat Kutlar’ın dediği gibi “çok sert bir iklimin içerisindeydik”. Birebir cezaevine giren kuşağın insanlarından değilim ama iki üç yaş büyüklerim bir biçimde cezaevinde kalmakta olan insanlardı. Bu yüzden o insanları etrafımda görebiliyordum. Direkt cevap veremeyeceğim ama bir kaçış olabilir ya da oradan dünyaya bakma çabası. Yani bir tül çektiğiniz zaman o acı gerçeği yumuşatmış olursunuz. Bu bir filtre olabilir. O filtreyi koyarsam daha az can acıtır düşüncesi. Ama neden özellikle sarı renk gerçekten bilmiyorum. Işık peki ? Karanlık, gölge ve aydınlık arasında bir tercih yapılsa tabi ki de ışığa doğru bir gidiş var içimde. Ama şunu da biliyorum ki benim bütün yazdıklarımda gölgeler hâkim. O gölgeler hem ailemden kaynaklı hem yetiştirilme biçimimden hem de bir kadın oluştan. Yani kendine ait bir alan oluşturmama seni oraya buraya itmeleri. Ve senin bir türlü kendine kavuşamaman. Bu onun verdiği melankoli olabilir. Ayna? Ayna, Jacques Derrida’dan öğrendiğim kişinin kendi kimliğini bulması anlamında kendine tuttuğu bir araç. Yeri geldiğinde kitaplarımda bir amaca da dönüyor . Beni okuyan insanlar o aynayı çözmeli. O aynaya bakabilen karakterler kendileri ile buluşabilen karakterler olabiliyor ve kurtulabiliyorlar. Ama o aynayı bulamayanlar, o aynaya bakmaya cesaret edemeyenler, hiçbir zaman kendileri olamıyorlar maalesef. Sahipsizlik duygusunu da yoğun olarak işliyorsunuz.

14. Bu dedelerinizden gelen bir his mi?

O da var ama sadece o değil. Şunu söyleyeyim: Ailemdelikler çok iyi insanlardı. Annem babam doktordu. Ama ben tek çocuktum. Bunun üzerimde yarattığı savrulmaları henüz yazmadım. Aslında yazmadığım çok şey var. Neden bu kadar bekledin sorusuna verecek cevap ise o aynayı kendime tutmaya cesaret edemedim olacaktır herhalde. Kitaplarınıza kendinize tuttuğunuz aynalar diyebilir miyiz o zaman? Kesinlikle! Trabzon’daki bir toplantıda bana “Yazar olmak pedagojik bir terapi midir?” diye sordular. Ben psikolojik değil mi diye sordum. Hayır değil, pedagojik olarak soruyoruz şeklinde tekrarladılar.

EK-1. (devam) Müge İplikçi ile 3 Kasım 2018 Tarihinde Yapılan Röportaj

Evet, kesinlikle terapi. Mesela *Cemre* için Avustralyalı bir yazar arkadaşım bana: “Oradaki kız çocuğu o babayı kaybetmemeliydi. O babayı kaybetmeseydi kitabın akışı bambaşka olacaktı.” demişti. Kendisi de psikoloğtur ve beni çok ciddi yakalamıştı. Soruları Almanca sorup çevirdiği için ben de dilin kuytularına kaçmışım. Ve saklanmaya devam ettim. Evet, kız çocukları ve babaları konusunda da henüz yazmadım. Peki, kahkaha ve ağlama? Bu iki olguyu birleştiriyorsunuz. Bu eski Yunan’dan kaptığım bir ipucu. Aslında gülerken ağlarız, ağlarken de güleriz. Tıpkı delilik gibi. Deliliği neden tercih ederiz çünkü kaçmak istiyoruzdur. Bu tip bir maske takmak istiyoruzdur ki bizi acıtmasınlar. Delilik çok güzel bir maskedir. Sizinle insanlar arasına mesafe koyan bir maske. Mağdur durumdayken tehdit hâline gelirsiniz ve zaman kazanırsınız. Deliliğe sığınmak benim çocukluğumda özellikle tercih ettiğim bir şeydi.

15. *Kafka* romanında geçen “Tıpkı sanat gibi siyasette doğruyu söylememelidir” ifadesini sanat anlayışınızla ilişkilendirebilir miyiz, bu ilişkiyi açıkla mısınız?

Kurgunun içerisinde söylenmiş bir cümle bu. Aslında o kurguya dair altını çizmeye çalıştığım husus “Her şey yalan.”. Her şey yalan olduğuna göre sanatta yalan olabilir. Ama benim gerçek anlamı ile sanatta bulduğum can simidi; sanatın hakikatla kurabileceği yegane bağ olduğu yönünde. Yani yeryüzünde iyi ki sanat var çünkü biz sanat aracılığı ile hakikate ulaşabiliyoruz. Ama *Kafka*’nı anlattığım o söylemde sanat dâhi artık hakikat ile kurduğu bağı zedelenmiş bir oluşum. Sanata bile artık bir müdahale var. Ve tam bir güvenden söz edemiyoruz. Kendi içinize de bir eleştiri mi bu? Tabi! Geçen otuz yaşında bir öğrencim şöyle dedi: “Hayatımda populizmin popülist sözcüklerle bu kadar eleştirildiği bir sürece rastlamadım”. Evet, sözcükler gözümüzün önünde anlamlarıyla birlikte buhar oluyor. Ve bakıyorsunuz öyle insanlar çıkıyor ki sistem eleştirisi yapıyor. Bu eleştiri yapan insanlar oysa taşın altına hiçbir zaman elini koymamış kişiler. Tüm bunlara bakarak sanatın tekrar sorgulanması gerektiğine inanıyorum. Bu dönemde ne yazık ki sanat da satın alınabilir konuma indirildi çünkü düşünceler satın alınabiliyor.

EK-1. (devam) Müge İplikçi ile 3 Kasım 2018 Tarihinde Yapılan Röportaj

16. Romanlarınızda detaylı ya da yüzeysel yapılan tasvirlerin çoğunda kadın kahramanların “kızıl saçlı” olarak betimlenmesinin özel bir nedeni var mı?

Bunun cevabını inanın ki bilmiyorum! Ama şu var: Benim ailemde kızıl saçlı bir halam var. Ve dün bana yaptırılan bir testte de karşıma kızıl saçlı bir kadın figürü çıktı. Demek ki ben de çok etkili bir figür bu. Gerçek hayatta kendime çok örnek aldığım bir kadındır halam. Bazı saplantıları vardır. İnsanı çok yorar. Ama hayatın içindeki duruşu muazzamdır. Belki bilinçaltımda ona referans veriyordum çünkü hayatımda önemli bir yere sahip.

17. *Kül ve Yel* romanında “uçurtma” ile “Fehime” arasında ne yönden benzerlikler var?

Kül ve Yel’de Fehime ya da Feride, adları değişen bir karakter olarak aslında ziyan edimli bir karakterin temsili olarak karşımızda. Kendini ifade edememiş, başkaları için yaşamış ve başkaları için yaşarken de kıymeti çok bilinmemiş bir kadın. Ben açıkçası Alzheimer olmasını buna bağlıyorum. Ve getirdiği karmaşa düşünülecek olduğunda kendi hayatını yekpare yok etmek adına Şerif’i ve Ayla’yı o karmaşanın içerisinde çekip almaya gayret ettiğini düşünüyorum. Kitapta çocukları ile beraber intihar etmeye giden Meryem uçurtma sahnesinin devreye girmesiyle bundan vazgeçer. Fehime de kendini âdeta uçurtma gibi yok ederek o çocukların yaşamasına sebep olmuş bir kadın. Bu yönlerden bir benzerlik var.

18. *Kül ve Yel* romanınızda Emir isimli kahramanın babasının kim olduğu ve Meryem’in kaç çocuğu olduğu muallakta bırakılıyor. Ancak romandaki küçük ayrıntıları izlediğimde Emir’in babasının Kamran olduğunu ve Emre’nin de Meryem’in oğlu olduğunu tespit ettim. Bu doğru bir tespit mi?

Orada birtakım söz oyunları var kabul ediyorum. Meryem; Şerif ve Ayla’yı yanına alarak intihara gidiyor. Aslında Şerif ve Ayla’nın birbirine çok benzerliği roman boyunca tartışılarak veriliyor. Aslında tek bir çocukla da gidiyor sanki. O sahneden şu çıkarılabilir. Şerif ve Ayla birdi. Diğer tarafta ise Bedia vardı biçiminde düşünülebilir. Şerif ile Emre arasındaki ilişkide aslında Şerif ve Seyid arasındaki ilişkiyi veriyorum. Şerif eğer Seyid’i kurtarabilseydi bir sonraki kuşakta olan Emre’yi de kurtarabilecekti mesajı bu. Yani aslında şunu demek istiyorum: “Geçmişteki kurtarılamayan gençler bir sonraki kuşağın üzerine bir yük olarak biniyor”. Böyle bir mesaj var Şerif ve Emre arasında.

EK-1. (devam) Müge İplikçi ile 3 Kasım 2018 Tarihinde Yapılan Röportaj

19. TDK’nın “Genç erkek veya güzel genç kadın” olarak tanımladığı “civan” kelimesini roman adı olarak seçmenizin özel bir nedeni var mı, varsa bunu kısaca açıklayabilir misiniz?

Burada eril, dişil diye bir şey aramamak lazım. Civan aslında bu toprakların haybeye kaybettiği gençlere referans vermesi adına bu kitaba ad olmuş bir başlık. Kitap dikkatlice takip edersek genç ölümlerle dolu. Buna Dumrul’da dâhil. Dumrul’un evladını kaybedişi, mafyacı adamın evladını kaybedişi, küçük bir kızın kaçırılması ve onun arkadaşının aslında kaybettiği bir şeyler var. Toplum kaybederken en çok gençler kaybediyor. Yani gençlere dair verdiğim bir mesaj bu. Civan tabi ki yitirilmiş bir gençliğe direkt referans vermiyor ama çok “gençtilere” dair bir mesaj olduğunu söyleyebilirim. Çok gençtiler ama o kadar değil. Çünkü bu toplumda hepimiz büyümeden yaşlanırsınız mesajı var orada.

20. Civan’da romanın başından sonuna kadar karşımıza çıkan “ip” metaforu neyin sembolüdür?

Kesinlikle kurgunun bir parçası. Ve orada şunu söylemeye çalışıyorum: Orada iki kız çocuğu biri Türk, biri Kürt ip atlarlar. Berfin ve Hilal’in ip atlaması çok önemli müthiş bir oyundur bu. İp döndükçe siz zamanın içerisinde gibi gidersiniz. Bu arada akarsınız onunla. Bilmediğiniz bir rüzgârla o döner sizde o rüzgâr içerisinde dönersiniz. Ama kitaba baktığımızda bu imgeyi sürekli kullanmama yol açan Türkiye’deki ip insanların asılmasına yol açan insanları sınırlandıran, insanları öğrenilmiş bir çaresizliğin içinde tutan bir araçtır. Öyle bir araçtır ki bir süre sonra amaç hâline dönüşür. O ip olmasa dâhi insanlar aynı güdülmüş mantığın içerisinde hareket ederler. Kitaptaki talihsiz insanlara baktığımızda buna Dumrul da dâhil Rana da dâhil ve diğerleri de dâhil hemen hepsi bu döngünün içerisinde. Yani ip bir özgürlük amacı olabilecekken tutsaklık aracı hâline geliyor. Onun için çok egemen bir metafor.

21. Babamın Ardından romanında birçok tamamlanmayan olayın olması okurda romanın devamı olacağı hissini uyandırıyor. Bu mümkün mü?

Evet, mümkün. Babamın Ardında’nın bir bölümünü yazmaya başlamıştım ancak araya başka projeler girince üzerine yoğunlaşamadım. Yakın zamanda onu da tamamlamayı düşünüyorum.

EK-1. (devam) Müge İplikçi ile 3 Kasım 2018 Tarihinde Yapılan Röportaj

22. Okurlarınızı bekleyen yeni bir eser var mı?

Okurlarımı bekleyen yeni bir eserim var. 2019’ da bir aksilik olmazsa yayınlanmış olacak!

EK-2. Müge İplikçi'nin Çalışma Ofisinden Görüntüler

EK-2. (devam) Müge İplikçi'nin alışma Ofisinden Görüntüler

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : SIĞIRCI, Ferdane
 Uyruğu : T.C.
 Doğum tarihi ve yeri : 23/06/1992, Sivas
 Medeni Hâli : Bekar
 Telefon : 0 (543) 505 94 38
 e-posta : feridesgrc58@gmail.com

Eğitim Derecesi	Okul/Program	Mezuniyet Yılı
Yüksek Lisans	Gazi Üniversitesi/ Yeni Türk Edebiyatı	Devam Ediyor
Lisans	Hitit Üniversitesi/Türk Dili ve Edebiyatı	2015

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
2017-2018	Sivas	Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni
2018-Devam ediyor	Ankara	Yurt Yöneticisi

Yabancı Dil

İngilizce

Yayınlar

Sığircı, F. (2019). “Müge İplikçi’nin ‘Yalancı Şahit’ Romanı Üzerine Bir İnceleme”.
Journal of Social And Humanities Sciencies Research (JSHR). 6(40), 1929-1940.

Hobiler

Kitap okuma, tiyatro, spor.

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR..

